

JBIM

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2569

Vol. 9 No. 4 July - August 2026

JBIM

Journal of Buddhist Innovation and Management

Office:
The Office Journal of Buddhist Innovation and Management
Buddhist Management Foundation
79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1313170
โทร. 093-6359515

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ISSN 2774-0919 (Print) ISSN 2774-0897 (Online)

VOL. 9
NO. 4

วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ
มูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ

ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม 2569

Vol. 9 No. 4 July - August 2026

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ
Journal of Buddhist Innovation and Management

ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม 2569

จำนวนพิมพ์ : 20 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร

เป็นวารสารด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มุ่งเน้นนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา สาขาวิชาบริหารธุรกิจและการจัดการ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ และสาขาวิชาการศึกษา โดยเปิดรับเฉพาะบทความภาษาไทย

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

บรรณาธิการ:

สุรพล สุษะพรหม

journal.bim@mcu.ac.th

กองบรรณาธิการ:

พระเมธาวิเชียร

psbud@hotmail.com

ธีรโชติ เกิดแก้ว

tongin2000@gmail.com

บุษกร วัฒนบุตร

busaaiey2516@gmail.com

ปริมปรัชญ์ คณินศุศุย์

jpkhaninphasut@gmail.com

วันทนา เนาว์วัน

wanthana_nt@hotmail.com

สายชล ปัญญชิต

saicholpa@g.swu.ac.th

อนันต์ อุปสอด

ananupsod9541@gmail.com

อัจฉรา หล่อตระกูล

nmpungnaka@hotmail.com

วุฒินันท์ กันทะเตียน

wutthinant.kan@mahidol.ac.th

นรพัชร เสางทอง

norapat8357@gmail.com

สำเนียง เลื่อมใส

leurmsai_s@su.ac.th

อมรา ดอกไม้

ammara.d@aru.ac.th

สาธิต ทิพย์มณี

satit_tipmanee@yahoo.com

ปัญญนิสา องค์ปรัชญากุล

pantip2ong@gmail.com

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, ประเทศไทย

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ประเทศไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ประเทศไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ประเทศไทย

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ประเทศไทย

คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ประเทศไทย

กองคลังแพทย์ กรมแพทยทหารบก, ประเทศไทย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, ประเทศไทย

กองจัดการวารสาร:**ฝ่ายเลขานุการ:**

กิตติพัธ คำสุข

อุเทน ศิริกุลพัฒน์ผล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายศิลปกรรม:

พระพลวัฒน์ สพล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายการเงิน:

กษพรพรรณ บุญเทียน

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายพิสูจน์อักษร:

นเรศ ฤทธิเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

พลวัฒน์ สีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย:

ธัชชนันท์ อิศรเดช

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

สำนักงานวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สำนักงานมูลนิธิการจัดการเชิงพุทธ อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 1 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555-56 โทรสารต่อ 8545 www.chong0053@gmail.com

JBIM

วารสาร
พุทธนวัตกรรม
และการจัดการ

Journal of Buddhist Innovation and Management

Vol. 9 No. 4 July – August 2026

Number of prints: 20 copies

International Standard Serial Numbers (ISSN)

ISSN 2774-0919 (Print)

ISSN 2774-0897 (Online)

Objectives and Scope of the Journal

The journal focuses on humanities and social sciences with the aim of promoting and supporting scholars, researchers, students, and interested individuals to disseminate academic works focusing on innovative integration of Buddhist philosophy with social sciences and humanities. This includes disciplines such as Buddhist studies, business administration and management, political science, public administration, and education. Articles are accepted in Thai languages.

Types of Works Published in the Journal

- 1) Academic Article
- 2) Research Article

Publication Schedule: 6 issues per year

- Issue 1 January – February
- Issue 2 March – April
- Issue 3 May – June
- Issue 4 July – August
- Issue 5 September – October
- Issue 6 November – December

Article Evaluation and Selection Process

Each article undergoes peer review by a minimum of 3 reviewers who are experts in the relevant field. Articles must also receive approval from the editorial board before publication. The review process follows a double-blind format, where both the authors and the reviewers remain anonymous to each other.

Editor-in-chief:

Surapon Suyaporn
journal.ssr@mcu.ac.th

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Editorial Board Members:

Phrasedhavinaiyaros
psbud@hotmail.com

Graduate School, Mahamakut Buddhist University, Thailand

Teerachoot Kerdkaew
tongin2000@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet
University, Thailand

Busakorn Watthanabut
busaaiey2516@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Thailand

Purimpratch Khaninphasut
jpkhaninphasut@gmail.com

School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Wanthana Nowwan
wanthana_nt@hotmail.com

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Saichol Panyachit
saicholpa@g.swu.ac.th

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University,
Thailand

Anan Upsod
ananupsod9541@gmail.com

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Lampang Rajabhat University, Thailand

Achara Lortrakul
nmpungnaka@hotmail.com

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Wutthinant Kantatian
wutthinant.kan@mahidol.ac.th

Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol
University, Thailand

Norapat Soathongtong
norapat8357@gmail.com

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of
Technology Suvornabhumi, Thailand

Samniang Leumsai
leurmsai_s@su.ac.th

Faculty of Archaeology, Silpakorn University, Thailand

Ammara Dokmai
ammara.d@aru.ac.th

Faculty of Management Science,
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Satit Tipmanee
satit_tipmanee@yahoo.com

Medical Supply Division, Royal Thai Army Medical
Department, Thailand

Pannisa Ongprachayakul
pantip2ong@gmail.com

Faculty of Law, Krirk University, Thailand

Journal Manager Team:**Secretary:**

Kitipat kamsuk

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Uten Sirikunphatthanaphon

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Fine Arts Department:

Phra Phonlawat Sapalo

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Finance Department:**

Kotchaphan Bunthian

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Proofreading Department:**

Naret Ritthidej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Pollawat Seeta

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**Legal Team:**

Tatchanan Isaradej

Faculty of Social Sciences,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand**The Office Journal of Buddhist Innovation and Management.**Buddhist Management Foundation Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 1th
Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.**Published by:**Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555-56 Fax.8545 www.chong0053@gmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2569 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์ และมีคุณภาพมากที่สุดควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

(รศ.ดร.สุพล สุยะพรหม)

บรรณาธิการวารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(7)
สารบัญ	(8)
บทความวิจัย :	
การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารหน่วย อบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พระใบฎีกาณรงค์ ยติโก (อยู่ไทย)	1-15
ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ใน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี สุรัตน์ คำโสมภา	16-28
พุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง พระมหาปณวัศ ปุณฺณโชโตโก (บุญโชติหิรัญ), วชิรินทร์ ชาญศิลป์, อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	29-41
พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระมหาพิสุทธิ สิริเมธี (ภารัง), พระมหาสมค์ อติภทฺโท (นาชิน)	42-56
กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วยหลักสูตร สัคคาสมาธิในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร สายสุดา อนุหนายนน์, พระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป, ปัทมาวดี แสนเชื่อนแก้ว	57-71
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงาน เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พระมหาพัชรพล วชิรปญฺโญ (จันทร์ต้น), สมบัติ นามบุรี, ภัฏฐกรณ แก่นท้าว	72-86

- การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทาง
การเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประตู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
กุลเกตุ แพ้รุ่งสกุล, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า, วชรินทร์ ชาญศิลป์ 87-101
- การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
พระใบฎีกาขวลิต อภิบุญโญ (ลาวิตา) 102-115
- การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม
พระมหาณัฐวุฒิ จันทระโชติ, ธิดิวิมล หมั่นมี, สุริยา รักษาเมือง 116-129
- การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนา
เศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
ธาริกา ลัมประยูร, วชรินทร์ ชาญศิลป์, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า,
สวัสดี จิรัฏฐิติกาล 130-144
- พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบาง
กระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
พิทักษ์ ชีพุดม, สวัสดี จิรัฏฐิติกาล, สุมาลี บุญเรือง 145-158
- การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นใน
จังหวัดนครราชสีมา
สัทยา ขาวหมื่นไวย, สุมาลี บุญเรือง, วชรินทร์ ชาญศิลป์,
สวัสดี จิรัฏฐิติกาล 159-171
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับ
ท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
นิชานาถ ภาวินทุ, สวัสดี จิรัฏฐิติกาล, สุมาลี บุญเรือง 172-186

อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง
ท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

โปรตปราน เสริญวงศ์สัตย์, ณรงค์กร ดำรงคดี

187-201

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน:
กรณีศึกษาบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รัน

จาตุรันต์ แซ่มส่น, ภัญญภัส พงกษากิจ แซ่มส่น

202-216

คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การ
บริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

พระจำเป็น กุศลจิตโต (หอมทวนลม)

217-230

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร
จัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

สุณิสสา แสงดาว

231-246

พฤติกรรมการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการ
หมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

นายธนวัฒน์ ทะโพนชัย, อีร์ทัศน์ โรจน์กิจจากุล

247-260

การศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษาในยุค AI: การนำนโยบายสู่การ
ปฏิบัติในโลกพลิกผัน

เรียม เพชรสารพรม

261-273

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการพัฒนาเมืองน่าอยู่ใน
พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

รัตติยา ทองสุข, ตระกูล จิตวัฒนากร, บุษกร วัฒนบุตร

274-287

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทดิจิทัล

พระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม สอนมีทอง)

288-299

พัฒนาการและกรอบแนวคิดของวัฒนธรรมองค์การในมิติการบริหาร จิตติมา เมืองจีน, ฌรงศรีรัฐ ภูติธรถยา	300-314
การบริหารการผลิตเวชสำอางตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ ดำเนินงาน ชมภูณัฐ กิจสมทรัพย์, ดร.รชนี ศรีอนันต์รักษา	315-329
รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลกับการบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์ พระอาทิตย์ อติพล (เนตรสว่าง)	330-343
การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัลกับความท้าทาย พัฒนาการ และการ ปรับตัว พระราชวัชรคุณบัณฑิต (โกวิท เมฆขุนทด), พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวศ จงแจ้งกลาง), พระมหาธงชัย ธนวัฒนกุล, พรพนา แสนการุณ	344-354
องค์กรที่ยืดหยุ่นในโลกแห่งความไม่แน่นอน: การบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อการ ปรับตัวอย่างยั่งยืน นพพร เอี่ยมธีระกุล, ณัฐวัชร จันทโรธรงค์, ศรัณย์ภัทร อมรธนาทรัพย์, อัศรพล เลิศสุขชีรัตน์	355-369
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะชีวิตและการศึกษาสำหรับนักเรียนไทยให้ก้าวทันโลก ดิจิทัล นพวรรณ ญาณะนันท์	370-383
ภาคผนวก	384
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	385

การประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหาร
หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

THE APPLICATION OF THE SEVEN APARIHANIYADHAMMA PRINCIPLES TO
PROMOTE ADMINISTRATIVE EFFICIENCY OF THE SUBDISTRICT
COMMUNITY TRAINING UNIT IN RANG WAI SUBDISTRICT,
PHANOM THUAN DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

พระใบฎีกาณรงค์ ยติโก (อยู่ไทย)^{1*}

Phrabaidika Narong Yatiko (Yuthai)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: narong122195@gmail.com

Received June 13, 2026; Revised July 23, 2026; Accepted August 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธีการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน ด้วยแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.908 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาเนื้อหาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

¹ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสามัคคี ด้านสันติสุข ด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม ด้านสัมมาชีพ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านศึกษาสงเคราะห์ และด้านสุขภาพอนามัย ตามลำดับ 2. หลักอปริหานิยธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านศีลธรรมและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมา คือ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านสัมมาชีพ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสามัคคี ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม ด้านศึกษาสงเคราะห์ และด้านสันติสุข 3. แนวทางการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหาร ได้แก่ การยึดมั่นในศีลธรรมและวัฒนธรรม การดูแลสุขภาพ การประกอบอาชีพสุจริต การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การสนับสนุนการศึกษา การช่วยเหลือสังคม การรู้จักคุณและตอบแทนคุณ รวมถึงการสร้างสามัคคีในชุมชน เพื่อให้เกิดความสงบสุขและการพัฒนา

คำสำคัญ: อปริหานิยธรรม; ประสิทธิภาพการบริหาร; หน่วยอบรมประชาชน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of administrative efficiency of the Sub-District Community Training Unit at Rang Wai Subdistrict, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province; 2. To study the relationship between Aparihaniyadhamma principles and the administrative efficiency of the Sub-District Community Training Unit; and 3. To present guidelines for applying Aparihaniyadhamma principles to enhance the administrative efficiency of the Sub-District Community Training Unit at Rang Wai Sub-District, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province. This study employed a mixed-methods research design. Quantitative data were collected from 380 respondents using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.908. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. Qualitative data were obtained through in-depth interviews with 12 key informants and analyzed using descriptive content analysis and Pearson's correlation coefficient.

The results were found that: 1. The overall level of administrative efficiency of the Subdistrict Community Training Unit was at a high level ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.22). When considering each aspect, gratitude and reciprocity had the highest mean score, followed by unity, peaceful coexistence, morality and culture, right livelihood, public welfare, educational support, and health and sanitation, respectively. 2. Aparihaniyadhamma principles had a positive relationship with the administrative efficiency of the Subdistrict Community Training Unit at the statistical significance level of 0.01. Morality and culture showed the strongest relationship, followed by public welfare, right livelihood, health and sanitation, unity, gratitude and reciprocity, educational support, and peaceful coexistence. 3. The application of Aparihaniyadhamma principles to enhance administrative efficiency included adherence to morality and culture, health care, honest occupation, peaceful coexistence, educational support, public assistance, gratitude and reciprocity, and the promotion of unity within the community in order to create peace and sustainable development.

Keywords: Aparihāṇiyadhamma; Administrative Efficiency; People's Training Unit

บทนำ

ในสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลให้โครงสร้างชุมชนและวิถีชีวิตของประชาชนเกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในระดับตำบลซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานของการพัฒนาท้องถิ่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนในหลายพื้นที่ยังคงประสบปัญหาในด้านประสิทธิภาพ เช่น การขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชน การขาดความต่อเนื่องของกิจกรรม และการบริหารงานที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทำให้ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2562)

จากข้อมูลของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง (2567) พบว่า ประเทศไทยมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 5,992 แห่ง กระจายครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ มีการดำเนินกิจกรรมด้านการอบรมคุณธรรม จริยธรรม การส่งเสริม

พระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีประชาชนจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจะมีบทบาทสำคัญดังกล่าว แต่การดำเนินงานในหลายพื้นที่ยังประสบปัญหาในด้านประสิทธิภาพการบริหาร อาทิ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ทั่วถึง การดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานยังไม่มีประสิทธิภาพ และการบริหารงานยังไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างเต็มศักยภาพ

ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล แต่ยังพบปัญหาในการบริหารจัดการ เช่น การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นระบบ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับจำกัด และการดำเนินกิจกรรมยังขาดความต่อเนื่องและการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานและการพัฒนาชุมชนโดยรวม (สันติ พิมพ์ใจใส, 2566) นอกจากนี้ ยังพบว่า การบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในหลายพื้นที่ยังขาดการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ ทั้งที่หลักธรรมดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และความเข้มแข็งในองค์กรและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักอปริหานิยธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการป้องกันความเสื่อม และส่งเสริมความเจริญของหมู่คณะ

จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า หลักอปริหานิยธรรม 7 เป็นแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์กรสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดการบริหารเชิงคุณธรรม ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กร การเคารพกฎเกณฑ์ และการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ (Robbins & Coulter, 2018) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนองค์กรเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ที่มุ่งเน้นพฤติกรรมของบุคคล และกลุ่มในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร (Gibson et al., 2012) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยมุ่งหวังที่จะนำหลักธรรมดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการ

บริหารงานให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จึงนำไปสู่คำถามการวิจัยว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรม 7 มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลอย่างไร และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานได้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในการศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหาร ศึกษาความสัมพันธ์ของหลักธรรมดังกล่าว และเสนอแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปอาศัยอยู่ในอำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 7,274 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปอาศัยอยู่ในตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 7,274 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (Yamane, 1967) คำนวณได้ 380 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งเป็นจำนวน 4 กลุ่ม 12 รูปหรือคน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้าน

รัฐประศาสนศาสตร์ 2 รูปหรือคน ผู้บริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล 3 คน และผู้แทนประชาชน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยเริ่มจากศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยรวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการ ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดย นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 ชุด และเก็บแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น และนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์

2. สถิติอนุमान ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน การประยุกต์หลักอภิปธานิยธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ระดับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

การบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม	4.40	0.36	มาก
2. ด้านสุขภาพอนามัย	2.88	0.32	ปานกลาง
3. ด้านสัมมาชีพ	3.21	0.28	ปานกลาง
4. ด้านสันติสุข	4.45	0.28	มาก
5. ด้านศึกษาสงเคราะห์	2.99	0.34	ปานกลาง
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	3.03	0.35	ปานกลาง
7. ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม	4.42	0.30	มาก
8. ด้านสามัคคี	4.02	0.30	มาก
ภาพรวม	3.50	0.22	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.88$, S.D. = 0.32) รองลงมา ด้านศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.34) ถัดมา ด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.35) ด้านสัมมาชีพ อยู่ในระดับมาก

($\bar{X}$ = 3.21, S.D. = 0.28) ด้านสามัคคี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.02, S.D. = 0.30) ด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.36) ด้านกตัญญูทศเวทิตาธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.30) และ ด้านสันติสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.045, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์หลักอภิธานิยธรรม กับประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์หลักอภิธานิยธรรม กับประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม								
	การบริหารหน่วยอบรมประชาชน	1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม	2. ด้านสุขภาพอนามัย	3. ด้านสัมมาชีพ	4. ด้านสันติสุข	5. ด้านศึกษาสงเคราะห์	6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	7. ด้านกตัญญูทศเวทิตาธรรม	8. ด้านสามัคคี
ตัวแปรอิสระ									
หลักอภิธานิยธรรมโดยภาพรวม	.882**	.770**	.609**	.687**	.530**	.546**	.700**	.573**	.585**
1. ประชุมกันเองนิตย	.650**	.629**	.564**	.626**	.385**	.484**	.523**	.341**	.114**
2. สามัคคีกัน	.637**	.587**	.559**	.515**	.299**	.180**	.590**	.482**	.407**
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยมี	.450**	.393**	.237**	.482**	.230**	.174**	.314**	.276**	.448**
4. เคารพผู้ใหญ่	.745**	.671**	.455**	.486**	.504**	.708**	.499**	.407**	.478**
5. เคารพสตรีในหมู่คณะ	.635**	.555**	.225**	.537**	.525**	.538**	.535**	.305**	.387**
6. เคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์	.585**	.314**	.485**	.262**	.384**	.281**	.323**	.603**	.729**
7. รักษาความเลื่อมใสในหลักธรรม	.752**	.735**	.509**	.606**	.336**	.358**	.749**	.500**	.452**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ในเชิงบวกอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.770^{**}$) ด้านสุขภาพอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.609^{**}$) ด้านสัมมาชีพมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.687^{**}$) ด้านสันติสุข มีความสัมพันธ์ เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.530^{**}$) ด้านศึกษาสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.546^{**}$)

ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.700^{**}$) ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.573^{**}$) และด้านสามัคคี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.585^{**}$)

3. การประยุกต์หลักอปริหานิยธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านศีลธรรม และวัฒนธรรม การประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของความดี ความถูกต้อง และคุณธรรมตามหลักศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี ด้านสุขภาพอนามัย การดูแลร่างกายให้แข็งแรง และปลอดภัยสร้างสมดุลในชีวิตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้สมบูรณ์แบบด้านสัมมาชีพ คือ การประกอบอาชีพสุจริตเพื่อหาเลี้ยงตัวและครอบครัวโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ด้านสันติสุข การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยรู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อสร้างสังคมที่หน้าอยู่ ด้านศึกษาสงเคราะห์ การสนับสนุนการศึกษาและรู้จักเปิดใจยอมรับความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ด้านสาธารณสงเคราะห์ การช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมโดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อสร้างความสงบสุขในสังคม ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า ประสิทธิภาพการบริหารของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่ส่งเสริมหน่วยอบรมประจำตำบล และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรินทร จินดาวงศ์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ มีดังนี้ การบูรณาการหลักผล 5 หรือกำลัง 5 ประการ คือ ธรรมอันเป็นกำลังหรือธรรมอันเป็นพลังในการบริหารหรือการปฏิบัติงาน เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้บุคลากรหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

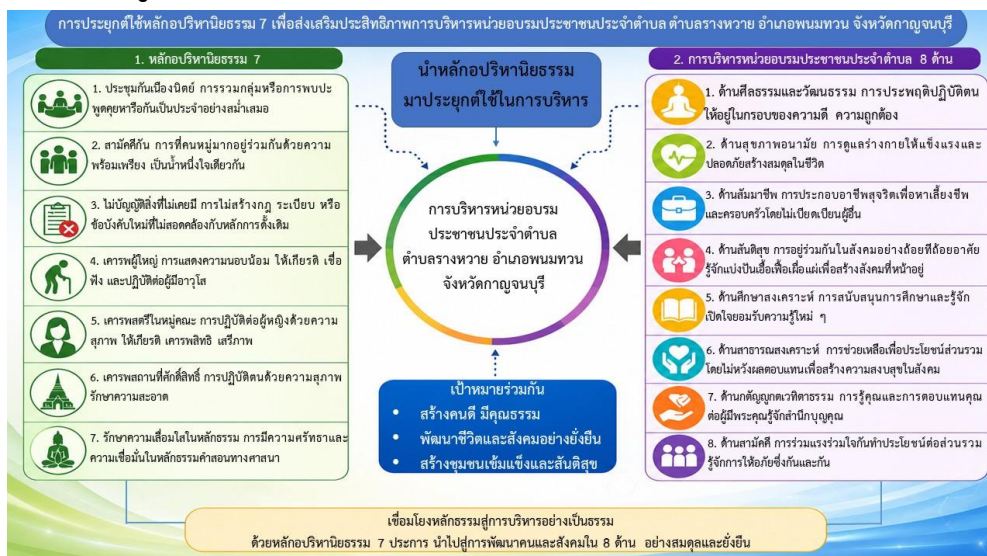
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า

หลักการบริหารนิยตรมกับประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมาก ($R=.882^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารในแต่ละด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประยงค์ พรหมมา (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักการบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า พนักงานมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักการบริหารนิยตรม อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านการเคารพเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองสิทธิสตรี ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ด้านการอารักขาคุ้มครองปกป้องอันชอบ ด้านการพร้อมเพียรกันประชุม ด้านการประชุมกันเนื่องนิตย และด้านการไม่บัญญัติหรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติตามอำเภอใจ ตามลำดับ พนักงานที่มีเพศ และส่วนราชการที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงาน ตามหลักการบริหารนิยตรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติที่ตั้งไว้

3. การประยุกต์หลักการบริหารนิยตรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 8 ด้านประกอบด้วย 1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม 2. ด้านสุขภาพอนามัย 3. ด้านสัมมาชีพ 4. ด้านสันติสุข 5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ 7. ด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม 8. ด้านสามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิรธมโม (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า การติดตามพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายในการควบคุมคุณภาพ หรือการบริหารคุณภาพ ประชาชนประจำตำบลไม่สามารถออกแบบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ อีกทั้งสร้างกระบวนการพัฒนากลุ่มทางสังคมที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกันไปอย่างยั่งยืนมากขึ้นลักษณะที่ 2 นวัตกรรมเครื่องมือสุขภาวะวิถีพุทธคือการพัฒนาชุดความรู้ที่ผ่านการทดลองและทดสอบอย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้จากการวิจัย การประยุกต์หลักบริหารธรรม เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลนางพญา อำเภอพญาเมษะ จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักบริหารธรรม

1. ประชุมกันเนืองนิตย์ คือ การรวมกลุ่มหรือการพบปะพูดคุยหรือกันเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. สามัคคีกัน คือ การที่คนหมู่มากอยู่ร่วมกันด้วยความพร้อมเพรียง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกื้อกูลกันทั้งในการคิด พูด และการกระทำ มุ่งสู่เป้าหมายหรือประโยชน์ส่วนรวมเดียวกัน

3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยมี คือ การไม่สร้างกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับใหม่ที่ไม่สอดคล้องกับหลักการดั้งเดิม หรือไม่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกัน อันอาจก่อให้เกิดความแตกแยก ความไม่เข้าใจ หรือความลำเอียงในหมู่คณะ

4. เคารพผู้ใหญ่ คือ การแสดงความนอบน้อม ให้เกียรติ เชื่อฟัง และปฏิบัติต่อผู้มีอาวุโสหรือมีประสบการณ์มากกว่า ด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม และกตัญญู ทั้งในด้านคำพูด การกระทำ และมารยาททางสังคม

5. เคารพสตรีในหมู่คณะ คือ การปฏิบัติต่อผู้หญิงด้วยความสุภาพ ให้เกียรติ เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความสามารถของเธออย่างเท่าเทียม ไม่ดูหมิ่นหรือเลือกปฏิบัติ และให้ความร่วมมืออย่างเหมาะสมในการทำงานหรืออยู่ร่วมกันในหมู่คณะ

6. เคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คือ การปฏิบัติตนด้วยความสุภาพ รักษาความสะอาด และไม่กระทำการสิ่งใดที่ไม่เหมาะสมหรือเป็นการล่วงละเมิดสถานที่นั้น ๆ ทั้งยังให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์และประวัติความเป็นมาของสถานที่

7. รักษาความเลื่อมใสในหลักธรรม คือ การมีความศรัทธาและความเชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปฏิบัติตามหลักธรรมเหล่านั้นในชีวิตประจำวัน และไม่ละทิ้งหรือเบี่ยงเบนไปจากความดีที่หลักธรรมนั้นสอน

2. การบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

1. ด้านศีลธรรมและวัฒนธรรม คือ การประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของความดี ความถูกต้อง และคุณธรรมตามหลักศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี

2. ด้านสุขภาพอนามัย คือ การดูแลร่างกายให้แข็งแรงและปลอดภัยสร้างสมดุลในชีวิตเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้สมบูรณ์แบบ

3. ด้านสัมมาชีพ คือ การประกอบอาชีพสุจริตเพื่อหาเลี้ยงชีพและครอบครัวโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น

4. ด้านสันติสุข คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยรู้จักแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อสร้างสังคมที่หน้าอยู่

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ คือ การสนับสนุนการศึกษาและรู้จักเปิดใจยอมรับความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือเพื่อประโยชน์ส่วนร่วมโดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อสร้างความสงบสุขในสังคม

7. ด้านกตัญญูกตเวทีตาธรรม คือ การรู้จักคุณและการตอบแทนคุณต่อผู้มีพระคุณ รู้จักสำนึกบุญคุณและการกระทำที่เหมาะสมต่อเพื่อตอบแทน

8. ด้านสามัคคี คือ การร่วมแรงร่วมใจกันทำประโยชน์ต่อส่วนรวมรู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกันเพื่อความสงบสุขในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กำหนดนโยบายให้มีการประชุมหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อย่างสม่ำเสมอ โดยยึด หลักอธิปไตยธรรมที่เน้นการร่วมปรึกษาหารือ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและความต่อเนื่องของการทำงาน
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี วางนโยบายในการสร้างบรรยากาศของความกลมเกลียวในหมู่สมาชิกให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เคารพความคิดเห็นของกันและกัน เพื่อเสริมพลังการทำงานแบบมีเอกภาพ
3. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ส่งเสริมนโยบายด้านการฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยอบรมประชาชนให้มีทั้งความรู้ด้านการบริหารและคุณธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างผู้ปฏิบัติงานที่มีทั้งความสามารถและความซื่อสัตย์สุจริต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี กำหนดตารางการประชุมประจำเดือนเพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรและตัวแทนชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขร่วมกัน ตามหลักอธิปไตยธรรมที่เน้นการประชุมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนและมีการแบ่งงานที่เหมาะสมเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ไม่เกิดความซ้ำซ้อนหรือละเลยงานสำคัญ รวมทั้งสร้างความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน
3. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดกิจกรรมโครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้บุคลากรทั้งด้านความรู้ทางวิชาการ ทักษะการทำงานร่วมกับชุมชน และการปลูกฝังคุณธรรม เพื่อให้เกิดการบริหารที่มีคุณภาพทั้งในเชิงวิชาการและคุณธรรมจริยธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลราษฎร อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักอธิปไตยธรรมกับศาสตร์ด้านการจัดการทันสมัย เช่น การบริหารเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาองค์กร หรือการบริหารภาครัฐ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบโจทย์การบริหารงานชุมชนในยุคปัจจุบัน

2. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่มีผลการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ

3. หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรมในหน่วยอบรมประชาชนตำบลอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบจุดแข็ง จุดอ่อน และปัจจัยความสำเร็จของแต่ละพื้นที่ อันจะช่วยให้ได้ข้อสรุปเชิงเปรียบเทียบที่มีคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2562). *คู่มือการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ฌัฏฐพลการพิมพ์.
- ประยงค์ พรหมมา. (2557). *การบริหารงานตามหลักการบริหารนิยธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระธมโม และคณะ. (2565). รูปแบบการบริหารจัดการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 352-366.
- วรินทร จินดาวงศ์ (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดศรีสะเกษ* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สันติ พิมพ์ใจใส. (2566). การบริหารและการจัดการแบบมีส่วนร่วมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร มจร เลย์ ปริทัศน์*, 4(1), 104-114.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/th/kanchanaburi/main?utm_source=chatgpt.com
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2567). *ประกาศสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง เรื่อง การสอบธรรมสนามหลวง ประจำปีการศึกษา 2567*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาชน.

- Gibson, J. L, Ivancevich, J. M., Donnelly, J. H., & Konopaske, R. (2012). *Organizations: Behavior, Structure, Processes* (14th ed.). New York: McGraw-Hill Irwin.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2018). *Management* (14th ed.). London: Pearson.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

CULTURAL CHANGES OF THE MON ETHNIC GROUP UNDER
THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION IN SANGKHLA BURI DISTRICT,
KANCHANABURI PROVINCE

สุรัตน์ คำโสภา^{1*}Surat Khamsotha ^{1*}

*Corresponding Author E-mail: surat.kham@mcu.ac.th

Received June 15, 2026; Revised July 16, 2026; Accepted July 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประวัติความเป็นมา 2. วิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญ และ 3. นำเสนอความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสารจากหนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการวิจัยภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 9 คน จากชาวมอญในชุมชนบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1. ชาวมอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพจากประเทศพม่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี โดยเฉพาะบริเวณบ้านวังกะ อันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและสงครามในอดีต 2. วัฒนธรรมมอญมีความเชื่อมโยงกับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา และวิถีชีวิต อันเป็นผลจากการอพยพ การตั้งถิ่นฐาน และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชาวมอญกับสังคมไทย ชุมชนมอญยังคงรักษาอัตลักษณ์ของตนผ่านภาษา ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา และ 3. ชุมชนมอญมีการปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้วิถีชีวิต และรูปแบบการประกอบอาชีพบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากผลการวิจัย สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ 3 ประเด็น

¹ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ ASEAN Studies Centre, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สำคัญ ได้แก่ 1. การปรับตัวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ 2. การดำรงและสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ 3. กระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมผ่านเครือข่ายทางสังคมของชุมชน

คำสำคัญ: วัฒนธรรม; โลกาภิวัตน์; ชชาติพันธุ์มอญ

Abstract

The objectives of this research article were: 1. To study the historical background of the Mon ethnic group, 2. To analyze the cultural connections of the Mon ethnic group, and 3. To present the cultural changes of the Mon ethnic group under globalization at Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province. This study employed a qualitative research methodology, consisting of documentary research from books, academic articles, research reports, and related documents, together with field research through in-depth interviews with 9 purposefully selected key informants from the Mon community at Ban Wang Ka, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province.

The findings revealed that: 1. The Mon people are an ethnic group that migrated from Myanmar and settled at Sangkhla Buri District, particularly at Ban Wang Ka, due to political conflicts and wars in the past; 2. Mon culture has long been connected with Thai society in terms of history, religion, language, and ways of life as a result of migration, settlement, and social interaction between the Mon people and Thai society. The Mon community continues to preserve its cultural identity through language, traditions, beliefs, and religious rituals; and 3. The Mon community has adapted to globalization, particularly in the areas of economy, tourism, and information technology, resulting in changes in certain aspects of their way of life and occupations. The research synthesized three key bodies of knowledge: 1) cultural adaptation under globalization, 2. Preservation and transmission of cultural identity, and 3) The reproduction of culture through community social networks.

Keywords: Culture; Globalization; Mon Ethnic Group

บทนำ

ชาวมอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประวัติการตั้งถิ่นฐาน และสร้างอารยธรรมมาอย่างยาวนาน โดยนักประวัติศาสตร์เชื่อว่าประชาชนของอาณาจักรทวารวดีส่วนใหญ่เป็นชาวมอญที่อพยพจากบริเวณตอนใต้ของจีนผ่านลุ่มแม่น้ำโขง และแม่น้ำสาละวินเข้าสู่ดินแดนพม่า และลุ่มน้ำเจ้าพระยา (พลาคิษฐ์ สิทธิธัญกิจ และคณะ, 2555) ชาวมอญมีภาษาและอักษรเป็นของตนเอง รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่อารยธรรม และพระพุทธศาสนาในภูมิภาค ภายหลังความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพม่า ชาวมอญได้อพยพเข้าสู่สยามอย่างต่อเนื่อง และยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านภาษา ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมทางศาสนา (พระครูสังฆกิจจากรักษ์ วาทีนวุฒิปรีชาชาญ, 2567) อย่างไรก็ตาม ภายใต้บริบทสังคมสมัยใหม่ ชาวมอญจำนวนมากเผชิญกับกระบวนการผสมกลืนทางวัฒนธรรมจากอิทธิพลของสังคมไทยและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, 2537)

อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีชุมชนชาวมอญอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และได้รับการยอมรับว่าเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมมอญที่สำคัญของประเทศไทย แต่ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้ชุมชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการขยายตัวของการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการเข้าถึงสื่อดิจิทัล ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน (เนตรนภา วรวงษ์, 2565) แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ และการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมมอญในหลายพื้นที่ แต่ยังคงขาดการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวมอญในอำเภอสังขละบุรี ภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการปรับตัวทางวัฒนธรรมกับการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชนในบริบทร่วมสมัย อันเป็นช่องว่างทางองค์ความรู้ (Research Gap) ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

สังคมโลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้สังคมท้องถิ่นได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกมากขึ้น ขณะที่แนวทางการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอธิบายถึงพลวัตของการปรับตัว การรับเอาวัฒนธรรมใหม่ และการธำรงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งนี้ ชุมชนชาติพันธุ์มิได้เป็นเพียงผู้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์เท่านั้น แต่ยังมีกลไกในการเลือกปรับตัว คัดสรร และสืบทอดวัฒนธรรมของตนผ่านสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน วัด และสถานศึกษา ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการคงอยู่ และการสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การปรับตัว และการดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนมอญในบริบทสังคมร่วมสมัย ตลอดจนสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับกลไกทางสังคม และวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการรักษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ และพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับการวิจัยภาคสนาม (Field Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาติพันธุ์มอญในชุมชนบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบศึกษาเอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากหนังสือ ตำรา บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญ
2. การวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่ชุมชนบ้านวังกะ อำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูล ติความ และสังเคราะห์สาระสำคัญตามประเด็นการศึกษา จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ชาวมอญในอำเภอสงขลาบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน และเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างไทยและพม่า พื้นที่ดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณชายแดนไทย-พม่า และเป็นเส้นทางสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะด่านเจดีย์สามองค์ ซึ่งเป็นเส้นทางอพยพและการติดต่อระหว่างผู้คนตั้งแต่อดีต ส่งผลให้มีชนกลุ่มต่าง ๆ อพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยหนึ่งในกลุ่มสำคัญคือชาวมอญ ซึ่งยังคงรักษาภาษา วัฒนธรรม และประเพณีของตนไว้อย่างเข้มแข็ง รวมทั้งมีเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตที่โดดเด่น (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2568) ชาวมอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โบราณที่เคยมีอารยธรรมรุ่งเรืองในดินแดนพม่าตอนใต้ ต่อมาได้อพยพเข้าสู่พื้นที่

อำเภอสังขละบุรี โดยเฉพาะบริเวณบ้านวังกะและพื้นที่ใกล้เคียงราว พ.ศ. 2491-2492 พร้อมทั้งนำขนบธรรมเนียมประเพณีเข้ามาตั้งรกรากและพัฒนาชุมชน ทำให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าต่อสังคมและจิตใจของคนในพื้นที่ (ญาณิ เพลิงพิษ, 2559) การอพยพของชาวมอญเข้าสู่ประเทศไทยเกิดขึ้นหลายระลอกตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สาเหตุสำคัญเกิดจากสงคราม และความขัดแย้งทางการเมืองในพม่า โดยเฉพาะหลังการล่มสลายของอาณาจักรหงสาวดี และการขยายอำนาจของพม่า ส่งผลให้ชาวมอญจำนวนมากอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของกษัตริย์ไทย โดยมีเส้นทางอพยพสำคัญผ่านด่านชายแดน เช่น ด่านเจดีย์สามองค์ ด่านแม่สอด และด่านเมืองตาก (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541) สาเหตุของการอพยพครอบคลุมทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง การถูกกดขี่จากรัฐพม่า และการถูกเกณฑ์แรงงาน (องค์ บรรจุน, 2551)

โดยสรุปแล้ว การอพยพของชาวมอญมีสาเหตุหลักจากความขัดแย้งทางการเมืองและสงครามมากกว่าปัญหาเศรษฐกิจ อีกทั้งการอพยพเข้าสู่สยามยังเกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองอาณาจักร ส่งผลให้ชาวมอญสามารถตั้งถิ่นฐาน และดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างมั่นคงจนถึงปัจจุบัน

2. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลจากเอกสารที่ศึกษา สามารถอธิบายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

วัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญมีความเชื่อมโยงกับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ทั้งในมิติทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา และวิถีชีวิต โดยปรากฏหลักฐานสำคัญผ่านอารยธรรมทวารวดี และศรีวิชัย ซึ่งพบจารึกภาษามอญจำนวนมาก สะท้อนบทบาทของชาวมอญในการสร้างรากฐานทางวัฒนธรรมในภูมิภาค และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวมอญกับสังคมไทยที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรมในหลายด้าน นอกจากนี้ ความเชื่อมโยงดังกล่าวยังปรากฏผ่านความสัมพันธ์ทางการเมือง และสังคมระหว่างชาวมอญกับราชสำนักไทยในอดีต ทั้งการอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร และการได้รับการสนับสนุนให้ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐไทยกับชาวมอญ และส่งผลให้เกิดการสืบทอดวัฒนธรรมร่วมกันในสังคมไทย สำหรับชุมชนมอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นผลจากการอพยพ และการตั้งถิ่นฐานอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดชุมชนบ้านวังกะซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของชาวมอญในประเทศไทย ปัจจุบันชุมชนยังคงรักษาอัตลักษณ์ทาง

วัฒนธรรมผ่านภาษา ประเพณี เครื่องแต่งกาย และพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีวัดวังแก้วเวการาม และสะพานอุตตมานุสรณ์เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างมิติทางศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้น ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสังขละบุรี จึงมิได้เป็นเพียงผลของความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยน ปรับตัว และธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกับสังคมไทยอย่างต่อเนื่อง จนก่อให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมที่ผสมผสานระหว่างความเป็นมอญดั้งเดิมกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัยได้

โดยสรุปแล้ว ความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นผลจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การอพยพ และการปฏิสัมพันธ์กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรมในหลายมิติ ขณะเดียวกันชุมชนมอญยังสามารถธำรงอัตลักษณ์ของตนผ่านภาษา ประเพณี ความเชื่อ และสถาบันทางศาสนาได้อย่างเข้มแข็ง

3. ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้ดังนี้

การเปลี่ยนขามอญเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่น ซึ่งสั่งสมและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน ทั้งด้านภาษา ศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิต โดยวัฒนธรรมเหล่านี้ได้เคลื่อนย้ายและปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ ตามการตั้งถิ่นฐานของชาวมอญในประเทศไทย เช่น อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร (มหาชัย) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันชุมชนมอญหลายแห่งเริ่มเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสสังคมสมัยใหม่ ทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมบางส่วนเริ่มเลือนหายไป ชุมชนยังคงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญไว้อย่างเข้มแข็ง ทั้งด้านภาษา การแต่งกาย ประเพณี ความเชื่อ อาหารพื้นถิ่น และศิลปะการแสดง โดยมีสะพานมอญ (สะพานอุตตมานุสรณ์) ซึ่งเป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศไทยประมาณ 850 เมตร เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่เชื่อมโยงชุมชนไทย-มอญ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มีชื่อเสียง

แม้ปัจจุบันชุมชนมอญจะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีความพยายามในการอนุรักษ์และสืบทอดอัตลักษณ์ของตน ผ่านการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมมอญบ้านวังกะ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกันชุมชนยังมีการอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ไทย จีน และลาว จนเกิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกื้อกูลกัน โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิต และมีวัดเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมและกิจกรรมชุมชน โดยเฉพาะประเพณีสิบสองเดือนที่ยังคงปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญบ้านวังกะ โดยชุมชนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ทำให้รัฐบาล และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยส่งเสริมพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ส่งผลให้วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวมอญถูกนำเสนอในฐานะทุนทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสร้างรายได้และการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมทางวัฒนธรรม เช่น ประเพณีสงกรานต์ (ปีใหม่มอญ) การตักบาตรสะพานมอญ การแห่เจดีย์ทราย และประเพณีลอยกระทงมอญ ล้วนเป็นพื้นที่สำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน อีกทั้งยังสะท้อนถึงความพยายามในการรักษาความเป็นมอญผ่านศาสนา ภาษา ดนตรี และประเพณีท่ามกลางบริบทสังคมโลกสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

โดยสรุปแล้ว ชุมชนมอญในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มีการปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์และสังคมสมัยใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้วิถีชีวิตบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังคงสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้ผ่านภาษา ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนา และการมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะกลไกทางเศรษฐกิจ และเครื่องมือในการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญสู่สาธารณชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ชุมชนมอญในพื้นที่ดังกล่าวมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องภายใต้บริบทของสังคมสมัยใหม่ และกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้วิถีชีวิตบางส่วน

เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตที่มีความเชื่อมโยงกับระบบตลาด และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ชุมชนยังคงพยายามธำรงและสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ ทั้งในด้านภาษา ประเพณี ความเชื่อ และพิธีกรรมทางศาสนา โดยมีวัดและศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่คนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เข้ามามีบทบาททั้งในฐานะโอกาสทางเศรษฐกิจ และเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับรูปแบบการนำเสนอวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของเหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ (2558) เรื่อง มรดกทางวัฒนธรรม: การสร้างตัวตนคนมอญสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่อธิบายว่า การธำรงอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายมอญในพื้นที่สามโคก จังหวัดปทุมธานี เกิดขึ้นผ่านกลไกทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ได้แก่ ภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย การละเล่น และประเพณีพิธีกรรม โดยมีการสืบทอดผ่านสถาบันการศึกษา องค์กรชุมชน และสื่อสมัยใหม่ ทั้งในรูปแบบกิจกรรม การเรียนรู้เชิงพื้นที่ และการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของเครือข่ายทางวัฒนธรรมในการรักษาอัตลักษณ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกองนโยบายและแผนงาน (กลุ่มงานวิจัยผังเมือง 1) สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร (2565) เรื่อง การคงอยู่ของอัตลักษณ์ชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา ชุมชนมอญบางกระบือ บางขุนเทียนและชุมชนเลียบคลองมอญ ลาดกระบัง ที่พบว่า ชุมชนมอญในเขตกรุงเทพมหานครยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีสำคัญไว้ได้ แม้บางองค์ประกอบจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไปตามบริบททางสังคม โดยเฉพาะประเพณีสำคัญ เช่น สงกรานต์ การแห่หงส์ธงตะขาบ และการแข่งเรือ ขณะเดียวกันยังคงมีความศรัทธาต่อความเชื่อดั้งเดิม เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ และพิธีกรรมเกี่ยวกับการขอขมาเมื่อเกิด “ผิดผี” ซึ่งสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร กระจำแสง และพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2561) เรื่อง การดำรงลักษณะทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมอญกระทุ่มมืด อำเภไทรน้อย ตำบลไทรใหญ่ จังหวัดนนทบุรี: ภาควิชาปฏิบัติการทางวาทกรรมสู่ความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งอธิบายว่า การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวมอญ

กระทุ้มมีดีประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ วัฒนธรรมและประเพณี การแต่งกาย การดำรงชีพ และภาษาและการสื่อสาร โดยมีรากฐานจากความเชื่อที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ และมีการ “ผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม” อย่างต่อเนื่องผ่านการสนับสนุนของผู้นำชุมชนและผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของอัตลักษณ์ของตน

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนมอญทั้งในพื้นที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และชุมชนมอญในพื้นที่ศึกษาอื่น ๆ ยังคงมีลักษณะร่วมกันคือการเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต โดยเฉพาะการปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่และการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ชุมชนมอญยังคงสามารถธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ผ่านกลไกทางสังคม เช่น วัด ศูนย์วัฒนธรรม ผู้นำชุมชน และสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ แม้รูปแบบการธำรงอัตลักษณ์อาจแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ แต่มีจุดร่วมสำคัญ คือ การสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น โดยกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย

ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์
ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

การปรับตัวทางวัฒนธรรม
ภายใต้โลกาภิวัตน์

การธำรงและสืบสาน
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

กระบวนการผลิตซ้ำ
และเครือข่ายทางสังคม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถนำเสนอองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การปรับตัวทางวัฒนธรรมภายใต้โลกาภิวัตน์ หมายความว่า ชุมชนมอญในอำเภอสังขละบุรีมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และพึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นหลัก ได้หันมาเกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว การค้าขาย และการบริการมากขึ้น รวมทั้งมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพ ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิต การสื่อสาร และความสัมพันธ์ทางสังคมบางส่วนเปลี่ยนแปลงไปจากวิถีดั้งเดิม

2. การธำรงและสืบสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายความว่า แม้จะได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชุมชนมอญยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ผ่านการใช้ภาษามอญ การแต่งกายตามประเพณี การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และการสืบทอดประเพณีสำคัญของชุมชน โดยมีวัด ผู้นำชุมชน และศูนย์วัฒนธรรมเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นใหม่

3. กระบวนการผลิตซ้ำและเครือข่ายทางสังคม หมายความว่า การดำรงอยู่ของอัตลักษณ์มอญเกิดจากกระบวนการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม ได้แก่ การถ่ายทอดภาษา ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม และวิถีปฏิบัติจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยเครือข่ายทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา และองค์กรทางวัฒนธรรม ซึ่งทำงานเชื่อมโยงกันในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดวัฒนธรรมมอญให้คงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคม

ดังนั้น องค์ความรู้จากการวิจัย ทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์มอญในอำเภอสังขละบุรีมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านอาชีพ เศรษฐกิจ การสื่อสาร และรูปแบบการดำเนินชีวิต จากเดิมที่ยึดโยงกับวิถีชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นหลัก การปรับเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและสังคมดิจิทัลมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมิได้ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสูญหาย เนื่องจากชุมชนยังคงมีการธำรงและสืบทอดวัฒนธรรมผ่านสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการ

ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมกับบริบทสมัยใหม่ และสามารถรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์มอญไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมชาวมอญบ้านวังกะอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมด้านประวัติศาสตร์ ภาษา และประเพณี เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์องค์ความรู้ของชุมชน
2. ควรส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชาวมอญ
3. ควรพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อรักษาอัตลักษณ์และลดผลกระทบต่องิเลสียิตดั้งเดิมของชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและอัตลักษณ์ของชาวมอญรุ่นใหม่ภายใต้บริบทโลกาภิวัตน์
2. ควรศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีต่องิเลสียิต เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนมอญอย่างรอบด้าน
3. ควรศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมชาวมอญที่เหมาะสมกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กระจำแสง และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2561). การดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมมอญกระทุ้มมีด อำเภอยะนอย ตำบลไทรใหญ่ จังหวัดนนทบุรี: ภาควิชาปฏิบัติการทางวาทกรรมสู่ความยั่งยืนของชุมชน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, 12(28), 11-23.
- กองนโยบายและแผนงาน (กลุ่มงานวิจัยผังเมือง 1) สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2565). การคงอยู่ของอัตลักษณ์ชุมชนมอญในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษา ชุมชนมอญบางกระบือ บางขุนเทียน และชุมชนเลียบคลองมอญลาดกระบัง (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง.

- ญาณี เพ็ญพิช. (2559). แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม: กรณีศึกษา ชุมชนมอญสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เนตรนภา วรพงษ์. (2565). อัตลักษณ์ความเป็นมอญกับประเพณีพิธีกรรมของชาวมอญที่บ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูสังฆกิจจารักษ์ วาทีนวุฒิปรีชาชาญ. (2567). พระพุทธศาสนากับวิถีชีวิตยุคปัจจุบันของชาวมอญในดินแดนทวารวดี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 440-453.
- พลาดิศัย สิทธิธัญกิจ และคณะ. (2555). *อาณาจักรทวารวดี*. กรุงเทพฯ: เพื่อนเรียนเด็กไทย.
- ศุณย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2568). *ชาวมอญในประเทศไทย*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2568, จาก <https://db.sac.or.th/inscriptions/blog/detail/10532>
- สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). *มอญในเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. (2537). *ศรีทวารวดีถึงศรีรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- เหมือนพิมพ์ สุวรรณภาศ. (2558). *มรดกทางวัฒนธรรม: การสร้างตัวตนคนมอญสามโคก จังหวัดปทุมธานี* (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์ บรรจุน. (2551). *การเคลื่อนย้ายของชาติพันธุ์มอญจากรามัญประเทศสู่สยามประเทศ*. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ เรื่อง “โลกของอิสลามและมุสลิมในอุษาคเนย์”. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

พุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นใน
จังหวัดระยอง

BUDDHIST METHODS FOR PROMOTING LOCAL POLITICIANS' POLITICAL
ETHICS IN RAYONG PROVINCE

พระมหาปณวัศ ปุณฺณโชตโก (บุญโชติหิรัญ)^{1*}, วชิรินทร์ ชาญศิลป์¹, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า¹

Phramaha Panawhazz Puaññachotako (Boonchotehirun)^{1*},

Vacharin Chansilp¹, Apinya Chatchofa¹

*Corresponding Author E-mail: phramhapnwaspuyychotko@gmail.com

Received June 15, 2026; Revised July 15, 2026; Accepted July 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาจริยธรรมทางการเมือง 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อส่งเสริมจริยธรรมทางการเมือง และ 3. นำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$) ท่ามกลางความท้าทายจากอิทธิพลผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ระบบอุปถัมภ์ และการแข่งขันทางการเมืองที่ส่งผลต่อความซื่อสัตย์ การกล้าตัดสินใจ และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมทางการเมืองประกอบด้วยสองปัจจัยหลักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 คือ สถาบันกล่อมเกลางานการเมือง ร่วมทำนายนผลได้ร้อยละ 23.1 โดยส่งผลในด้านสถาบันการศึกษาและด้านกลุ่มทางสังคม และหลักฆราวาสธรรม 4 ร่วมทำนายนผลได้ร้อยละ 10.2 โดยมีด้านสัจจะ ความซื่อสัตย์ เป็นตัวแปร

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

หลัก และ 3. แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย
สัจจะ มุ่งเน้นความซื่อสัตย์จริงใจ การรักษาคำพูด และรับผิดชอบต่อคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับ
ประชาชน ทมะ ส่งเสริมความหนักแน่นในการควบคุมตนเองและการตัดสินใจบนพื้นฐานของ
เหตุผลมากกว่าผลประโยชน์ ขันติ พัฒนาความอดทน ควบคุมอารมณ์ และพร้อมรับฟังความ
คิดเห็นหรือคำวิพากษ์วิจารณ์ที่หลากหลายอย่างมีสติ และจาคะ เน้นการมีจิตสาธารณะ เสียสละ
เวลาและร่างกาย มุ่งแก้ไข้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของชุมชนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: พุทธวิธี; จริยธรรมทางการเมือง; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research were: 1) Study political ethics, 2) Examine factors affecting the promotion of political ethics, and 3) Propose a Buddhist method to promote the political ethics of local politicians in Rayong Province. A mixed-methods research design was employed. For the quantitative research, data were gathered from a sample of 400 citizens using a questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.986. The quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. For the qualitative research, data were collected through structured in-depth interviews with 18 key informants and analyzed using descriptive content analysis, alongside a focus group discussion with 10 participants.

Findings were as follows: 1. The political ethics of local politicians in Rayong Province was overall at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.50), amidst challenges from economic interest influences, patron-client systems, and political competition affecting honesty, courageous decision-making, and public interest consideration. 2. Factors affecting political ethics consisted of two main components with statistical significance at the 0.01 level: political socialization institutions, which could jointly predict political ethics at 23.1%, contributing in the aspects of educational institutions and social groups; and the four virtues for laypeople (Gharavasa-dhamma 4), which could jointly predict political ethics at 10.2%, with Sacca (truthfulness) as the main variable.

3. Guidelines for promoting political ethics based on the four virtues for laypeople comprised: Sacca, focusing on honesty, sincerity, keeping promises, and taking responsibility for pledges given to the public; Thama, promoting firmness in self-control and decision-making based on reasons rather than benefits; Khanti, developing patience, emotional control, and readiness to mindfully listen to diverse opinions or public criticism; and Caga, emphasizing public consciousness, sacrifice of time and physical effort, and aiming to resolve problems primarily for the well-being of the community.

Keywords: Buddhist Methods; Political Ethics; Local Politicians

บทนำ

ภายใต้บริบทของกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการวางรากฐานและกำหนดโครงสร้างกลไกในการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันไว้อย่างเข้มงวดในหลายระดับ นับตั้งแต่กระบวนการกลั่นกรองบุคคลเพื่อเข้าสู่อำนาจทางการเมือง ไปจนถึงกระบวนการตรวจสอบและการลงโทษอย่างเด็ดขาดเมื่อบุคคลเหล่านั้นเข้าดำรงตำแหน่งเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยกฎหมายตราไว้ให้ระบบการตรวจสอบและการลงโทษดังกล่าวตกเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และองค์กรอิสระเป็นหลัก ซึ่งหนึ่งในเครื่องมือเชิงโครงสร้างที่สำคัญ และถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์จำแนกพฤติกรรม คือ มาตรฐานทางจริยธรรม เพื่อบังคับใช้กับบุคลากรในภาครัฐทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบความถูกต้องและดีงาม (อาณัติ มานพ, 2566)

แม้จะมีกลไกทางกฎหมายกำหนดไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ในความเป็นจริงประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรในการสร้างระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ และมีเสถียรภาพ เนื่องจากยังคงเผชิญกับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในระบบการบริหารราชการแผ่นดินอย่างกว้างขวาง โดยพบว่านักการเมือง และข้าราชการจำนวนมากไม่ยอมยั้งนียมการใช้อำนาจตามอำเภอใจ และพึ่งพาระบบอุปถัมภ์มากกว่าการยึดมั่นในตัวบทกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้นอกจากจะทำให้ระบบการเมืองขาดความชอบธรรมแล้วยังส่งผลให้ระบบราชการขาดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน วิกฤตทางการเมืองและความแตกแยกในสังคมไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นปัญหาอันเกิดจากการใช้อำนาจอย่างไม่ชอบธรรม การทุจริตในวงราชการ การลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ตลอดจนการขาดจิตสำนึกด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อประชาชนของผู้บริหารประเทศ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545, 2545)

นอกจากนี้ ข้อจำกัดที่สำคัญในทางปฏิบัติคือ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังคงขาดแคลนกลไกเชิงประจักษ์ที่เอื้อต่อการบังคับใช้ประมวลจริยธรรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งความหละหลวมดังกล่าวส่งผลให้บทบัญญัติในประมวลจริยธรรมที่ตราไว้กลายเป็นเพียงหลักการที่ไร้สภาพบังคับ และไม่สามารถขัดเกลาพฤติกรรมของบุคคลให้อยู่ในทำนองคลองธรรมได้ตามเป้าหมาย จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบูรณาการพุทธจริยธรรมทางการเมืองเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ทั้งนี้เพื่อบ่มบ่มให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปทำหน้าที่เป็นรากฐานที่สำคัญในการหล่อหลอม และพัฒนาจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และเป็นไปตามระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข (พงษ์เมธิ ไชยศรีหา, 2561)

ดังนั้น เพื่อเป็นการปิดช่องว่างทางกฎหมายและสร้างสภาวะแวดล้อมทางการเมืองที่ดี ผู้วิจัยจึงได้ตัดสินใจดำเนินงานวิจัยในประเด็นเรื่อง พุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยมุ่งหวังให้ผลการศึกษานี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้นำท้องถิ่น ตลอดจนขับเคลื่อนกระบวนการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม และความไร้ระเบียบวินัยที่สะสมมาเป็นเวลานานในสังคมไทย ซึ่งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านพุทธวิธีจะช่วยเอื้อต่อการสร้างกลไกการตรวจสอบ ควบคุม และลงโทษที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญ และการบริหารราชการแผ่นดินสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ในจังหวัดระยอง ที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน 394,423 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2569)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของ Yamane (1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน 2. ผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 5 คน 3. นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน และ 4. นักปกครองท้องถิ่น จำนวน 5 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม สอบถามเกี่ยวกับ 1. จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง 2. การกล่อมเกลາทางการเมือง และ 3. หลักฆราวาสธรรม 4 ในด้านต่าง ๆ และในแต่ละข้อเป็นชนิดมาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert type) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (Likert, 1967)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลด้วยเครื่องบันทึกเสียง ก่อนสรุปผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในทั้ง 3 อำเภอ ได้แก่ 1. อำเภอเมือง 2. อำเภอบ้านฉาง และ 3. อำเภอวังจันทร์

จนครบตามจำนวนที่กำหนด ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีหรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

5.2 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง พบผลการศึกษาดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยภาพรวม

จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านยึดมั่นในสถาบันหลักอันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	3.73	0.92	มาก
2. ด้านซื่อสัตย์สุจริตและมีจิตสำนึกที่ดีต่อหน้าที่	3.47	1.02	ปานกลาง
3. ด้านกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม	3.33	1.01	ปานกลาง
4. ด้านคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว	3.53	1.09	มาก
5. ด้านมีจิตสาธารณะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน	3.32	0.69	ปานกลาง
6. ด้านปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม	3.65	0.73	มาก
7. ด้านดำรงตนและรักษาภาพลักษณ์	3.47	0.81	ปานกลาง
โดยภาพรวม	3.50	0.57	ปานกลาง

ตารางที่ 1 พบว่า จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่าดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ดังนี้ ด้านยึดมั่นในสถาบันหลักอันได้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้านปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม ด้านคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน ดังนี้ ด้านดำรงตนและรักษาภาพลักษณ์ ด้านซื่อสัตย์สุจริตและมีจิตสำนึกที่ดีต่อ

หน้าที่ ด้านกล้าตัดสินใจทำในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม และด้านมีจิตสาธารณะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง
สมมติฐานที่ 1 การกล่อมเกลາทางการเมือง ประกอบด้วย 1. ด้านครอบครัว
2. ด้านกลุ่มเพื่อน 3. ด้านสถานศึกษา และ 4. ด้านกลุ่มทางสังคม อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผล
ต่อจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ปัจจัยการสื่อสาร	β	Std.Error	Beta	t	sig
ค่าคงที่ (Constant)	1.724	.239		7.223**	.000
ด้านสถาบันการศึกษา (X13)	.278	.054	.336	5.198**	.000
ด้านกลุ่มทางสังคม (X14)	.109	.046	.155	2.383*	.018

Multiple R=0.488; R² =0.239; Adj.R² =0.231; Std. Error=.499; F=107.332; Sig=.001 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมือง ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ได้ร้อยละ 23.1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสถาบันการศึกษา สามารถทำนายการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ได้ร้อยละ 33.6 และด้านกลุ่มทางสังคม สามารถทำนายการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ได้ร้อยละ 15.5 ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 หลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย 1. สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ
2. ทมะ ความหนักแน่น 3. ขันติ ความอดทน และ 4. จาคะ ความเสียสละ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2

หลักสัปปุริสธรรม	B	S.E.	β	t	sig
ค่าคงที่ (Constant)	2.500	.195		12.826**	.000
สัจจะ ความซื่อสัตย์ (X21)	.230	.037	.297	6.142**	.000

Multiple R=0.851; R² =0.725; Adj.R² =0.722; Std. Error=.389; F=115.046; Sig=.001

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักฆราวาสธรรม ๔ สามารถร่วมกันทำนายนการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ได้ร้อยละ 10.2 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สัจจะ ความซื่อสัตย์ ส่งผลต่อการส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ได้ร้อยละ 29.7

3. พุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง สามารถสรุปแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ได้ดังนี้ ประการแรก ด้านสัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจ มุ่งเน้นการรักษาคำพูด ความรับผิดชอบ และการสร้างจิตสำนึกส่วนบุคคลควบคู่กับการตรวจสอบจากประชาชนเพื่อสร้างความไว้วางใจที่ยั่งยืน ประการที่สอง ด้านทมะ ความหนักแน่น เป็นการฝึกตนให้ยืนหยัดในหลักการ ยึดมั่นในความถูกต้อง และตัดสินใจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมท่ามกลางแรงกดดันจากรอบด้าน ประการที่สาม ด้านขันติ ความอดทน เน้นการควบคุมอารมณ์ การอดกลั้นต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากประชาชนและสื่อมวลชนอย่างมีสติ และประการสุดท้าย ด้านจาคะ ความเสียสละ เป็นการปลูกฝังจิตสาธารณะให้อุทิศตน เสียสละเวลา แรงกาย และความสะดวกสบายส่วนตน ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสเพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยองโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สามารถอภิปรายผลได้ว่า การเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันยังคงมีทั้งจุดแข็งและข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยในภาพรวมผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญต่อค่านิยมหลักของสังคมไทย และใช้สถาบันหลักเป็นศูนย์กลางในการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมท้องถิ่นที่ยังคงผูกพันกับวัฒนธรรม ประเพณี และศาสนาอย่างใกล้ชิด ตลอดจนมีความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ทั้งในมิติการพัฒนาชุมชน การช่วยเหลือประชาชน และการจัดบริการสาธารณะ แม้ว่าจะระดับคะแนนภาพรวมจะแตกต่างกับงานวิจัยของพระมหานรินทร์ สุรพลโย (เอนพันธ์) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า มาตรฐานจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิโดยรวมอยู่ในระดับมาก

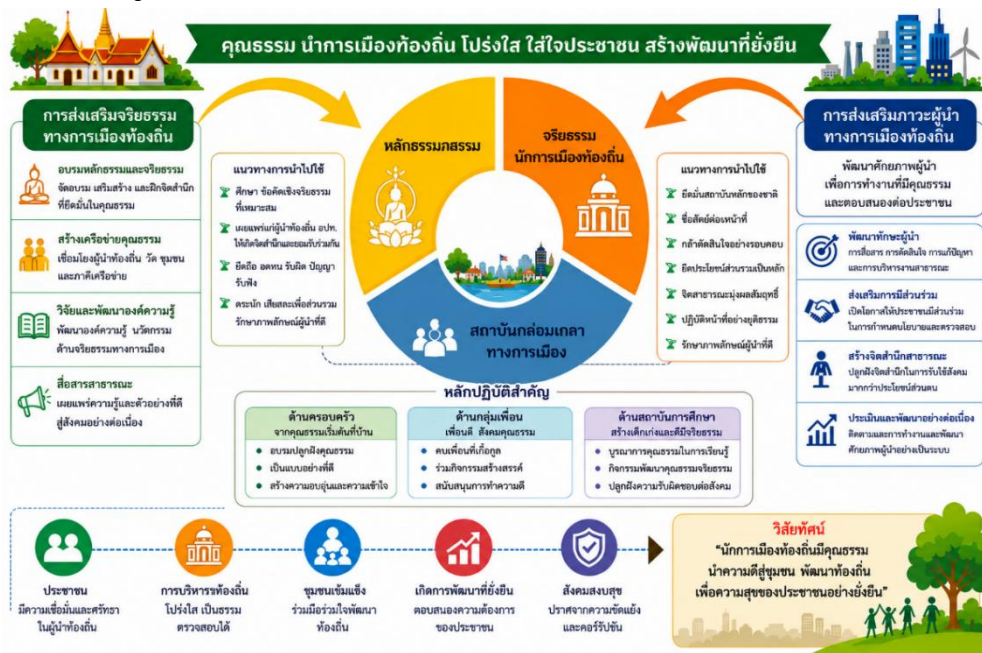
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1. สถาบันกล่อมเกลາทางการเมืองสามารถร่วมทำนายนายจริยธรรมทางการเมืองฯ ได้ร้อยละ 23.1 โดยมีปัจจัยสนับสนุนเรียงลำดับตามน้ำหนักในสมการ ได้แก่ ด้านสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 33.6) และด้านกลุ่มทางสังคม (ร้อยละ 15.5) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าสถาบันทางสังคม กลุ่มเครือข่าย และองค์กรชุมชน ล้วนเป็นกลไกและรากฐานสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึกด้านคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสิทธิรักษ์ จันทสโร (หมู่ห้วน) (2568) ได้ศึกษาเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองส่งผลต่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 2. หลักฆราวาสธรรม 4 สามารถร่วมทำนายนายจริยธรรมทางการเมืองฯ ได้ร้อยละ 10.2 โดยมีด้านสัจจะ (ความซื่อสัตย์) ส่งผลสูงสุดอย่างโดดเด่นถึงร้อยละ 29.7 สะท้อนให้เห็นว่าความซื่อสัตย์จริงใจ การรักษาคำพูด และความตรงไปตรงมา เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานที่ประชาชนคาดหวังจากนักการเมืองท้องถิ่นมากที่สุดเพื่อสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในพื้นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินธ์ วงษ์อมรวิทย์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 โดยเฉพาะหลักสัจจะ จะช่วยส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นให้มีใจเป็นกลางในการบริหารงาน มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส จริงใจ และสามารถประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมได้อย่างยั่งยืน

3. พุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง สามารถอภิปรายผลได้ว่า จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นโดยภาพรวมที่อยู่ในระดับปานกลางนั้น สะท้อนให้เห็นถึงข้อกังวลของภาคประชาชนต่อประเด็นความโปร่งใส ความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และการตัดสินใจเชิงนโยบายที่อาจถูกแทรกแซงจากกลุ่มผลประโยชน์หรือเครือข่ายทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของจังหวัดระยองที่เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศ ซึ่งทำให้การเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับแรงกดดันและความซับซ้อนสูง การส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองในพื้นที่นี้จึงควรมุ่งเน้นการสร้างระบบการตรวจสอบที่เปิดเผยจากภาคประชาชน ควบคู่ไปกับการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะตามหลักคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทองดี ปาโส และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารงานที่ดีของบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย พบว่า การบริหารจัดการตามวงจรคุณภาพ (PDCA) เป็น

ปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมการบริหารงานที่ดี ซึ่งสามารถนำมาพุทธบูรณาการร่วมกับหลักทวารวาสธรรม 4 อันประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ได้อย่างลงตัว เพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จร่วมกันอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 พุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง จากภาพที่ สามารถอธิบายปฏิสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของพุทธวิธีส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง ผ่านการบูรณาการหลักทวารวาสธรรม 4 (สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ) ร่วมกับกลไกทางสังคมได้ใน 3 มิติหลัก คือ 1. ด้านคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม 7 ประการ ประกอบด้วย 1. ด้านการยึดมั่นในสถาบันหลัก โดยใช้หลักสัจจะและทมะสร้างความหนักแน่นและถูกต้องในการส่งเสริมความสามัคคีและเคารพกฎหมาย 2. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ที่ใช้หลักสัจจะเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ โปร่งใส ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน 3. ด้านการกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม โดยใช้หลักทมะและสัจจะสร้างความยืนหยัดมั่นคงท่ามกลางแรงกดดัน 4. ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าส่วนตน ด้วยหลักจาคะในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อ

คุณภาพชีวิตของประชาชน 5. ด้านการมีจิตสาธารณะมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยอาศัยหลัก
ขั้นดีและจาละเพื่อสร้างความอดทนต่ออุปสรรคและอุทิสตนเพื่อชุมชน 6. ด้านการปฏิบัติ
หน้าที่อย่างเป็นธรรม ที่ใช้หลักสัจจะและทมะควบคุมความซื่อตรง ปฏิบัติต่อประชาชน
อย่างเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ และ 7. ด้านการดำรงตนและรักษาภาพลักษณ์ โดยใช้หลักท
มะและสัจจะกำกับความประพฤติให้สุภาพและรับผิดชอบต่อสังคม 2. ด้านกลไกการ
ปลูกฝังระดับฐานราก 3 สถาบัน ได้แก่ ครอบครัว ซึ่งทำหน้าที่เป็นรากฐานแรกในการหล่อ
หลอมนิสัยและคุณธรรม กลุ่มเพื่อน ที่ช่วยเสริมสร้างค่านิยมและการยอมรับพฤติกรรมทาง
สังคม และสถาบันการศึกษา ที่มีบทบาทพัฒนางานองค์ความรู้ ความคิดเชิงวิพากษ์ ตลอดจน
ความรับผิดชอบต่อพลเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการสร้างจริยธรรมทางการเมือง
ต้องเริ่มต้นจากฐานรากมิใช่การแก้ไขเมื่อเข้าสู่อำนาจแล้ว และ 3. ด้านผลลัพธ์ปลายทาง
ของการบูรณาการ ซึ่งปรากฏผลลัพธ์เชิงประจักษ์ในการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาของ
ประชาชนต่อระบบการเมืองท้องถิ่น ส่งผลให้ระบบการบริหารงานมีความโปร่งใส สามารถ
ตรวจสอบได้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมั่นคงและยั่งยืน
ในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยองควรกำหนดนโยบาย
ส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองไว้ในหลักสูตรพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นและผู้บริหาร
ท้องถิ่น
2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยองควรกำหนด
มาตรการส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตและจิตสำนึกต่อหน้าที่ เช่น การจัดหลักสูตรอบรมด้าน
คุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลสำหรับนักการเมืองท้องถิ่น
3. ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยองควรกำหนดนโยบาย
คุ้มครองและสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องชอบธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยองควรจัดกิจกรรมความร่วมมือระหว่าง
วัด โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานราชการ
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยองควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึก
ด้านความซื่อสัตย์ เช่น การประกาศเจตนารมณ์ต่อต้านการทุจริต

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยองควรจัดเวทีอบรมและกิจกรรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม บนพื้นฐานของความถูกต้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นให้เป็นแบบอย่างด้านความสามัคคีและความรับผิดชอบต่อสังคมในจังหวัดระยอง”

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง”

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความกล้าแสดงออกอย่างถูกต้องของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดระยอง”

เอกสารอ้างอิง

ชุตินันท์ วงษ์อมรวิทย์. (2563). *การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา* (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ทองดี ปาโส และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการบริหารงานที่ดีของบริษัทสัญชาติญี่ปุ่นในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(6), 72–85.

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545. (2545, 1 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 119 ก. หน้า 1-8.

พงษ์เมธี ไชยศรีหา. (2561). ความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยและทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 8(3), 9–23.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2569). *จำนวนหน่วยเลือกตั้ง และจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งประเทศในวันอาทิตย์ที่ 8 กุมภาพันธ์ 2569*. สืบค้น 9 มกราคม 2569, จาก <https://shorturl.asia/nGIFW>

พระสิทธิรักษ์ จนทสาโร (หมู่หัวนา). (2568). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำทางการเมืองของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชัยภูมิ* (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหานรินทร์ สุรปณฺโญ (เอมพันธ์). (2564). การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้บริหารการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารพุทธมคัศ*, 6(2), 52–63.
- อาณัติ มานพ. (2566). การศึกษาเปรียบเทียบกลไกการตรวจสอบการละเมิดมาตรฐานทางจริยธรรม อย่างร้ายแรงของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ. *วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร*, 6(3), 206–218.
- Likert, R. (1932). The method of constructing an attitude scale. *Archives of Psychology*, 140, 44-53.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

BUDDHIST INTEGRATION FOR LOCAL POLITICAL MANAGEMENT CONFLICTS AMONG THE PEOPLE IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาพิสุทธิ์ สิทธิเมธี (ภารัง)^{1*}, พระมหาสมัค อติภทโท (นาสิน)¹

Phramaha Phisut Sitthimethi (Pharang)^{1*}, Phramaha Samack Atibhaddo (Nasin)¹

*Corresponding Author E-mail: samak.nas@mcu.ac.th

Received Junr 5, 2026; Revised July 15, 2026; Accepted July 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณศึกษาจากประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 663,550 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวน 385 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นยังมีลักษณะกึ่งพัฒนา โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการจัดการปัญหา ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ต่อเนื่อง และความโปร่งใสยังส่งผลต่อความไว้วางใจของประชาชน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทาง

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

สถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการเผยแพร่ของสื่อ ($\beta = .485$) มีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ความตึงมั่นในอุดมการณ์ ($\beta = .250$) และความรู้ทางการเมือง ($\beta = .212$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 48.60 ขณะที่หลักสาราณียธรรม 6 ด้านเมตตาวจีกรรม ($\beta = .375$) และสาธารณโภคี ($\beta = .159$) สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 20.60 และ 3. การบูรณาการหลักพุทธธรรม พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 โดยเฉพาะเมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทวิจฺฐิสามัญญตา มีบทบาทสำคัญในการลดความตึงเครียด สร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมการรับฟัง และฟื้นฟูความสัมพันธ์ของคนในชุมชน อันนำไปสู่ความสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การจัดการความขัดแย้ง; การเมืองระดับท้องถิ่น; หลักสาราณียธรรม 6

Abstract

This research article aimed to: 1. study the general conditions and characteristics of local political conflict management; 2. examine the factors affecting local political conflict management; and 3. propose the integration of Buddhist principles for local political conflict management in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative study was conducted with 385 samples selected from 663,550 eligible voters in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province using Yamane's formula. Data were collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis. The qualitative study collected data from 18 key informants through in-depth interviews and analyzed the data using descriptive content analysis.

The findings revealed that: 1. the general conditions and characteristics of local political conflict management remained at a semi-developed level, with government agencies and local administrative organizations serving as the main mechanisms for addressing conflicts, while public participation lacked continuity and transparency continued to affect public trust; 2. the factors affecting political conflict management showed that political awareness significantly influenced local political conflict management at the .01 level. Media dissemination ($\beta = .485$) had the

strongest influence, followed by political ideology commitment ($\beta = .250$) and political knowledge ($\beta = .212$), jointly predicting 48.60 percent of the variance. Meanwhile, among the Six Principles of Cordiality (Saraniyadhamma 6), loving speech ($\beta = .375$) and sharing of benefits ($\beta = .159$) jointly predicted 20.60 percent of the variance; and 3. the integration of Buddhist principles indicated that the Six Principles of Cordiality, particularly loving speech, loving-kindness in thought, sharing of benefits, common morality, and common right view, played significant roles in reducing tension, building trust, encouraging mutual listening, and restoring community relationships, leading to reconciliation and sustainable political conflict management.

Keywords: Buddhist Integration; Conflict Management; Local Politics; Saraniyadhamma 6

บทนำ

การเมืองระดับท้องถิ่นถือเป็นรากฐานที่ขาดไม่ได้ของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นพื้นที่ที่ประชาชนได้สัมผัสกับอำนาจรัฐโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้นำชุมชน การกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น หรือการเรียกร้องให้ภาครัฐรับผิดชอบต่อผลกระทบของตน การกระจายอำนาจที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และกฎหมายปกครองท้องถิ่นที่ตามมา ได้ขยายบทบาทของประชาชนออกไปอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในแง่สิทธิการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการตรวจสอบองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ศักดิ์ดา พลเข็ม และคณะ, 2564) แต่การขยายตัวของพื้นที่ทางการเมืองนี้เองก็ได้นำมาซึ่งความตึงเครียดในหลายมิติ ทั้งการช่วงชิงอำนาจ ความต่างทางอุดมการณ์ และผลประโยชน์ที่ขัดกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ จนทำให้การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นกลายเป็นโจทย์สำคัญที่ท้าทายทั้งนักวิชาการและผู้กำหนดนโยบาย (เทพพิทักษ์ ทองเจริญ และคณะ, 2566)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกรณีที่น่าสนใจเป็นพิเศษ เพราะมีความเป็นเมืองหลายชั้นซ้อนกันอยู่ในพื้นที่เดียว ทั้งในฐานะเมืองมรดกโลก แหล่งอุตสาหกรรมและศูนย์กลางเศรษฐกิจภูมิภาค ความหลากหลายนี้ทำให้การเมืองท้องถิ่นมีความเข้มข้นและซับซ้อนกว่าพื้นที่ทั่วไป ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่ค่อนข้างสูง แต่ความแตกต่างด้านนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ก็นำไปสู่

ความขัดแย้งที่ฝังรากลึกอยู่ในความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน หากปล่อยให้ความขัดแย้งเหล่านี้ดำเนินต่อไปโดยไม่มีการรับที่เหมาะสม ผลที่ตามมาคือความไม่ไว้วางใจสถาบันการเมือง การหดตัวของการมีส่วนร่วมของประชาชน และความเปราะบางของสังคมท้องถิ่นในระยะยาว (ธวัชชัย สมอเนื้อ, 2564)

ความขัดแย้งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นจึงมิได้เป็นเพียงความเห็นต่างระหว่างกลุ่มบุคคล หรือกลุ่มการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจ การกระจายทรัพยากร และความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน หากไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อสถาบันทางการเมืองและกระบวนการประชาธิปไตย (มานิตา หนูสวัสดิ์, 2564) โดยเฉพาะในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม ความแตกต่างทางอุดมการณ์ผลประโยชน์ และเครือข่ายทางสังคม ทำให้การจัดการความขัดแย้งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (กอบชัย เมฆดี และคณะ, 2564) ดังนั้น การพัฒนาแนวทางจัดการความขัดแย้งที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม และวัฒนธรรมของพื้นที่ ตลอดจนการสร้างกระบวนการสื่อสาร และความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการปรองดอง จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างสันติภาพและเสถียรภาพทางการเมืองในระยะยาว (Lederach, 1977; คงชิต ชินสิญจน์ และธนศวงค์ยานนาวา, 2564)

ท่ามกลางความซับซ้อนดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการจัดการความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ในสังคม โดยเฉพาะหลักสารณียธรรม 6 (ม.ม. 12/492/531-532) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ที่ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาโมกกรรม สารณโกติ สีสามัญญตา และทิวาสามัญญตา หลักธรรมชุดนี้ไม่ได้เป็นเพียงคำสอนเชิงจริยธรรมที่นามธรรม แต่มีนัยสำคัญต่อการสร้างเงื่อนไขให้ผู้คนที่มีความต่างอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องกดทับ หรือลบเลือนความต่างต่างนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการนำพุทธบูรณาการมาใช้ในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยความหวังว่า องค์ความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความไว้วางใจ ความสมานฉันท์ และเสถียรภาพของชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 663,550 คน (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มอย่างด้วยสูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยมีระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Selection) ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้องหรือมีประสบการณ์โดยตรงเป็น จำนวน 18 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน 2. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 รูปหรือคน 3. กลุ่มข้าราชการฝ่ายปกครอง จำนวน 4 คน 4. กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน และ 5. กลุ่มผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. สภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้ง 3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้ง และ 4. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้ง โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert, 1967) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น และแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ข้อมูล เชื่อมโยงให้มีความสอดคล้องตามกรอบแนวคิดทฤษฎี หรือตอบปัญหาของการวิจัยให้เหมาะสม พร้อมทั้งนำเสนอแนะข้อมูลเป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป และลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีลักษณะที่เรียกว่าครึ่ง ๆ กลาง ๆ คือ มีโครงสร้างอยู่แล้วแต่ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการประสาน และคลี่คลายความขัดแย้ง แต่มักรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วค่อยเข้าไปจัดการ แทนที่จะป้องกันตั้งแต่ต้น ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนแม้จะมามากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ก็หยุดอยู่แค่ขั้นรับฟัง โดยไม่มีกลไกที่ชัดเจนว่าเสียงเหล่านั้นถูกนำไปใช้จริงหรือไม่ ซึ่งทำให้ความไว้วางใจต่อบริการยังคงสั่นคลอน ส่วนตัวความขัดแย้งเองก็ไม่ได้มีสาเหตุเดียว แต่พันกันอยู่กับผลประโยชน์ส่วนตัว เครือข่ายเครือญาติ

การแข่งขันทางการเมือง และการรับรู้ข้อมูลที่ต่างกันของแต่ละคน ทำให้คนในชุมชนเดียวกันมองเรื่องเดียวกันได้คนละแบบ และขัดแย้งกันได้ง่ายหากไม่มีพื้นที่กลางสำหรับพูดคุย อย่างไรก็ตาม ในชุมชนที่มีผู้นำที่คนเชื่อถือ และมีเครือข่ายความร่วมมือที่ดีระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ความขัดแย้งมักถูกจัดการได้เร็ว และสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกว่าสิ่งที่ขาดหายไป ในภาพใหญ่จึงไม่ใช่กฎหมายหรืองบประมาณ แต่คือ กลไกเชิงสถาบันที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารที่เปิดเผยและเข้าถึงได้จริง และการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายมากกว่าที่เป็นอยู่

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบผลการศึกษิตตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การตื่นตัวทางการเมือง ประกอบไปด้วย 1. ด้านการศึกษา 2. ด้านการเผยแพร่ของสื่อ 3. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง 4. ด้านความสนใจทางการเมือง 5. ด้านความรู้ทางการเมือง 6. ด้านความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 การตื่นตัวทางการเมืองอย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การตื่นตัวทางการเมือง	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.498	.090		16.673**	.000
ด้านการเผยแพร่ของสื่อ (A2)	.261	.020	.485	13.057**	.000
ด้านความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ (A6)	.115	.020	.250	5.757**	.000
ความรู้ทางการเมือง (A5)	.118	.024	.212	4.988**	.000

Multiple R = .697 R Square = .486 Adjusted R Square = .482 Std. Error = .290

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเผยแพร่ของสื่อ ด้านความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง และด้านความรู้ทางการเมือง ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้ร้อยละ 48.60 ($R^2 = .486$) แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความยึดมั่นในอุดมการณ์ และความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน มีส่วนสำคัญต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.498 + .261(A2) + .115(A6) + .118(A5)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .485Z_{A2} + .250Z_{A6} + .212Z_{A5}$$

สมมติฐานที่ 2 หลักสารณียธรรม 6 ได้แก่ 1. ด้านเมตตากายกรรม สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังใจ 2. ด้านเมตตาวจีกรรม การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม 3. ด้านเมตตานโนกรรม การคิดดี มองกันในแง่ดี มีความหวังดี 4. ด้านสาธารณโภคี ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน 5. ด้านศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน 6. ด้านทวิญญสามัญญตา มีทวิญญูดีงามเสมอกัน อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2 หลักสารณียธรรม 6 อย่างน้อย 1 ด้าน ที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักสารณียธรรม 6	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.070	.109		18.938**	.000
ด้านเมตตาวจีกรรม การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม (B2)	.218	.028	.375	7.879**	.000
ด้านสาธารณโภคี ไม่หวงสิ่งของ ได้ของสิ่งใดมาโดยชอบธรรมก็แบ่งปันกัน (B4)	.079	.024	.159	3.335**	.001

Multiple R = .454 R Square = .206 Adjusted R Square = .360 Std. Error = .822

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสารณียธรรม 6 ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านเมตตาวจีกรรม และด้านสาธารณโภคี โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้ร้อยละ 20.60 ($R^2 = .206$) แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ สร้างสรรค์ และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม มีส่วนสำคัญต่อการลดความขัดแย้ง และสร้างความร่วมมือในชุมชน ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 2.070 + .218(B2) + .079(B4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = .375Z_{B2} + .159Z_{B4}$$

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบูรณาการหลักสารณียธรรม 6 ในการ

จัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจาก ปัญหาการใช้วาทกรรมสร้างความเกลียดชัง และการสาดโคลนทางการเมือง ซึ่งได้นำมาบูรณาการเข้ากับ หลักเมตตา วชิรกรรม และเมตตาโมกกรรม เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการสื่อสารให้คู่ขัดแย้งสามารถเจรจากันบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง และความเคารพซึ่งกันและกัน สำหรับปัญหาความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากร และการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรม ได้ถูกบูรณาการเข้ากับ หลักสาธารณโภคี และศีลสามัญญดา เพื่อใช้เป็นกรอบปฏิบัติในการออกแบบนโยบายการกระจายงบประมาณชุมชนอย่างโปร่งใส และสร้างกติกาให้ทุกกลุ่มการเมืองต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน กลไกนี้ช่วยให้ทุกฝ่ายรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียร่วมกัน ในขณะที่ ปัญหาการยึดติดกับอุดมการณ์แบ่งฝักแบ่งฝ่ายจนมองข้ามประโยชน์ส่วนรวม ได้นำหลักทิวฐิสามัญญดา มาบูรณาการในกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน เพื่อเป็นเครื่องมือดึงคู่ขัดแย้งให้ก้าวข้ามผลประโยชน์ส่วนพรรค และหันมาปรับวิสัยทัศน์ร่วมกันโดยยึดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง อย่างไรก็ตาม การบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ เพื่อแก้ไขปัญหาให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืนนั้น จะต้องดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างความ เป็นธรรมเชิงโครงสร้าง และการเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพราะหากปราศจากสิ่งเหล่านี้ การนำหลักธรรมมาใช้ย่อมสร้างได้เพียงความสงบชั่วคราว แต่ไม่อาจนำไปสู่ความสมานฉันท์ที่ยั่งยืนในชุมชนได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปและลักษณะของการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังมีลักษณะกึ่งพัฒนา โดยหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการคลี่คลายปัญหา ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังขาดความต่อเนื่อง และความขัดแย้งมีความเชื่อมโยงกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความแตกต่างด้านผลประโยชน์ และมุมมองทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของชลิต วงษ์สกุล และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง และช่วยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกระบวนการ

ประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของเดิมศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองตามบริบทของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้ และการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ทำให้ข้อมูลทางการเมืองสามารถเผยแพร่ และขยายผลได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลทั้งในด้านการสร้างความเข้าใจ และการขยายความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมได้เช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา กลไกการสื่อสาร การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจร่วมกันในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า 1. การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการเผยแพร่ของสื่อ ความตั้งมั่นในอุดมการณ์ และความรู้ทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของชฎารัตน์ ไชยบุญตา และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคมจังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า ความรู้ ความเข้าใจ และความสนใจทางการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน และช่วยส่งเสริมการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผล และประโยชน์ส่วนรวม อันนำไปสู่ความสงบสุขในชุมชน และ 2. หลักสารณียธรรม 6 โดยเฉพาะเมตตาจริม และสาธณโกศี ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของพระเจษฎา สุจิตโต และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักสารณียธรรมเพื่อส่งเสริมความปรองดองสมานฉันท์ในการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดบัวขาว อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรม 6 โดยเฉพาะการพูดจาด้วยเมตตา การรับฟังความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความปรองดองสมานฉันท์ และส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมท้องถิ่น

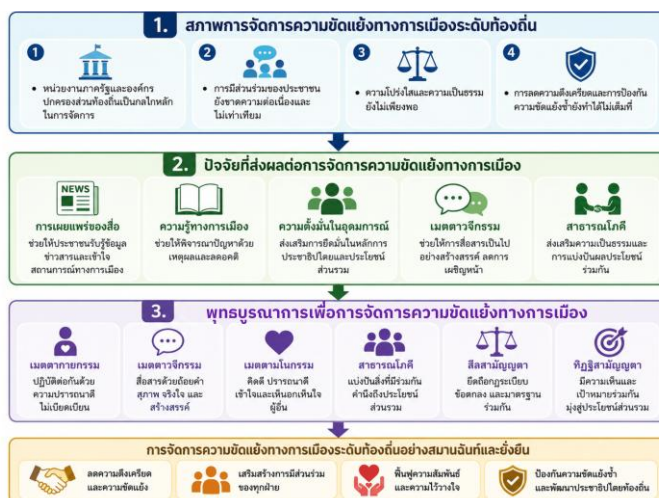
3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการศึกษาได้ว่า การบูรณาการหลักสารณียธรรม 6 เป็นแนวทางที่ช่วยลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสังคมการเมืองท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะหลักเมตตาจริม เมตตาโมกกรรม

สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิจญฺญสามัญญตา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการแสดงออกทางกาย วาจา และใจด้วยความปรารถนาดี การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน การประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น หลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองสามารถเปิดใจรับฟังซึ่งกัน และกัน ลดอคติ ความหวาดระแวง และสร้างความไว้วางใจระหว่างกลุ่มการเมือง หรือประชาชนในพื้นที่ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติวิธี สอดคล้องกับการศึกษาของพระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ช่วยส่งเสริมความสมานฉันท์ และการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของพระสมุทร อมร อมโร (สีดำ) และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า หลักสาราณียธรรมช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และความสามัคคีในชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักธรรมมาใช้ร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม และความเป็นธรรม สามารถลดความขัดแย้ง และสร้างความสมานฉันท์ได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างสันติวิธีและยั่งยืน

จากภาพที่ 1 การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างสันติวิธีและยั่งยืน แสดงให้เห็นว่า การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำเป็นต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจสภาพปัญหาในพื้นที่ ทั้งบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการป้องกันความขัดแย้งซ้ำ โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ การเผยแพร่ของสื่อ ความรู้ทางการเมือง ความตึงมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง เมตตาวชิกรรม และสาธารณโภคี ซึ่งมีส่วนช่วยสร้างการรับรู้ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของเหตุผลและความเป็นธรรม

เมื่อบูรณาการปัจจัยดังกล่าวเข้ากับหลักสาราณียธรรม 6 ได้แก่ เมตตาวชิกรรม เมตตาวชิกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา และทิวฏฐสามัญญตา จะช่วยให้เกิดการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม และการยึดถือเป้าหมายร่วมของชุมชน ส่งผลให้สามารถลดความตึงเครียด สร้างความไว้วางใจ พัฒนาความสัมพันธ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย อันนำไปสู่การจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นอย่างสันติวิธีและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และการปรับความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน โดยสนับสนุนกิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสมานฉันท์ในระดับท้องถิ่น

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความสนใจทางการเมืองของประชาชนผ่านการให้ความรู้ การสื่อสารสาธารณะ และการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง และมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

3. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการสร้างทวิภูมิสามัญญตา หรือการมีความเข้าใจและเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่นบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม และความเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดเวทีเสวนา การประชุมประชาคม และกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และลดช่องว่างระหว่างกลุ่มที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมหรือกิจกรรมส่งเสริมความรู้และความสนใจทางการเมืองแก่ประชาชน โดยเน้นการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร การใช้เหตุผล และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์

3. ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น และภาคประชาชนควรร่วมกันสร้างข้อตกลงหรือเป้าหมายร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมทวิภูมิสามัญญตา ลดอคติทางการเมือง และสร้างความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความขัดแย้งและแนวทางการจัดการที่เหมาะสมในแต่ละบริบทพื้นที่

2. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองและการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 เพื่อประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อการลดความขัดแย้งทางการเมืองในชุมชน

3. ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองระดับท้องถิ่น เช่น ความไว้วางใจทางการเมือง การสื่อสารทางการเมือง ภาวะผู้นำท้องถิ่น หรือทุนทางสังคม เพื่อขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กอบชัย เมฆดี และคณะ. (2564). กลยุทธ์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2), 281-300.
- คงชิต ชินสิญจน์ และธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2564). แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 8(9), 1-17.
- ชฎารัตน์ ไชยบุญตา และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมนิคมจังหวัดสกลนคร. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 11(8), 229-238.
- ชลิต วงษ์สกุล และคณะ. (2562). การตื่นตัวทางการเมืองในระดับประชาชนในอำเภอนองนาง จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 2(1), 1-9.
- เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองตามบริบทของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อสื่อสังคมออนไลน์. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 431-439.
- เทพพิทักษ์ ทองเจริญ และคณะ. (2566). ผลพวงทางการเมืองต่อการบริหารท้องถิ่นไทยในอนาคต. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(2), A51-A61.
- ธวัชชัย สมอเนื้อ. (2564). รูปแบบการจัดการความขัดแย้งในองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(3), 204-216.
- พระครูสุวรรณธรรมาภิมณฑ์ (สมชาย เจริญผา) และคณะ. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารมหาจุฬาวិชาการ*, 9(3), 222-236.

- พระเจ้าสุทนต์ และคณะ. (2566). การประยุกต์หลักสารานุกรมเพื่อส่งเสริมความ
ปรองดองสมานฉันท์ในการบริหารงานเทศบาลตำบลลาดบัวขาว อำเภอสัตหีบ จังหวัด
นครราชสีมา. *วารสารวิชาการและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 132-149.
- พระสมุทร อมโร (สีดำ) และคณะ. (2561). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรม
ในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. *วารสาร
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(4), 1726-1742.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539) *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตา หนูสวัสดิ์. (2564). การเมืองเรื่องการต่อสู้ (Contentious politics): พัฒนาการแนวคิด
และกรอบการวิเคราะห์ในการศึกษาการต่อสู้ทางการเมืองและขบวนการเคลื่อนไหว
ทางสังคม. *Journal of Social Sciences, Naresuan University*, 17(2), 1-44.
- ศักดิ์ดา พลเข้ม และคณะ. (2564). ประชาชนกับการมีส่วนร่วมต่อการเมืองการปกครองใน
ท้องถิ่น. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 269-282.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). *การเลือกตั้ง ส.ส. 66 จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา 14 พฤษภาคม 2566*. สืบค้น 31 สิงหาคม 2568, จาก
<https://shorturl.asia/aR0OV>
- Lederach, J. P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided
Societies*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. New York:
Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York:
Harper and Row.

กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วย
หลักสูตร สักคาสมาธิในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
THE PROCESS OF CREATING BEHAVIORAL CHANGE IN CONVICTED
PRISONERS USING THE SAKKASAMADHI COURSE
IN THE BANGKOK REMAND PRISON

สายสุดา อนุหนายน^{1*}, พระเจริญพงษ์ ธมมทีโป¹, ปัทมาวดี แสนเชื่อนแก้ว¹
Saisuda Anuhanayoon^{1*}, Phrajaroenphong Dammatepo¹, Pattamawadee Sankheangaew¹

*Corresponding Author E-mail: saisuda.anunayn@gmail.com

Received May 6, 2026; Revised July 22, 2026; Accepted July 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร 2. พัฒนากกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยหลักสูตรสักคาสมาธิ และ 3. ประเมินกระบวนการดังกล่าว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 24 คน ประกอบด้วยเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ 10 คน อาจารย์สถาบันพลังจิตตานุกาภาพ 4 คน และผู้ต้องขังเด็ดขาด 10 คน ครอบคลุมหลากหลายประเภทคดี และช่วงอายุ 36-80 ปี เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผู้ต้องขังเด็ดขาดมีปัญหาพฤติกรรม 4 มิติ ได้แก่ การกำกับตนเอง อารมณ์ และจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และทัศนคติต่อกฎระเบียบ ซึ่งแตกต่างตามประเภทคดี และพบแรงจูงใจในการเข้าร่วมหลักสูตร 2 ประเภท ได้แก่ แรงจูงใจภายนอกที่มุ่งสิทธิประโยชน์ด้านการลดวันต้องโทษ และแรงจูงใจภายในที่มุ่งเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างแท้จริง 2. กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบูรณาการพลังจิตตานุกาภาพกับไตรสิกขาซึ่งพัฒนามิตติปัจเจกบุคคล และพรหมวิหาร 4 ซึ่งพัฒนามิติความสัมพันธ์ทางสังคมขับเคลื่อนด้วยกลไก 3 ประการ ได้แก่ การกำกับอารมณ์ การปรับโครงสร้างความคิด และการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ และ 3. ผลการประเมินพบการเปลี่ยนแปลง 3 ระยะ โดยมีจุด

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College

วิกฤต 40 วันที่ต้องอาศัยเครือข่ายคำจูน 3 ชั้น และระยะ 90 วันเริ่มปรากฏการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์พร้อมสุขภาวะ 4 มิติ

คำสำคัญ: ผู้ต้องขัง; พฤติกรรม; สักคสมาธิ; พลังจิตตานุภาพ; สุขภาวะ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. to study the behavior of convicted prisoners at Bangkok Remand Prison; 2. to develop a behavioral change process through the Sakkasamadhi Course; and 3. to evaluate the process. A qualitative methodology was employed with 24 key informants, comprising 10 correctional officers, 4 instructors from the Institute of Mental Power, and 10 convicted prisoners, spanning diverse offense types and ages 36–80. Data were collected through in-depth interviews, observation, and focus group discussions, and validated through triangulation.

Findings revealed that 1. convicted prisoners exhibited behavioral problems in four dimensions—self-regulation, emotional and mental health, social relationships, and attitudes toward rules—which varied by offense type, along with two types of motivation for course participation: extrinsic motivation oriented toward sentence-reduction benefits, and intrinsic motivation oriented toward genuine self-change; 2. the behavioral change process integrated Mental Power philosophy with the Threefold Training, which develops the individual dimension, and the Four Brahmaviharas, which develop the social relationship dimension, driven by three mechanisms: emotional regulation, cognitive restructuring, and identity reconstruction; and 3. evaluation revealed three phases of change, with a critical point at day 40 requiring a three-layer support network, culminating at day 90 in emerging identity transformation alongside four-dimensional well-being.

Keywords: Prisoners; Behavior; Sakkasamadhi; Mental Power; Well-being

บทนำ

การกระทำผิดซ้ำหลังพ้นโทษเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ระบบยุติธรรมทางอาญาทุกประเทศยังหาทางออกที่ยั่งยืนไม่ได้ Fazel & Wolf (2015) ทบทวนวรรณกรรมอย่าง

เป็นระบบจาก 18 ประเทศ พบอัตราถูกตัดสินลงโทษซ้ำภายใน 2 ปีอยู่ระหว่างร้อยละ 20 ถึง 63 ในประเทศไทย กรมราชทัณฑ์ (2568) รายงานว่า ผู้ต้องราชทัณฑ์ 289,100 คน (ณ 1 เมษายน 2568) โดยมีอัตรากระทำผิดซ้ำภายใน 3 ปีร้อยละ 20 ซึ่งบ่งชี้ข้อจำกัดของกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมในการดัดแปลงการกระทำผิดซ้ำ เมื่อพิจารณาจากฐานทฤษฎีราชทัณฑ์วิทยา รากของปัญหามีความซับซ้อนหลายชั้น ทั้งการซึมซับบรรทัดฐานเชิงลบจากสภาพแวดล้อมเรือนจำ (Clemmer, 1940) ความเจ็บปวดทางจิตใจจากการสูญเสียอิสรภาพและสถานภาพ (Sykes, 1958) และอิทธิพลของภูมิหลังก่อนถูกคุมขัง (Irwin & Cressey, 1962)

การทบทวนงานวิจัยในบริบทราชทัณฑ์ไทยพบช่องว่างสำคัญ เกศริน เอกธวัชกุล (2562) พบว่า ผู้ต้องขังมีปัญหาด้านจิตใจซับซ้อนหลายมิติ แต่ยังขาดกลไกขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสภาพจริงของเรือนจำ ขณะที่วราพร องคะลอย และคณะ (2566) พบว่า ไตรสิกขาส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังแต่ยังไม่อธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงระยะยาว ในระดับสากล Auty et al. (2017) วิเคราะห์โปรแกรมสมาธิในเรือนจำ 24 การศึกษา พบว่า โปรแกรมที่ได้ผลล้วนบูรณาการมิติจิตวิญญาณกับการปฏิบัติและติดตามผลต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้หลักสูตรศักดิ์ศาสมาธิของสถาบันพลังจิตตานุภาพ ซึ่งกรมราชทัณฑ์บรรจุในแผนพัฒนาพฤติกรรมมีลักษณะตรงกับเงื่อนไขดังกล่าว แต่ยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกครอบคลุมโครงสร้างกระบวนการ กลไกละเอียด และผลประเมินเชิงประจักษ์ในระยะ 90 วันอย่างเป็นระบบ

งานวิจัยนี้บูรณาการแนวคิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พุทธจิตวิทยา และแนวคิดราชทัณฑ์ เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงของผู้ต้องขังในบริบทเรือนจำ โดยสังเคราะห์กรอบแนวคิดสำคัญ 5 กลุ่ม ได้แก่ ทฤษฎีราชทัณฑ์วิทยา ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Bandura, 1977; Deci & Ryan, 1985; Lally et al., 2010; Prochaska & DiClemente, 1983) หลักไตรสิกขาและพรหมวิหาร 4 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2562) แนวคิดพลังจิตตานุภาพ (สมเด็จพระญาณวชิโรดม, 2555) และแนวคิดสุขภาวะ (Keyes, 2002) ซึ่งกรอบแนวคิดดังกล่าวช่วยอธิบายความเชื่อมโยงตั้งแต่ต้นทางปัญหาจนถึงผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลง และยังไม่ปรากฏการบูรณาการในลักษณะนี้ในงานวิจัยราชทัณฑ์ไทย

ผู้วิจัยจึงเลือกดำเนินการวิจัยที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ประการแรก เป็นเรือนจำขนาดใหญ่ที่มีผู้ต้องขังเด็ดขาดจำนวนมาก และหลากหลายทั้งประเภทคดี อายุ และภูมิหลัง เอื้อต่อการศึกษาปรากฏการณ์ได้อย่างครอบคลุม ประการที่สอง เป็นเรือนจำที่จัดอบรมหลักสูตรศักดิ์ศาสมาธิสำหรับผู้ต้องขังเด็ดขาดอย่างเป็นระบบ และ

ต่อเนื่อง มีบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการดำเนินโครงการ จึงเหมาะแก่การศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตลอดระยะเวลา 90 วันอย่างลึกซึ้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วยหลักสูตรสัปดาห์ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วยหลักสูตรสัปดาห์ในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกในบริบทของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการและกลไกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังผ่านหลักสูตรสัปดาห์ โดยใช้กรอบแนวคิดหลังจิตตานุภาพบูรณาการกับไตรสิกขาและพรหมวิหาร 4

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวม 24 คน แบ่งเป็นเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ 10 คน อาจารย์ประจำสถาบันพลังจิตตานุภาพ 4 คน และผู้ต้องขังเด็ดขาดจำนวน 10 คน ทั้งนี้ ผู้ต้องขังเด็ดขาดจำนวน 10 คนคัดเลือกจากผู้ต้องขังเด็ดขาดที่ผ่านการอบรมหลักสูตรสัปดาห์ รุ่นที่ 1/2567 ซึ่งมีจำนวน 198 คน ด้วยเทคนิคการเลือกให้มีความหลากหลายสูงสุด (Maximum Variation Sampling) โดยพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ประเภทคดี ชั้นนักโทษ และช่วงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่หลากหลายภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยมี 3 ชุด ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured In-Depth Interview Guide) และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) โดยแบบสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มผ่านการตรวจสอบความตรง

เชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้านพุทธจิตวิทยา ราชทัณฑ์ และ
ระเบียบวิธีวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 เมษายน ถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2568
ครอบคลุมระยะอบรม 21 วัน และระยะติดตามผล 69 วัน รวม 90 วัน แบ่งจุดประเมินผล
เป็นระยะสั้น (21 วัน) ระยะกลาง (40 วัน) และระยะยาว (90 วัน) เก็บข้อมูลด้วยการ
สัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ณ แดน 3, 5
และ 6 ของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร โดยได้รับอนุญาตจากกรมราชทัณฑ์ และผ่าน
การรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสร้าง
หมวดหมู่และรหัส (Coding) จากข้อมูลที่เก็บได้ จากนั้นสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์
เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทั้ง 5 กลุ่ม และตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยการตรวจสอบสาม
เส้า (Triangulation) ด้านแหล่งข้อมูล (ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ อาจารย์) เครื่องมือ (สัมภาษณ์
สังเกต สนทนากลุ่ม) และทฤษฎี (พุทธจิตวิทยา จิตวิทยาตะวันตก ทฤษฎีราชทัณฑ์)

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร จากการ
วิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม พบปัญหา
พฤติกรรมที่ซ้อนทับกันใน 4 มิติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 มิติพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและลักษณะเด่นจำแนกตามประเภทคดีของผู้ต้องขัง
เด็ดขาด ($N = 10$)

มิติพฤติกรรมที่เป็นปัญหา	ลักษณะปัญหาที่พบ	ลักษณะเด่นจำแนกตาม ประเภทคดี
1. การกำกับตนเอง (Self-Regulation)	หุนหันพลันแล่น , ควบคุมอารมณ์ ต่ำ , ขาดความอดทน , กระทำผิด วินัยซ้ำ	• คดีรุนแรง (2 ราย): ควบคุม อารมณ์โกรธได้ยาก • คดีฉ้อโกง (3 ราย): หลีกเลียง ความรับผิดชอบต่อผลกระทบ

ตารางที่ 1 มิติพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและลักษณะเด่นจำแนกตามประเภทคดีของผู้ต้องขัง
เด็ดขาด ($N = 10$) (ต่อ)

มิติพฤติกรรมที่เป็นปัญหา	ลักษณะปัญหาที่พบ	ลักษณะเด่นจำแนกตาม ประเภทคดี
2. อารมณ์และจิตใจ (Emotional & Psychological)	เครียดสะสม, วิตกกังวล, ซึมเศร้า, นอนไม่หลับ, มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับครอบครัว	• คดีทุจริตต่อหน้าที่ (3 ราย): ซึมเศร้าจากการสูญเสียสถานภาพและเกียรติยศ • คดีอื่น ๆ (2 ราย): ท้อแท้และสิ้นหวังต่ออนาคต
3. ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships)	ก้าวร้าว, สร้างเครือข่ายอำนาจ, แยกตัว, ไม่ไว้วางใจผู้อื่น	พบร่วมกันในผู้ต้องขังหลายประเภทคดี โดยไม่พบความแตกต่างเด่นชัด
4. ทศนคติต่อกฎระเบียบ (Attitude toward Rules)	มองกฎระเบียบเชิงลบ, ต่อต้านกฎ, ยอมปฏิบัติตามเพื่อหลีกเลี่ยงการลงโทษ	พบร่วมกันในผู้ต้องขังหลายประเภทคดีในบริบทเรือนจำ

จากตารางที่ 1 ปัญหาทั้ง 4 มิติได้แยกขาดจากกัน หากแต่มีลักษณะซ้อนทับและส่งผลต่อกันแตกต่างกันตามประเภทคดี ความตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของแรงจูงใจในการเข้าร่วมหลักสูตรที่แตกต่างกันไปในแต่ละราย โดยผู้ให้ข้อมูลบางส่วนมีแรงจูงใจภายในตั้งแต่ต้น เช่น ต้องการหาความสงบทางใจและเครื่องมือรับมือกับความรู้สึกอับอายจากคดีที่ก่อ ขณะที่บางส่วนตระหนักถึงลักษณะนิสัยหุนหันพลันแล่นของตนเองที่นำมาสู่การกระทำความผิด จึงต้องการฝึกฝนเพื่อควบคุมตนเองให้ดีขึ้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแรงจูงใจตามชั้นนักโทษ พบความแตกต่างชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม (5 ราย) ส่วนใหญ่มีแรงจูงใจภายในเด่นชัด ดังสะท้อนจากคำกล่าวที่ว่า “...ถ้าจิตใจไม่สงบ อยู่ในนี้ก็ทุกข์ทุกวัน...” ส่วนผู้ต้องขังชั้นดีและชั้นดี (3 ราย) มีแรงจูงใจผสมระหว่างภายใน และภายนอก เช่น การมุ่งหวังสิทธิประโยชน์ด้านการลดวันต้องโทษควบคู่กับความต้องการปรับปรุงตนเองที่น่าสนใจคือผู้ต้องขังชั้นต้องปรับปรุงมาก (2 ราย) ซึ่งไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางกฎหมายใด ๆ จากการเข้าร่วม กลับแสดงแรงจูงใจภายในเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวที่ว่า “...ผมเข้าหลักสูตรสมาธิเพราะอยากเปลี่ยนจริง ๆ ครับ...” ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่าแรงจูงใจเริ่มต้นแปรผันตามเงื่อนไขเชิงสถาบัน (ชั้นนักโทษ) มากกว่าประเภทคดี และการขาดสิทธิประโยชน์ภายนอกไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเกิดแรงจูงใจภายในเสมอไป

2. กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยหลักสูตรสัจธรรมสมาธิบูรณาการแนวคิดพลังจิตตานุภาพของสมเด็จพระญาณวชิโรดม (หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินธโร)

ร่วมกับหลักไตรสิกขา และพรหมวิหาร 4 ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอนที่ทำงานเชื่อมโยงกัน
อย่างเป็นพลวัต ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 5 ขั้นตอน

ขั้นตอน	สาระสำคัญ	หน้าที่เชิงกลไก
1. เตรียมความพร้อมและสร้าง เจตจำนง	คัดเลือกตามความสมัครใจ, ชี้แจงวัตถุประสงค์, ประเมินพื้นฐาน	สร้างความพร้อมและการ เปิดใจรับการฝึก
2. เรียนรู้หลักธรรม	อริยสัจ 4, ไตรลักษณ์, กฎแห่งกรรม, สัตส่วน ทฤษฎีต่อการปฏิบัติ (40:60)	ปรับโครงสร้างความคิด และการรับผิดชอบต่อ ตนเอง
3. ปฏิบัติสมาธิ	บริการ “พุทโธ”, เติบจนกรรม, เจริญสติใน กิจวัตร, จำนวน ≥ 100 ชั่วโมงใน 21 วัน	พัฒนาความตั้งมั่นทางจิต และการกำกับอารมณ์
4. สะท้อนและแลกเปลี่ยนผ่าน กัลยาณมิตร	Dhamma Diary, สนทนาธรรม, การ แลกเปลี่ยนประสบการณ์	ลดความโดดเดี่ยวและ เสริมการตระหนักรู้ตนเอง
5. ประเมินและติดตามผล	ประเมินระยะ 21, 40 และ 90 วัน	ตรวจสอบความต่อเนื่อง และพยุพฤติกรรมช่วง เปราะบาง

จากตารางที่ 2 กระบวนการขับเคลื่อนด้วยกลไก 3 ประการ ได้แก่ 1. การกำกับ
อารมณ์ด้วยสติ การบริการ “พุทโธ” อย่างต่อเนื่องเอื้อให้ผู้ต้องขังยับยั้งการตอบสนองต่อ
สิ่งเร้าเชิงลบได้ดีขึ้น ดังสะท้อนจากคำกล่าวที่ว่า “...เมื่อก่อนผมจะโกรธทันทีแล้วก็ลงมือ
แต่ตอนนี้ผมหยุดได้...พอรู้สึกโกรธ ผมก็กลับมาบริการพุทโธในใจ จิตมันสงบลง...”
สะท้อนว่า การฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่องช่วยสร้าง “พื้นที่ว่างทางใจ” ระหว่างสิ่งเร้ากับการ
ตอบสนอง อันเป็นกลไกพื้นฐานของการกำกับอารมณ์ 2. การปรับโครงสร้างความคิดด้วย
ปัญญา การเรียนรู้ อริยสัจ 4 และกฎแห่งกรรมเอื้อให้ผู้ต้องขังเริ่มย้อนพิจารณาพฤติกรรม
ของตนเองอย่างมีวิจาร์ณญาณมากขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนตรงกันว่าเมื่อจิต
สงบขึ้น เริ่มมองเห็น และยอมรับพฤติกรรมของตนเองในอดีตได้ชัดเจนขึ้น ข้อค้นพบนี้
สะท้อนว่า กระบวนการเรียนรู้หลักธรรมมีส่วนช่วยปรับมุมมองของผู้ต้องขังจากการโทษ
ปัจจัยภายนอกไปสู่การยอมรับความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น 3. การสร้างอัตลักษณ์ใหม่
ผ่านกัลยาณมิตร การปฏิบัติร่วมกัน และการแผ่เมตตาตามหลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลให้
ผู้ต้องขังบางส่วนเริ่มมองตนเองในฐานะ “ผู้ที่กำลังเปลี่ยนแปลง” มากกว่าการติดอยู่กับ
ภาพลักษณ์ของ “ผู้กระทำความผิด”

จุดเด่นของกระบวนการนี้คือคำอธิบายของอาจารย์ผู้สอนที่ว่า หัวใจของหลักสูตร
คือ การสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ชีวิตจริง มิใช่เพียงความ

สงบขณะนั่งสมาธิเท่านั้น ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของหลักสูตรมิได้วัดจากทักษะสมาธิในเชิงเทคนิค หากแต่วัดจากความสามารถในการถ่ายโอนทักษะนั้นไปใช้กับพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

3. ประเมินกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดด้วยหลักสูตรสัปดาห์สมาธิในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผลการประเมินพบพัฒนาการใน 3 ระยะ โดยมีความแตกต่างระหว่างบุคคลในแต่ละระยะ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาด 3 ระยะ

ระยะการเปลี่ยนแปลง	พัฒนาการสำคัญที่พบ	กลไกและผลลัพธ์เด่น
ระยะสั้น (21 วัน): ตั้งฐานความสงบ	คุณภาพการนอนดีขึ้น ความเครียดทางกายลดลง ไม่พบการทะเลาะวิวาท และเริ่มเกิดขณิกสมาธิ	การฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่อง (≥ 100 ชั่วโมง) ช่วยให้ผู้ต้องขังเริ่มกำกับอารมณ์และยับยั้งการตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้ดีขึ้น ส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาวะทางกายและความสงบภายใน
ระยะกลาง (40 วัน): จุดวิถีกุศลการเปลี่ยนผ่าน	ผู้ต้องขังบางส่วนเกิดภาวะถดถอยชั่วคราว พฤติกรรมเดิมยังมีแรงดึงดูด ขณะที่พฤติกรรมใหม่ยังไม่มั่นคง	“เครือข่ายคำจูน 3 ชั้น” (กัลยาณมิตร ประสพการณ์ตรงจากการปฏิบัติ ระบบชั้นนักโทษ) พยายามเปลี่ยนแปลง เริ่มเกิดการเปลี่ยนผ่านแรงจูงใจภายนอกสู่ภายใน
ระยะยาว (90 วัน): การเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์	เปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์จาก “ผู้กระทำผิด” สู่ “ผู้กำลังพัฒนาตนเอง” พฤติกรรมก้าวร้าวลดลง เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น	“วงจรหนุนเสริมเชิงบวก” ผ่านกัลยาณมิตร ส่งผลต่อสุขภาวะสังคม คุณค่าในตนเอง และเป้าหมายชีวิตใหม่

จากตารางที่ 3 ทั้งนี้ ความสามารถในการผ่านจุดวิกฤต 40 วันแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับระดับการสนับสนุนจากเครือข่ายคำจูนที่ได้รับ

เมื่อเข้าสู่ระยะ 90 วัน พบการเปลี่ยนแปลงที่ลึกที่สุด คือ แนวโน้มของการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลายรายสะท้อนถึงความสามารถในการควบคุมอารมณ์ที่คงอยู่ต่อเนื่อง และเริ่มมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนขึ้น ดังสะท้อนจากคำกล่าวที่ว่า “...ผมเริ่มคุมอารมณ์ได้ ไม่ทะเลาะกับใครมา 3 เดือนแล้ว...ผมมีเป้าหมายแล้วครับ...” สะท้อนว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมิใช่เพียงปฏิกริยาระยะสั้น หากแต่มีแนวโน้มคงอยู่ตลอดช่วงการติดตามผล 90 วัน ผลลัพธ์ด้านสุขภาวะครอบคลุมมิติร่างกาย อารมณ์ สังคม และคุณค่าในตนเอง แม้ระดับจะแตกต่างกันในแต่ละราย ข้อค้นพบสำคัญอีกประการ คือ การทำงานของกลไกคู่ (Dual Mechanism) ระหว่างระบบชั้นนักโทษกับความตั้งมั่นทางจิต

จากการปฏิบัติสมาธิ ระบบชั้นนักโทษทำหน้าที่ตั้งผู้ต้องขังเข้าสู่หลักสูตรผ่านแรงจูงใจภายนอกในช่วงแรก แต่เมื่อเริ่มสัมผัสผลของการปฏิบัติ แรงจูงใจภายนอกมีแนวโน้มค่อย ๆ พัฒนาไปสู่แรงจูงใจภายในอย่างแท้จริง ดังสะท้อนจากคำกล่าวเมื่อครบ 90 วันที่ว่า “...ตอนนี้ทำเพราะอยากทำ ไม่ใช่เพราะอยากได้อะไรแล้ว...” ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า แรงจูงใจของผู้ต้องขังมีลักษณะเป็นพลวัต สามารถเปลี่ยนผ่านจากแรงจูงใจภายนอกไปสู่แรงจูงใจภายในได้ภายในกรอบเวลา 90 วันของหลักสูตร อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกราย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของหลักสูตรที่ยังต้องพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมของผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยที่พบปัญหาพฤติกรรม 4 มิติที่ซ้อนทับกันสะท้อนว่า ผู้ต้องขังมิได้เผชิญกับปัญหาเดียว มิติความสัมพันธ์ทางสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของ Clemmer (1940) ที่ชี้ว่า ผู้ต้องขังมีแนวโน้มซึมซับบรรทัดฐานเชิงลบจากสภาพแวดล้อมเรือนจำ ขณะที่ปัญหาอารมณ์ และจิตใจสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Sykes (1958) กล่าวถึงเกี่ยวกับภาวะความเจ็บปวดจากการถูกคุมขัง อันเกิดจากการสูญเสียอิสรภาพ สถานภาพ และความสัมพันธ์ ในเรือนจำก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางจิตใจแก่ผู้ต้องขัง นอกจากนี้ รูปแบบปัญหาที่แตกต่างกันตามประเภทคดียังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Irwin & Cressey (1962) ที่พบว่า พฤติกรรมปัญหามีรากจากภูมิหลังก่อนถูกคุมขัง มิใช่เกิดจากสภาพแวดล้อมเรือนจำเพียงอย่างเดียว ในมุมมองพุทธธรรม ปัญหาทั้ง 4 มิติมีรากจากอกุศลมูล 3 ที่แตกต่างกันตามกลุ่มคดี กล่าวคือ กลุ่มคดีฉ้อโกงมีรากจากโลภะ กลุ่มคดีรุนแรงมีรากจากโทสะ และกลุ่มที่ขาดความเข้าใจผลของการกระทำมีรากจากโมหะ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของธนวัฒน์ เณลิรัตน์ และชิต จุลราช (2563) ที่ศึกษาผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดเลย และพบว่า การกระทำผิดของผู้ต้องขังมีความเกี่ยวข้องกับสภาวะทางอารมณ์ โดยเฉพาะโลภะ โทสะ และโมหะเช่นเดียวกัน การวิเคราะห์นี้มีนัยสำคัญต่อการออกแบบโปรแกรม เพราะชี้ว่า ควรเน้นหลักธรรมที่แตกต่างกันตามอกุศลมูลหลักของแต่ละกลุ่ม

2. กระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้วยหลักสูตรศักดิ์ศาสนาธิ กระบวนการ 5 ขั้นตอนมีความสอดคล้องเชิงโครงสร้างกับแบบจำลองขั้นการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรม (Transtheoretical Model) ของ Prochaska & DiClemente (1983) ทว่า ผลภาคสนามสะท้อนพลวัตเฉพาะตัวในช่วงวิกฤตประมาณ 40 วัน ซึ่งผู้ต้องขังบางส่วน

เผชิญภาวะถดถอยชั่วคราว (Lapse) ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่า วันที่ 40 คือระยะเปราะบางสำคัญกลางทาง ก่อนที่พฤติกรรมจะถูกพัฒนาไปสู่ความเคยชินเชิงอัตโนมัติ (Habit Automaticity) ในภาพรวม ซึ่งงานวิจัยของ Lally et al. (2010) ระบุว่า ต้องอาศัยระยะเวลาเฉลี่ยเชิงสถิติถึง 66 วัน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ชี้ว่า เครือข่ายคำจูน 3 ชั้นในช่วงวิกฤตนี้มีได้ประกันความสำเร็จในทุกกรณี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ต้องขังที่เข้าร่วมด้วยแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) เพื่อหวังคะแนนเลื่อนชั้นนักโทษ ซึ่งมีแนวโน้มลดความถี่และหยุดปฏิบัติเมื่อได้รับสิทธิประโยชน์ตามต้องการ สะท้อนว่า ความสำเร็จขึ้นอยู่กับคุณภาพของแรงจูงใจเริ่มต้นร่วมด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระท่านุ ไชยศรีษะ และจอมเดช ตรีเมฆ (2564) ที่ศึกษาปัจจัยเสริมสร้างการเรียนรู้ และฝึกสมาธิตามหลักสูตรสัคคสมาธิในเรือนจำกลางคลองเปรม และพบว่า ความสม่ำเสมอต่อเนื่องของการฝึกมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้ต้องขังในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยืนยันความสำคัญของการฝึกอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความตั้งมั่นทางจิตตามหลักพุทธธรรม

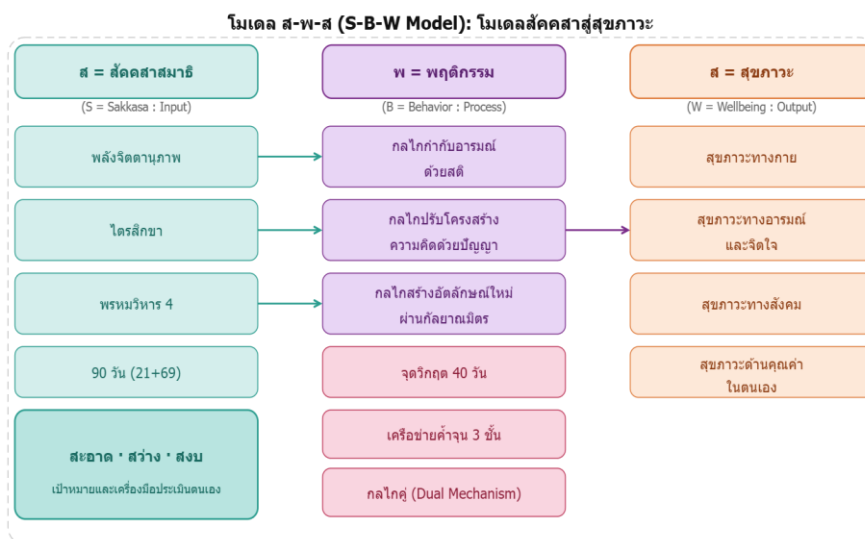
ข้อค้นพบสำคัญ คือ หลักการ “สะอาด สว่าง สงบ” ทำหน้าที่คู่ขนานเป็นทั้งเป้าหมายร่วม และเครื่องมือประเมินตนเองในกรอบเดียว สะท้อนความครบถ้วนของกรอบธรรมะที่บูรณาการไตรสิกขา และพรหมวิหาร 4 เข้าด้วยกัน ความเข้มข้นของการฝึก (100 ชั่วโมงภายใน 21 วัน) สอดคล้องกับงานวิจัยการวิเคราะห์ห่อภิมาณของ Auty et al. (2017) ที่พบว่า โปรแกรมในเรือนจำที่เน้นระยะเวลาฝึกปฏิบัติที่ยาวนาน และต่อเนื่อง (Longer Duration) ส่งผลเชิงบวกต่อการควบคุมอารมณ์ และปรับพฤติกรรมเสีย สอดคล้องกับโครงสร้าง 90 วันของหลักสูตรสัคคสมาธิที่ออกแบบมาเพื่อความต่อเนื่องเช่นกัน

3. ผลการประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใน 3 ระยะ สะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงมิได้จำกัดอยู่เพียงการลดพฤติกรรมเชิงลบ แต่มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่สุขภาวะเชิงบวกในมิติต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปริมาณของ Keyes (2002) ที่พบว่า สุขภาวะที่แท้จริงครอบคลุมทั้งมิติอารมณ์ จิตวิทยา และสังคม มิใช่เพียงการปราศจากปัญหา หรือความทุกข์ ข้อค้นพบดังกล่าวช่วยขยายผลการศึกษาวิจัยของวราพร องคะลอย และคณะ (2566) ซึ่งรายงานตัวแบบเชิงสาเหตุที่ยืนยันว่า หลักไตรสิกขามีอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังสูงถึง 0.93 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครอบคลุมกลไกของศีล สมาธิ และปัญญา ทว่า งานวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบข้อบ่งชี้เพิ่มเติมในมิติด้านคุณค่าในตนเอง (Self-Worth) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ภายในจาก “ผู้กระทำผิด” ไปสู่การมองตนเองในฐานะ “ผู้ที่กำลังพัฒนาตนเอง

และช่วยเหลือผู้อื่น” ผ่านกระบวนการกัลยาณมิตรที่เอื้อต่อการสร้างความหมายใหม่ในชีวิต ควบคู่ไปกับการปรับพฤติกรรมภายนอก อย่างไรก็ตาม สุขภาวะทั้งสี่มิติที่ค้นพบนี้สะท้อนผลที่วัดได้ในช่วง 90 วันขณะยังอยู่ในเรือนจำเท่านั้น ยังไม่มีข้อมูลยืนยันความคงอยู่หลังพ้นโทษซึ่งมีปัจจัยกีดกันต่างจากบริบทเรือนจำ จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยติดตามผลระยะยาวต่อไป นอกจากนี้ แม้ผลการวิจัยจะสอดคล้องกับ Self-Determination Theory ของ Deci & Ryan (1985) ที่เสนอว่าแรงจูงใจภายในมีบทบาทสำคัญต่อความยั่งยืน แต่งานวิจัยนี้ชี้เพิ่มเติมว่า ในบริบทที่เสรีภาพถูกจำกัด แรงจูงใจภายในอาจพัฒนาจากแรงจูงใจภายนอก และกลไกดังกล่าวมิได้เป็นเส้นตรงเสมอไป ดังพบในกลุ่มที่ถดถอยช่วงจุดวิกฤต 40 วัน ซึ่งตอกย้ำว่าแรงจูงใจภายนอกเพียงพอสำหรับการดึงเข้าสู่กระบวนการ แต่ไม่เพียงพอต่อการรักษาการเปลี่ยนแปลงระยะยาวหากขาดแรงจูงใจภายในควบคู่กัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์ข้อค้นพบ ผู้วิจัยนำเสนอ โมเดล ส-พ-ส หรือ S-B-W Model (Sakkasamadhi-Behavioral Change Process-Well-Being Model) ซึ่งบูรณาการแนวคิดพลังจิตตานุภาพ ไตรสิกขา พรหมวิหาร 4 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสร้างนิสัย และสุขภาวะเข้าด้วยกัน โดยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้ากระบวนการ และผลลัพธ์ในลักษณะที่ส่งผลต่อกันอย่างต่อเนื่อง มีใช้ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล ส-พ-ส (S-B-W Model): โมเดลศักดิ์สาสุสุขภาวะ

ส ตัวแรก (สัจคสาสมาธิ - Input) คือหลักสูตรที่บูรณาการพลังจิตตานาภาพ ไตรสิกขา และพรหมวิหาร 4 เป็นฐานตั้งต้นของกระบวนการ จุดที่น่าสนใจ คือ หลักธรรมทั้งสามมิได้ทำงานแยกส่วน หากแต่ประกอบกันเป็นระบบการพัฒนาที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ไตรสิกขาให้โครงสร้างการพัฒนาในมิติปัจเจกบุคคล (ศีล-สมาธิ-ปัญญา) พรหมวิหาร 4 เติมมิติความสัมพันธ์ทางสังคม ขณะที่พลังจิตตานาภาพเป็นวิธีปฏิบัติรูปธรรมที่ทำให้หลักธรรมเชิงนามธรรมเกิดผลได้จริง โดยมีหลักการ “สะอาด สว่าง สงบ” เป็นทั้งแนวทางในการปฏิบัติและกรอบสะท้อนพัฒนาการของตนเอง

พ ตัวกลาง (พฤติกรรม - Process) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ขับเคลื่อนด้วยกลไก 3 ประการซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับหลักธรรมใน ส แรก กล่าวคือ พลังจิตตานาภาพหนุนกลไกกำกับอารมณ์ด้วยสติ ไตรสิกขาหนุนกลไกปรับโครงสร้างความคิดด้วยปัญญา และพรหมวิหาร 4 หนุนกลไกสร้างอัตลักษณ์ใหม่ผ่านกัลยาณมิตร โดยหลักธรรมแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทจำเพาะต่อการเปลี่ยนแปลงคนละด้าน กระบวนการนี้มี “จุดวิกฤต 40 วัน” ที่อาศัย “เครือข่ายคำจูน 3 ชั้น” และ “กลไกคู่” พยายามเปลี่ยนแปลงจากแรงจูงใจภายนอกสู่ภายใน

ส ตัวสุดท้าย (สุขภาวะ - Output) หมายถึง ผลลัพธ์ของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมสุขภาวะทางกาย อารมณ์ สังคม และคุณค่าในตนเอง ซึ่งการเรียงลำดับสัณตินี้สะท้อนพัฒนาการเชิงลำดับขั้น กล่าวคือ เมื่อสุขภาวะพื้นฐานทางกาย และอารมณ์มั่นคงแล้ว จึงเอื้อให้เกิดสุขภาวะทางสังคม และการค้นพบคุณค่าในตนเองซึ่งเป็นมิติที่ลึกที่สุด อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ทั้งสี่มิติวัดได้เฉพาะช่วงที่ยังอยู่ในเรือนจำ ยังไม่มีข้อมูลยืนยันความคงอยู่หลังพ้นโทษ ดังที่อภิปรายไว้ข้างต้น

ลักษณะเด่นของโมเดล ส-พ-ส มีสี่ประการ คือ 1. การเปลี่ยนแปลงแบบ “จากภายในสู่ภายนอก” (Inside-Out) ต่างจากมาตรการควบคุมภายนอกที่มักไม่คงอยู่หลังสิ้นสุดการควบคุม 2. เชื่อมโยงหลักธรรมพุทธศาสนากับจิตวิทยาสมัยใหม่ได้กลมกลืน การเปลี่ยนผ่านแรงจูงใจสอดคล้องกับ Self-Determination Theory โดยพบเพิ่มเติมว่า ในบริบทเรือนจำ แรงจูงใจภายในอาจก่อตัวจากแรงจูงใจภายนอกผ่านการปฏิบัติส่วนบุคคลปรับโครงสร้างความคิดสอดคล้องกับ Cognitive Restructuring โดยเฉพาะการปรับมุมมองจากโทษปัจเจกภายนอกสู่การยอมรับผิดชอบตนเอง 3. ช่วยอธิบาย “กระบวนการ” ไม่ใช่เพียง “ผลลัพธ์” ผ่านจุดวิกฤต 40 วัน และกลไกคู่ ทำให้นำไปประยุกต์ใช้ที่อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4. ต่างจากหลักสูตรสัจคสาสมาธิรูปแบบเดิมที่เน้นการปฏิบัติโดยไม่มีการ

อธิบายกลไก โมเดลนี้เชื่อมโยงหลักธรรม กลไกทางจิตวิทยา และผลลัพธ์ด้านสุขภาวะไว้
อย่างเป็นระบบและมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดให้หลักสูตรศักดิ์ศาสมาธิตามโมเดล ส-พ-ส เป็น
โปรแกรมมาตรฐานทั่วประเทศ พร้อมจัดงบประมาณและพัฒนาบุคลากรรองรับ
2. ควรพัฒนาระบบติดตามผลตามกรอบ 3 ระยะ (21/40/90 วัน) และขยายถึง
หลังพ้นโทษ โดยวัดผล 1. อัตรากระทำผิดซ้ำเทียบค่าเฉลี่ยประเทศร้อยละ 20 ภายใน 3 ปี
(กรมราชทัณฑ์, 2568) และ 2. อัตราการมีงานทำ/กลับคืนสู่ครอบครัว จากข้อมูลคุม
ประพฤติที่มีอยู่
3. ควรออกแบบโปรแกรมฟื้นฟูให้ต่างกันตามประเภทคดี ตามปัญหาเฉพาะของ
แต่ละกลุ่มที่พบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ให้เป็นกัลยาณมิตร และกำกับดูแลการปฏิบัติ
สมาธิได้เอง พร้อมจัดระบบพี่เลี้ยง และพื้นที่ปฏิบัติสมาธิรองรับการฝึกต่อเนื่อง
2. ควรคัดกรอง และเสริมแรงจิตใจภายในของผู้เข้าร่วมตั้งแต่ต้น เนื่องจากผู้มี
แรงจิตใจภายนอกเพียงอย่างเดียวมีกลดความสม่ำเสมอเมื่อได้สิทธิประโยชน์แล้ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเชิงปริมาณยืนยันผลด้วยกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ โดยใช้เครื่องมือวัด
มาตรฐาน เช่น แบบวัดสติ ความเครียด และคุณภาพชีวิต
2. ควรขยายการติดตามผลเกิน 90 วันโดยเฉพาะหลังพ้นโทษเพื่อเปรียบเทียบ
อัตรากระทำผิดซ้ำ และขยายไปยังเรือนจำอื่น/ทัณฑสถานหญิง เพื่อทดสอบการถ่ายโอน
(Transferability) ของโมเดล ส-พ-ส

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2568). สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. สืบค้น 4 มิถุนายน 2568, จาก
<http://www.correct.go.th/correct2009/stat.html>
- เกศริน เอกธวัชกุล. (2562). การนำโครงการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยหลักสูตรศักดิ์ศาสมาธิ
ไปปฏิบัติ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 4(3), 429-440.

- ธนพัฒน์ เณลิมนรัตน์ และชิต จุลราช. (2563). การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปรับสภาพทางอารมณ์: ศึกษากรณีผู้ต้องขังชายเรือนจำจังหวัดเลย. *วารสาร มจร เลย์ปริทัศน์*, 1(1), 29-39.
- พระท่านุ ไชยศรีษะ และจอมเดช ตริเมฆ. (2564). ปัจจัยเสริมสร้างการเรียนรู้และฝึกสมาธิตามหลักสูตรศีลคสามาธิตามแนวทางของพระพรหมมงคลญาณ วิ. (หลวงพ่อยังค์ สิริธโร) ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางคลองเปรม (รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วรภาพ องค์กรลอย และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำ จังหวัดนนทบุรี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 6(2), 1-14.
- สมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยังค์ สิริธโร). (2555). *หลักสูตรครุสมาธิ เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพลังจิตตานุภาพ.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 53). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.
- Auty, K. M., Cope, A., & Liebling, A. (2017). A systematic review and meta-analysis of yoga and mindfulness meditation in prison. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 61(6), 689-710.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Clemmer, D. (1940). *The prison community*. Boston: Christopher Publishing House.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Fazel, S., & Wolf, A. (2015). A systematic review of criminal recidivism rates worldwide: Current difficulties and recommendations for best practice. *PLOS ONE*, 10(6), e0130390.
- Irwin, J., & Cressey, D. R. (1962). Thieves, convicts and the inmate culture. *Social Problems*, 10(2), 142-155.

- Keyes, C. L. M. (2002). The mental health continuum: From languishing to flourishing in life. *Journal of Health and Social Behavior*, 43(2), 207-222.
- Lally, P., van Jaarsveld, C. H. M., Potts, H. W. W., & Wardle, J. (2010). How are habits formed: Modelling habit formation in the real world. *European Journal of Social Psychology*, 40(6), 998-1009.
- Prochaska, J. O., & DiClemente, C. C. (1983). Stages and processes of self-change of smoking: Toward an integrative model of change. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51(3), 390-395.
- Sykes, G. M. (1958). *The society of captives: A study of a maximum security prison*. NJ: Princeton University Press.

บทความวิจัย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชน
ของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE THE QUALITY OF
PUBLIC SERVICE OF THE PRAWET DISTRICT OFFICE, BANGKOK

พระมหาพัชรพล วชิรปณฺโญ (จันทน์ตัน)^{1*}, สมบัติ นามบุรี¹, หัตถุภรณ์ แก่นท้าว¹

Phramaha Patcharaphon Wachirapanyo (Chanton)^{1*},

Sombut Namburi¹, Hatthakorn Keantao¹

*Corresponding Author E-mail: teang04431170@gmail.com

Received June 23, 2026; Revised JULY 8, 2026; Accepted August 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการให้บริการประชาชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชน และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($R = .937^{**}$) และ 3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ส่งผลให้การให้บริการมีประสิทธิภาพ มีความเสมอภาค ถูกต้อง และยุติธรรม สามารถ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ทันต่อเวลา และมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ

คำสำคัญ: การให้บริการ; ประชาชน; สังคหัตถ์ 4

Abstract

The objectives of this research article were: 1. to study the level of public service delivery; 2. to examine the relationship between the Four Saṅgahavatthu principles and public service delivery; and 3. to propose guidelines for applying Buddhist principles to enhance public service delivery at Prawet District Office, Bangkok Metropolitan Administration. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative research involved a sample of 399 respondents. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. The qualitative research employed in-depth interviews with 9 key informants.

The research findings revealed that: 1. the overall level of public service delivery based on the Four Saṅgahavatthu principles was at a high level ($\bar{X} = 4.05$); 2. the relationship between the Four Saṅgahavatthu principles and public service delivery at Prawet District Office, Bangkok Metropolitan Administration, showed a very high positive correlation overall; ($R = .937$) and 3. the application of the Four Saṅgahavatthu principles to enhance the quality of public service delivery at Prawet District Office resulted in effective, equitable, accurate, and fair services. Services were delivered promptly, on time, and continuously in accordance with citizens' needs, thereby maximizing benefits for service recipients.

Keywords: Public Service Delivery; Citizens; Four Saṅgahavatthu Principles

บทนำ

การให้บริการประชาชนถือเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล และเป็นภารกิจหลักของหน่วยงานภาครัฐในการตอบสนองต่อสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนผู้มารับ

บริการ ภายใต้กรอบของกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันรัฐบาลได้เร่งรัดให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการให้บริการแก่ประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การให้บริการประชาชนจึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งในการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของกรมการปกครอง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการอย่างสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับข้าราชการผู้ปฏิบัติงาน (กรมการปกครอง กองงานวิจัยและประเมินผล, 2533)

พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะ และการจัดสรรรายได้ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ได้กำหนดกรอบแนวคิด และแนวทางการกระจายอำนาจ โดยมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน และการพัฒนาตามความพร้อมของท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1. การส่งเสริมความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. การปรับบทบาทของราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้มุ่งเน้นภารกิจระดับมหภาค พร้อมทั้งกำกับดูแล และสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น ทั้งนี้ การถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชน และความสงบเรียบร้อย การวางแผน และส่งเสริมเศรษฐกิจ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2546)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบาย และแนวทางในการพัฒนาการให้บริการประชาชนอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังเผชิญกับข้อจำกัดด้านคุณภาพการให้บริการ การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการ คุณภาพการบริการ ความพึงพอใจของประชาชน หรือประสิทธิภาพของระบบราชการเป็นสำคัญ ขณะที่การศึกษาที่มุ่งอธิบายบทบาทของหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ในฐานะกลไกด้านคุณธรรม และพฤติกรรมของผู้ให้บริการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการ

ประชาชนในบริบทของสำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร ยังมีจำนวนจำกัด ดังนั้น จึงยังขาดองค์ความรู้ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการให้บริการประชาชนในระดับหน่วยงานปฏิบัติการของภาครัฐได้อย่างชัดเจน

ปัจจุบันชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความท้าทายด้านการบริหารจัดการบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในแต่ละชุมชน อีกทั้งยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ การวางแผน และการควบคุมดูแลที่ไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานอย่างไร้ทิศทาง และการขยายตัวของชุมชนแออัด ปัญหาที่เกิดขึ้นมีความหลากหลาย ได้แก่ การขาดโอกาสทางการศึกษา ปัญหาอาชญากรรม คนเร่ร่อน ขอดาน มลพิษทางสิ่งแวดล้อม การเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ไม่ทั่วถึง ตลอดจนปัญหารายได้ในการดำรงชีพที่ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังมีการกีดกันในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่า 18 ล้านคนต่อปี ซึ่งประกอบด้วยประชาชนที่พักอาศัยในพื้นที่ ประชากรแฝง ผู้เดินทางเข้ามาทำงานเป็นประจำ ผู้เข้ามาใช้บริการสาธารณะด้านต่าง ๆ แรงงานต่างด้าว ตลอดจนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติ (สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2559)

ในบริบทดังกล่าว สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากสำนักงานเขตอื่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีทั้งเขตชุมชนเมือง พื้นที่พักอาศัยขนาดใหญ่ พื้นที่พาณิชยกรรม และพื้นที่ที่มีการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับมีประชากรหลากหลายกลุ่ม ทั้งประชาชนในพื้นที่ ประชากรแฝง และผู้เข้ามาใช้บริการจากหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้สำนักงานเขตประเวศต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดบริการประชาชนที่ต้องมีความรวดเร็ว ทั่วถึง และสอดคล้องกับความแตกต่างของกลุ่มผู้รับบริการ ดังนั้น การศึกษาการให้บริการประชาชนในบริบทเฉพาะของสำนักงานเขตประเวศจึงมีความสำคัญ เนื่องจากผลการศึกษาคงจะช่วยสะท้อนปัจจัยด้านคุณธรรม และหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการให้บริการของหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา (อง.จตุกก. 21/32/37-38) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบูรณาการเพื่อพัฒนาการให้บริการประชาชน เนื่องจากเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความเอื้อเฟื้อ การใช้วาจาที่เหมาะสม การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ และการวางตนอย่างเสมอภาค อันเป็นพื้นฐานสำคัญ

ของการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้บริการ และผู้รับบริการ ซึ่งสามารถนำไปสู่การให้บริการที่มีประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขต ประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยมุ่งศึกษาระดับการให้บริการประชาชน ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างหลักสังกัดหัวตุ 4 กับการให้บริการประชาชน ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการให้มี ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยว่า หลักสังกัดหัวตุ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถนำไปทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรด้านหลักธรรมกับประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกัดหัวตุ 4 กับการให้บริการประชาชนของ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ ประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มาใช้บริการของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 87,856 คน (สำนักงานเขตประเวศ, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 1 คน ผู้บริหารระดับสูง 2 คน บุคลากรระดับปฏิบัติการ 2 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน และประชาชนผู้มาใช้บริการ 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธี IOC และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอแก่กลุ่มตัวอย่าง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมหนังสืออนุญาตจากหลักสูตรเพื่อประสานงานกับสำนักงานเขตประเวศ จากนั้นแจกแบบสอบถามบันทึกข้อมูลและบันทึกเสียงประกอบการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติ การให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม

(n=399)

ข้อที่	หลักสังคหวัตถุ 4	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ทาน การให้	4.07	0.65	มาก
2.	ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก	4.10	0.65	มาก
3.	อรรถจริยา การประพฤติประโยชน์	3.98	0.66	มาก
4.	สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ	4.05	0.65	มาก
ภาพรวม		4.05	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ทาน การให้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.65) และสมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.65) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ อตถจริยา การประพฤติตนเพื่อประโยชน์ ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

(n=399)

ความสัมพันธ์	ตัวแปรตาม					
	การให้บริการประชาชน ของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร	ด้านการให้การอย่างเสมอภาค	ด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลา	ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า
ตัวแปรอิสระ						
หลักสังคหวัตถุ 4	.937**	.886**	.908**	.841**	.873**	.859**
1. ทาน การให้	.848**	.767**	.828**	.787**	.780**	.801**
2. ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก	.887**	.847**	.854**	.796**	.831**	.802**
3. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์	.886**	.835**	.853**	.801**	.823**	.820**
4. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ	.908**	.889**	.881**	.796**	.853**	.811**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับสูงมาก ($R = .937^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับการให้บริการประชาชนทุกด้าน โดยด้านการให้บริการอย่างทันต่อเวลามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = .908^{**}$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการให้บริการอย่างเสมอภาค ($r = .886^{**}$) ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($r = .873^{**}$) ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า ($r = .859^{**}$) และด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ($r = .841^{**}$) ตามลำดับ

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

1. ทาน การให้

ส่งเสริมการให้บริการโดยยึดหลักทาน เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ ทั้งในด้านอาบิสทานและธรรมทาน กล่าวคือ การจัดให้มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพ เช่น ระบบคมนาคม ถนนหนทาง แสงสว่าง และบริการสาธารณะต่าง ๆ ตลอดจนการให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ คำแนะนำ และการประชาสัมพันธ์ขั้นตอนการรับบริการผ่านสื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และถูกต้อง

2. ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก

ให้บริการด้วยอัธยาศัยไมตรี มีความสุภาพ อ่อนโยน และใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม ชัดเจน และเข้าใจง่าย พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนด้วยความจริงใจ นอกจากนี้ ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงาน

3. อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์

ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละและจิตสาธารณะ มุ่งประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มารับบริการอย่างเต็มกำลังความสามารถจนแล้วเสร็จ การปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบและมุ่งผลสัมฤทธิ์จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริการ สร้างความประทับใจแก่ประชาชน และส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร

4. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ

ให้บริการประชาชนด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ โดยยึดหลักความเท่าเทียมในการให้บริการแก่ผู้รับบริการทุกคน พร้อมทั้งมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ วางตนสุภาพเรียบร้อย สมกับการเป็นข้าราชการ และปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเต็มใจและเสมอต้นเสมอปลาย อันจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ระดับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหัตถ์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหน่วยงานให้ความสำคัญกับการให้บริการที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วยความเอื้อเฟื้อ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิทยา อิทธิญาโณ (2561) เรื่อง “คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ่อใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม” ที่พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนานันท์ สมิทธิธีร์ (2568) เรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า การบูรณาการหลักสังคหัตถ์ธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน โดยภาพรวม และทุกด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริการภาครัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ มิตตะธรรมมากุล (2565) เรื่อง “พุทธวิธีส่งเสริมความพึงพอใจในการให้บริการของคลินิกทันตกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า ความพึงพอใจในการให้บริการตามหลักสังคหัตถ์ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถ์ 4 มีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพการให้บริการ และสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนผู้รับบริการ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า หลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้บริการประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับ

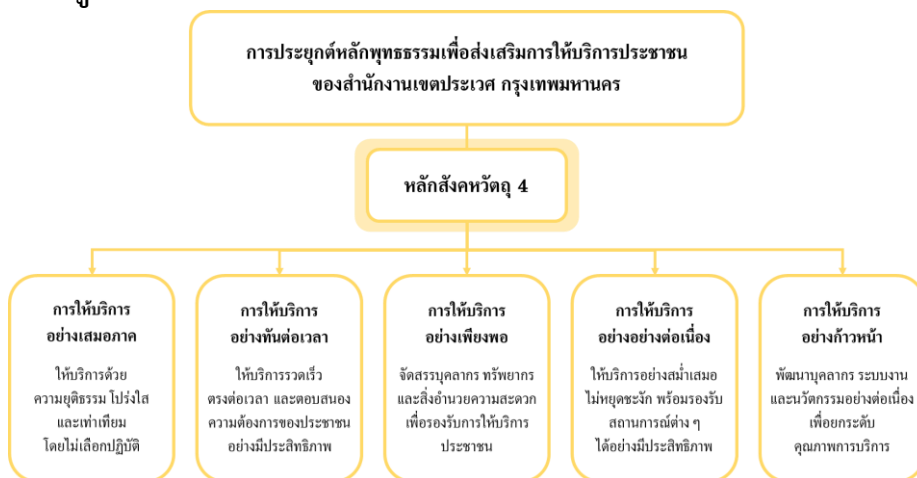
สมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคณัสนันท์ พลเคน (2566) เรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์” ที่พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรม และการให้บริการสาธารณะมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองย่างทอย และสอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ มิตตะธรรมมากุล (2565) เรื่อง “พุทธวิธีส่งเสริมความพึงพอใจในการให้บริการของคลินิกทันตกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากที่สุดกับความพึงพอใจในการให้บริการของคลินิกทันตกรรมในกรุงเทพมหานคร และมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของพระมหาจักรพันธ์ คุณงุโร (2566) เรื่อง “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์กับการให้บริการประชาชนในระดับปานกลาง แม้จะเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากบริบทของหน่วยงาน ลักษณะการบริหารงาน หรือคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยทั้งสองเรื่องต่างยืนยันตรงกันว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ส่งผลให้การให้บริการประชาชนมีประสิทธิภาพ มีความเสมอภาค ถูกต้อง และเป็นธรรม มีความรวดเร็วทันต่อเวลา สามารถให้บริการได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการบริการ ยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและเมตตาธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีระพงษ์ ธีรกุลโร (2564) เรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่า การพัฒนาการให้บริการประชาชนควรมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง การให้ความช่วยเหลือ และรับฟังปัญหาของประชาชน การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การเพิ่มศักยภาพ

บุคลากร และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทยา ธีรปัญญา (2566) เรื่อง “ประสิทธิผลการให้บริการประชาชนตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์” ที่พบว่า เจ้าหน้าที่ควรให้บริการด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเป็นกัลยาณมิตร ปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเท่าเทียม และลดขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการให้บริการ พร้อมทั้งพัฒนาช่องทางการประชาสัมพันธ์ และเพิ่มจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน อันเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการให้บริการได้อย่างเป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัครวัฒน์ พงษ์รัตนานุกูล และคณะ (2567) ซึ่งพบว่า การให้บริการประชาชนตามหลักพุทธธรรมควรยึดหลักความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ ให้บริการด้วยมาตรฐานเดียวกันแก่ทุกคน มีการวางแผน และบริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบ รวดเร็ว และถูกต้องตามระเบียบราชการ รวมทั้งพัฒนาบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีให้มีความพร้อมต่อการให้บริการ ตลอดจนมีการติดตาม และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกรวดเร็ว และเกิดความพึงพอใจสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากการวิจัยที่เกิดจากการประยุกต์หลักสังคหัตถ์ 4 เพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค เจ้าหน้าที่ให้บริการโดยยึดหลักความถูกต้อง ยุติธรรม โปร่งใส และไม่เลือกปฏิบัติ โดยปฏิบัติต่อประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ เพศ ฐานะ หรือความสัมพันธ์ส่วนตัว ส่งผลให้ประชาชนได้รับการ และเกิดความเชื่อมั่นต่อหน่วยงาน

2. การให้บริการอย่างทันต่อเวลา เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา มีการจัดระบบ และช่องทางการให้บริการที่สะดวก เข้าถึงง่าย และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ช่วยลดระยะเวลาการรอคอย และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

3. การให้บริการอย่างเพียงพอ สำนักงานเขตประเวศมีการจัดเตรียมทรัพยากร บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งมีการสื่อสาร ข้อมูล และจุดบริการที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก และได้รับการบริการตรงตามความต้องการ

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง สำนักงานเขตประเวศมุ่งให้บริการอย่างสม่ำเสมอ และไม่หยุดชะงัก โดยมีการวางแผนการบริหารจัดการ และเตรียมความพร้อมรองรับ สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ารับบริการได้อย่างต่อเนื่อง สะดวก รวดเร็ว และเกิดความประทับใจ

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า สำนักงานเขตประเวศส่งเสริมการพัฒนาความรู้ และทักษะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานให้บริการประชาชนด้วยความมีเมตตา เป็นกัลยาณมิตร สุภาพ อ่อนน้อม และเอาใจใส่ต่อผู้มารับบริการ

2. ควรพัฒนาระบบ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนให้มีความทันสมัย ทั้งด้านสภาพแวดล้อม สถานที่จอดรถ และระบบสืบค้นข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก และดูแลประชาชนกลุ่มเปราะบางเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

2. ควรนำเทคโนโลยีดิจิทัล และระบบแอปพลิเคชันออนไลน์มาใช้ในการให้บริการ และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร พร้อมทั้งปรับลดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัว เข้าใจง่าย และไม่ซับซ้อน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยโดยเปรียบเทียบการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการให้บริการประชาชนในหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่หลากหลาย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กองงานวิจัยและประเมินผล. (2533). *เจ้าหน้าที่ปกครอง: สถานภาพ บทบาท และพฤติกรรมในการให้บริการประชาชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2546). *กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). *รายงานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการปกครองท้องถิ่น: การบริหารราชการกรุงเทพมหานครและร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2559 (เอกสารอัดสำเนา)*. กรุงเทพฯ: สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.

- สำนักงานเขตประเวศ. (2567). ข้อมูลจากแบบรายงานผลการให้บริการประชาชน พ.ศ. 2567 ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. 2558 (เอกสารอัดสำเนา). กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตประเวศ.
- คณิตนันท์ พลเคน. (2566). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองย่างทอย อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนานันท์ สมิทธิร์. (2568). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีระพงษ์ ธีรกุลโร. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจักรพันธ์ คุณงกโร. (2566). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิทยา ธีรบุญโญ. (2566). ประสิทธิผลการให้บริการประชาชนตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลปากช่อง อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิทยา อธิปัญญาโน. (2561). คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ่อใหญ่ อำเภอเบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เสาวนีย์ มิตตะธรรมมากุล. (2565). *พุทธวิธีส่งเสริมความพึงพอใจในการให้บริการของคลินิกทันตกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัศววัฒน์ พงษ์รัตนานุกูล และคณะ. (2567). คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสัจจวัตรธรรมของเทศบาลตำบลน่าน้อย อำเภอน่าน้อย จังหวัดน่าน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*, 10(2), 116-129.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Tokyo: Aoyama Gakuin University.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทาง
การเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

BUDDHAMMA APPLICATION FOR PROMOTING PUBLIC SERVICE RENDERING
OF LOCAL POLITICAL LEADERS AT WAT PRADUE SUB-DISTRICT IN AMPAWA
DISTRICT OF SAMUT SONGKRAM PROVINCE

กุลเกตุ แพร้งสกุล^{1*}, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า¹, วชรินทร์ ชาญศิลป์¹

Kulket Paerungsakul^{1*}, Apinya Chatchofa¹, Vacharin Chansilp¹

*Corresponding Author E-mail: kulketuphaerungskulketu@gmail.com

Received June 15, 2026; Revised July 20, 2026; Accepted August 2, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น 3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถามที่ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.962 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 339 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่ใช้ คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) 2. หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย ($R=399^{**}$) จึงยอมรับสมมติฐาน

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ทาน โอบอ้อมอารี ผู้นำท้องถิ่นให้บริการสาธารณะเพื่อเชื่อมรั้งกับประชาชน ให้การบริการสามารถเข้าถึง และแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างทันท่วงที ปิยวาจา วจีไพเราะ พูดด้วยความเคารพ เมตตา และจริงใจ เปิดช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย สื่อสารผ่านโซเชียล เช่น โทรศัพท์ และไลน์กลุ่มเพื่อให้ชาวบ้านแจ้งปัญหา อัดถจริยา สงเคราะห์ประชาชน ผู้นำท้องถิ่นลงมือทำจริง ร่วมกิจกรรม กระตุ้นการมีส่วนร่วม สร้างความร่วมมือจากประชาชน และสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สมานัตตตา เสมอต้นเสมอปลาย ผู้นำท้องถิ่นมีความเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เลือกปฏิบัติ เปิดพื้นที่เท่าเทียม สร้างความเชื่อมั่น โปร่งใสในการทำงาน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การให้บริการประชาชน; ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research were: 1. Study the level of public service provided by local political leaders; 2. Examine the relationship between the principles of Sanghahavatthu Dhamma and the public service provided by local political leaders; and 3. Propose the application of Sanghahavatthu Dhamma to enhance public service by local political leaders in Wat Pradu Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province. The research employs a mixed-methods approach. Quantitative research involved a questionnaire with a reliability coefficient of 0.962, collecting data from a sample of 339 individuals. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research collected data through in-depth interviews with nine key informants, employing descriptive content analysis.

Findings were as follows: 1. The overall level of public service provided by local political leaders is high ($\bar{X}=3.76$). 2. The principles of Sanghahavatthu Dhamma (principles of social welfare) have a statistically significant positive correlation with the public service provided by local political leaders at the 0.01 level. However, the correlation is low ($R=0.399^{**}$), thus the hypothesis is accepted. 3. The application of Buddhist principles to promote public service by local political leaders in Wat Pradu Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province, revealed that: Generosity

(Dāna), showing kindness and compassion; Pleasant speech, speaking respectfully, with kindness and sincerity; opening easily accessible communication channels, communicating through social media such as telephone and LINE groups for villagers to report problems; Beneficial conduct, helping the public; local leaders actively participating in activities, encouraging participation, building cooperation from the public, and creating a positive image; and Equality, being consistent, non-discriminatory, providing equal opportunities, building trust, being transparent, and working diligently.

Keywords: Buddhist Principles; Public Service Delivery; Local Political Leaders

บทนำ

การปฏิรูประบบราชการและภาครัฐของประเทศไทยในปัจจุบัน มีทิศทางเน้นการลดขนาดรัฐบาลส่วนกลาง และการกระจายอำนาจ ไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชนในพื้นที่ การปรับโครงสร้างองค์กรโดยลดลำดับชั้น การบังคับบัญชาที่ซับซ้อน ช่วยให้การให้บริการประชาชนมีความยืดหยุ่น มีอิสระ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ และหลักการบริหารจัดการที่ดี (Bidhya Bowornwathana, 2002)

การจัดตั้ง และบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และคำนึงถึงศักยภาพด้านรายได้ ประชากร และพื้นที่ โดยมีหน้าที่ และอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะ กิจกรรมสาธารณะเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ถือเป็นกลไกสำคัญในการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็น การเพิ่มความคุ้มค่า และการมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นศูนย์กลาง (พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, 2546)

จากภารกิจการปฏิรูประบบราชการ และการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ถือเป็นกลไกสำคัญในระดับพื้นที่ที่มีบทบาทโดยตรงในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งคุณภาพของการให้บริการประชาชนที่มีประสิทธิภาพนั้น สามารถพิจารณาผ่านกรอบการให้บริการ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านการบริการอย่างสม่ำเสมอ 2. ด้านการให้บริการรวดเร็วทันต่อเวลา 3. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง

4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง 5. ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า (Millet John D., 1954)

การจะขับเคลื่อนภารกิจในการให้บริการประชาชนในทั้ง 5 ด้านให้ประสบความสำเร็จและครองใจประชาชนได้นั้น ลำพังเพียงการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับทางกฎหมายอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องอาศัย หลักพุทธธรรม เข้ามาเป็นเครื่องมือในการยึดเหนี่ยวจิตใจ และหล่อหลอมพฤติกรรมการทำงานของผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งการสงเคราะห์ ยึดเหนี่ยวเหนียวน้ำใจ และประสานความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ได้แก่ ทาน โอบอ้อมอารี การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สละทรัพย์การ เวลา และความรู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปิยวาจา วจีไพเราะ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนหวาน สร้างมิตรภาพ และความเข้าใจอันดี อัตถจริยา สงเคราะห์ประชาชนการชวนช่วยช่วยเหลือ ทำตนให้เป็นประโยชน์ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สมานัตตตา เสมอต้นเสมอปลาย การางตนเหมาะสม เท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติตนอย่างคงเส้นคงวา เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน (อง จตุกก. 21/32/51.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารจัดการและการบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น หลักสังคหวัตถุ 4 ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อทราบถึง ระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์ว่าการนำหลักธรรมแต่ละด้านมาประยุกต์ใช้นั้น ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจ และประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริม และยกระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบผสม ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออธิบายภาพรวมและหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ควบคู่ไปกับการใช้วิธีการเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่ออธิบายเหตุผล บริบท และ มิติในเชิงลึก ทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ครบถ้วน และสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ได้อย่างรอบด้าน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 2,187 คน (งานนโยบายและแผน สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, 2567)

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 339 คน โดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน (Taro Yamane, 1973)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป 2. นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3. ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน และ 4. ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสุตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 339 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยดำเนินการถอดเสียงการสัมภาษณ์และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นคัดเลือก และจัดหมวดหมู่เฉพาะประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ก่อนสังเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติพรรณนา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคลและการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่น พร้อมทั้งวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร

ผลการวิจัย

1. ระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

(n=339)

การให้บริการประชาชน ของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ	3.78	0.39	มาก
2. ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา	3.47	0.41	ปานกลาง
3. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง	3.89	0.50	มาก
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.06	0.86	มาก
5. ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า	3.61	0.51	มาก
โดยภาพรวม	3.76	0.37	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการให้บริการอย่าง

ต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง อยู่ในระดับมาก ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การให้บริการที่มีความก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 หลักสังคหัตถุ 4 มีความสัมพันธ์กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม					
	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					
	การให้บริการประชาชนของผู้บริหารเมืองระดับท้องถิ่น	การให้บริการอย่างสม่ำเสมอ	การให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา	การให้บริการอย่างพอเพียง	การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	การให้บริการที่มีความก้าวหน้า
หลักสังคหัตถุ 4	0.399**	0.276**	0.236**	0.275**	0.303**	0.252**
1. ทาน โอบอ้อมอารี	0.412**	0.166**	0.159**	0.156*	0.296**	0.295**
2. ปิยวาจา วจีไพเราะ	0.318**	0.124*	0.123*	0.114*	0.320**	0.257**
3. อุตถจริยาสงเคราะห์ประชาชน	0.235**	0.112*	0.163*	0.164*	0.263**	0.206**
4. สมานัตตตา เสมอต้นเสมอปลาย	0.289**	0.211*	0.197	0.203*	0.157	0.181*

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสังคหัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r=0.399^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ดังนี้

1. หลักสังคหัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r=0.276^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. หลักสังคหัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการให้บริการทันต่อเวลา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r=0.236^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. หลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น ในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r=0.275^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. หลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น ในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r=0.303^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. หลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น ในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($r=0.252^{**}$) มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ทาน โอบอ้อมอารี การประยุกต์ ทาน โอบอ้อมอารีของผู้นำการเมืองท้องถิ่น กลายเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างบริการสาธารณะ และความเชื่อมั่นของประชาชน พระสงฆ์ให้มุมมองว่า ความเมตตา และการให้ ไม่ใช่เพียงสิ่งของแต่ คือ การมอบใจ และสร้างความอบอุ่นทางจิตวิญญาณให้ชุมชน การให้ดังกล่าวถือเป็นทุนทางสังคมที่สร้างความไว้วางใจ และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย ช่วยลดระยะห่างระหว่างรัฐกับประชาชน การให้ เช่น ถวายชีพ ช่อมบ้าน หรือทุนการศึกษา ไม่ใช่เพียงหน้าที่แต่ คือ ความผูกพันต่อท้องถิ่น สะท้อนจิตสำนึกที่ลึกซึ้ง ความโอบอ้อมอารีของผู้นำ ทำให้ชาวบ้านส่งเสริมใจในการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม

2. ปิยวาจา วจีไพเราะ การประยุกต์ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำกับประชาชน รวมถึงการพูดด้วยความเคารพเมตตา และจริงใจปิยวาจาเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ที่กลมเกลียว วาจานุ่มนวลเป็นรากฐานของประชาธิปไตยแบบใกล้ชิด ช่วยลดความขัดแย้ง และเปิดทางให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็น การเลือกใช้ถ้อยคำอย่างระมัดระวัง จะช่วยไม่ทำให้ประชาชนรู้สึกถูกปฏิบัติอย่างรุนแรงผู้นำชุมชนเห็นว่า การพูดด้วยความสุภาพเป็นการลดช่องว่างทางอำนาจ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวโดย ปิยวาจาไม่ใช่แค่เครื่องมือสื่อสาร แต่คือ คุณธรรมที่เชื่อมโยงผู้นำกับประชาชน ทำให้การบริหารท้องถิ่นมีมนุษยธรรม และเกิดความร่วมมืออย่างแท้จริงในชุมชน

3. อตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน การประยุกต์อตถจริยา การช่วยเหลือด้วยการลงมือทำ เป็นแนวทางสำคัญที่ผู้นำท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัด

สมุทรสงคราม นำมาใช้ในการพัฒนาการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การลงแรงร่วมกิจกรรม เช่น ช่วยเหลืองานวัด งานบุญ หรือกิจกรรมชุมชน อันเป็นการเสริมศรัทธา และสร้างแรงบันดาลใจให้ประชาชน เมื่อผู้นำท้องถิ่นลงมือทำด้วยตนเอง เช่น ร่วมพัฒนาพื้นที่สาธารณะ หรือสอนอาชีพ จะส่งเสริมความสัมพันธ์แนวนอน ลดช่องว่างทางอำนาจ และทำให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น เช่น ลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยร่วมจัดกิจกรรมกับชาวบ้าน หรือเข้าร่วมงานชุมชน ซึ่งไม่เพียงสร้างภาพลักษณ์ที่ดี แต่ยังช่วยให้เกิดความร่วมมือที่ยั่งยืนสุดท้าย การที่นักการเมืองลงมือทำด้วยตนเองสร้างความรู้สึกใกล้ชิด และจริงใจในหมู่ประชาชน หลักอรรถจริยา คือ หลักปฏิบัติที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ในสังคมระดับรากหญ้า นำไปสู่ความร่วมมือที่ออกมาจากหัวใจประชาชนเอง

4. สมนัตตตา เสมอต้นเสมอปลาย ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ ได้มีการนำสมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน โดยมีรูปแบบที่หลากหลายตามบริบทของชุมชน จากมุมมองพระสงฆ์ เห็นว่าผู้นำที่ปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่เลือกปฏิบัติ และลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จะได้รับความไว้วางใจจากประชาชนมากขึ้น ขณะที่นักวิชาการรัฐศาสตร์ชี้ว่า ความสม่ำเสมอในการให้บริการ เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้าถึงการรับบริการอย่างเท่าเทียม เป็นรากฐานของความยุติธรรม และความโปร่งใสในการเมืองท้องถิ่นหลายคนกล่าวว่าการทำงานที่ไม่เอินเอียง และไม่แบ่งพรรค แบ่งพวก ช่วยลดความขัดแย้งในชุมชน และยังทำให้ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ส่วนผู้นำชุมชนย้ำว่า การเป็นตัวอย่างของความเสมอต้นเสมอปลาย เช่นการพบปะประชาชนทุกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่มั่นคงและน่าเชื่อถือ การประยุกต์ใช้สมานัตตตา ในภาครัฐท้องถิ่น เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น และลดช่องว่างระหว่างผู้นำกับประชาชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ระดับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.76) แสดงให้เห็นว่า ผู้นำมีศักยภาพ และความตั้งใจในการให้บริการประชาชนค่อนข้างดี โดยเฉพาะด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การให้บริการอย่างพอเพียง การให้บริการอย่างสม่ำเสมอ

และการให้บริการ ที่มีความก้าวหน้า ขณะที่ด้านการให้บริการรวดเร็วทันต่อเวลาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยณัฐชนน จุฑอมจิตร (2564) พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนอยู่ในระดับมาก จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีระพงษ์ ธีรกุลโร และคณะ (2565) ผลวิจัยพบว่าการให้บริการประชาชนภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถุธรรมกับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า หลักสังคหัตถุธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอยู่ในระดับน้อย โดยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ล้วนส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการประชาชนทั้งนี้ ปิยวาจามีบทบาทเด่นที่สุดในการสร้างความไว้วางใจ และความพึงพอใจของประชาชน รองลงมา คือ สมานัตตตาที่ช่วยสร้างความเสมอภาค และการมีส่วนร่วม อตถจริยาสะท้อนการลงมือช่วยเหลืออย่างจริงจัง และทานแสดงถึงการเสียสละ และแบ่งปันทรัพยากร การนำหลักสังคหัตถุธรรม มาใช้ช่วยยกระดับความพึงพอใจ ความศรัทธา และความร่วมมือของประชาชน ส่งผลให้การบริหารท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวินัย สิริภทโท (แช่มสายทอง) (2561) ผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหัตถุ 4 สามารถนำมาประกอบประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเพิ่มเติมอีกได้ด้วย มนุษย์สัมพันธ์ก่อให้เกิดความราบรื่นในการคบหาสมาคม และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน เกิดความพึงพอใจ ความยินดี เพิ่มพลังความ สมัคสมานสามัคคีในการทำงาน เกิดความเชื่อถือรักใคร่ปรองดองซึ่งกัน ความสำเร็จในกิจการที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทำให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูกิตติพลาร (กัต กิตติโร) (2562) ผลการวิจัยพบว่า สังคหัตถุ 4 เป็นหลักการสงเคราะห์มนุษย์ให้อยู่รวมกันอย่างมีความสงบเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลให้สร้าง และสานความสามัคคี โดยผ่านการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ และการแบ่งปัน ปิยวาจา การพูดด้วย น้ำใจ อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ตน และผู้อื่น สมานัตตตา ความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอต้น เสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย ปิยวาจา ผ่านกิจกรรมร่วมกัน และสมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ซึ่งจักทำให้เกิดความสุขความเจริญในสังคมร่วมกัน

3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทาง การเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การประยุกต์ ทาน ความโอบอ้อมอารีของผู้นำการเมืองท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างบริการ สาธารณะ และความเชื่อมั่นของประชาชน ความเมตตา และการให้ ไม่ใช่เพียงสิ่งของ แต่คือ การ มอบใจ และสร้างความอบอุ่นทางจิตวิญญาณให้ชุมชน การให้ดังกล่าวถือเป็นทุนทางสังคมที่สร้าง ความไว้วางใจ และความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย ช่วยลดระยะห่างระหว่างรัฐกับประชาชน การให้ เช่น ถูยั้งชีพ ช่อมบ้าน หรือทุนการศึกษา ไม่ใช่เพียงหน้าที่แต่ คือ ความผูกพันต่อท้องถิ่น สะท้อนจิตสำนึกที่ลึกซึ้ง ความโอบอ้อมอารีของผู้นำทำให้ชาวบ้านส่งแรงหนุนใจในการพัฒนา อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา ศรีโมครา และคณะ (2566) ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ หลักสัจจวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ในการวิจัย เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทาง การเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัย สังเคราะห์องค์ความรู้ได้ ดังนี้

การประยุกต์สังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริม ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ สมานัตตตา คือการวางตัวเท่าเทียม มั่นคง ไม่ให้บริการเฉพาะช่วงเลือกตั้ง หรือเฉพาะกลุ่ม เสียสละ ทาน คือ การให้ทั้งเวลา แรงกาย แรงใจเพื่อประชาชนโดยไม่หวังผลตอบแทน เอาใจใส่ อัตถจริยา คือ การลงมือดูแล แก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง ไม่ปล่อยให้ค้างคา เที่ยงธรรม ปิย วาจา โดยการสื่อสารด้วยความจริงใจ ยึดหลักธรรม ปราศจากอคติกับประชาชนทุกคน

การประยุกต์สังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริม ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง เมตตา ตามปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยความอ่อนโยน บริการด้วยใจที่เห็นประชาชนเป็นคนใน ครอบครัว พอดี ตามอัตถจริยา คือ การกระทำเพื่อช่วยเหลือในระดับที่เหมาะสมกับ ทรัพยากร และความจำเป็น รับฟัง ตามสมานัตตตา คือ การเข้าใจความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริง โดยไม่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง เสียสละ ทาน ไม่ใช่แค่การให้ทรัพย์สิน แต่รวมถึงเวลา ความคิด แรงกายแรงใจ เพื่อประชาชนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

การประยุกต์สังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริม ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ การ ใส่ใจ ตามอัตถจริยา คือ การลงมือทำด้วยความเอาใจใส่ ไม่ทอดทิ้งปัญหาแม้จะเล็กน้อย ให้ เท่าเทียม ตามอัตถสมานัตตตา การให้บริการกับประชาชนทุกคนอย่างเป็นธรรม ไม่เลือก ปฏิบัติ มีต่อเนื่อง ตามทาน โดยการกระทำเพื่อส่วนรวม ที่ไม่หยุดอยู่แค่ครั้งคราว พร้อมให้ ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องอย่างจริงใจ ตามปิยวาจา คือ การสื่อสารและให้บริการ ด้วยความจริงใจ ไม่เสแสร้ง พูดจริงทำจริง

การประยุกต์สังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริม ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า ขับเคลื่อนตำบลวัดประดู่ไปสู่อนาคตอย่างมีวิสัยทัศน์ และหัวใจแห่งธรรม คิดสร้างสรรค์ ยอมรับฟัง ให้ความร่วมมือ พร้อมพัฒนา อธิบายได้ดังนี้ คิดสร้างสรรค์ ทาน ในรูปแบบของ การให้ออกาส ความคิดใหม่ และนโยบายที่ตอบโจทยอนาคต ยอมรับฟัง สมานัตตตา การเปิดใจรับความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงการบริการให้ทันสมัย ให้ร่วมมือ อัตถจริยา การลง มือทำร่วมกับประชาชน ไม่ใช่สั่งจากบนลงล่าง แต่ผู้นำร่วมปฏิบัติไปด้วยกัน พร้อมพัฒนา ปิยวาจา ที่ไม่ใช่แค่คำพูดไพเราะ แต่คือการสื่อสารที่ชี้ทางไปสู่ความเจริญที่สื่อสารแล้วทุก คนให้ความร่วมมือพร้อมพัฒนาไปด้วยกัน

การประยุกต์สังคหวัตถุ 4 เพื่อส่งเสริม ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็ว ทันต่อเวลา ของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ ที่ลงมือทันที ตอบสนองทันที ด้วยใจ และธรรมที่ขับเคลื่อนเร็วพอ ๆ กับการเปลี่ยนแปลง ยึดหลัก คล่องแคล่ว ไว้วางใจ เข้าถึง ใส่ใจประชาชน อธิบายได้ดังนี้ คล่องแคล่ว อัตถจริยา คือ การลงมือแก้ไขปัญหาย่างว่องไว ไม่ปล่อยให้เรื่องค้างคา ไว้วางใจ ปิยวาจา คือ การสื่อสารอย่างชัดเจน จริงใจ ทำให้ ประชาชนมั่นใจว่า คำพูด คือ การกระทำ เข้าถึง สมานัตตตา คือ การไม่วางตัวห่างเหิน เข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่ม ทุกเวลา ใส่ใจ ทาน ในรูปแบบของการให้ ด้วยความใส่ใจ เช่น ให้ข้อมูล ให้ความช่วยเหลือทันทีเมื่อประชาชนร้องขอ

สรุปได้ว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นในตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงาน และการให้บริการของผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านคุณภาพการบริการ ความพึงพอใจของประชาชน และการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างภาครัฐกับประชาชน ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบาย การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น การปรับปรุงกระบวนการให้บริการสาธารณะ และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงวิชาการ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบาย สนับสนุนช่องทางหลากหลายสำหรับประชาชนในการแจ้งปัญหาหรือข้อร้องเรียน
2. ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนด กรอบเวลามาตรฐาน สำหรับงานบริการหลัก เช่น การออกเอกสารรับรอง การจัดประชุม ชุมชน หรือการประสานงานหน่วยงานภายนอก พร้อมมีระบบติดตามและรายงานผลให้ ประชาชนรับรู้ได้อย่างโปร่งใส

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำคู่มือการ ให้บริการที่มีรูปแบบชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยควรมีการใช้ภาพ เพื่ออธิบายขั้นตอน

ระยะเวลา และเอกสารที่ใช้ พร้อมทั้งเผยแพร่ผ่านสื่อหลากหลาย เช่น เว็บไซต์, LINE ขององค์กร เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกและเท่าเทียม

2. ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดบริการด่วนพิเศษในพื้นที่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อ สอบถาม และยื่นเรื่องต่าง ๆ ได้สะดวกในจุดเดียว และควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น QR Code ติดตามสถานะงาน มาใช้ในการเร่งกระบวนการบริการให้เร็วและทันสมัยยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ประโยชน์จากช่องทางการสื่อสารของประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาแนวทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของประชาชนในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของบุคลากรในฝ่ายปฏิบัติงาน กับความเร็วในการให้บริการของผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านการวางแผนการจัดการเวลา และการใช้เทคโนโลยี เพื่อค้นหาความท้าทายที่แท้จริงและพัฒนากลไกการสนับสนุนผู้นำท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- งานนโยบายและแผน สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่*. สืบค้น 7 กันยายน 2567, จาก <https://watpradoo.go.th/public/แผนพัฒนาท้องถิ่น/>
- ณัฏฐ์ชนนิจ์ ภูจอมจิตร. (2564). ประสิทธิผลการให้บริการประชาชนด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลพยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 4(1), 1-15.
- นัยนา ศรีโมครา และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 4(1), 40-54.
- พระครูกิตติพิลาธ (กิต กิตติโร). (2562). *รูปแบบการพัฒนาชีวิตด้วยหลักสังคหวัตถุ 4 ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธีระพงษ์ อีร์กูโร และคณะ. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(4), 190-201.
- พระมหาวิญญู สิริภทโท (แช่มสายทอง). (2561). *การบูรณาการหลักมนุษยสัมพันธ์กับหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารโรงเรียน* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์บัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก. หน้า 16.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 74-75.
- Bidhya Bowornwathana. (2003). Country Report Governance Reform in Thailand: Question able Assumptions. Uncertain Outcomes. *Thai Journal of Public Administration*, 1(1), 189-213.
- Millet John D. (1954). *Management in the Public Service*. New York: McGraw-Hill.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Edition). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี
APPLICATION OF THE PRINCIPLES OF IDDHIPADHAMMA TO PROMOTE THE
LEADERSHIP OF EXECUTIVES OF ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
DONSALEAP SUBDISTRICT AT HUAIKRACHAO DISTRICT
IN KANCHANABURI PROVINCE

พระใบฎีกาชาวลิต อภิบุญโญ (ลาวิตา)^{1*}Phrabaidika Chavalit Aphipukho (Lavita)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: Fom21034@gmail.com

Received April 28, 2026; Revised July 20, 2026; Accepted August 4, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหาร และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 390 คน ใช้แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.977 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

¹ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบูลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Kanchanaburi Sriphaiboon Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยในทุกด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ ทักษะในการกระตุ้นนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) และ 3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ พบว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ถ่ายทอดนโยบายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และสื่อสารให้บุคลากรเข้าใจตรงกัน อีกทั้ง ควรส่งเสริมบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรม พร้อมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ มองปัญหาอย่างรอบด้าน และมีความยืดหยุ่นในการบริหารงาน เพื่อให้สามารถพัฒนาองค์กร และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: หลักอิทธิบาทธรรม; การส่งเสริมภาวะผู้นำ; ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

Research Article aimed to: 1. examine the leadership level of administrators of Don Salaeb Subdistrict Administrative Organization, Huai Krachao District, Kanchanaburi Province; 2. investigate the relationship between the Iddhipāda Dhamma principles and the leadership of the administrators; and 3. propose guidelines for applying the Iddhipāda Dhamma principles to enhance the leadership of administrators in the Don Salaeb Subdistrict Administrative Organization. A mixed-methods research design was employed. The quantitative phase collected data from 390 respondents using a five-point rating scale questionnaire with an overall reliability coefficient of 0.977. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative phase involved in-depth interviews with 12 key informants (monks and laypersons), and the data were analyzed through descriptive content analysis.

The findings revealed that: 1. the overall leadership level of the administrators was at a high level ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55). When considered by dimension, Chanda (aspiration) had the highest mean score, followed by Viriya (effort), Citta (concentration), and Vīmaṃsā (investigation), with all dimensions rated

at a high level. 2. The relationship between the Iddhipāda Dhamma principles and administrators' leadership was positively correlated at the 0.01 level of statistical significance. All leadership dimensions including transformational vision, translating ideas into practice, skills in promoting innovation, and creativity showed a significant positive relationship at a moderate level ($R = .894^{**}$). and 3. The proposed guidelines for applying the Iddhipāda Dhamma principles indicated that administrators should possess a clear vision and establish development directions that align with community needs. They should be capable of translating policies into concrete actions and communicating them effectively to ensure shared understanding among personnel. Furthermore, administrators should foster a learning-oriented environment, encourage innovation, demonstrate creativity, analyze problems comprehensively, and maintain flexibility in management in order to improve organizational performance and effectively respond to the needs of the public.

Keywords: Iddhipāda Principles; Leadership Enhancement; Executives of Subdistrict Administrative Organizations

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในหลายด้าน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี รวมทั้งความคาดหวังของประชาชนที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการตัดสินใจ การบริหารทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หากผู้บริหารขาดภาวะผู้นำที่เหมาะสม (Rainey, H. G., Fernandez, S., & Malatesta, D. 2021) อาจทำให้การดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ การประสานงานไม่ต่อเนื่อง และการพัฒนาท้องถิ่นไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ แรงจูงใจ และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา จึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริม

ภาวะผู้นำให้มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การบริหารงานที่โปร่งใส มีประสิทธิผล และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

จากสภาพการณ์ปัจจุบันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ยังมีข้อจำกัดด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร เช่น การขาดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ การบริหารงานที่ยังไม่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีความเหมาะสมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม

แนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาทธรรม 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสำเร็จของบุคคลผ่านความพอใจในงาน ความเพียรพยายาม ความเอาใจใส่ และการใช้ปัญญาไตร่ตรอง ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2561) หลักธรรมดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีความรับผิดชอบ และสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล ในด้านแนวคิด และทฤษฎี ภาวะผู้นำเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารองค์การ โดยมีแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ และการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร (Northouse, 2018) รวมถึงแนวคิดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ที่มุ่งเน้นคุณธรรม และความรับผิดชอบต่อผู้นำ (Yukl, 2020) ซึ่งสามารถบูรณาการร่วมกับหลักอิทธิบาทธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำที่มีทั้งประสิทธิภาพ และคุณธรรม

จากความเป็นมา ปัญหา และแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ และแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดคำถาม และวัตถุประสงค์การวิจัยที่ชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 14,879 คน (สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่อายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ใน ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 14,879 คน จากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1967) คำนวณได้ 390 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม รวมจำนวน 12 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ 2 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ 4 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บโดย ขอนหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายอำเภอพนมทวน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่ นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 ชุด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดยขอนหนังสือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสัมภาษณ์ ทำการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่กำหนดนัดไว้ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม ศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐานการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบเพียร์สันเพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา วางโครงร่างของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำพูดหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแยกไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่าจะทิ้งคำ หรือข้อความใดออกไป คำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	3.36	0.65	ปานกลาง
2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ	3.36	0.65	ปานกลาง
3. ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม	3.36	0.65	ปานกลาง
4. ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.36	0.65	ปานกลาง
ภาพรวม	3.39	0.53	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ ความรัก พอใจในสิ่งที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ทำ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) รองลงมา ด้านวิริยะ ความพากเพียร และความขยันอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) ถัดมา ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้น ๆ อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) และด้านด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น และรับผิดชอบสิ่งนั้น ๆ อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม				
	ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ โดยภาพรวม	1. ด้านวิสัยทัศน์การ เปลี่ยนแปลง	2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่ การปฏิบัติ	3. ด้านทักษะในการกระตุ้น การสร้างนวัตกรรม	4. ด้านความคิดสร้างสรรค์
ตัวแปรอิสระ					
หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	.804**	.894**	.857**	.894**	.894**
1. ด้านฉันทะ	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**
2. ด้านวิริยะ	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**
3. ด้านจิตตะ	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**
4. ด้านวิมังสา	.701**	1.00**	1.00**	1.00**	1.00**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมและการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$) ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .894^{**}$)

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา พบว่า ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมีความสามารถมองเห็นภาพอนาคตของชุมชน และกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการประชาชน วิสัยทัศน์ชัดเจนช่วยให้การบริหารงานมีทิศทางมั่นคง และเป็นพื้นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนา ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ

ผู้บริหารแปลงแนวคิดและนโยบายให้เป็นแผนงานรูปธรรม สื่อสารเป้าหมายให้ทีมงานเข้าใจชัดเจน การถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพทำให้โครงการพัฒนาดำเนินการได้จริง และบรรลุเป้าหมาย ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม ผู้บริหารสร้างสภาพแวดล้อมเอื้อการเรียนรู้ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร การกระตุ้นนวัตกรรมช่วยให้องค์กรแก้ไขปัญหาได้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาวิธีการทำงาน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารมองปัญหาในมุมใหม่ และหาทางแก้ไขแปลกใหม่ มีความยืดหยุ่นในการคิด ความคิดสร้างสรรค์ช่วยให้การบริหารงานน่าสนใจ และสร้างกิจกรรมหลากหลายตอบสนองประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจาก ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรกับการปฏิบัติหน้าที่ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของกนกนุช นิยพันธ์ (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ควรประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม ดังนี้ ด้านฉันทะ ความพอใจ ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความยินดีและเต็มใจ ด้านวิริยะ ความเพียร ส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความขยันขันแข็ง ด้านจิตตะ ความใส่ใจ ใส่ ส่งเสริมให้บุคลากรใส่ใจในการทำงาน และด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง ส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักปรับปรุงกระบวนการทำงาน โดยบูรณาการกับหลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า หลักอิทธิบาทธรรม และภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ

อำเภอห้วยกระเจา โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.804^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี ได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรกับการปฏิบัติหน้าที่ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระธีรวัฒน์ จรณธมโม (คะนิงทรัพย์) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ อบต. อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัญหา และอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 พบว่ามีปัญหา และอุปสรรค คือ การทำงานในบางครั้งผู้บังคับบัญชาจะไม่ฟังข้อเสนอของบุคลากร บุคลากรขาดการพัฒนา บุคลากรควรเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้ง บุคลากรบางส่วนไม่ค่อยใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล ดังนั้น จึงทำให้การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ภายในองค์กรไม่เป็นไป ตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอห้วยกระเจา จังหวัดกาญจนบุรี 4 ด้านประกอบด้วย 1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การทำงาน 3. ด้านทักษะ กระตุ้นการสร้างนวัตกรรม 4. ด้านความคิดดี ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนฤมล เพ็ญสิริวรรณ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านปัจจัยภายในองค์กร ประกอบไปด้วยโครงสร้างองค์กร ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เน้นให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มาตรฐานในการทำงาน ด้วยการปรับมาตรฐานใน การทำงานให้เหมาะสม ความรับผิดชอบ ด้วยการกำหนดความรับผิดชอบให้ชัดเจนตามนโยบาย และ เป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก และความรู้สึกผูกพันต่อองค์กร ด้านปัจจัยภายนอกองค์กร ประกอบไปด้วยนโยบายประเทศไทย 4.0 ด้วยการเข้าถึงนวัตกรรมและ เทคโนโลยี ด้วยการปลูกฝังให้บุคลากรสร้างประสบการณ์ที่ดีที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักอิทธิบาทธรรม

1. ฉันทะ ความพอใจ มีความรักและพอใจในงานที่ทำ ตั้งใจจริงในการรับใช้ประชาชน กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. วิริยะ ความเพียร มุ่งมั่น อดทน ขยันอย่างต่อเนื่อง ไม่ทอดทิ้งเมื่อเผชิญอุปสรรค ทำให้โครงการพัฒนาสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อประชาชน

3. จิตตะ ความตั้งใจ มีสมาธิและความตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติหน้าที่ ใส่ใจรายละเอียด และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

4. วิมังสา ปัญญาพิจารณา ใช้ปัญญาไตร่ตรองเหตุและผล วิเคราะห์สถานการณ์รอบด้าน หาแนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม

2. การบริหารงานแบบมุ่งเน้นของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแสลบ

1. ด้านวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มองเห็นภาพอนาคตของชุมชน กำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และสร้างทิศทางการบริหารงานที่มั่นคง

2. ด้านการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ แปลงแนวคิดและนโยบายให้เป็นแผนงานรูปธรรม สื่อสารเป้าหมายให้บุคลากรเข้าใจชัดเจน ทำให้การดำเนินโครงการบรรลุเป้าหมาย

3. ด้านทักษะในการกระตุ้นการสร้างนวัตกรรม สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร ช่วยให้การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาวิธีการทำงานมีประสิทธิภาพ

4. ด้านความคิดสร้างสรรค์ มองปัญหาในมุมใหม่ คิดค้นแนวทางแก้ไขที่แปลกใหม่ มีความยืดหยุ่นในการคิด สร้างกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักธรรมาภิบาลส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรมีความพอใจ รักในหน้าที่ และมีความสนใจในการปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานขององค์กร อันจะเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจภายในและความผูกพันต่อองค์กร

2. ควรกำหนดนโยบายพัฒนาความเพียรพยายามตามหลักวิริยะธรรมาภิบาลส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรม การสัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ควรส่งเสริมนโยบายด้านการบริหารงานตามหลักจิตตะธรรมาภิบาลส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นให้ผู้บริหารมีความตั้งใจ เอาใจใส่ และมีจิตแน่วแน่ต่อการปฏิบัติงาน โดยเน้นการบริหารงานอย่างมีสมาธิ รอบคอบ และให้ความสำคัญกับการติดตามผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดโปรแกรมฝึกอบรมภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เน้นการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการเรียนรู้จากแนวปฏิบัติที่ดีขององค์กร

2. ควรพัฒนาระบบการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ สร้างช่องทางการสื่อสารกับประชาชนให้หลากหลาย จัดตั้งคณะกรรมการประชาชนเพื่อติดตามงานขององค์กร

3. ควรพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับความต้องการชุมชน ส่งเสริมการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในพื้นที่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการใช้หลักอิทธิบาทธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้อย่างไร

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการปฏิบัติงานขององค์กรภาคเอกชน ที่มีผลการบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับ

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากร เช่น ในสำนักงานองค์กร หรือหน่วยงานอื่น ที่มีลักษณะการปฏิบัติงานคล้ายคลึงกัน โดยมีหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแปร

เอกสารอ้างอิง

- กนกนุช นิยนันท์. (2566). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อพัฒนาสมรรถนะบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองหก อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีรวัต จรณธมโม (คะนิงทรัพย์). (2560). *การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงขยาย)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 1 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). *รายงานการพัฒนาระบบราชการ*
ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ก.พ.ร.
- Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice* (8th ed.). New York:
Sage Publications.
- Rainey, H. G., Fernandez, S., & Malatesta, D. (2021). *Understanding and*
managing public organizations (6th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York:
Harper and Row.
- Yukl, G. A. (2020). *Leadership in organizations* (9th ed.). New York: Pearson
Education.

บทความวิจัย

**การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม**
ADMINISTRATION OF KHLONG-SAM SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION IN PATHUM THANI PROVINCE
ACCORDING TO BUDDHADHAMMA

พระมหาณัฐวุฒิ จันทร์โชติ^{1*}, ธิติวุฒิ มั่นมี¹, สุริยา รักษาเมือง¹

Phramaha Nathavut Chanchot^{1*}, Thitiwut Manmi¹, Suriya Raksamuang¹

*Corresponding Author E-mail: Sa7en19@gmail.com

Received June 30, 2026; Revised July 24, 2026; Accepted August 4, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักพุทธธรรม 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล 3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์ การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.29) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R = .469**)

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3. แนวทางการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้บริหารควรพัฒนาการทำงานโดยยึดหลักอิทธิบาทธรรม เริ่มจากการสร้างแรงบันดาลใจ และความรักในการทำงานเพื่อประชาชน ฉันทะ เสริมด้วยความเพียรพยายาม อุตทน และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค วิริยะ ควบคู่กับการเอาใจใส่ในรายละเอียดของงาน ทั้งการดูแลบุคลากร และการสื่อสารกับประชาชน จิตตะ และมีการประเมินตรวจสอบ พร้อมปรับปรุงงานอย่างสม่ำเสมอ วิมังสา แนวทางนี้จะช่วยยกระดับการบริหารให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่มุ่งเน้นประโยชน์สุขของประชาชน

คำสำคัญ: การบริหารงาน; องค์การบริหารส่วนตำบล; อิทธิบาทธรรม

Abstract

This research article aimed to: 1. study the level of administrative management of Subdistrict Administrative Organization executives based on Buddhist principles; 2. examine the relationship between the Iddhipāda Dhamma principles and the administrative management of Subdistrict Administrative Organization executives; and 3. propose guidelines for the administrative management of executives of Khlong Sam Subdistrict Administrative Organization, Khlong Luang District, Pathum Thani Province. This study employed a mixed-methods research design. The sample consisted of 169 participants. The research instruments included a questionnaire and an interview form. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient statistics. For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with 10 key informants, and the data were analyzed through content analysis and presented descriptively.

The findings revealed that: 1. the level of administrative management of executives of Khlong Sam Subdistrict Administrative Organization, Khlong Luang District, Pathum Thani Province, based on Buddhist principles, was at a high level overall ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.29); 2. the relationship between the Iddhipāda Dhamma principles and the administrative management of the executives was positively correlated at a moderate level overall ($R = .469^{**}$); and 3. the guidelines for administrative management indicated that executives should develop their work

performance by adhering to the Iddhipāda Dhamma principles, beginning with fostering inspiration and a genuine commitment to serving the public (Chanda), strengthening perseverance, patience, and resilience in overcoming obstacles Viriya, paying close attention to work details, personnel management, and communication with the public Citta, and continuously evaluating, monitoring, and improving work processes Vimamsa. These guidelines can enhance administrative effectiveness, transparency, and alignment with Buddhist principles that emphasize the well-being and welfare of the people.

Keywords: Administration; Subdistrict Administrative Organization; Iddhipada Dhamma

บทนำ

ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต้องเผชิญกับภัยคุกคาม และวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ทั้งจากการก่อการร้าย ความไม่สงบทางสังคม วิกฤตเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ และโรคระบาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนเป็นวงกว้าง การแก้ไขปัญหา และบรรเทาผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยนโยบายที่เหมาะสม ควบคู่กับการบริหารจัดการทรัพยากร และบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังเช่นกรณีหาอุทกภัยของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2554 ที่ภาครัฐสามารถบูรณาการความร่วมมือในการบริหารจัดการ และฟื้นฟูสถานการณ์จนกลับเข้าสู่ภาวะปกติได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของระบบการบริหารจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพ และทันเวลาที่ (สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2564)

ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับมีความพร้อมในการรองรับสถานการณ์วิกฤต โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร การจัดทำแผนความต่อเนื่องในการดำเนินงาน (BCP) การซักซ้อม และประเมินผลแผนงาน ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจ และให้บริการประชาชนได้อย่างต่อเนื่องแม้ในภาวะฉุกเฉิน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2563) ในระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ การแก้ไขปัญหา

และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ได้ดำเนินการกิจช่วยเหลือ และบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างต่อเนื่องจนได้รับรางวัลด้านการบริหารจัดการทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ สะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารองค์กร และการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาภูริช หนตวโส, 2562)

ผู้วิจัยเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสามยังสามารถยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการได้มากยิ่งขึ้น โดยการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (ส.ม. 19/1179/287) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เข้ากับวงจรการบริหารคุณภาพ PDCA ของ Deming (1986) ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาระบบงาน และกระบวนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารองค์กร และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 290 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม, 2564)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) เพื่อคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 169 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน ได้แก่ 1. ผู้บริหารระดับสูง 2. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 3. บุคลากรระดับผู้ปฏิบัติการ 4. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และ 5. ตัวแทนพนักงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมประเด็นการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) พัฒนาจากทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยเชิงปริมาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากต้นสังกัดเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงาน และกลุ่มเป้าหมาย ก่อนการเก็บข้อมูลได้ประสานงานเพื่อนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการแจกแบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการ สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย และการรักษาความลับของข้อมูล ก่อนให้ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามหรือให้สัมภาษณ์

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนภายในระยะเวลา 7 วัน จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผ่านการสนทนาอย่างเป็นธรรมชาติ (Natural Conversation) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบ คัดกรอง เข้ารหัส และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท (Contextual Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้อง สรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอผลในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) พร้อมคำให้สัมภาษณ์และภาพประกอบตามความเหมาะสม

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม

ตารางที่ 1 ระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวม

(n = 169)

การบริหารงานของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม	ระดับปฏิบัติการ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)	4.28	0.45	มาก
2. ด้านวิริยะ (ความเพียร)	4.26	0.41	มาก
3. ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่)	4.26	0.39	มาก
4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)	4.33	0.35	มาก
รวม	4.28	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านวิมังสา ความไตร่ตรอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.35) รองลงมา คือ ด้านฉันทะ ความพึงพอใจ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.45) ส่วนด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ และด้านวิริยะ ความเพียร มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.26) โดยมีค่า S.D. เท่ากับ 0.39 และ 0.41 ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

(n = 169)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การพัฒนาการบริหารงาน	ตัวแปรตาม			
		ด้านการวางแผน	ด้านการปฏิบัติตามแผน	ด้านการตรวจสอบ	ด้านการปรับปรุงแก้ไข
ตัวแปรอิสระ					
หลักอิทธิบาทธรรม	.469**	.397**	.380**	.354**	.260**
1. ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ)	.226**	.092	.165*	.241**	.161*
2. ด้านวิริยะ (ความเพียร)	.361**	.254**	.266**	.339**	.202**
3. ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่)	.380**	.377**	.320**	.254**	.180*
4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง)	.442**	.498**	.397**	.201**	.233**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการพัฒนาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.469^{**}$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างน้อยกับการพัฒนาการบริหารงานด้านการวางแผน ($R=.397^{**}$) ด้านการปฏิบัติตามแผน ($R=.380^{**}$) ด้านการตรวจสอบ ($R=.354^{**}$) และด้านการปรับปรุงแก้ไข ($R=.260^{**}$) ตามลำดับ

3. แนวทางการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่า

1. ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) พบว่า ผู้บริหารมีความสุขกับการปฏิบัติงาน รู้สึกเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรักในงานที่ปฏิบัติอยู่ ตลอดจนมีความรัก และความพอใจในงาน รวมทั้งมีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

2. ด้านวิริยะ (ความเพียร) พบว่า ผู้บริหารปฏิบัติงานอย่างเป็นประจำ และสม่ำเสมอ แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเมื่อมีเวลาว่าง ไม่ละความพยายามเมื่อเผชิญ

กับอุปสรรค มีความมานะบากบั่น และไม่ย่อท้อต่อการทำงาน รวมทั้งปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3. ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่) พบว่า ผู้บริหารมีการวางแผน และแบ่งเวลาในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีเมื่อถึงเวลา มีการตรวจตรา และดูแลความเรียบร้อยของงานอยู่เสมอ เอาใจใส่และติดตามงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งให้ความสำคัญกับบุคลากรเพื่อสร้างความเชื่อมั่น และความไว้วางใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน

4. ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป มีการคิดค้นวิธีการพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คำนึงถึงผลดี และผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ทบทวนผลการปฏิบัติงานเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การบริหารบุคลากร การปฏิบัติงาน การให้บริการประชาชน และการตัดสินใจบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือจากบุคลากร และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้ผลการประเมินการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระจำเริญ อุตตเตโช (2561) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวารินทร์ จันทรัตน์ (2565) เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการให้บริการสาธารณะโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน รวมทั้ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของพระปราโมทย์ พุทธธมโม (2566) เรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งพบว่า ระดับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการบริหารงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจ ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ และการพิจารณาปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การบริหารงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมิได้ขึ้นอยู่กับหลักอิทธิบาทธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านนโยบาย โครงสร้างองค์กร งบประมาณ กฎหมาย บุคลากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงทำให้ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปราโมทย์ พุทธธมโม (2566) ในประเด็นที่ว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้สามารถส่งเสริมการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ เนื่องจากหลักธรรมดังกล่าวช่วยสร้างความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ความเพียร และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง แต่ประสิทธิผลของการบริหารยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการบริหารจัดการอื่นร่วมด้วย จึงพบความสัมพันธ์ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอภิสิทธิ์ อมรวิสัย (2567) ในประเด็นที่ว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีส่วนสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรตามนโยบายภาครัฐ โดยเฉพาะการสร้าง ความรับผิดชอบ ความเอาใจใส่ และความเพียรในการปฏิบัติงาน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านนโยบาย และการบริหารองค์การ จึงทำให้ความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของนายดา อินทร์กรุงเก่า (2566) ในประเด็นที่ว่า หลักอิทธิบาท

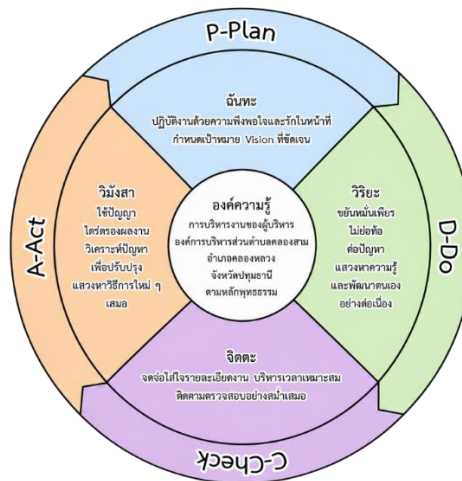
ธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจ ความรับผิดชอบ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยังได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านสมรรถนะของบุคลากร ระบบการบริหาร และสภาพแวดล้อมขององค์กรร่วมด้วย จึงทำให้ความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับผลการวิจัยครั้งนี้

3. แนวทางการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ควรมุ่งพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลในทุกขั้นตอนของการบริหารงาน โดยเฉพาะการวางแผน การปฏิบัติงาน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากหลักอิทธิบาทธรรมช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารและบุคลากรเกิดความรักในงาน ฉันทะ มีความเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ วิริยะ เอาใจใส่ และรับผิดชอบต่องาน จิตตะ รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ และปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างมีเหตุผล วิมังสา อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิเศษ กนตธมโม (2564) ที่พบว่า การพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร และบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมร่วมกับหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากหลักธรรมทั้งสองช่วยเสริมสร้างการบริหารงานที่มีคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของผดุง วรรณทอง (2561) ในประเด็นที่ว่า การนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์การช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญเพ็ง สิทธิวิชา (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรมช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เกิดความรักในงาน ความเพียร ความรับผิดชอบ และการพิจารณาแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้การบริหารจัดการองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและประชาชน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

1. ด้านฉันทะ ความพอใจ หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความรัก ความพึงพอใจ และความเต็มใจในหน้าที่ มีการกำหนดเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีความสุขในการทำงาน และมุ่งมั่นอุทิศตนเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
2. ด้านวิริยะ ความเพียร หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความขยันหมั่นเพียร มีความมุ่งมั่นในการพัฒนางานตามแผนที่วางไว้ แสวงหาความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่อปัญหา และอุปสรรค พร้อมพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ หมายถึง การมีความตั้งใจ และจดจ่อต่อการปฏิบัติงาน ให้ความสำคัญกับรายละเอียดของงาน มีการบริหารเวลาอย่างเหมาะสม

ติดตาม ตรวจสอบ และดูแลความเรียบร้อยของงานอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและความมุ่งมั่น

4. ด้านวิมังสา การไตร่ตรองตรวจสอบ หมายถึง การใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และผลการดำเนินงานอย่างรอบคอบ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งแสวงหาแนวทาง และวิธีการใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงผลดี ผลเสีย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการบริหารงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการบริหารและเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนและท้องถิ่น

2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม และให้มีการเรียนรู้คุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลควรส่งเสริมให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ประหยัด และคุ้มค่า

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลจัดฝึกอบรมและพัฒนาสมาชิกสภาท้องถิ่น และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรติดตามดูแล และคอยเป็นพี่เลี้ยงให้ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนเกิดองค์ความรู้และสามารถพึ่งตนเองได้

3. องค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดให้มีการเชิญวิทยากรทั้งภายในและภายนอกเข้ามาอบรมให้ความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลแก่บุคลากรและองค์กร

4. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และให้อบรมการใช้ชีวิตตามหลักธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาต่อยอดในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาว่ามีปัจจัยข้อใดบ้างที่ส่งผลต่อการบริหารงานของประชาชนและการบริหารเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

2. ควรศึกษาหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยทำการศึกษามีหลักพุทธธรรมข้อใดบ้างที่สามารถนำมาปรับใช้กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

3. ควรมีการนำหลักธรรมด้านอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการประยุกต์หรือบูรณาการร่วมกับการบริหารงานของผู้บริหารองค์การส่วนตำบลคลองสาม อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

เอกสารอ้างอิง

นาคยา อินทร์กรุงเก่า. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผดุง วรรณทอง. (2561). การประยุกต์ใช้หลักอริยบทธรรมในการบริหารองค์การเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 99-110.

พระจำเริญ อุตตเตโช. (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะเมือง จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. (2562). การใช้หลักอริยบทธรรมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 6(5), 2459-2480.

พระปราโมทย์ พุทธิมโม. (2566). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาภูริช หนทวีโส. (2562). *ทักษะการบริหารของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิเศษ กนตธมโม. (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของเทศบาลเมืองในจังหวัดชลบุรี* (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอภิสิทธิ์ อมรรสี. (2567). *การปฏิบัติงานของบุคลากรตามนโยบายภาครัฐของเทศบาลเมืองลำตาเสา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วารินทร์ จันทรรัตน์. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี* (ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2563). *คู่มือการบริหารความพร้อมต่อสภาวะวิกฤต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2564). *องค์ความรู้โลกภายหลัง COVID-19: ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม*. สืบค้น 20 กันยายน 2568, จาก <https://www.ops.moc.go.th>
- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม. (2564). *ข้อมูลทั่วไปองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. สืบค้น 16 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.khlongsamlocal.go.th>
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge MA: MIT Center for Advanced Educational Services.
- Taro Yamane. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). New York, NY: Harper & Row.

บทความวิจัย

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น
ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา
จังหวัดสมุทรสงคราม

SANGHAVATTU-DHAMMA APPLICATION FOR PROMOTING LOCAL
POLITICIANS' ROLES IN COMMUNITY ECONOMY DEVELOPMENT
AT MUANG MAI SUB-DISTRICT, IN AMPAWA DISTRICT, OF
SAMUT SONGKRAM PROVINCE

ธาริกา ลิมประยูร^{1*}, วชรินทร์ ชาญศิลป์¹, อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติการ²
Tarika Limprayoon^{1*}, Vacharin Chansilp¹, Apinya Chatchofa¹, Sawat Jirathitikarn²

*Corresponding Author E-mail: tharikalimprayur@gmail.com

Received May 18, 2026; Revised August 1, 2026; Accepted August 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม วิธีวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณการใช้สำรวจด้วยแบบสอบถามที่ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.845 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 304 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

² Department of Corrections

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$) 2. หลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์กับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับน้อย ($r=0.368^{**}$) 3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านปิยวาจา วจีไพเราะ แสดงให้เห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่สุภาพ สร้างสรรค์ และเคารพความคิดเห็นของประชาชน ด้านสมานัตตตา วางตนพอดี ที่เน้นความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่วนด้านอัตถจริยา การสงเคราะห์ประชาชน แต่ยังคงส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือประชาชนอย่างทั่วถึง และเป็นรูปธรรมมากขึ้น ขณะที่ด้านทาน โอบอ้อมอารี จึงควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะการกระจายทรัพยากร โอกาส และความรู้ให้เข้าถึงทุกกลุ่มในชุมชนอย่างเท่าเทียม

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม; บทบาทนักการเมืองท้องถิ่น; การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This research aims to: 1. To study the level of role of local politicians in community economic development. 2. To study the relationship between the principles of Sanghahavatthu Dhamma and the role of local politicians in community economic development. 3. To propose the application of Sanghahavatthu Dhamma to promote the role of local politicians in community economic development in Muang Mai Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province. The research employs a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. Quantitative research involved a questionnaire with a reliability coefficient of 0.106, collected from a sample of 304 people. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research involved in-depth interviews with nine key informants, utilizing descriptive content analysis.

The research results found that: 1. The overall role of local politicians in community economic development in Muang Mai Subdistrict, Amphawa District,

Samut Songkhram Province, is high ($\bar{X}$ =4.34). 2. The principles of Sanghahavattu Dhamma have a weak positive correlation with the role of local politicians in community economic development in Muang Mai Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province ($r=0.368^{**}$). 3. The application of Sanghahavattu Dhamma by local politicians in community economic development in Muang Mai Subdistrict, Amphawa District, Samut Songkhram Province shows that the aspect of Piyavaca pleasant speech demonstrates that local politicians prioritize polite, constructive communication and respect for the opinions of the people. The aspect of Samanattata appropriate conduct emphasizes equality and the participation of all sectors. However, the aspect of Atthacariya helping the people still needs further promotion to provide more comprehensive and tangible assistance to the people. Finally, the aspect of Dana generosity should be further developed, especially in the equitable distribution of resources, opportunities, and knowledge to all groups in the community.

Keywords: Sanghavattu-dhamma Application; Role of Local Politicians; Community Economic Development

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการปกครองตนเอง โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชน ความสามารถในการจัดการตนเอง รายได้ ประชากร และพื้นที่รับผิดชอบ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่จัดบริการ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนเข้าใจแนวคิดการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่นที่ได้รับเลือกตั้งพึงเสียงประชาชนอย่างประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตน รับรู้ปัญหา และมีส่วนแก้ไขปัญหาลocalitiesได้อย่างตรงจุด การปกครองท้องถิ่นตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจช่วยพัฒนาชนบทให้พึ่งตนเองทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สมภพ ระวังทุกข์, 2565) นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนในตำบลเมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเป็นชน

ชั้นนำ (Elite) ที่มีอิทธิพลในการกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาตำบล เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดตำบลเหมืองใหม่แบ่งเขตการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลทำหน้าที่บริหาร นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉพาะด้านการเกษตร เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกส้มโอ ลิ้นจี่ และผลไม้อื่น ๆ จากปัญหาผลผลิตจำหน่ายไม่ได้ราคา นักการเมืองท้องถิ่นร่วมกับประชาชน บ้าน และวัด (บวร) จัดตั้งตลาดท้องถิ่น เช่น ตลาดลิ้นจี่ ตลาดน้ำ และตลาดพุทธเกษตร ทำให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตโดยตรง ได้ราคายุติธรรม และยังช่วยพัฒนาด้านคมนาคม การขนส่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และผังเมือง เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพสุจริต และตลาดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ (เทศบาลตำบลเหมืองใหม่, 2568) การพัฒนาการคมนาคมและการขนส่ง ส่งเสริมความสะดวก และรวดเร็วในการขนส่ง ผลผลิตเกษตร ลดความเสียหาย และเพิ่มรายได้ การพัฒนาสาธารณูปโภค จัดตั้ง และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ตลาด ถนน น้ำประปา และไฟฟ้า การพัฒนาสาธารณูปการ สนับสนุนบริการสาธารณะ และสถานที่จำหน่ายผลผลิต เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงอย่างสะดวก และปลอดภัย การพัฒนาผังเมืองและการควบคุมอาคาร วางแผน และควบคุมการใช้ที่ดิน จัดระเบียบชุมชนให้เหมาะสม ปลอดภัย และยั่งยืน โดยรวม นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชน ชุมชน และภาครัฐ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2568)

หลักสัจจวัตตธรรม 4 ช่วยเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ โดยสร้างความไว้วางใจในชุมชน สนับสนุนการจัดจำหน่ายผลผลิตอย่างยุติธรรม พัฒนาสาธารณูปโภค และขนส่งให้เหมาะสม และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และรัฐ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนมั่นคง และยั่งยืน มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการให้บริการประชาชนของผู้นำท้องถิ่น เพื่อผสานความรู้ควบคู่คุณธรรมในการบริหารงาน เน้นการให้บริการด้วยเมตตา พุดจาไพเราะ ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และปฏิบัติอย่างเสมอภาค ส่งผลให้เกิดความสามัคคี ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน (อง.จตุกก. 21/32/50) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกทำเรื่องนี้ และนำหลักสัจจวัตตธรรม 4 มาใช้ เนื่องจากปัญหาของชุมชนตำบลเหมืองใหม่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยเฉพาะเกษตรกรที่ประสบปัญหาผลผลิตจำหน่ายไม่ได้ราคา และขาดช่องทางตลาดที่เหมาะสม การศึกษาบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนักการเมืองมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การสร้างความร่วมมือ และการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจพัตถธรรมกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักสัจพัตถธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ วิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ส่วนการวิจัยเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ประชาชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการสร้าง การตรวจสอบ และหาคุณภาพของเครื่องมือ

ส่วนการวิจัยเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน ประชาชน จำนวน 2 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงองค์การบริหารส่วนตำบลวัดประดู่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจากประชาชนในพื้นที่

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 304 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยดำเนินการถอดเสียงการสัมภาษณ์ และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นคัดเลือก และจัดหมวดหมู่เฉพาะประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ก่อนสังเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบความเรียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคล และการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีการของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

(n=304)

บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาคนและชุมชน	4.44	0.40	มาก
2. ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค	4.19	0.49	มาก
3. ด้านการพัฒนาสาธารณูปการ	4.59	0.40	มากที่สุด
4. ด้านการพัฒนาผังเมือง และการควบคุมอาคาร	4.13	0.57	มาก

โดยภาพรวม 4.34 0.39 มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่อำเภอมัว จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านการพัฒนาสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.49) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาคมนาคมและการขนส่ง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.40), ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.49), และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการพัฒนาผังเมือง และการควบคุมอาคาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.57) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจพจน์พุทธธรรมกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภอมัว จังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจพจน์พุทธธรรมกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภอมัว จังหวัดสมุทรสงคราม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์					
Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปร	Y1	Y2	Y3	Y4	โดยรวม
ทาน โอบอ้อมอารี (X1)	0.013	0.041	0.108	0.044	0.044
ปิยวาจา วจีไพเราะ (X2)	0.130*	0.127*	0.198**	0.178**	0.186**
อิตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน (X3)	0.103	0.209**	0.115*	0.199**	0.195**
สมานัตตตา วางตนพอดี (X4)	0.488**	0.434**	0.203**	0.302**	0.431**
โดยรวม	0.300**	0.356**	0.205**	0.347**	0.368**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัจพจน์พุทธธรรมกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภอมัว จังหวัดสมุทรสงคราม มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อยู่ในระดับน้อย ($r=0.368^{**}$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันดังนี้

1. หลักสัจพจน์พุทธธรรมกับการพัฒนาคมนาคมและการขนส่งของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภอมัว จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($R=0.013$)

2. หลักสัจจหัตถ์ธรรมกับการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ($R=0.041$)

3. หลักสัจจหัตถ์ธรรมกับการพัฒนาด้านสาธารณูปการของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย($R=0.108$) 4. หลักสัจจหัตถ์ธรรมกับการพัฒนาด้านการพัฒนาผังเมืองและการควบคุมอาคารของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนา เศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับน้อย($R=0.044$)

3. การประยุกต์หลักสัจจหัตถ์ธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

1. ทาน โอบอ้อมอารี ในบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ โดยเน้นการให้โอกาส การดูแลและช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ผ่านนโยบายและการปฏิบัติจริง เช่น การจัดตลาด สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมสินค้าท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาทักษะเยาวชนและแม่บ้าน ความเอื้อเฟื้อและจริงใจสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความสามัคคี ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ปิยวาจา วจีไพเราะ ในบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพราะถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน และจริงใจ สร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับประชาชน ทำให้ชาวบ้านพร้อมมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ เช่น เกษตรอินทรีย์ ตลาดชุมชน และแหล่งท่องเที่ยว ความเคารพและการสื่อสารที่สร้างกำลังใจช่วยให้ประชาชนเกิดศรัทธาและร่วมแรงร่วมใจ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. อัตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน ในบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นมุ่งเน้นการช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่องและไม่เลือกปฏิบัติ เช่น สนับสนุนครอบครัวยากจน วิสาหกิจชุมชน และเยาวชน การให้ด้วยความจริงใจทำให้ประชาชนเกิดศรัทธาและความเชื่อมั่น การสนับสนุนตลาดชุมชน จัดกิจกรรมฝึกอาชีพ และช่วยเหลือเกษตรกร สร้างความร่วมมือ ความสามัคคี และวัฒนธรรมการพึ่งพา ส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเติบโตควบคู่กับความเชื่อมั่นของประชาชน ชุมชนมีรากฐานมั่นคงและพร้อมพัฒนาอย่างยั่งยืน

4. สมานัตตตา วางตนพอดี ในบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นช่วยให้ประชาชนรับรู้ว่าคุณค่าถึงทุกฝ่าย ส่งผลให้ชาวบ้านเข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจ เช่น ตลาดชุมชน วิสาหกิจชุมชน และกิจกรรมฝึกอาชีพ เกิดความร่วมมือร่วมใจและความสามัคคี การตัดสินใจด้วยความรอบคอบ ไม่สุดโต่งหรือเอาเปรียบใคร สร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจ ทำให้การบริหารงบประมาณและโครงการเป็นธรรมและต่อเนื่อง ช่วยวางรากฐานชุมชนให้เติบโตควบคู่กับความร่วมมือและความเชื่อมั่นจากประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า บทบาทนักการเมืองท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการพัฒนาด้านสาธารณูปการเป็นสูงสุด สะท้อนความสำเร็จในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา การจัดเก็บขยะ และสาธารณสุข ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความพึงพอใจในชุมชน รองลงมา คือ การพัฒนาด้านการคมนาคม และการขนส่ง แม้ระดับมาก แต่ยังมีถนนชำรุด ขาดระบบขนส่งสาธารณะ และการจัดการจราจรไม่ครบถ้วน ส่วนผังเมือง และการควบคุมอาคาร แม้ระดับมากแต่ต่ำสุด แสดงถึงความท้าทายในการบริหารพื้นที่ให้เป็นระเบียบและยั่งยืน ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการวางแผนผังเมือง และควบคุมอาคารควบคู่การพัฒนาเศรษฐกิจและรักษาสีเขียวแวดล้อมสอดคล้องกับงานวิจัยของ โรจนิษฐ์ ศรีปองพันธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารจัดการในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านระบบการศึกษาและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด คือ ด้านระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการบริการสาธารณะสุขและสุขภาพอนามัยตามลำดับ ด้านระบบสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐานและการจราจรและด้านประสิทธิภาพการเมือง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศกลวัฒน์ จิตตปญโญ (วงวิวงษ์) (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของนักการเมือง ท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบลนาหวาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนา เทศบาลตำบลนาหวาด อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุธรรมกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าหลักสังคหวัตถุธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แต่

มีระดับความสัมพันธ์น้อย ซึ่งสะท้อนว่า การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นหรือยังไม่ครอบคลุมทุกมิติของการบริหารท้องถิ่น พบว่า สมานัตตตา วางตนพอดี มีความสัมพันธ์สูงสุด แสดงให้เห็นว่า นักการเมืองที่วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย และเข้าถึงประชาชนอย่างเท่าเทียม จะได้รับความไว้วางใจ และสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนอรรถจริยา สงเคราะห์ประชาชน และปิยวาจา วจีไพเราะ แม้มีความสัมพันธ์น้อย แต่ชี้ถึงแนวโน้มที่ดีในการสร้างความสัมพันธ์อบอุ่นระหว่างผู้นำกับชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารเชิงบวก และการมีส่วนร่วมกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้นำหลักสังคหวัตถุธรรมมาขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน สร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา ศรีโมครา และคณะ (2566) ได้วิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสарภัก จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่บางคนไม่สามารถดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำ และให้ความสะดวกแก่ผู้สูงวัย ประชาชนติดต่อยื่นเรื่องร้องเรียน หรือขอความช่วยเหลือ ไม่ค่อยได้รับความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ และไม่ค่อยมีการติดต่อกลับมา ข้อเสนอแนะพบว่า ควรดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำ และให้ความสะดวกแก่ผู้สูงวัย ควรเพิ่มช่องทางการบริการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยสามารถดำเนินการผ่านช่องทาง Online ได้

3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม นักการเมืองท้องถิ่นได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจน โดยสะท้อนคุณธรรมพื้นฐานของ หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการ ให้เห็นเป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวันของชุมชนปิยวาจา วจีไพเราะ คือ กุญแจสำคัญที่เปิดประตูสู่ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างผู้นำกับประชาชน การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน และจริงใจ ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าได้รับการเคารพ และใส่ใจ การสื่อสารอย่างเหมาะสมไม่เพียงแต่ช่วยลดความขัดแย้ง แต่ยังสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจสมานัตตตา วางตนพอดี เป็นรากฐานของความยุติธรรม และความไว้วางใจ นักการเมืองท้องถิ่นที่วางตนพอดี ไม่สุดโต่ง หรือเอาเปรียบใคร ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ และทำให้การบริหารงบประมาณ และกิจกรรมชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่นอรรถจริยา สงเคราะห์ประชาชน สะท้อนให้เห็นถึงความเอาใจใส่ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม นักการเมืองท้องถิ่นที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่องช่วยสนับสนุนครอบครัวยากจน วิสาหกิจชุมชน และเยาวชนอย่างจริงใจ การสงเคราะห์ประชาชนเช่นนี้สร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น และความร่วมมือ ทำให้เศรษฐกิจชุมชนเติบโตควบคู่กับความเข้มแข็งของสังคม ทาน โอบอ้อมอารี คือ การให้ด้วยใจ นักการเมืองที่โอบอ้อมอารี ไม่ได้ให้

เพียงสิ่งของ แต่ให้โอกาส ความช่วยเหลือ และการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านตลาดชุมชน การฝึกอาชีพ และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การให้เช่นนี้สร้างความอบอุ่น ความสามัคคี และรากฐานของความร่วมมือที่ยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของกรณัฐ ระเบียบทุกซ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. ทาน การให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2. ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก ประชาชนจะต้องพูดจាកันด้วยถ้อยคำอันไพเราะในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง พูดคุย หรือปฏิบัติตัวต่อกัน อย่างเป็นกันเอง 3. อัตถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ ประชาชนจะต้องร่วมมือกัน อำนวยความสะดวก หรือให้ความอนุเคราะห์ต่อคนในสังคมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีจิตอาสา 4. สมานัตตา ความมีตนสม่ำเสมอ ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นคอยดูแลเอาใจใส่ และยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ในการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ได้ ดังนี้

โดยการประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ด้าน ประกอบด้วย ทาน การโอ้อวมาริ ปิยวาจา วจีไพเราะ อัตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน และสมานัตตตา วางตนพอดี ในการพัฒนาบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการคมนาคม และการขนส่ง ด้านสาธารณูปโภค ด้านสาธารณูปการ และด้านผังเมือง และการควบคุมอาคาร โดยเรียงลำดับความสำคัญจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจกับประชาชนในพื้นที่ตำบลเหมืองใหม่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม ทาน การโอ้อวมาริ อธิบายได้ดังนี้ การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมด้าน ทาน หรือการโอ้อวมาริ ในบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ และความร่วมมือของประชาชน โดยสะท้อนผ่านการให้โอกาสและความเอื้อเฟื้อในทุกมิติของการพัฒนา ได้แก่ การคมนาคม และการขนส่ง ให้ประชาชนเข้าถึงบริการพื้นฐานสะดวก และปลอดภัย สาธารณูปโภค เพื่อคุณภาพชีวิตที่เท่าเทียม สาธารณูปการ สร้างโอกาสในการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสังคม และผังเมือง และการควบคุมอาคาร ที่โปร่งใส และเป็นระบบ การให้ด้วยความเอื้อเฟื้อ และใส่ใจเช่นนี้ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนอย่างยั่งยืน

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม ปิยวาจา วจีไพเราะ อธิบายได้ดังนี้ การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรมด้าน ปิยวาจา หรือวจีไพเราะ ในบทบาทนักการเมืองท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการสร้าง ความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือของประชาชน การใช้ถ้อยคำสุภาพ ชัดเจน จริงใจ และให้เกียรติประชาชน สามารถส่งเสริมการพัฒนาในทุกมิติ ได้แก่ การคมนาคม และการขนส่ง ให้ประชาชนเข้าใจ และร่วมสนับสนุน สาธารณูปโภค ทำให้ประชาชนรู้สึกได้รับการใส่ใจ สาธารณูปการ กระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมกันรักษา และใช้ประโยชน์ และผังเมือง และการควบคุมอาคาร ลดความขัดแย้ง และสร้างความเชื่อมั่น วจีไพเราะจึงช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นดำเนินไปอย่างราบรื่น โปร่งใส และยั่งยืน

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม อัตถจริยา สงเคราะห์ประชาชน อธิบายได้ดังนี้ เป็นรากฐานสำคัญที่หล่อหลอมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นให้เข้มแข็ง และน่าเชื่อถือ การช่วยเหลือประชาชนด้วยความจริงใจ ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงความต้องการของทุกกลุ่ม เป็นการสร้างความศรัทธา ความไว้วางใจ และความร่วมมือจากประชาชนอย่างแท้จริงในด้านการคมนาคม และการขนส่ง นักการเมืองท้องถิ่นที่มีอัตถจริยาจะผลักดันให้ถนน สะพาน และระบบ

ขนส่งสาธารณะได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง สร้างความสะดวก ปลอดภัย และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าถึงเศรษฐกิจได้อย่างเท่าเทียมด้าน สาธารณูปโภค นักการเมืองจะคอยดูแลการจัดหาน้ำประปา ไฟฟ้า และระบบระบายน้ำอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะครอบครัวผู้มีรายได้น้อยที่อาจขาดโอกาส เป็นการสงเคราะห์ที่ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของประชาชนทุกคนด้าน สาธารณูปการ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล และสวนสาธารณะ การช่วยเหลืออย่างจริงจังของนักการเมืองท้องถิ่นทำให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเอง ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ พร้อมสร้างสังคมเข้มแข็งและยั่งยืนด้าน ผังเมือง และการควบคุมอาคาร การจัดการพื้นที่อย่างเป็นธรรม และเหมาะสม ไม่เน้นประโยชน์ของใครเพียงฝ่ายเดียว แต่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เป็นการสงเคราะห์ที่ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความมั่นคงให้ชุมชนด้วยอัตถจริยา การสงเคราะห์ประชาชนจึงเป็นเสาหลักที่ทำให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม เกิดความสามัคคี และช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมั่นคง และยั่งยืน ทั้งยังสะท้อนถึงจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และความเอื้ออาทรที่เป็นหัวใจของการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่ดี

การประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรม สมานัตตตา วางตนพอดี อธิบายได้ดังนี้ การประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรม ด้านสมานัตตตา หรือการวางตนพอดี การวางตนพอดี เป็นหัวใจที่ช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาค ไม่ลำเอียง ไม่เลือกปฏิบัติ และพร้อมที่จะเข้าใจความเป็นอยู่ของประชาชนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง การที่นักการเมืองท้องถิ่นสามารถดำเนินบทบาทด้วยความเสมอภาค ไม่ยกตนข่มผู้อื่น และเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นที่มีความยั่งยืน ในด้านการคมนาคมและการขนส่ง นักการเมืองควรวางตนอย่างพอดีในการรับฟังปัญหาการเดินทางของประชาชน ไม่เลือกปฏิบัติ เฉพาะถนนสายใหญ่หรือชุมชนที่มีผลประโยชน์ แต่ดูแลให้การสัญจรของทุกพื้นที่ที่มีความปลอดภัย และสะดวก ด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา หรือการจัดเก็บขยะ ควรดำเนินการโดยยึดหลักความเท่าเทียม ไม่ให้กลุ่มใดถูกละเลย ทั้งยังแสดงความเข้าใจต่อความจำเป็นของประชาชน ด้านสาธารณูปการ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล หรือศูนย์ชุมชน ควรมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นธรรม เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง และด้านผังเมืองและการควบคุมอาคาร นักการเมืองต้องวางตนอย่างโปร่งใส โปร่งใส และพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อป้องกันการเอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การวางตนพอดีเช่นนี้ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจจากประชาชน และนักการเมืองท้องถิ่นคือผู้นำที่มุ่งสร้างสังคมแห่งความเสมอภาค และยั่งยืนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายสนับสนุนช่องทางหลากหลายสำหรับประชาชนในการแจ้งปัญหาหรือข้อร้องเรียน
2. ด้านการให้บริการรวดเร็ว ทันต่อเวลา องค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดกรอบเวลามาตรฐาน สำหรับงานบริการหลัก เช่น การออกเอกสารรับรอง การจัดประชุมชุมชน หรือการประสานงานหน่วยงานภายนอก พร้อมมีระบบติดตามและรายงานผลให้ประชาชนรับรู้ได้อย่างโปร่งใส

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการพัฒนาคนและชุมชนและการขนส่ง นักการเมืองท้องถิ่นควรจัดทำแผนสำรวจเส้นทางคมนาคมที่ชำรุดหรือมีปัญหา พร้อมเร่งดำเนินการซ่อมแซมและปรับปรุงระบบขนส่งให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการปรับปรุงเส้นทางที่ตอบสนองต่อวิถีชีวิตและความปลอดภัยของชุมชน
2. ด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค นักการเมืองท้องถิ่นควรจัดทำแผนสำรวจและซ่อมแซมระบบสาธารณูปโภคอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนร่วมตรวจสอบและติดตามการดำเนินงาน เพื่อให้การพัฒนาเกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยตรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาระบบคมนาคมและขนส่งในระดับท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากและความปลอดภัยของประชาชน”
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับ “การบริหารจัดการสาธารณูปโภคอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากของประชาชน”

เอกสารอ้างอิง

กรณีรัฐ ระเบียบทุกข. (2564). การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร (ดุขภูนิพนธ์ปรัชญาดุขภูนิพนธ์ิตตสาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2568). มาตรฐานการบริหารและการบริการสาธารณะสุขขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้น 1 มกราคม 2568, จาก http://www.dla.go.th/work/e_book/eb1.htm

- เทศบาลตำบลเหมืองใหม่. (2568). *สภาพทางสังคม เทศบาลตำบลเหมืองใหม่*. สืบค้น 15 มีนาคม 2568, จาก <https://shorturl.asia/okpzN>
- นัยนา ศรีโมครา และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 4(1), 40-54.
- พระศกลวัฒน์ จิตตปญโญ (วงวิวงษ์). (2563). *บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาเทศบาลตำบล นาหนาด อำเภอหาดุพนม จังหวัดนครพนม* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ฉบับพิมพ์ตามราชกิจจานุเบกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.
- โรจน์นทร์ ศรีปองพันธ์ และคณะ. (2561). บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการบริหารจัดการในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 10(2), 39-54.
- สมภพ ระงับทุกข์. (2565). *การเมืองการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นไทย*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักบริหารการทะเบียน อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. (2567). สืบค้น 2 สิงหาคม 2567, จาก <https://www.bora.dopa.go.th/home/>
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd Ed). New York: Harper & Row.

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาล
ตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
BUDDHA DHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING LOCAL POLITICIANS'
ROLES AT BANG GRASAN SUB-DISTRICT MUNICIPALITY OF BANGPA-IN
DISTRICT IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พิทักษ์ ชีพุดม^{1*}, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล², สุมาลี บุญเรือง³

Pitak Cheep-udom^{1*}, Sawat Jirathitikarn², Sumalee Boonrueang³

*Corresponding Author E-mail: pitakboat42@gmail.com

Received July 5, 2026; Revised August 1, 2026; Accepted August 5, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3. นำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.882 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

¹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

¹ Rights and Liberties Protection Department

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

² Department of Corrections

³ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ Faculty of Social, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$) และระดับการปฏิบัติตามหลักปาปนิกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$) 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า หลักปาปนิกรรม ส่งผล 2 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 คือ จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ และวิรุโร การจัดการงานดี 3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า จักขุมา ส่งเสริมการมีวิสัยทัศน์ มองไกล วางแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยอาศัยข้อมูล และการมีส่วนร่วมของประชาชน วิรุโร พัฒนาความรู้และทักษะการบริหารจัดการการตัดสินใจ ความโปร่งใส และจริยธรรมในการปฏิบัติงาน นิสสยสัมปันโน ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารที่สร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการยึดมั่นในคุณธรรมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การส่งเสริมบทบาท; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This research aims to: 1. Study the level of roles of local politicians in Bang Krasan Subdistrict Municipality, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; 2. Examine factors affecting the roles of local politicians in the same municipality; and 3. Propose a Buddhist integration approach to enhance the roles of local politicians in Bang Krasan Subdistrict Municipality, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative approach used questionnaires to collect data from 379 samples. The questionnaire demonstrated a reliability coefficient of 0.882. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The qualitative approach employed in-depth interviews with 10 key informants.

Findings were as follows: 1. The study found that the overall level of the roles of local politicians in Bang Krasan Subdistrict Municipality, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province was at a high level ($\bar{X}=4.30$). Likewise, the

overall level of adherence to Papanika Dhamma was also at a high level ($\bar{X}=4.40$). The factors affecting the roles of local politicians in Bang Krasan Subdistrict Municipality, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province revealed that Papanika Dhamma significantly influenced the roles of local politicians in two aspects at the 0.01 level of statistical significance: Cakkhuma (vision) and Vidhuro (good management). The Buddhist integration for promoting the roles of local politicians in Bang Krasan Subdistrict Municipality, Bang Pa-in District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province revealed that Cakkhuma enhances visionary leadership, long-term planning, data-informed local development, and public participation. Vidhuro promotes knowledge, managerial skills, decision-making, transparency, and ethical performance. Nissayasampanno strengthens interpersonal relationships, constructive communication, public participation, and adherence to moral principles, honesty, and responsibility, enabling local politicians to serve as exemplary leaders for society.

Keywords: Buddha Dhamma Integration; Promoting the role; Local Politicians

บทนำ

ระบบการปกครองของไทยในอดีตมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ โดยส่วนกลางเป็นผู้ควบคุมการบริหารราชการเป็นหลัก แม้จะมีการจัดการปกครองหัวเมืองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และอยุธยา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน และวางรากฐานการปกครองท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการจัดตั้งสุขาภิบาลเพื่อดูแลกิจการสาธารณะในระดับพื้นที่ จากนั้นแนวคิดการกระจายอำนาจได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร และปกครองท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564)

ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการบริหาร และพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านการเมือง การบริหารจัดการ และการให้บริการประชาชน โดยผู้นำควรปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะเปิดโอกาสให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และตัดสินใจผ่านการเลือกตั้ง นอกจากนี้ แนวโน้มทางการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบาย และผลงานมากกว่าฐานอำนาจทางการเมืองเดิม ซึ่งเป็นพัฒนาการที่ช่วยลดการผูกขาดอำนาจ และส่งเสริมประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น (สยามรัฐ, 2564)

เทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังเผชิญความท้าทายในการพัฒนาท้องถิ่น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องมีนักการเมืองท้องถิ่นที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และสามารถบริหารจัดการปัญหาได้อย่างรอบด้าน ผู้นำควรยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น นอกจากนี้ ควรยึดหลักปาปนิกรรมในการบริหารงาน คือ หลักธรรมสำหรับผู้ประกอบการและผู้นำที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา ความสำคัญของการนำหลักปาปนิกรรมมาใช้ เกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่า นักการเมืองท้องถิ่นไม่ได้ทำหน้าที่เพียงบริหารงบประมาณ แต่ต้องบริหารความสัมพันธ์ และความคาดหวังของประชาชน หลักปาปนิกรรมจึงตอบโจทย์ในการพัฒนาองค์กรรวมทั้ง ความคิด จักขุมา การทำงาน วิรุโธ และมนุษยสัมพันธ์ นิสสัยสัมปันโน ซึ่งจะช่วยยกระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้สามารถวิเคราะห์แก้ไขปัญหาสังคม ออกแบบนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ และระดมทรัพยากรมาพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างยั่งยืน (รพีพร ธงทอง, 2561)

หลักปาปนิกรรม ตามแนวคิดพุทธวิธีบริหารจัดการ เป็นคุณสมบัติของนักบริหารและผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2565) ได้อธิบายไว้ในหนังสือธรรมานุชิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม ว่าประกอบด้วยหลักธรรม 3 ประการ ได้แก่ 1. จักขุมา การมีตาดีรู้เท่าทันสถานการณ์ และมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดทิศทางการทำงาน 2. วิรุโธ ความชัดเจนในการดำเนินธุรกิจ สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3. นิสสัยสัมปันโน การเป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการติดต่อประสานงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่น หลักธรรมทั้งสามประการนี้จึงเป็นแนวทางสำคัญ

ในการพัฒนาผู้นำในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาเกี่ยวกับหลักปาปนิกรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อให้ทราบถึงบทบาทที่พึงประสงค์ และเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักธรรมซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองท้องถิ่นทำให้เกิดการยอมรับของประชาชน และเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนอายุ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 7,136 คน (เทศบาลตำบลบางกระสั้น, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ในการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 379 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเทศบาลตำบลบางกระสั้น จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อเท่ากับ 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือซึ่งได้ค่าของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.882

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสร้างจากวัตถุประสงค์การวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป กลุ่มนักวิชาการ หรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 2 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติงานเทศบาลตำบลบางกระสั้น จำนวน 2 คน กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนาโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวม

บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวิเคราะห์แก้ไขปัญหาสังคม	4.25	0.64	มาก
2. การเสนอออกแบบชุดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหา	4.34	0.54	มาก
3. การให้การสนับสนุนและระดมทรัพยากรมาแก้ไขปัญหา	4.32	0.54	มาก
โดยภาพรวม	4.30	0.39	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเสนอออกแบบชุดนโยบายและวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.34$, S.D.=0.54) รองลงมา การให้การสนับสนุน และระดมทรัพยากรมาแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.54) รองลงมาการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาสังคม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.64)

2. ความสัมพันธ์หลักอำนวยการนิยธรรม กับประสิทธิภาพการบริหารหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักปาปนิกรรม โดยภาพรวม

หลักปาปนิกรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. จักขมา การมีวิสัยทัศน์	4.30	0.71	มาก
2. วิรุโ การจัดการงานดี	4.51	0.44	มากที่สุด
3. นิสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์	4.37	0.57	มาก
โดยภาพรวม	4.40	0.44	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การปฏิบัติตามหลักปาปนิกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า วิรุโ การจัดการงานดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.44) รองลงมา นิสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.57) รองลงมา จักขมา การมีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.71)

ตารางที่ 3 หลักปาปนิกรรม ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หลักปาปนิกรรม	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.227	.155		7.932**	.000
จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ _{SumA}	.274	.019	.504	14.278**	.000
วิริโร การจัดการงานดี _{SumB}	.420	.031	.477	13.518**	.000

Multiple R= .734^c R²= .539 Adjusted R²= .536 Std. Error= .263

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า หลักปาปนิกรรมส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ด้าน คือ จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ ส่งผลได้ร้อยละ 50.4 และวิริโร การจัดการงานดี ส่งผลได้ร้อยละ 47.7 รวมกันสามารถทำนายส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นได้ร้อยละ 53.6

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การพัฒนาบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักปาปนิกรรมควรมุ่งส่งเสริมทั้งวิสัยทัศน์ ความสามารถในการบริหารจัดการ และมนุษยสัมพันธ์ควบคู่กัน โดยจักขุมา เน้นการมีวิสัยทัศน์ การวางแผนระยะยาว การใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา วิริโร มุ่งพัฒนาความรู้ และทักษะการบริหารงาน การตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมอย่างสมดุล ส่วนนิสสัยสัมปันโน เน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการยึดมั่นในคุณธรรมและความรับผิดชอบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน และสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้นำท้องถิ่นในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับการปฏิบัติตามหลักปาปนิกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยวิริโร การจัดการงานดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือนิสัยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ และจักขุมา การมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญ

กับการพัฒนาความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน การสร้างความร่วมมือกับประชาชน และทุกภาคส่วน ตลอดจนการกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต (นกทอง) (2566) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นใน จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ จักขุมา คือ การมีวิสัยทัศน์ และความชำนาญในการใช้ความคิด โดยมุ่งสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาท้องถิ่นและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน วิรุโร คือ การจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความชำนาญด้านเทคนิค โดยเน้นความเชี่ยวชาญในการวางแผน การบริหารจัดการ และการดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน และนิสสยสัมปันโน คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความไว้วางใจ การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประชาชน รวมถึงการรับฟัง และเข้าใจความต้องการของประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า หลักปาปนิกรรมส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมี 2 ด้านที่ส่งผล ได้แก่ จักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) และวิรุโร (การจัดการงานดี) ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นได้ร้อยละ 53.6 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลควบคู่กับความสามารถในการบริหารจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนา วางแผนนโยบาย ตัดสินใจ แก้ไขปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม อีกทั้ง ยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนา และการบริหารงาน ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวัชณะชัย ชยวฑฒโน (2565) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมากใช้หลักธรรมสอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคตเชี่ยวชาญในงานมี

มนุษยสัมพันธ์ คือ ด้านจักขุมา ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ตามหลักทศตียาปาปนิกสูตร มีความรอบรู้รอบด้าน รู้จริง รู้กว้าง รู้ลึก ด้านวิธูโรผู้บริหารควรมีแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมขยันหมั่นฝึกฝน ด้านนิสสยสัมปันโน ผู้บริหารควรมีความเข้าใจ ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นมองคนให้ออกบอกคนให้ได้ใช้คนให้เป็น

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลบางกระสั้น อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบูรณาการหลักปาปนิกธรรมสามารถส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ จักขุมา (การมีวิสัยทัศน์) ที่มุ่งเน้นการวางแผน และกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกับประชาชน วิธูโร การจัดการงานดี ที่ส่งเสริมการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีจริยธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และนิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดี การสื่อสาร และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยยกระดับการบริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิต กิ่งเกล้า (2562) ได้วิจัยเรื่องการบูรณาการหลักปาปนิกธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า หลักปาปนิกธรรม 3 มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาล 9 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่า การบูรณาการหลักธรรมทั้งสองเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้ผู้นำที่พึงประสงค์ โดยไม่แตกต่างกันตามตำแหน่งหน้าที่ ทั้งนี้ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ การมีส่วนร่วมในองค์กรมักยึดตามโครงสร้าง และบทบาทหน้าที่มากกว่าความสมัครใจ และยังขาดการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารที่ยึดหลักพุทธธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานจะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และนำองค์กรไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

สรุปว่า บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิธูโร การจัดการงานดี รองลงมาคือ นิสสยสัมปันโน การมีมนุษยสัมพันธ์ และจักขุมา การมีวิสัยทัศน์ สะท้อนว่า นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการบริหารงาน การสร้าง

ความร่วมมือ และการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับพื้นที่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า หลักปาปนิกธรรม ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดย จักขุมา และวิฐุโร เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถร่วมกันพยากรณ์บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นได้ร้อยละ 53.6 พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า การบูรณาการหลักปาปนิกธรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ จักขุมา วิสัยทัศน์ วิฐุโร การจัดการงานดี และนิสสยสัมปันโน มนุษยสัมพันธ์ ช่วยเสริมสร้างการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีส่วนร่วมของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัยเป็น BUDDHA-LOCAL MODEL การพัฒนาบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยทั้งบทบาทผู้นำ คุณธรรม และหลักการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และสร้างการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดของ (Tucker, 1995) ซึ่งอธิบายว่าผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ สร้างความร่วมมือ และผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผสานกับแนวคิด การบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่ออธิบายกระบวนการส่งเสริมบทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ดังรายละเอียดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า BUDDHA-LOCAL MODEL เป็นโมเดลเชิงกระบวนการ (Process Model) ที่แสดงแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารงานของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 6 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับ เริ่มจาก 1. จักขุมา การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่น 2. วิธูโร การบริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 3. นิสสยสัมปบันโน การสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคีเครือข่าย 4. การวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาสังคม โดยใช้ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจ 5. การเสนอออกแบบ ขุดนโยบาย และวิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของ

ประชาชน และ 6. การให้การสนับสนุน และระดมทรัพยากรมาแก้ไขปัญหา เพื่อขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

องค์ประกอบทั้ง 6 ชั้นมีความสัมพันธ์เป็นวงจร (Cycle) กล่าวคือ ผลลัพธ์จากการดำเนินงานจะถูกนำกลับไปใช้ในการทบทวนและพัฒนาวิสัยทัศน์และการบริหารในรอบถัดไป ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลบางกระแสนควรกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพด้านวิสัยทัศน์ของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นวาระสำคัญ
2. เทศบาลตำบลบางกระแสนควรกำหนดนโยบายการบริหารจัดการเชิงผลสัมฤทธิ์ที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในการปฏิบัติงาน
3. เทศบาลตำบลบางกระแสนควรกำหนดนโยบายสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรมุ่งพัฒนาทักษะด้านการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเป็นระบบ
2. เทศบาลตำบลบางกระแสนและนักการเมืองท้องถิ่น ควรนำองค์ความรู้ "BUDDHA-LOCAL MODEL" ไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบการปฏิบัติงานจริง
3. นักการเมืองท้องถิ่นควรยกระดับการสื่อสารและการสร้างมนุษยสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) หรือวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ในการนำ BUDDHA-LOCAL MODEL ไปทดลองปฏิบัติจริง
2. ควรขยายขอบเขตการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ (Comparative Study) ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบริบทแตกต่างกัน
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเชิงลึก (In-depth Qualitative Research) ถึงแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สืบค้น 24 มิถุนายน 2567, จาก <https://www.dla.go.th>
- เทศบาลตำบลบางกระสั้น. (2567). *ข้อมูลพื้นฐาน*. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2567, จาก <https://www.bangkasun.go.th/history.php>
- พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต (นททอง). (2566). *การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีปาปนิกรรมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม* (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2565). *ธรรมบุญชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระมหาวัฒน์ชัย ชยวฑฒโน. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 8(2), 1-13.
- รพีพร ธงทอง. (2561). ภาวะผู้นำและแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ภายใต้บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลง. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น*, 13(45), 103-114.
- สยามรัฐ. (2564). *ความสำคัญของจริยธรรมนักการเมืองท้องถิ่น*. สืบค้น 9 กรกฎาคม 2567, จาก <https://siamrath.co.th//225027>.
- สุจิต กิ่งเกล้า. (2562). การบูรณาการหลักปาปนิกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของ ผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรม*, 2(2), 35-43.
- Tucker, R. C. (1995). *Politics as leadership* (Rev. ed.). Columbia, MO: University of Missouri Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE THE LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIANS IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

สัทยา ขาวหมื่นไวย^{1*}, สุมาลี บุญเรือง¹, วชิรินทร์ ชานุศิลป์¹, สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล²

Sappaya Khaomuenwai^{1*}, Sumalee Boonrueang¹, Vacharin Chansilp¹, Sawat Jirathitikarn²

*Corresponding Author E-mail: Somboonkh2500@gmail.com

Received May 27, 2026; Revised August 7, 2026; Accepted August 11, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีดังนี้ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณทำโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น 0.884 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน จากนั้นสถิติที่เลือกใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติม ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน และการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักอีกจำนวน 18 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. ด้านการมีความยุติธรรม มุ่งความโปร่งใส 2. ด้านการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ติดตามหรือประชาชน เน้นการมีส่วนร่วม 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ มีการบูรณาการข้ามหน่วยงาน 4. ด้านการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ใช้ช่องทางหลากหลาย และ

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

² Department of Corrections

5. ด้านการเปิดกว้าง ปรับตัวสู่ระบบออนไลน์ 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมือง และหลักปาปนิกรรมส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 31.7 และ 22.4 ตามลำดับ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น พบว่า 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2. วิฐโร ทักษะในการทำงานที่ดี มีทักษะในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ และ 3. นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ มีการเข้าถึง และเป็นกันเอง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; ภาวะผู้นำ; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This mixed-methods research aims to: 1. examine local political leadership in Nakhon Ratchasima Province; 2. identify factors influencing this leadership; and 3. propose the application of Buddhist Dhamma principles to enhance local political leadership within the province. Quantitative data were gathered using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.884, administered to a sample size of 400 respondents. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis. To enrich the study, qualitative insights were derived from focus group discussions with 9 key informants and in-depth interviews with 18 key informants.

Findings were as follows. 1. Local political leadership in Nakhon Ratchasima Province is characterized by five core dimensions: 1. Justice and Transparency: focusing on fairness and transparency; 2. Collaborative Decision-Making: emphasizing public and follower participation; 3) Synergistic Cooperation: integrating efforts across various agencies; 4. Inclusivity of Feedback: actively listening to stakeholders' perspectives through diverse channels; and 5) Digital Adaptability: openness to adapting to online systems. 2. Regarding the factors influencing local political leadership, political socialization and ethical principles significantly affect leadership outcomes at the statistical significance levels of 0.01 and 0.05, demonstrating a predictive power of 31.7% and 22.4%, respectively. 3. This study presents the application of Buddhist principles to promote leadership

qualities among local politicians. The findings indicate: 1. Chakkhuma (visionary, focusing on sustainable development), 2. Vithuro (skilled in work, managing various tasks), and 3. Nissayasampanno (good interpersonal skills, approachable and friendly).

Keywords: Application of Buddhist Principles; Leadership; Local Politicians

บทนำ

ในองค์กรหนึ่ง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของภาครัฐ หรือภาคเอกชน บุคคลสำคัญที่จะทำให้กลไกในระบบการบริหารขององค์กรใด ๆ คืบไปสู่จุดหมายที่ตั้งงาม ก็คือ “ผู้นำ” ทั้งนี้เนื่องจากผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดการ รวมถึงการริเริ่มการวางแผน การบริการ กำกับการ และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขององค์กร (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2553) ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการบริหารองค์กร ผู้นำต้องมีทั้งศาสตร์และศิลปะในตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับจากทั้งภายในและภายนอกองค์กร ความไว้วางใจ และเชื่อมั่นในตัวผู้นำช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ และความเคารพจากสมาชิกในองค์กร ภาวะผู้นำจึงเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2550)

ปัจจุบันเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมาต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการเนื่องจากภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นจากการกระจายอำนาจ ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับบุคลากร เงินทุน และอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการแก้ไขปัญหขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับพนักงาน นายกเทศมนตรีซึ่งได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำ จำเป็นต้องมีความรู้ อำนาจ และความเป็นผู้นำ โดยนายกเทศมนตรีได้รับเลือกจากประชาชนในเทศบาล ในกระบวนการเลือกตั้งมีผู้สมัครจากหลายอาชีพ และระดับการศึกษา ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคล (จรรยา ศิวานนท์, 2548) เมื่อพิจารณาบริบทของภาวะผู้นำทางการเมือง และสภาพของสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ การบริหารงานสามารถดำเนินไปตามหลักการทฤษฎีการบริหารงานที่ผู้เชี่ยวชาญได้พัฒนาไว้ ในบางกรณีการบริหารงานอาจต้องปรับเปลี่ยนวิธีจากเดิมอาจนำไปสู่ปัญหาได้

แม้การบริหารเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมาต้องอาศัยภาวะผู้นำทางการเมืองของนายกเทศมนตรีเพื่อแก้ไขปัญหาภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นจากการกระจายอำนาจแต่ผู้นำส่วนใหญ่มักขาดทักษะรอบด้าน และเผชิญความขัดแย้งเนื่องจากมาจากพื้นฐานอาชีพและระดับการศึกษาที่หลากหลาย อีกทั้ง การบริหารจัดการภาครัฐท้องถิ่นไทยในปัจจุบันยังคงพึ่งพาเพียงทฤษฎีการบริหารงานแบบตะวันตกเป็นหลักทำให้ขาดการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะช่วยปรับปรุงความสามารถในการบริหารงาน และเพิ่มประสิทธิภาพได้ ซึ่งปรากฏในปาปนิคสูตร อังคุตตรนิกายปัญจนิบาตที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงลักษณะของนักบริหารไว้ 3 ประการ คือ 1. จักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล 2. วิจูโรจัดการธุระได้ดีมีความชำนาญเฉพาะด้าน 3. นิสสยสัมปันโน เป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี ผู้บริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยอย่างเป็นรูปธรรม

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการนำหลักธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำท้องถิ่น และยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น จึงเป็นเหตุให้ผู้ทำวิจัยสนใจที่จะศึกษาการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับใช้เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาตามทัศนะของประชากรในเขตเทศบาลแต่ละแห่งของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นในการปฏิบัติงาน และยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจกแบบสอบถาม

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 177,178 คน

2.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สูตร (Yamane, T., 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มประชากรตามเขตเทศบาล 5 แห่งในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลเมืองปากช่อง เทศบาลเมืองสีคิ้ว เทศบาลเมืองปัก และเทศบาลเมืองบัวใหญ่ จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายตามสัดส่วนประชากรของแต่ละพื้นที่ จนได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 400 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ (เรียงลำดับจากน้อยที่สุดจนถึงมากที่สุด) จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งปรากฏผลว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ที่ 0.60 และ 0.80 อย่างละ 1 ข้อ ส่วนอีก 54 ข้อที่เหลือมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งนี้ เมื่อนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นรวมอยู่ที่ 0.884

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรง รวมจำนวนทั้งสิ้น 18 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ดำเนินการโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และแบบออนไลน์ จำนวน 400 คน ภายหลังจากได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสตรมหาวิทาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมีความสมบูรณ์ครบถ้วน 100% และผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้เข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

4.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นแนวทางการสนทนา ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบอย่างอิสระตามแนวคิดของตนเอง การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ ประสานวันเวลา สถานที่ และเตรียมอุปกรณ์บันทึกข้อมูล และขั้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง พร้อมทั้งรับรองการเก็บข้อมูลเป็นความลับตามความสมัครใจของผู้ให้สัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล สำหรับการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. ด้านการมีความยุติธรรม มุ่งความโปร่งใส 2. ด้านการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ติดตามหรือประชาชน เน้นการมีส่วนร่วม 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ มีการบูรณาการข้ามหน่วยงาน 4. ด้านการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ใช้ช่องทางหลากหลาย และ 5. ด้านการเปิดกว้าง ปรับตัวสู่ระบบออนไลน์

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 การกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

การกล่อมเกลາทางการเมือง	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.153	0.129		24.395**	0.000
ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน (ID3)	0.116	0.036	0.227	3.276**	0.001
ด้านสื่อออนไลน์ (ID4)	0.090	0.037	0.173	2.457*	0.014
ด้านการศึกษา (ID2)	0.086	0.038	0.145	2.288*	0.023
ด้านครอบครัว (ID1)	0.064	0.026	0.114	2.240*	0.016

Multiple R = 0.466^d, R = 0.317, R² = 0.209, Std. Error = 0.266

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และ 0.05 คือ ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน ด้านสื่อออนไลน์ ด้านการศึกษา และด้านครอบครัว ตามลำดับ แสดงว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองสามารถร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 20.9

ตารางที่ 2 หลักปาปนิกรรม ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

หลักปาปนิกรรม	B	Std. Error	β	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.074	0.089		34.694**	0.000
จักขุมา มิวีสัยทัศน์ (DM 1)	0.244	0.023	0.473	10.174**	0.000

Multiple R = 0.473^a, R = 0.224, R² = 0.222, Std. Error = 0.264

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักปาปนิกรรม ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา 1 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 คือ จักขุมา มิวีสัยทัศน์ สามารถร่วมกันทำนาย ได้ร้อยละ 22.2

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1. จักขุมา การมีวิสัยทัศน์ มองเห็นปัญหาและโอกาสเพื่อนำเมืองสู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมยั่งยืน 2. วิรูโร ทักขะในการทำงานที่ดี การบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้เป็นจริง และ 3. นิสสยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ทำงานด้วยความยุติธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1. ด้านการมีความยุติธรรม มุ่งความโปร่งใส 2. ด้านการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ติดตามหรือประชาชน เน้นการมีส่วนร่วม 3. ด้านการสร้างความร่วมมือ มีการบูรณาการข้ามหน่วยงาน 4. ด้านการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง ใช้ช่องทางหลากหลาย และ 5. ด้านการเปิดกว้าง ปรับตัวสู่ระบบออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภิกษุโณตสสนาโม และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์พุทธจริยธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1. จริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วย 1. ด้านความดีงาม 2. ด้านความถูกต้อง และ 3. ด้านความเหมาะสม ดำเนินการปฏิบัติงานตามกรอบจริยธรรมให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเอนก ณ เชียงใหม่ และคณะ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก องค์ประกอบการพัฒนาที่ส่งผล ได้แก่ ด้านความดีงาม ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความเหมาะสม ปฏิบัติงานด้วยความเหมาะสมมีส่วนร่วมทางการเมือง และด้านความถูกต้อง ปฏิบัติตนตามกฎหมายแก้ปัญหาด้วยความโปร่งใสเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การกล่อมเกลາทางการเมืองส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 และ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกำพล ศรีโท และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี พบว่า มีผลลัพธ์ที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 โดยจำแนกเป็น 2 ปัจจัยสำคัญ ดังนี้ 1. กระบวนการกล่อมเกลาทาง

การเมืองจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ สถาบันสื่อมวลชน สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน กลุ่มเพื่อน สถาบันทางการเมือง และสถาบันครอบครัว 2. หลักการบริหารนิยม 7 จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการรักษาสันติภาพขัดเกลาจิตใจอยู่เสมอ การพร้อมเพรียงกันประชุม การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ การตั้งใจสนับสนุนและปกป้องส่งเสริมคนดี การไม่ลุแก่อำนาจ ความอยากความเห็นแก่ตัว และด้านการเคารพนับถือผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรวรรณ ไชยะเขียว และคณะ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสถาบันทางการเมือง โดยการกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 56.9

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นใน จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ วิสัยทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับผู้นำโคราช คือ การผลักดันเมืองสู่การเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสีเขียว และวัฒนธรรมที่ยั่งยืน หลักการสำคัญ คือ จักขุมา และนิสสยสัมปันโนผ่านการสร้างความโปร่งใสกระจายอำนาจ และความซื่อสัตย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิต กิ่งเกล้า และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักปาปนิคธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงาน ประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร” ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามหลักปาปนิคธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านจักขุมา วิสัยทัศน์ เป็นผู้ที่มีปัญญามองการณ์ไกล ด้านนิสสยสัมปันโน ขอความร่วมมือจากผู้อื่นได้ด้วยดี มนุษยสัมพันธ์ดี น่าเชื่อถือ ขำนาญด้าน มนุษยสัมพันธ์ และด้านวิรูโร จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน มีความชำนาญด้าน เทคนิค และสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทม ปานพรม และคณะ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ ตามหลักทฤษฎี ปาปนิคสูตร” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์นั้น สำหรับด้านการสร้างวิสัยทัศน์ กำหนดไว้ว่าผู้นำที่ดีต้องสามารถจุดประกาย และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกในองค์กร

มีองค์ความรู้ด้านการบริหาร ตลอดจนระบุเป้าหมายและเส้นทางอนาคตขององค์กรได้ ถัดมา คือ ด้านการสื่อสาร หรือเผยแพร่วิสัยทัศน์ ผู้นำต้องอาศัยทักษะการส่งสารเพื่อแสดงวิสัยทัศน์ อันยอดเยี่ยมต่อผู้ได้บังคับบัญชา และสุดท้ายในด้านการนำวิสัยทัศน์ไปปฏิบัติ จะต้องครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวางกรอบความคิดในการดำเนินงาน โดยสะท้อนมาจากภาพลักษณ์ในอนาคตขององค์กรบนรากฐานของความเป็นจริง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งได้ทำการศึกษาจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ สามารถสรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา” สามารถอธิบายได้ว่า

มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการใช้อยุทธศาสตร์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลซึ่งได้รับการเสริมพลังจากการศึกษาและข้อมูลที่ทันสมัยจากสื่อออนไลน์ มาสร้าง

ภาวะผู้นำในการเปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ ๆ ผู้นำที่มองการณ์ไกลจะมุ่งเน้นการพัฒนาเมืองโคราชให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสีเขียว และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง โดยไม่ยึดติดกับผลประโยชน์ระยะสั้น วิสัยทัศน์ที่ชัดเจนนี้ยังส่งผลให้เกิดความสำเร็จในด้านการสร้างความร่วมมือ

มีทักษะในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ เป็นการนำความรู้ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ระเบียบราชการ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้จากการศึกษา และประสบการณ์มาส่งเสริมภาวะผู้นำในการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง และด้านการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ติดตาม หรือประชาชน ผู้นำที่มีทักษะการบริหารจะสามารถจัดการข้อมูล และข้อเสนอแนะจากกลุ่มเพื่อน และชุมชนมาแปลงสู่การปฏิบัติที่เห็นผลเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใส และกล้ากระจายอำนาจเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณ และทิศทางของบ้านเกิดตนเองอย่างเป็นระบบ

มีการเข้าถึงและเป็นกันเอง เป็นการอาศัยรากฐานจากสถาบันครอบครัวที่หล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และความมีมนุษยสัมพันธ์ดี มาสร้างภาวะผู้นำในการมีความยุติธรรม และด้านการสร้างความร่วมมืออย่างแท้จริง การเป็นผู้นำที่ซื่อสัตย์ รักษาคำพูด และเข้าถึงง่าย จะช่วยสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นทั้งใน และนอกองค์กร ส่งผลให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงสวัสดิการ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ความเป็นกันเองบนพื้นฐานของความจริงใจนี้เองที่เป็นกุญแจสำคัญในการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อก้าวข้ามความขัดแย้ง และพัฒนาเมืองด้วยความเป็นเอกภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา ควรบรรจุหลักพุทธธรรมเข้าไปในแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นรูปธรรม
2. การจัดทำคู่มือมาตรฐาน ควรจัดทำคู่มือจริยธรรมนักการเมืองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสนาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและตัดสินใจเชิงบริหาร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านการพัฒนาจิตใจ และการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมให้แก่ นายก อบต. นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาท้องถิ่น
2. ตั้งศูนย์เครือข่ายธรรมาภิบาล สร้างพื้นที่หรือศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ นักการเมือง และผู้นำชุมชนได้ประชุมร่วมกันโดยใช้หลักอภิธานิธรรม 7 (เน้นการประชุม เนืองนิตย์)
3. ถอดบทเรียนพื้นที่ต้นแบบ คัดเลือก อบต. ในจังหวัดนครราชสีมาที่มีการบริหารงานโดดเด่นด้านคุณธรรม มาเป็นโมเดลต้นแบบในการศึกษา และขยายผลไปยังพื้นที่อื่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่น ระหว่างพื้นที่เมือง (เช่น อบจ. หรือเทศบาลนคร) กับพื้นที่ชนบท (อบต.)
2. ศึกษาปัจจัยตัวแปรอื่น ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ร่วมส่งเสริมภาวะผู้นำ เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นโคราช บทบาทของพระสงฆ์ในพื้นที่ หรือกระแสโซเชียลมีเดียกับการตรวจสอบทางจริยธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กำพล ศรีโท และคณะ. (2567). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์*, 6(1), 17-32.
- จรรยา ศิวานนท์. (2548). *เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปัทสนุ ปานพรม และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจ ตามหลักพุทธปาปณิกสูตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6), 255-266.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีในการบริหาร*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภิกษุโณ ตสฺสนาโม และคณะ. (2565). การประยุกต์พุทธจริยธรรมเพื่อการเสริมสร้าง ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 7(1), 134-146.

- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). *ภาวะผู้นำให้บริการในองค์กร: แนวคิดหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัย*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- สุจิต กิ่งเกล้า และคณะ. (2562). การบูรณาการหลักปาณิกธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 2(2), 34-43.
- สุพานี สฤณวานิช. (2550). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉราวรรณ ใจยะเขียว และคณะ. (2565). การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสาร มจรเพชรบุรีปริทรรศน์*, 5(2), 119-132.
- เอนก ณ เชียงใหม่ และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงพุทธของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีผลต่อความคาดหวังของประชาชนในจังหวัดชลบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 6(6), 212-225.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
FACTORS AFFECTING PEOPLE'S POLITICAL PARTICIPATION IN LOCAL
ELECTION AT TAEWATTANA SUB-DISTRICT OF SAI NOI DISTRICT
IN NONTABURI PROVINCE

นิชานาถ ภาวินทุ^{1*}, สวัสดิ์ จิรัญธิติกาล², สุมาลี บุญเรือง³Nichanath Phavintu^{1*}, Sawat Jirathitikarn², Sumalee Boonrueang³

*Corresponding Author E-mail: phavintu.n@gmail.com

Received July 17, 2026; Revised August 14, 2026; Accepted August 18, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี และ 3. นำเสนอการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ตามหลักอภิปไตย ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 362 คน มีค่าความเชื่อมั่น 0.916 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

¹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

¹ Rights and Liberties Protection Department

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม

² Department of Corrections

³ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ Faculty of Social, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การใช้สิทธิเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.51$) รองลงมา คือ การติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.46$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X}=4.43$) 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ พบว่า การกล่อมเกลาก่อนการเลือกตั้งที่เข้าสู่สมการทั้ง 5 ด้านมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 และร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 70.90 ขณะที่หลักอภิปไตย ด้านธรรมาธิปไตยมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทำนายการมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ร้อยละ 3.80 3. เพื่อนำเสนอการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยประยุกต์ตามหลักอภิปไตย พบว่า อัตตาธิปไตย ผู้นำมีบทบาทนำ ประชาชนมีส่วนร่วม โลกาธิปไตย ขับเคลื่อนตามกระแสสังคม และความคิดเห็นส่วนใหญ่ ธรรมาธิปไตย ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วม รับผิดชอบและยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง; การกล่อมเกลาก่อนการเลือกตั้ง; หลักอภิปไตย

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of political participation of citizens in local elections at Thawi Watthana Sub-District, Sai Noi District, Nonthaburi Province; 2. To study the factors affecting the political participation of citizens in local elections at Thawi Watthana Sub-District, Sai Noi District, Nonthaburi Province; and 3. To propose political participation in local elections by applying Athipateyya, the principles of sovereignty. A mixed-methods research design was employed. For the quantitative research, data were collected using questionnaires with a reliability coefficient of 0.916. from 362 samples. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with 10 key informants.

The research findings revealed that: 1. The overall level of citizens' political participation was high ($\bar{X}=4.46$). The highest mean score was found in exercising the right to vote ($\bar{X}=4.51$), followed by monitoring and overseeing

elections ($\bar{X}=4.46$), while election campaigning had the lowest mean score ($\bar{X}=4.43$); 2. All five dimensions of political socialization that entered the regression equation significantly influenced political participation at the 0.01 and 0.05 significant levels and jointly explained 70.90 percent of the variance in political participation. In addition, the Dhamadhipateyya significantly influenced political participation at the 0.01 level and explained 3.80 percent of the variance; and 3. The application of Adhipateyya, consisted of Attadhipateyya, in which leaders played a leading role while citizens participated; Lokadhipateyya, which emphasized social trends and majority opinions; and Dhamadhipateyya, which emphasized morality, ethics, fairness, participation, responsibility, and sustainability.

Keywords: Political Participation; Political Socialization; Adhipateyya

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดหลักการให้ภาครัฐสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการประชาธิปไตย ทั้งด้านการรับรู้สิทธิ การเข้าถึงการบริหารกิจการสาธารณะ และการตรวจสอบใช้อำนาจรัฐ อันสะท้อนถึงบทบาทของประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประเทศ (เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี และพิสิษฐ์ บึงบัว, 2563)

สิ่งสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพ คือ การได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมวางแผนพัฒนาชุมชน การกำกับตรวจสอบ ตลอดจนการสะท้อนความคิดเห็นต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม บริบทของตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ในปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมจากชุมชนเกษตรกรรมสู่สภาพกึ่งเมืองกึ่งชนบท ส่งผลให้วิถีชีวิต อาชีพ และช่วงวัยของประชากรมีความหลากหลายมากขึ้น ปัจจัยดังกล่าวอาจส่งผลต่อรูปแบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับข้อจำกัดด้านความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ รวมถึงทัศนคติแบบดั้งเดิมที่มองว่าการจัดการสาธารณะเป็น

หน้าที่ของกลุ่มผู้นำเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องแสวงหาแนวทางกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัว และการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้มากขึ้น เพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยจากรากฐาน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการยกระดับระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการส่งเสริมสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองตามช่องทางที่กฎหมายสูงสุดของประเทศรับรองไว้ ซึ่งความตื่นตัว และการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในกระบวนการดังกล่าว จะเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาการเมืองการปกครองที่สมบูรณ์ และเข้มแข็ง (อภิญา นัตรช่อฟ้า, 2563) องค์การบริหารส่วนตำบลทิววัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ในฐานะราชการส่วนท้องถิ่นที่มีเขตการปกครองรวม 8 หมู่บ้าน มีบทบาทในการบูรณาการนโยบายแห่งรัฐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น มาขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาตามสภาพข้อเท็จจริง และความต้องการของประชาชน ปัจจุบันพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากร ที่ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยและสถานะสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ การยอมรับนวัตกรรมใหม่ ตลอดจนการปรับตัว และการตัดสินใจทางการเมือง นอกจากนี้ ปัญหาความโปร่งใส และการทุจริตคอร์รัปชันยังคงเป็นประเด็นท้าทายในชุมชน แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะพยายามจัดเวทีประชาคม เปิดรับฟังความคิดเห็น และประสานงานกับกลุ่มผู้นำเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร แต่ด้วยความแตกต่างทางสังคมของประชากร ส่งผลให้การกระจายข้อมูลยังไม่ทั่วถึง และเกิดช่องว่างในการเข้าถึงบริการ จึงเป็นข้อจำกัดต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานโดยรวม การแสวงหาช่องทางการสื่อสารที่เข้าใจง่าย และมีประสิทธิภาพจึงเป็นประเด็นสำคัญในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในชุมชนมากยิ่งขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบลทิววัฒนา, 2567)

จากบริบทดังกล่าว แม้ประชาชนในพื้นที่จะมีสิทธิ และโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามกลไกของการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่รูปแบบการมีส่วนร่วมมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากยังครอบคลุมถึงการรณรงค์หาเสียง การติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ การทำความเข้าใจว่าประชาชนในพื้นที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด และปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว โดยเฉพาะกระบวนการกลุ่ม

เกลาทางการเมืองผ่านสถาบัน และกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลห้วยพัฒนา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน โดยศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยการกล่อมเกลาทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม และแนวทางการประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ อันจะนำไปสู่การยอมรับ และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ตลอดจนก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลห้วยพัฒนา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลห้วยพัฒนา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลห้วยพัฒนา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน โดยการประยุกต์ตามหลักอธิปไตย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช่วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในตำบลห้วยพัฒนา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดน่าน จำนวน 3,756 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยพัฒนา, 2567) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) ได้กำหนด

พื้นที่ศึกษา 3 หมู่บ้านจาก 8 หมู่บ้านในพื้นที่ เพื่อให้ครอบคลุมหมู่บ้านขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ได้แก่ หมู่ที่ 7 บ้านคลองตาชม หมู่ที่ 6 บ้านคลองมะสง และหมู่ที่ 1 บ้านคลองเจ้าทวีวัฒนา

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 362 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามรูปแบบการวิจัย โดยเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการกล่อมเกลາทางการเมือง จำนวน 6 ด้าน รวม 18 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน 3 ด้าน รวม 9 ข้อ และตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอภิปไตย จำนวน 3 ด้าน รวม 9 ข้อ แบบสอบถามในตอนที่ 2-4 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยกำหนดระดับคะแนน 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง ปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด ซึ่งแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ในทุกข้อคำถาม และเมื่อนำไปทดลองใช้พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ 0.916 ในส่วนของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นให้สอดคล้องและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน โดยในเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตตำบลทวีวัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี สำหรับเชิงคุณภาพ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 10 รูปหรือคน ซึ่งประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจำนวน 2 รูป นักวิชาการ

ด้านรัฐศาสตร์จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 2 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 2 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยนำมาเรียบเรียง จำแนกกลุ่มข้อมูล และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ และสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	4.43	0.67	มาก
2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.51	0.61	มากที่สุด
3. ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง	4.46	0.59	มาก
โดยภาพรวม	4.46	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.61) รองลงมา ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.46$, S.D.=0.59) และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.67)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักอริปไตย โดยภาพรวม

หลักอริปไตย	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอัตตาริปไตย ถือตนเป็นใหญ่	4.38	0.62	มาก
2. ด้านโลการิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่	4.51	0.54	มากที่สุด
3. ด้านธรรมาริปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่	4.57	0.52	มากที่สุด
โดยภาพรวม	4.49	0.43	มาก

จากตารางที่ 2 การปฏิบัติตามหลักอริปไตย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$, $S.D.=0.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านธรรมาริปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$, $S.D.=0.52$) รองลงมา ด้านโลการิปไตย ถือโลกเป็นใหญ่ มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, $S.D.=0.54$) และ อัตตาริปไตย ถือตนเป็นใหญ่ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.38$, $S.D.=0.62$)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทวิวัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 3 การกล่อมเกลாதทางการเมือง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทวิวัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

การกล่อมเกลาททางการเมือง	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.566	.141		4.002**	.000
กลุ่มอาชีพ SumE	.357	.026	.552	13.747**	.000
กลุ่มเพื่อน SumC	.140	.018	.246	7.792**	.000
สื่อมวลชน SumD	.164	.021	.246	7.755**	.000
องค์กรศาสนา SumF	.182	.028	.285	6.495**	.000
สถาบันครอบครัว SumA	.042	.018	.073	2.380*	.018

Multiple R = .844^E R² = .713 Adjusted R² = .709 Std. Error = .235

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise พบว่า ตัวแปรการกล่อมเกลาททางการเมืองที่เข้าสู่สมการจำนวน 5 ด้าน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทวิวัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยกลุ่มอาชีพมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด (Beta = .552) รองลงมา

ได้แก่ องค์การศาสนา (Beta = .285) กลุ่มเพื่อน (Beta = .246) สื่อมวลชน (Beta = .246) และสถาบันครอบครัว (Beta = .073) ตามลำดับ โดยกลุ่มอาชีพ องค์การศาสนา กลุ่มเพื่อน และสื่อมวลชนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนสถาบันครอบครัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ ตัวแปรการglomเกลตาทางการเมืองทั้ง 5 ด้านที่เข้าสู่สมการร่วมกันสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 71.30 ($R^2 = .713$) และเมื่อปรับด้วยจำนวนตัวแปรในสมการแล้ว สามารถอธิบายได้ร้อยละ 70.90 (Adjusted $R^2 = .709$)

ตารางที่ 4 หลักอธิปไตย ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิววัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

หลักอธิปไตย	B	Std.Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	3.969	.197		18.725**	.000
ธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ SumCC	.168	.043	.202	3.914**	.000

Multiple R = .202^a $R^2 = .041$ Adjusted $R^2 = .038$ Std. Error = .428

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 หลักอธิปไตยด้านธรรมาธิปไตย ถือธรรมเป็นใหญ่ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (Beta = .202) มีค่า $R^2 = .041$ และมีค่า Adjusted $R^2 = .038$

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิววัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ตามหลักอธิปไตย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามหลักอรรถาธิปไตย เน้นการใช้เสรีภาพและความคิดเห็นของตนเองในการตัดสินใจเลือกผู้แทนอย่างเป็นอิสระ โดยอาศัยการใช้วิจารณญาณพิจารณาจากนโยบาย ความสามารถ และความโปร่งใสของผู้สมัคร หลักโลกาธิปไตย มุ่งเน้นการพิจารณาข้อมูลรอบด้าน คำนึงถึงความคิดเห็นของส่วนรวม พร้อมทั้งเปิดพื้นที่รับฟังเสียงส่วนใหญ่ของประชาชนและยึดมติข้างมากเป็นสำคัญ และในส่วนของหลักธรรมาธิปไตย ต้องยึดมั่นในความถูกต้อง คุณธรรม และประโยชน์ส่วนรวมเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยการนำหลักธรรมมาปรับใช้เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการเลือกตั้งให้เป็นไปอย่างโปร่งใสและยุติธรรม ดังนั้น การบูรณาการและผสมผสานหลักอธิปไตยทั้งสามประการเข้าด้วยกันอย่างสมดุล จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ และเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เข้มแข็ง โปร่งใส และยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา คือ ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับชีวิตประจำวัน และประโยชน์ส่วนตนของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนต้องการเลือกตัวแทนเข้าไปบริหาร และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองโดยตรง ประกอบกับการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง จึงส่งผลให้ประชาชนออกมาใช้สิทธิลงคะแนนในระดับสูงมาก ขณะที่ด้านการรณรงค์หาเสียงต้องอาศัยเวลา ทรัพยากร และอาจมีความเสี่ยงต่อความขัดแย้ง ประชาชนส่วนใหญ่จึงเน้นการแสดงออกผ่านการลงคะแนน และการติดตามตรวจสอบมากกว่า ด้วยเหตุนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชาติเชื้อ วชิรญาโณ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งอยู่ในระดับมาก โดยครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิเลือกตั้ง และการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง ทั้งนี้ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเลือกตั้งผ่านสื่อต่าง ๆ ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล และตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และช่วยกระตุ้นให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองและหลักอริปไตยส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยด้านการกล่อมเกลาทางการเมืองที่เข้าสู่สมการทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 70.90 โดยกลุ่มอาชีพมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมา คือ องค์กรศาสนา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน และสถาบันครอบครัว ตามลำดับ ขณะที่ปัจจัยด้านหลักอริปไตยด้านธรรมาธิปไตย ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 3.80 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ

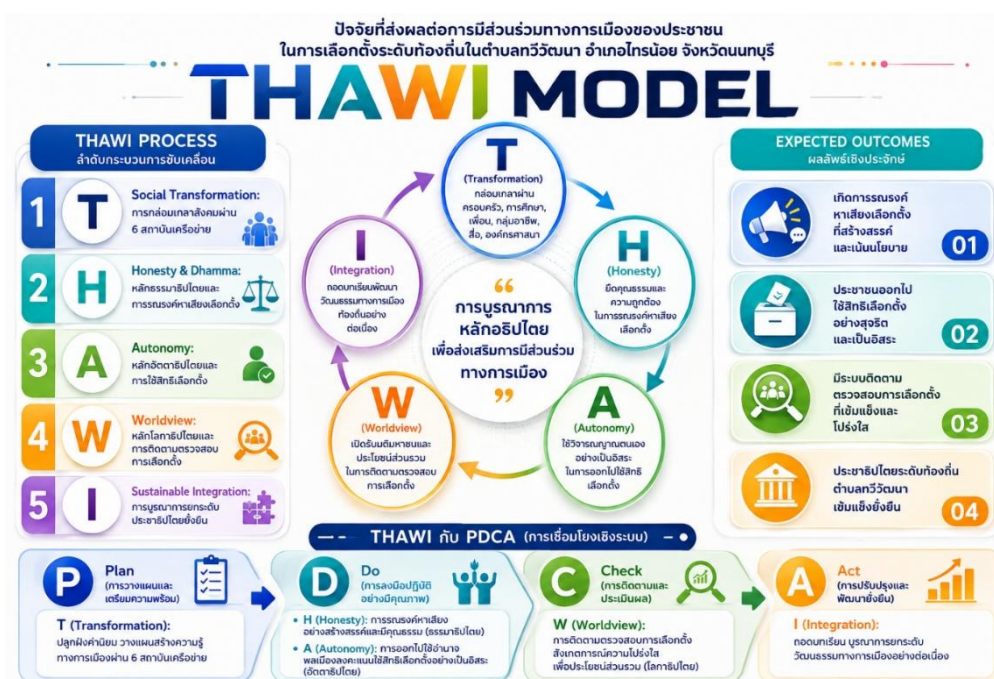
กระบวนการหล่อหลอมทางสังคม และเครือข่ายกลุ่มอาชีพเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักในสิทธิ และหน้าที่ทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้น การยึดมั่นในหลักธรรมาธิปไตย หรือความถูกต้อง คุณธรรม และประโยชน์ส่วนรวมยังเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะ ด้วยเหตุนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรธิดิษฐ์ สุวฑฺฒ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี พบว่า การกล่อมเกลாதองการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการหล่อหลอมผ่านกลุ่มอาชีพ องค์กรศาสนา สื่อมวลชน กลุ่มเพื่อน และสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวทางการเมือง และการใช้สิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง และการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในตำบลทิวพัฒนา อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี โดยการประยุกต์ตามหลักอธิปไตย พบว่า การบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวสามารถขับเคลื่อนและส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีมิติของอัตตาธิปไตยสะท้อนถึงการตัดสินใจเลือกตั้งที่ยึดมั่นในเหตุผล และความคิดเห็นส่วนบุคคลเป็นสำคัญ มิติของโลกาธิปไตยเน้นการคำนึงถึงกระแสสังคมและความต้องการของส่วนรวมเป็นหลัก ขณะที่มิติของธรรมาธิปไตยมุ่งเน้นการยึดถือหลักความถูกต้อง คุณธรรม จริยธรรม และความเป็นธรรมในการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และมุ่งประโยชน์สาธารณะ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับงานวิจัยของชาญชัย ฮวดศรี (2558) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชนและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง เนื่องจากเป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเชื่อถือและสามารถจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะการใช้สิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงพุทธสามารถบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สาราณียธรรม 6 อปริหานิยธรรม 7

อธิปไตย 3 อคติ 4 และธรรมคัมภีร์โลก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำและเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงพุทธยังครอบคลุมการประยุกต์ใช้หลักธรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมทางการเมืองแต่ละด้าน ทั้งด้านการเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการกำหนดนโยบาย เพื่อให้การเมืองดำเนินไปอย่างมีคุณธรรม โปร่งใส และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้เป็น THAWI MODEL โดยบูรณาการแนวความคิดมีส่วนร่วมทางการเมืองของถวิลวดี บุรีกุล และคณะ ร่วมกับหลักอธิปไตยและการกล่อมเกลாதาสังคม และเชื่อมโยงกับวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนและยกระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า THAWI MODEL เป็นโมเดลเชิงกระบวนการ (Process Model) ที่บูรณาการหลักอริปไตย และการกล่อมเกลາทางการเมือง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงกับวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) เพื่อขับเคลื่อนประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. P – Plan (T: Social Transformation) การกล่อมเกลາทางการเมืองผ่าน 6 สถาบันเครือข่าย เพื่อปลูกฝังค่านิยมและเตรียมความพร้อมทางการเมือง
2. D – Do (H: Honesty) การประยุกต์ใช้หลักธรรมาธิปไตยเพื่อส่งเสริมการรณรงค์หาเสียงอย่างสร้างสรรค์และเน้นนโยบาย
3. D – Do (A: Autonomy) การประยุกต์ใช้หลักอัตตาธิปไตยเพื่อส่งเสริมการใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระและสุจริต
4. C – Check (W: Worldview) การประยุกต์ใช้หลักโลกาธิปไตยเพื่อส่งเสริมการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้งและเฝ้าระวังความโปร่งใส
5. A – Act (I: Sustainable Integration) การถอดบทเรียนและบูรณาการผลการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

กระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นวงจร (Cycle) โดยผลจากการติดตามตรวจสอบ และการถอดบทเรียนจะถูกนำกลับไปพัฒนาการกล่อมเกลาทางการเมืองในรอบถัดไป ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) และนำไปสู่การยกระดับวัฒนธรรมประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เปิดเวทีกลางและดีเบตท้องถิ่น: อบต.ทวิวัฒนา ควรจัดเวทีให้ผู้สมัครแสดงวิสัยทัศน์และนโยบายอย่างเท่าเทียม
2. สร้างการมีส่วนร่วมและความเข้าใจ: อบต.ทวิวัฒนา ร่วมกับ กกต. นนทบุรี ควรส่งเสริมความรู้และความตระหนักด้านการเมืองท้องถิ่น ผ่านครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน
3. จัดทำแพลตฟอร์มข้อมูลส่วนกลาง: อบต.ทวิวัฒนา ควรรวบรวมข้อมูลผู้สมัครนโยบาย และการตรวจสอบสิทธิผ่านช่องทางดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย
4. ส่งเสริมความโปร่งใสและการมาใช้สิทธิ: ควรส่งเสริมการหาเสียงอย่างสุจริต โปร่งใส และอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการในการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. การประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านเครือข่ายและสื่อท้องถิ่น: ควรใช้เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จิตอาสา หอกระจายข่าว หรือสื่อออนไลน์ในการกระตุ้นการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
2. การเฝ้าระวังและสร้างค่านิยมสุจริต: ควรจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครชุมชนร่วมกับองค์กรศาสนาเพื่อติดตามความโปร่งใสและรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง
3. การสร้างความตระหนักรู้ในชุมชน: ควรจัดเวทีเสวนา ประชาคมหมู่บ้าน และกิจกรรมสัญจร เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสิทธิและหน้าที่พลเมือง
4. การสร้างสื่อข้อมูลที่น่าสนใจ: ควรผลิตสื่อ Info-graphics และคลิปสั้นแจกจ่ายตามกลุ่มไลน์หมู่บ้าน เพื่อช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารการหาเสียงให้ทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับชุมชน
2. ควรทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น
3. ควรทำการวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองในครอบครัวและสื่อท้องถิ่นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้และทัศนคติทางการเมืองของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย ฮวดศรี. (2558). รูปแบบการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงพุทธของผู้นำชุมชนจังหวัดขอนแก่น (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรธวัช สุวฑฺฒ. (2564). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาชาติเชื้อ วชิรญาโณ. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 อำเภอสรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- เสริมสิทธิ์ สร้อยสอดศรี และพิสิษฐ์ บึงบัว. (2563). *การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดสระแก้ว*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- องค์การบริหารส่วนตำบลทิววัฒนา. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566–2570*. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2567, จาก <https://taweewattana.go.th>
- อภิญา นัตรข้อฟ้า. (2563). การเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 7(7), 1–11.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรม
เลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
THE IMPACT OF POLITICAL STORYTELLING COMMUNICATION ON LOCAL
ELECTION BEHAVIOR IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

โปรดปราน เสริณวงศ์สัตย์^{1*}, ณรงค์กร ดำรงคดี¹

Prodpran Sernvongsat^{1*}, Narongkorn Damrongkadee¹

*Corresponding Author E-mail: pings.ser@gmail.com

Received March 17, 2026; Revised August 14, 2026; Accepted August 19, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 2. ศึกษาอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม และ 3. นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม การวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ และเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. พฤติกรรมเลือกตั้ง คือ (1) ความผูกพันต่อพรรคการเมือง เป็นอิทธิพลจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคล (2) ทศนคติต่อประเด็นนโยบาย มีนโยบายตามความต้องการท้องถิ่น (3) ทศนคติต่อตัวผู้สมัคร ผู้สมัครมีผลงานที่จับต้องได้ 2. การสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องและหลักสัปปุริสธรรมในทุกด้าน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 3. การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม คือ (1) อัมมัญญาตา รู้หลักการตามความจริง (2)

¹ หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดอินทาราม

¹ Department of Political Science, Faculty of Social Sciences Library Unit, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Wat Intharam.

อรรถัตถ์ญาณตา เข้าใจถึงผลลัพธ์ที่แท้จริงของนโยบาย (3) อรรถัตถ์ญาณตา การสะท้อนชีวิตจริงของประชาชน (4) มัตตัตถ์ญาณตา รู้จักความพอดี ใช้ปัญญาอย่างเหมาะสม (5) กาลัตถ์ญาณตา รู้จังหวะเวลาและบริบททางสังคม (6) ปริสัทถ์ญาณตา เข้าใจความหวังและความทรงจำร่วมของชุมชน (7) ปุคคัตถ์ญาณตา เข้าใจความต้องการของผู้อื่นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง; การเล่าเรื่อง; พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น; จังหวัดสมุทรสงคราม

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the pattern of political storytelling communication on local election behavior in Samut Songkhram Province, 2. To study the impact of political storytelling communication on local election behavior in Samut Songkhram Province, 3. To present novel insights into the impact of political storytelling communication on local election behavior in Samut Songkhram Province by principles of Sappurisdhamma conducted by the mixed method research. The quantitative research collected data by questionnaire from 400 samples. The quantitative research collected data by in-depth-interviewing 25 key informants. Quantitative data were analyzed using multiple regression analysis, while qualitative data were analyzed using descriptive content interpretation.

The research results were found as follows: 1. Local election behavior, consists of (1) Party identification connections and networks of patronage, (2) Issue orientation local needs were still valued by the public, and (3) candidate orientation demonstrable accomplishments. 2. All aspects of political storytelling communication and Sappurisdhamma were affected on local election behavior in Samut Songkhram Province with statistical significance at the level of .01 and .05 3. The principles of Sappurisdhamma, consisted of (1) Dhammaññuta: Knowing the principles according to the truth. (2) Attanyuta: Understanding the true results of policies. (3) Attanyuta: Reflecting the real lives of the people. (4) Mattanyuta: Knowing the appropriate balance and using wisdom appropriately. (5) Kalanyayuta: Knowing the timing

and social context. (6) Parisanyuta: Understanding the hopes and shared memories of the community. (7) Pukkalanyuta: Understanding the true needs of the people.

Keywords: Political Communication; Storytelling; Local Election Behavior; Samut Songkhram Province.

บทนำ

การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับฐานราก เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของชุมชนตนเอง การปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือเทศบาล มีความสำคัญยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ช่วยให้ประชาชนตระหนักถึงส่วนได้เสียจากการบริหารงานภาครัฐ ทั้งยังเป็นเวทีฝึกฝนการเรียนรู้ประชาธิปไตย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยลดภาระการบริหารงานของรัฐบาลกลางได้อย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562)

ปัจจุบันการหาเสียงหรือการสื่อสารทางการเมืองไม่ได้มีแค่การปราศรัย หรือนโยบายแบบเดิมหรือการสื่อสารทั่วไปที่ไม่ได้มุ่งเน้นอารมณ์ร่วม แต่เปลี่ยนมาเป็นการใช้รูปแบบใน “การเล่าเรื่อง” (Political Storytelling) เพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์และอัตลักษณ์ร่วม การเล่าเรื่องจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนพฤติกรรมทางการเมืองยุคใหม่ การเล่าเรื่องที่มีองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ อนาคต และตัวละครสำคัญ ส่งผลเชิงบวกที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเพิ่มโอกาสการออกเสียงเลือกตั้งถึงร้อยละ 11 (Shenhav, et al., 2020) ปัจจุบัน การเล่าเรื่องทางการเมืองนิยมใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลร่วมกับช่องทางการนำเสนออื่น ๆ เพื่อเพิ่มเนื้อหาที่สำคัญให้กับสื่อกับประสบการณ์โดยรวมของการเล่าเรื่องทางการเมืองต่าง ๆ (Jenkins, 2017) การเล่าเรื่องทางการเมืองมักจะเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และภูมิภาค ทำให้เรื่องเล่าทางการเมืองเหล่านี้มีศักยภาพอย่างยิ่งในบริบทของท้องถิ่น

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นจังหวัดขนาดเล็กที่มีลักษณะทางภูมิศาสตร์และสังคมที่เฉพาะตัว โดยมีลักษณะพิเศษในฐานะพื้นที่สามน้ำ (น้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม) ซึ่งส่งผลให้ชุมชนแต่ละพื้นที่มีวิถีชีวิต อาชีพ และปัญหาที่แตกต่างกัน รวมถึงความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและสังคมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ประเด็นนี้ส่งผลต่อความคาดหวังของประชาชนต่อนโยบายท้องถิ่น และผู้นำท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเมืองท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงครามจึงเป็นรูปแบบของการผสมผสานระหว่างการเมืองแบบดั้งเดิมที่มี

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์กับการเมืองสมัยใหม่ที่เน้นนโยบายและการมีส่วนร่วม แนวโน้มที่สังเกตได้จากการรณรงค์หาเสียงของไทยชี้ให้เห็นว่า การเล่าเรื่องที่ปรับให้เข้ากับบริบทในท้องถิ่นสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้ลงคะแนนเสียง การใช้เรื่องเล่าที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ในท้องถิ่น การกล่าวถึงปัญหาเฉพาะชุมชน และสอดคล้องกับค่านิยมทางวัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดและการเปลี่ยนผ่านพฤติกรรม การเลือกตั้งของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (อริน เจียจันทร์พงษ์, 2565)

ทั้งนี้ กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองแบบเล่าเรื่องในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่มีความละเอียดและลึกซึ้ง การใช้เนื้อหาทางการเมืองที่เป็นเรื่องเล่า และมีการสร้างอารมณ์ร่วมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน (Utami & Wahid, 2024) ช่องว่างสำคัญคือ ยังขาดการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับอิทธิพลของการเล่าเรื่องทางการเมืองที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งในบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารทางการเมืองแบบเล่าเรื่องที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการไตร่ตรองอย่างรอบด้านตามหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้การเลือกตั้งท้องถิ่นมีคุณภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย วิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 153,180 ราย (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรสงคราม, 2568) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรจากการใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านศาสนา นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ คณะกรรมการเลือกตั้ง นักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ และอุปกรณ์ภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล แบบสอบถามการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .945 แบบสอบถามหลักสัปปุริสธรรม 7 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .954 และแบบสอบถามพฤติกรรมการเลือกตั้ง มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .973 แบบสอบถามทุกฉบับมีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80–1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

การสังเคราะห์พฤติกรรมการเลือกตั้งตามแบบจำลอง “The Funnel of Causality” หรือ “กรวยแห่งความเป็นเหตุเป็นผล” ตามแนวคิดของ Campbell และคณะ (1960) พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม 1. ด้านความผูกพันต่อพรรคการเมือง มีอิทธิพลของเครือข่ายอุปถัมภ์และกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นที่เหนียวแน่น ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคลและปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจที่หลากหลาย ทำให้ความเป็นปัจเจกบุคคลและเครือข่ายอุปถัมภ์มีบทบาทสำคัญ

กว่าอุดมการณ์พรรค แม้ประชาชนให้ความสนใจในวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับการยึดโยงกับความเป็นท้องถิ่นดั้งเดิม 2. ด้านทัศนคติต่อประเด็นนโยบาย ประชาชนส่วนใหญ่คำนึงถึงอนาคตที่ยั่งยืนต่อชุมชนของตนเอง ให้ความสนใจในนโยบายเรื่องปากท้องและคุณภาพชีวิตโดยตรง นโยบายเข้าใจได้ง่ายไม่ซับซ้อนเชื่อมโยงกับความต้องการและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของคนในแต่ละพื้นที่ได้ และ 3. ด้านทัศนคติต่อตัวผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือในท้องถิ่นที่ต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ หรือการเป็นคนในพื้นที่ ประวัติการทำงานในพื้นที่ที่สม่ำเสมอ และความใกล้ชิดกับชุมชน

โดยสรุป ผลการศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งในจังหวัดสมุทรสงครามตามแบบจำลอง “กรวยแห่งความเป็นเหตุเป็นผล” พบว่า 1. ด้านพรรคการเมือง ชับเคลื่อนด้วยเครือข่ายอุปถัมภ์และความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่าอุดมการณ์พรรค ซึ่งยังคงเป็นลักษณะเฉพาะของการเมืองท้องถิ่น 2. ด้านนโยบาย เน้นนโยบายแก้ปัญหาปากท้องและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และ 3. ด้านตัวผู้สมัคร ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือที่ต่อเนื่อง เข้าถึงทุกกลุ่มอาชีพ มีผลงานจับต้องได้ และความใกล้ชิดชุมชน

2. ศึกษาอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

สมมติฐานที่ 1 การสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง อย่างน้อย 1 ด้าน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

การสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง	β	SE	B	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		.159	2.453	15.422**	.000
โครงเรื่อง (X1)	-.118	.026	-.089	-3.437**	.001
ตัวละคร (X2)	.371	.022	.243	10.835**	.000
บทเรียนทางศีลธรรม (X3)	.512	.018	.259	14.495**	.000
การจัดวางองค์ประกอบ (X4)	-.102	.021	-.063	-2.935**	.004

Multiple R = .750^c R Square = .563 Adj R Square = .559 Std. Error = .17241

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า การสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 56.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทเรียนทางศีลธรรมสามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 25.90 ด้านตัวละคร

สามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 24.30 ด้านโครงเรื่องสามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 8.90 และด้านการจัดวางองค์ประกอบสามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 6.30 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 2.453 + .512(X3) + .271(X2) - .118(X1) - .102(X4)$$

$$Z = 2.453 + .259(X3) + .243(X2) - .089(X1) - .063(X4)$$

สมมติฐานที่ 2 หลักสัปปุริสธรรม อย่างน้อย 1 ด้าน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์อิทธิพลของหลักสัปปุริสธรรมต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

หลักสัปปุริสธรรม	β	SE	B	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)		.191	2.129	11.123**	.000
อัมมัญญาตา รู้หลักการ (X1)	-.074	.024	-.048	-1.986*	.048
อิตถัญญาตา รู้ความมุ่งหมาย (X2)	-.184	.025	-.124	-4.977**	.000
อิตตัญญาตา รู้จักตน (X3)	.169	.017	.081	4.775**	.000
มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ (X4)	.421	.023	.246	10.476**	.000
กาลัญญาตา รู้กาล (X5)	.204	.024	.112	4.681**	.000
ปริสัญญาตา รู้ชุมชน (X6)	.196	.025	.116	4.564**	.000
บุคคลัญญาตา รู้บุคคล (X7)	.084	.021	.049	2.380*	.018

Multiple R = .725^c R Square = .526 Adj R Square = .518 Std.Error = .18020

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า หลักสัปปุริสธรรมร่วมกันทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 52.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านมัตตัญญาตา รู้จักประมาณ สามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 24.60 ด้านอิตถัญญาตา รู้ความมุ่งหมายสามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 12.40 ด้านปริสัญญาตา รู้ชุมชน สามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 11.60 ด้านกาลัญญาตา รู้กาล สามารถทำนาย

พฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 11.20 ด้านอัตรัดัญญาตา รู้จักตน สามารถทำนายพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 8.10 ด้านบุคคลัญญาตา รู้บุคคล สามารถทำนายพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 4.90 และด้านอัมมัญญาตา รู้หลักการ สามารถทำนายพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 4.80 ตามลำดับ ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 2.129 + .421(X4) - .184(X2) + .204(X5) + .196(X6) + .169(X3) + .084(X7) - .074(X1)$$

$$Z = 2.1290 + .246(X4) - .124(X2) + .116(X6) + .112(X5) + .081(X3) + .049(X7) - .048(X1)$$

โดยสรุป ภาพรวมของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง และหลักสัปบุริสธรรมในทุกด้าน มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

3. นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง ที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นพื้นที่ที่มีความผสมผสานระหว่างชุมชนดั้งเดิมริมน้ำ วิถีชีวิตเกษตรกรรม ประมง และการพัฒนาใหม่ ๆ มีลักษณะสังคมแบบเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นขนาดเล็กที่มีความผูกพันกันสูงและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหนียวแน่น มีทั้งวิถีดั้งเดิมและวิถีชีวิตคนเมือง ทำให้ความต้องการในการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรที่แตกต่างกันไป รูปแบบการสื่อสารและการเล่าเรื่องทางการเมืองในพื้นที่ยังคงต้องปรับตัวให้ทันต่อยุคดิจิทัล บริบททางการเมืองท้องถิ่น การตัดสินใจเลือกตั้งมักเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ผู้นำท้องถิ่น หรือผู้มีอิทธิพลทางความคิดในชุมชน รวมถึงมักมีประเด็นความขัดแย้งระหว่าง การอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมกับการพัฒนาใหม่ ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง การประยุกต์หลักสัปบุริสธรรม ประกอบด้วย 1. อัมมัญญาตา รู้หลักการตามความจริง หลักเหตุผล กระตุ้นให้ประชาชนเลือกตั้งอย่างมีวิจารณ์ญาณ 2. อัตรัดัญญาตา รู้ความมุ่งหมาย เข้าใจถึงผลลัพธ์และเจตนาที่แท้จริงของนโยบาย 3. อัตรัดัญญาตา รู้จักตน การยอมรับข้อจำกัด มีการสะท้อนชีวิตจริงของประชาชน 4. มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ มีความพอดี ไม่ปรุงแต่งเกินจริง ประชาชนสามารถกลั่นกรองข้อมูลและใช้ปัญญาในการเลือกตั้งได้อย่างเหมาะสม 5. กาลัญญาตา รู้กาล รู้จังหวะเวลาและบริบททางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงความต้องการของประชาชนในแต่ละช่วงเวลา ใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม 6. ปริสัญญาตา รู้ชุมชน เข้าใจความหวังและความทรงจำร่วมของชุมชน สร้างสำนึกความเป็นเจ้าของพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ประชาชน 7. บุคคลัญญาตา

รู้บุคคล เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของผู้คนอย่างแท้จริง การเลือกตั้งที่มีคุณธรรม และรับผิดชอบต่อส่วนรวม

โดยสรุป การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรมกับการเล่าเรื่องทางการเมืองในจังหวัดสมุทรสงคราม จะช่วยเปลี่ยนแปลงการเลือกตั้งท้องถิ่นให้ก้าวข้ามการเมืองแบบอารมณ์หรือคำสัญญาเลื่อนลอย ไปสู่การเป็นกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณ์ญาณ ช่วยยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยฐานรากให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรม การเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยการสังเคราะห์พฤติกรรม การเลือกตั้งตามแบบจำลอง “The Funnel of Causality” หรือ “กรวยแห่งความเป็นเหตุเป็นผล” สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่มีความซับซ้อนทั้งระหว่าง โครงสร้างความสัมพันธ์ดั้งเดิม และความต้องการเชิงปฏิบัติการสมัยใหม่ ทั้ง 3 รูปแบบ คือ 1. ความผูกพันต่อพรรคการเมือง ซึ่งเครือข่ายความสัมพันธ์ใกล้ชิดในท้องถิ่นเป็นตัวกรองที่มี อิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจจริง 2. ทักษะติดต่อประเด็นนโยบายบนพื้นฐานคือเรื่องปาก ท้องที่จับต้องได้ และตอบสนองต่อวิถีชีวิตระดับพื้นที่ชุมชน และสร้างความยั่งยืนทาง เศรษฐกิจให้แก่ชุมชนโดยตรง และ 3. ทักษะติดต่อตัวผู้สมัคร วัฒนธรรมแบบคนกันเองและ ผลงานเชิงประจักษ์ ในสังคมท้องถิ่น ความคุ้นเคยและความต่อเนื่องของการช่วยเหลือ สร้าง ทุนทางสังคมที่สูงมากให้กับตัวผู้สมัคร ผู้สมัครที่เข้าถึงง่าย เป็นคนกันเอง จะลดระยะห่าง ทางอำนาจระหว่างผู้แทนกับประชาชน ควบคู่ไปกับการมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า และความ เข้าใจเทคโนโลยี ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร ตันศิริคงคล (2563) ที่มองว่า พฤติกรรมทางการเมืองลงคะแนนเกิดขึ้นจากความผูกพันทางจิตใจต่อพรรคการเมือง และความ ชุมชอบในตัวผู้สมัคร และความชื่นชอบนโยบายหรือประเด็นทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อ พฤติกรรม การเลือกตั้ง ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของไพลิน ภูจินาพันธุ์ (2563) ที่ศึกษา พบว่า บทบาทของหัวหน้าคะแนน เครือข่ายระบบอุปถัมภ์ และการซื้อเสียงยังคงเป็นเงื่อนไข สำคัญที่ทำให้พรรคการเมืองได้รับเลือก

2. ศึกษาอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม

2.1 การสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องในทุกด้านมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยแสดงถึงพลวัตของการสื่อสารจากนโยบายไปสู่การเล่าเรื่อง การเล่าเรื่องช่วยเปลี่ยนตัวผู้สมัครให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การเล่าเรื่องที่มืองค์ประกอบครบถ้วนจะทำให้เข้าถึงง่าย และสร้างอารมณ์ร่วมให้กับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งท้องถิ่นที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ (2565) ที่อธิบายว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นการนำการโฆษณามาผสมผสานกับเนื้อหาทางการเมือง และการสื่อสารเข้าด้วยกัน และเป็นเครื่องมือกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสังฆาณ เชมบุญโญ (สายเนตร) และคณะ (2565) ที่พบว่าพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ระบบราชการ หรือกลุ่มมวลชนอื่น ๆ สามารถเชื่อมโยงกับประชาชนได้ผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมืองที่หลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของรวิวัชร ปานช่วย (2565) ที่พบว่า การเล่าเรื่องทางการเมืองผ่านศิลปะหนังตะลุงที่โครงสร้างของการเล่าเรื่องที่มีองค์ประกอบที่ครบถ้วน ทำให้สามารถปลุกใจคนให้มีอุดมการณ์ความรักชาติได้

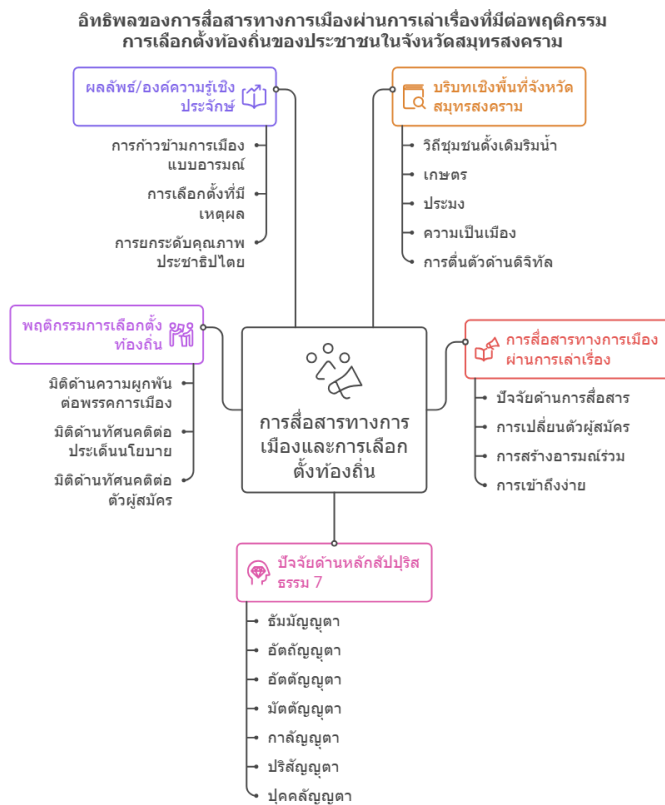
2.2 หลักสัปปุริสธรรมในทุกด้านมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้จริยศาสตร์พื้นฐานเป็นตัวกรองความน่าเชื่อถือ ผู้สมัครที่เข้าหาคนถูกกลุ่ม ถูกกาลเทศะ และเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์ในท้องถิ่น ย่อมได้รับความนิยมนอกจากประชาชนในพื้นที่สูงกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรยุทธ ชะนิล (2567) ที่พบว่า หลักสัปปุริสธรรมส่งผลต่อการสร้างความนิยมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนาธิป ศรีโท และคณะ (2563) ที่พบว่า หลักสัปปุริสธรรม ทำให้คนกรูรู้หลัก และรู้จักเหตุ รู้หน้าที่ของตนเองอันจะทำให้ปฏิบัติงานตรงตามหน้าที่ที่มีความสำนึกรับผิดชอบ ความมุ่งหมาย และรู้จักผล รู้ตน รู้จักตนเองเป็นอย่างไร และทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้อง รู้ประมาณ รู้เวลาที่เหมาะสม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งจะส่งผลให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคง ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาค

3. นำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง ที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการประยุกต์หลักสัปปริสธรรม ประกอบด้วย 1. ธัมมัญญาตา กระตุ้นให้ประชาชนเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ 2. อตถัญญาตา เข้าใจถึงผลลัพธ์ที่แท้จริง 3. อตตัญญาตา การยอมรับข้อจำกัด มีการสะท้อนชีวิตจริงของประชาชน 4. มัตตัญญาตา มีความพอดี ไม่ปรุงแต่งเกินจริง ใช้ปัญญาในการเลือกตั้งได้อย่างเหมาะสม 5. กาลัญญาตา รู้จังหวะเวลาและบริบททางสังคมวัฒนธรรม ใช้สื่อดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม 6. ปริสสัญญาตา เข้าใจความหวังและความทรงจำร่วมของชุมชน สร้างสำนึกความเป็นเจ้าของพื้นที่ทางการเมืองให้แก่ประชาชน 7. ปุคคัลัญญาตา รู้บุคคล เข้าใจความต้องการและพฤติกรรมของผู้คนอย่างแท้จริง การเลือกตั้งที่มีคุณธรรมและรับผิดชอบต่อส่วนรวม สมุทรสงครามมีลักษณะเฉพาะที่ผสมผสานระหว่างวิถีชุมชนดั้งเดิมกับความเป็นเมือง และการตื่นตัวด้านเทคโนโลยี การประยุกต์หลักสัปปริสธรรม 7 เข้ากับการเล่าเรื่องทางการเมือง ช่วยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก้าวข้ามการเมืองแบบอารมณ์หรือเครือข่ายอุปถัมภ์เดิม ไปสู่การเลือกตั้งที่มีเหตุผล เข้าใจนโยบายตามจริงและสอดคล้องกับบริบทชุมชน ซึ่งจะช่วยให้การเมืองท้องถิ่นมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และทำให้มีพฤติกรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นมีคุณภาพได้ ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของมนตรี เอี่ยมพิทักษ์สกุล และคณะ (2567) ที่ศึกษาพบว่า หลักสัปปริสธรรมมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการตัดสินใจของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริทรัพย์ สังคะพันธ์ และพรเดช เสมานู (2566) ที่ศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักสัปปริสธรรม 7 คือ ผู้นำกล้าตัดสินใจทำในสิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ จูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนให้มีเจตคติที่ดีในการทำงาน สนับสนุนวิธีการทำงานหรือการแก้ปัญหาที่ด้วยวิธีใหม่ ๆ สามารถสร้างความรักใคร่สามัคคีกัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม สรุปได้ดังนี้

การศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งท้องถิ่นในจังหวัดสมุทรสงคราม สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่อง (Political Storytelling) และหลักสัปรีธรรม 7 เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติหลักตามแบบจำลอง The Funnel of Causality ได้แก่ ความผูกพันต่อพรรคการเมือง คือ ระบบอุปถัมภ์/เครือข่ายท้องถิ่น ทัศนคติต่อประเด็นนโยบาย คือ การแก้ปัญหาปากท้องที่จับต้องได้ และทัศนคติต่อตัวผู้สมัคร คือ ความคุ้นเคย ผลงานเชิงประจักษ์ และวิสัยทัศน์

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ คือ การบูรณาการหลักสัปปริสธรรม 7 เข้ากับการเล่าเรื่องทางการเมือง ทำหน้าที่เป็นตัวกรองทางจริยศาสตร์ และปัญญาที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างบริบทท้องถิ่นดั้งเดิมกับการพัฒนาสมัยใหม่ ช่วยนำพาประชาชนให้สามารถก้าวข้ามการตัดสินใจด้วยอารมณ์หรือแรงขับเคลื่อนจากเครือข่ายอุปถัมภ์แบบดั้งเดิม ไปสู่พฤติกรรมทางเลือกตั้งที่มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และนำไปสู่การยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยฐานรากอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการสื่อสารสร้างสรรค์ ภาครัฐและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรกำหนดนโยบายสนับสนุนให้ผู้สมัครใช้วิธีเล่าเรื่องวิสัยทัศน์เชิงนโยบายแทนการโจมตี
2. พัฒนาความฉลาดทางสื่อ สนับสนุนหลักสูตรท้องถิ่นให้ประชาชนเท่าทันการเล่าเรื่องเชิงการเมืองและการบิดเบือนข้อมูล

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. รมรณรงค์ให้ประชาชนใช้หลักสัปปริสธรรมในการพิจารณาเลือกตั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วัด โรงเรียน หรือองค์กรภาคประชาสังคม ควรสอดแทรกความรู้เรื่องหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ในการอบรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีปัญญาในการกลั่นกรองข้อมูลและตัดสินใจเลือกผู้สมัครอย่างมีเหตุผลและไม่หลงเชื่อภาพลวงตา
2. จัดเวทีสาธารณะและการสนทนาธรรมเพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน ควรมีการจัดเวทีหรือพื้นที่ให้ผู้สมัครและประชาชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สนทนาในประเด็นนโยบาย และสะท้อนมุมมองต่าง ๆ อย่างมีสติและปัญญา เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและลดความแตกแยก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง เพื่อทำความเข้าใจถึงรูปแบบและระดับอิทธิพลของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์แต่ละประเภท ที่มีต่อพฤติกรรมเลือกตั้งของกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน
2. ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการเล่าเรื่องในบริบทการเมืองท้องถิ่นอื่น ๆ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองผ่านการเล่าเรื่องในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากสมุทรสงคราม เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวงกว้าง

เอกสารอ้างอิง

- ชนาธิป ศรีโท และคณะ. (2563). การบูรณาการหลักสุริยธรรม 7 ประการเพื่อขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 5(1), 344–353.
- พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ. (2565). การสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(1), 109–120.
- พระสังฆาณ เขมปญโญ (สายเนตร) และคณะ. (2565). การสื่อสารทางการเมือง. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(3), 358–368.
- ธีรยุทธ ชะนิล และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 8(4), 70–83.
- ไพลิน ภูจินาพันธุ์. (2563). *การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดเชียงใหม่* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- มนตรี เอี่ยมพิทักษ์สกุล และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นในตำบลโป่งน้ำร้อนอำเภโป่งน้ำร้อนจังหวัดจันทบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 7(6), 107–120.
- รวีวัชร ปานช่วย. (2565). หนังสือการเมืองกับมุมมองผ่านทฤษฎีทางสังคมวิทยาและทฤษฎีการเขียนบทละคร. *ทีทัศน์วัฒนธรรม*, 21(1), 187–210.
- วิเชียร ต้นศิริคงคล. (2563). *การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดชลบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- ศิริทรัพย์ สังคะพันธ์ และเพชรเดช เสมานู. (2566). ทิศนคติของประชาชนที่มีต่อบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลดงครั่งน้อย อำเภอกะหรังวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารรัฐศาสตร์สาส์นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 2(2), 61–72.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). *สาระน่ารู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง* ชุด 1: ความรู้ 108 การเลือกตั้งท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรสงคราม. (2568). จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2568. จาก https://www.ect.go.th/web-upload/64xf225cac254f726d5c586af10dbf42baa/m_document/3727/26635/file_download/ab3f942ac523bd3db7ebc2f588c28c2f.pdf
- อริน เจียจันทร์พงษ์. (2565). กระบวนการทางการเมืองและการสื่อสารการเมืองของพรรคการเมืองไทย: ศึกษาการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ 28 ของประเทศไทย. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 40(3), 123–153.
- Campbell, A., Converse, P., Miller, W., & Stokes, D. (1960). *The American voter*. New York: Wiley.
- Jenkins, H. (2017). Voices of a New Vernacular: A Forum on Digital Storytelling. Interview with Henry Jenkins. *International Journal of Communication*, 11, 1061–1068.
- Shenhav, S.R., Sheaffer, T., Zoizner, A., van Hoof, A., Kleinnijenhuis, J., Kaplan, Y.R., & Hopmann, D.N. (2020). Story incentive: The effect of National Stories on Voter Turnout. *Journal of Public Policy*, 40(2), 251-270.
- Utami, S. & Wahid, U. (2024). Influence of Narrative and Dramatized Political Content on 2024 Regional Election Participation. *Journal of Communication Studies*, 11(2), 177–193.
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis* (2nd ed). New York: Harper & Row.

บทความวิจัย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน:
กรณีศึกษาบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รัน
FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO SUBCONTRACT MILK RUN
LOGISTICS SERVICES: A CASE STUDY OF A MILK RUN TRANSPORTATION
SERVICE PROVIDER

จาตุรนต์ แชมส์น¹, ภาณุภัส พฤทษากิจ แชมส์น^{1*}Jaturun Chamsoon¹, Pannapat Pruksakit Chamsoon^{1*}

*Corresponding Author E-mail: Pannapat@buu.ac.th

Received July 8, 2026; Revised August 14, 2026; Accepted August 22, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัย และจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รันการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านโลจิสติกส์ การขนส่ง หรือการบริหารโซ่อุปทาน จำนวน 5 คน ซึ่งคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดลำดับปัจจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1. การจัดการความปลอดภัย และการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง 2. ความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง 3. การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดด้านการขนส่ง 4. การบริหารความเสี่ยง และการชดเชยความเสียหาย 5. ความเหมาะสม และความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง และ 6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดตามสถานะยานพาหนะ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์

¹ คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

¹ Faculty of Science and Arts, Burapha University, Chanthaburi Campus.

รันไม่ได้พิจารณาเพียงปัจจัยด้านต้นทุนเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ การปฏิบัติตามกฎหมาย และการบริหารความเสี่ยงเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การตัดสินใจ; การจ้างเหมาช่วง; โลจิสติกส์แบบมิลค์รัน

Abstract

This study aimed to examine and prioritize the factors used in the decision to subcontract milk run logistics services by a milk run transportation service provider. This research employed a quantitative research approach. Data were collected using a questionnaire from five experts with experience in logistics, transportation, or supply chain management, selected through purposive sampling, and applying the analytic hierarchy process to rank the factors.

The findings revealed that the factors important to the decision to subcontract milk run logistics services, ranked from highest to lowest importance, were: 1. safety management and accident control during transportation, 2. on-time pickup from material suppliers and delivery to destinations, 3. compliance with transportation laws and regulations, 4. risk management and damage compensation, 5. appropriateness and competitiveness of transportation service fees, and 6. information technology systems and vehicle tracking. The results indicate that the decision to subcontract milk run logistics services is not based solely on cost considerations, but also places importance on safety, reliability, legal compliance, and risk management.

Keywords: Decision; Subcontracting; Milk Run Logistics

บทนำ

ในสภาวะการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันมีการแข่งขันทางธุรกิจ และการแข่งขันทางด้านต้นทุนของโลจิสติกส์ที่สูงขึ้น การบริหารจัดการโซ่อุปทานและโลจิสติกส์ (Supply Chain and Logistics Management) ได้กลายเป็นหัวใจหลักในการสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันขององค์กร จากทฤษฎีความสามารถหลักขององค์กร (Core Competency Theory) โดย Prahalad & Hamel (1990) กล่าวว่า องค์กรควรมุ่งใช้ทรัพยากรไปยังกิจกรรมหลักที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่

ธุรกิจ ขณะที่กิจกรรมสนับสนุนบางส่วนอาจ ให้ผู้ให้บริการที่มีความถนัด และเชี่ยวชาญเฉพาะทางดำเนินการแทน แนวคิดดังกล่าวจึงสามารถใช้เป็นกรอบในการอธิบายการตัดสินใจใช้บริการจากผู้ให้บริการภายนอก หรือการจ้างเหมาช่วงในกิจกรรมด้านโลจิสติกส์ ธุรกิจการรับจ้างเหมาบริการโลจิสติกส์ จากบุคคลที่สาม (Third-Party Logistics: 3PL) จึงมีความสำคัญต่อภาคอุตสาหกรรมและมีเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การขนส่งวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานในประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายรอบด้าน ทั้งปัญหาความแออัดของการจราจร ความไม่แน่นอนของราคาน้ำมันเชื้อเพลิง และแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทำให้แนวคิดการขนส่งแบบ “มิลค์รัน” (Milk Run Logistics) หรือการบริหารเส้นทางเดินรถเพื่อรับชิ้นส่วนจากซัพพลายเออร์มากกว่าหนึ่งเจ้าในรอบเดียว โดย Nemoto et al. (2010) ได้สรุปความหมายของ Milk-Run ไม่ใช่เพียงการว่าจ้างรถขนส่งเป็นเที่ยว ๆ แต่เป็นระบบรับสินค้าตามเส้นทาง และเวลาที่กำหนดล่วงหน้าเพื่อรองรับการผลิตแบบทันเวลาพอดี (Just in Time: JIT) ระบบนี้ต่างจาก Conventional Transport ตรงที่ให้ผู้ให้บริการรายเดียวรวบรวมสินค้าจากหลายซัพพลายเออร์ตามรอบ และเส้นทางที่แน่นอน Moura & Botter (2016) และ Nemoto et al. (2010) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยว่า Milk-Run เป็น Process Management ที่ต้องอาศัยการติดตาม ตรวจสอบ และความโปร่งใสของการปฏิบัติการต่อเนื่อง มากกว่าการขนส่งทั่วไปที่เน้นเพียงการขนส่งสินค้าจากจุดหมายเริ่มต้นไปยังผู้รับซึ่งตรงกันกับงานวิจัยของ Dogan et al. (2024)

เพื่อทดแทน และเพิ่มประสิทธิภาพจากรูปแบบการขนส่งแบบเดิมที่ซัพพลายเออร์แต่ละเจ้าจะดำเนินการส่งสินค้าด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม การให้บริการขนส่งแบบมิลค์รันมีลักษณะการดำเนินงานที่มีรายละเอียด และสิ่งที่ต้องวางแผนล่วงหน้า เนื่องจากต้องมีการวางแผนเส้นทางการควบคุมรอบเวลา การติดตามสถานะยานพาหนะ และการประสานงานกับหลายฝ่ายอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้ด้านการจัดเส้นทางเดินรถขั้นสูง (Vehicle Routing Optimization) และการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีมูลค่าสูง

บริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รันบางแห่งอาจจำเป็นต้องจ้างเหมาช่วงผู้ให้บริการรายอื่นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่อาจมีการปรับเปลี่ยน หรือปรับลดกำลังการผลิตในแต่ละช่วงเวลา เช่น การเพิ่มจำนวนรถเพื่อรองรับรอบขนส่งที่เพิ่มขึ้น หรือการให้บริการในพื้นที่ที่บริษัทไม่สามารถให้บริการได้อย่างครอบคลุม เพื่อเพิ่มความคล่องตัว และยืดหยุ่นในการดำเนินกิจกรรม อย่างไรก็ตาม แม้งานบางส่วนจะถูกมอบหมายให้ผู้รับเหมาช่วงดำเนินการ แต่บริษัทผู้ให้บริการหลักยังคงต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพการให้บริการ ข้อตำหนิจากลูกค้า และภาพลักษณ์ของบริษัท

ของผู้จ้างใช้บริการ ดังนั้น การคัดเลือกผู้รับเหมาช่วงจึงเป็นการตัดสินใจที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัยที่ต้องพิจารณาร่วมกัน

ด้วยเหตุนี้การกำหนด และจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการของผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์แบบมิลค์รันจึงมีความจำเป็น เพื่อช่วยให้บริษัทผู้ให้บริการขนส่งสามารถคัดเลือกผู้รับเหมาช่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ (Analytic Hierarchy Process: AHP) เป็นวิธีการที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง และเป็นเครื่องมือในการช่วยตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ ซึ่งถูกนำมาประยุกต์อย่างกว้างขวางในงานประเมิน และคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับ อีกทั้งสามารถใช้ได้ทั้งเกณฑ์เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ รวมทั้งช่วยจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยได้อย่างเป็นระบบ (Akhtar, 2023)

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการด้านโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน เนื่องจากการขนส่งแบบมิลค์รันต้องอาศัยความตรงต่อเวลา ความต่อเนื่อง และความน่าเชื่อถือสูง ขณะที่การจ้างเหมาช่วงอาจเพิ่มความเสี่ยงด้านความปลอดภัย การปฏิบัติตามกฎหมาย และความเสียหายระหว่างการขนส่ง ดังนั้น การศึกษาปัจจัย และจัดลำดับความสำคัญในการคัดเลือกผู้รับเหมาช่วงอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้บริษัทผู้ให้บริการขนส่งสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน และยกระดับประสิทธิภาพการให้บริการ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมโลจิสติกส์ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้จะเป็นแนวทางเชิงยุทธศาสตร์ประกอบการตัดสินใจ และเป็นเกณฑ์สำหรับการคัดเลือกผู้ให้บริการรับเหมาช่วงให้แก่ผู้บริหารระดับสูง และผู้จัดการโลจิสติกส์ในการตัดสินใจเลือกโครงสร้างโลจิสติกส์ที่เหมาะสมกับองค์กร และสนับสนุนการให้บริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันให้มีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน (Milk Run)
2. เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน (Milk Run)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2569 และประยุกต์กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process: AHP) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน โดยมีวิธีดำเนินงานวิจัย ดังนี้

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มประชากร คือ ผู้บริหาร ผู้จัดการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการงานโลจิสติกส์ โซ่อุปทาน และการคัดเลือกผู้รับเหมาช่วงของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รัน

2.2 วิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในสายงานด้านโลจิสติกส์ การขนส่ง การบริหารโซ่อุปทาน หรือการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่ง ซึ่งมีประสบการณ์ในการดำเนินงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และดำรงตำแหน่งในระดับบริหารหรือมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน จำนวน 5 คน เพื่อให้ข้อมูลในการคัดเลือกปัจจัย และประเมินค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัย การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน มีความเหมาะสมกับลักษณะของการวิจัย โดย Chen et al. (2020) กล่าวว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการประเมินด้วยกระบวนการ AHP ควรมีจำนวนประมาณ 5–15 คน เนื่องจากจำนวนผู้เชี่ยวชาญไม่ควรมีขนาดใหญ่เกินไปสำหรับกระบวนการเปรียบเทียบเชิงลำดับชั้น ขณะที่ Tsai et al. (2020) ระบุว่า การตัดสินใจแบบกลุ่มด้วยวิธี Fuzzy AHP สามารถใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5–15 คน ดังนั้น การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในการศึกษาครั้งนี้จึงอยู่ภายในช่วงที่มีการเสนอ และประยุกต์ใช้ในงานวิจัยด้าน AHP และการตัดสินใจแบบกลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้เครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ซึ่งสร้างจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ การขนส่งแบบมิลค์รัน และการจ้างเหมาช่วงงานขนส่ง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1: การพัฒนาแบบสอบถามเพื่อคัดเลือกปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจ

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมและสังเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการด้านโลจิสติกส์ในรูปแบบมิลค์รันจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาเป็นแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของแต่ละปัจจัย ปัจจัยที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจะถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนที่ 2: การเปรียบเทียบปัจจัยเป็นรายคู่เพื่อวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของเกณฑ์

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำปัจจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ (Pairwise Comparison) เพื่อวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักความสำคัญของแต่ละเกณฑ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างปัจจัยในแต่ละแถวของตารางเปรียบเทียบ ด้วยการกำหนดค่าตัวเลขแทนระดับความสำคัญ (Scale of Relative Importance) เพื่อให้สามารถจัดลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันได้อย่างเป็นระบบ (วรางคณา ประชาเกษม และจุฑาทิพย์ สีสารนาพิพัฒน์, 2564)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย รายงานการวิจัย วารสาร วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ การขนส่งแบบมิลค์รัน การจ้างเหมาช่วง และกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านโลจิสติกส์ การขนส่ง การบริหารโซ่อุปทาน หรือการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการขนส่งแบบมิลค์รัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้รับข้อมูลจากแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รัน โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process: AHP) ซึ่งเป็นวิธีการตัดสินใจแบบหลายหลักเกณฑ์ที่ใช้การเปรียบเทียบปัจจัยเป็นรายคู่ โดยใช้มาตราส่วน 1-9 เพื่อคำนวณค่าน้ำหนักความสำคัญของ

แต่ละปัจจัย และนำผลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย (Kaewfak et al., 2021) โดยมีกระบวนการดำเนินการดังนี้

4.1 นำแบบประเมินปัจจัยที่ได้สกัดจากการทบทวนวรรณกรรมเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสมของแต่ละปัจจัย โดยปัจจัยที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจะถูกนำไปใช้ในการสร้างโครงสร้างลำดับชั้นสำหรับการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

4.2 นำปัจจัยที่ผ่านการคัดเลือกมาสร้างเป็นโครงสร้างลำดับชั้นของการตัดสินใจ โดยกำหนดเป้าหมายของการวิเคราะห์ไว้ว่าการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน และกำหนดปัจจัยที่ผ่านการคัดเลือกเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

4.3 นำแบบสอบถามเปรียบเทียบปัจจัยเป็นรายคู่ให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ประเมินระดับความสำคัญของปัจจัยแต่ละคู่ โดยใช้มาตราส่วน 1–9 ตามหลักการของกระบวนการ AHP

4.3.1 ผู้เชี่ยวชาญให้ค่าน้ำหนักของแต่ละปัจจัยโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบทีละคู่ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความหมายของการเปรียบเทียบเป็นรายคู่

ระดับความสำคัญ	ความหมาย
1	มีระดับความสำคัญเท่ากัน
3	มีระดับความสำคัญมากกว่าเล็กน้อย
5	มีระดับความสำคัญมากกว่าปานกลาง
7	มีระดับความสำคัญมากกว่าค่อนข้างมาก
9	มีระดับความสำคัญมากกว่าสูงสุด
	ค่ากลางระหว่างระดับความเข้มข้นตามที่กล่าวมาข้างต้น
2,4,6,8	

4.3.2 ตรวจสอบค่าความสอดคล้องของปัจจัย ด้วยการกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัย โดยใช้การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Consistency Index: C.I.) ด้วยสมการดังต่อไปนี้

$$C.I. = \frac{(\lambda_{max} - n)}{(n - 1)}$$

จากนั้นหาค่าอัตราส่วนความสอดคล้อง (Consistency Ratio: C.R.) จากค่าอัตราส่วนการเปรียบเทียบระหว่างค่าดัชนีความสอดคล้อง (Consistency Index: C.I.) และค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงสุ่ม (Random Consistency Index: R.I.) ด้วยสมการดังต่อไปนี้

$$C.R. = \frac{C.I.}{R.I.}$$

โดยกำหนดให้

$C.R.$ แทน อัตราส่วนความสอดคล้อง

$C.I.$ แทน ดัชนีความสอดคล้อง (Consistency Index)

$R.I.$ แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงสุ่ม (Random Consistency Index)

λ_{max} แทน ค่า Eigenvalues สูงสุด

n แทน จำนวนของเกณฑ์

กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น (Analytic Hierarchy Process: AHP) มีความสามารถในการตรวจสอบความสอดคล้องของคำตอบที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญจากการเปรียบเทียบปัจจัยเป็นรายคู่ สามารถพิจารณาจากค่าอัตราส่วนความสอดคล้อง (Consistency Ratio: C.R.) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้ประเมินว่า การให้ค่าน้ำหนักของผู้เชี่ยวชาญมีความสมเหตุสมผล และสอดคล้องกันหรือไม่ หากค่า C.R. มีค่าเท่ากับศูนย์ แสดงว่าการเปรียบเทียบในชุดข้อมูลนั้นมีความสอดคล้องอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่ค่า C.R. ที่มีค่าสูงหรือเข้าใกล้หนึ่ง แสดงถึงความไม่สอดคล้องของดุลยพินิจ และอาจไม่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป ทั้งนี้ โดยทั่วไปค่า C.R. ที่ยอมรับได้ควรมีค่าไม่เกิน 0.10 เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ในการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยได้อย่างเหมาะสม

4.4 ผู้วิจัยนำผลค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาจัดลำดับความสำคัญ และเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย เพื่อสรุปปัจจัยที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และศึกษาจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ และได้รวบรวมปัจจัยได้ทั้งหมด 41 ปัจจัย ผู้วิจัยได้นำปัจจัยดังกล่าวเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาและประเมินค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัย ผลการประเมินพบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญสูงสุด 6 อันดับแรก ได้แก่ 1. การจัดการความปลอดภัยและการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง 2. ความเหมาะสม และความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง 3. ความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง 4. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดตามสถานะยานพาหนะ 5. การปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อกำหนดด้านการขนส่ง และ 6. การบริหารความเสี่ยง และการชดเชยความเสียหาย

2. ปัจจัยที่ได้จากการจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน

จากผลการคัดเลือกปัจจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีปัจจัยสำคัญจำนวน 6 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจจ้างเหมาบริการภายนอกด้านโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน ผู้วิจัยจึงนำปัจจัยดังกล่าวมาจัดทำเป็นโครงสร้างลำดับขั้นของการตัดสินใจ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ตามกระบวนการลำดับขั้นเชิงวิเคราะห์ จากนั้นจึงนำแบบประเมินที่พัฒนาขึ้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเปรียบเทียบปัจจัยเป็นรายคู่อีกครั้งหนึ่ง โดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ดังแสดงในตารางที่ 2 และสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน โดยสามารถสรุปได้จากตารางที่ 3 แสดงถึงลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลเรียงลำดับจากมากที่สุด คือ 1. การจัดการความปลอดภัย และการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง 2. ความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง 3. การปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อกำหนดด้านการขนส่ง 4. การบริหารความเสี่ยง และการชดเชยความเสียหาย 5. ความเหมาะสม และความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง 6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดตามสถานะยานพาหนะ ซึ่งค่าน้ำหนักของแต่ละปัจจัยที่ได้รับจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน คือ 0.412 0.200 0.128 0.118 0.104 และ 0.066 ตามลำดับ โดยค่าความสอดคล้องอยู่ที่ระดับ 0.077

ตารางที่ 2 ผลการประเมินค่าน้ำหนักจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ประเมิน	การจัดการความปลอดภัยและการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง	ความเหมาะสมและความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง	ความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดตามสถานะยานพาหนะ	การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดด้านการขนส่ง	การบริหารความเสี่ยงและการชดเชยความเสียหาย	อัตราส่วนความสอดคล้อง
1	0.36	0.14	0.23	0.04	0.15	0.1	0.056
2	0.44	0.2	0.21	0.05	0.07	0.06	0.097
3	0.24	0.07	0.3	0.08	0.23	0.11	0.084
4	0.42	0.06	0.14	0.12	0.06	0.23	0.074
5	0.60	0.05	0.12	0.04	0.13	0.09	0.076
ค่าเฉลี่ย	0.412	0.104	0.200	0.066	0.128	0.118	0.077

ตารางที่ 3 ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน

ลำดับ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน	ค่าน้ำหนักของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจ	ค่าความสอดคล้อง
1	การจัดการความปลอดภัยและการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง	0.412	0.077
2	ความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง	0.200	
3	การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดด้านการขนส่ง	0.128	
4	การบริหารความเสี่ยงและการชดเชยความเสียหาย	0.118	
5	ความเหมาะสมและความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง	0.104	
6	ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการติดตามสถานะยานพาหนะ	0.066	

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน ได้แก่ 1. การจัดการความปลอดภัย และการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง 2. ความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง 3. การปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อกำหนดด้านการขนส่ง 4. การบริหารความเสี่ยง และการชดเชยความเสียหาย 5. ความเหมาะสม และความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง และ 6. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดตามสถานะยานพาหนะ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของของศรีณยา สมใจ (2565) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการรถบรรทุกโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น กรณีศึกษาบริษัทจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ พบว่า มาตรฐาน และความปลอดภัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการรถบรรทุก ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ในประเด็นด้านการจัดการความปลอดภัย และการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรักษ์ ภูริยะพันธ์ และคณะ (2554) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการจัดจ้างภายนอกด้านการขนส่งสินค้า ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านอัตราค่าบริการ การตรงต่อเวลา การรับประกันความเสียหาย และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่บริษัทให้ความสำคัญในการตัดสินใจจัดจ้างบริการขนส่ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกันตรมณ สุขกระจำ (2558) ที่ศึกษาการประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามลำดับชั้นของกระบวนการตัดสินใจในการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่งของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ กรณีศึกษาบริษัทแห่งหนึ่ง ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านราคา ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุน และด้านความปลอดภัยในการคมนาคม เป็นปัจจัยสำคัญในการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่ง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้ในประเด็นด้านความตรงต่อเวลาในการรับสินค้าจากผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการส่งมอบสินค้า ณ จุดหมายปลายทาง ความเหมาะสม และความสามารถในการแข่งขันด้านอัตราค่าบริการขนส่ง รวมถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการติดตามสถานะยานพาหนะ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพ และความน่าเชื่อถือของการให้บริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน

2. ลำดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน ทั้ง 6 ปัจจัยได้ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3 ทั้งนี้ปัจจัยด้านการจัดการความปลอดภัย และการควบคุมอุบัติเหตุระหว่างขนส่งมีความสำคัญมากที่สุด เนื่องจากการเกิดอุบัติเหตุระหว่างการขนส่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้บริการโลจิสติกส์โดยรวม ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสินค้า และยานพาหนะเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อความ

ปลอดภัยของพนักงานขับรถ ผู้ใช้ถนนรายอื่น ตลอดจนทำให้รอบการรับ-ส่งสินค้าล่าช้า นอกจากนี้ ในบริบทของการจ้างเหมาช่วง บริษัทผู้ให้บริการหลักยังคงต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพการให้บริการ และความน่าเชื่อถือต่อลูกค้าปลายทาง ดังนั้น ความสามารถของผู้รับเหมาช่วงในการควบคุมความปลอดภัย และลดโอกาสการเกิดอุบัติเหตุจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของศรีธนา สมใจ (2565) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการรถบรรทุกโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น กรณีศึกษาบริษัทจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งพบว่า มาตรฐาน และความปลอดภัยเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดในการคัดเลือกบริการรถบรรทุก สะท้อนให้เห็นว่าในการพิจารณาเลือกผู้ให้บริการขนส่ง ผู้ตัดสินใจให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของการดำเนินงานเป็นอันดับต้น ๆ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการให้บริการและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการขนส่ง อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้พบปัจจัยเพิ่มเติมที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รัน คือ การปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อกำหนดด้านการขนส่ง ทั้งนี้ เนื่องจากการให้บริการขนส่งแบบมิลค์รันเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยานพาหนะบนท้องถนน การควบคุมน้ำหนักบรรทุก ชั่วโมงการทำงานของพนักงานขับรถ การตรวจสอบสภาพรถ การทำประกันภัย และการปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านความปลอดภัยในการขนส่ง หากผู้รับเหมาช่วงไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมาย หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องได้ อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกจับ อาจเกิดความเสียหายต่อสินค้า รวมถึงความรับผิดทางกฎหมายที่อาจส่งผลย้อนกลับมายังบริษัทผู้ให้บริการหลัก ดังนั้น ปัจจัยด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดด้านการขนส่งจึงเป็นปัจจัยที่สะท้อนถึงความน่าเชื่อถือ ความเป็นมืออาชีพ และความสามารถในการดำเนินงานของผู้รับเหมาช่วงให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันอย่างมีประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันในมุมมองของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งนั้น แตกต่างจากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่มุ่งศึกษาในมุมมองของผู้ผลิตหรือเจ้าของสินค้าในการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่งโดยตรง ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าในบริบทของการจ้างเหมาช่วง บริษัทผู้ให้บริการหลักไม่ได้พิจารณาเพียงต้นทุนค่าขนส่งหรือประสิทธิภาพด้านเวลาเป็นสำคัญเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความ

ปลอดภัย การควบคุมความเสี่ยง การปฏิบัติตามกฎหมาย และความสามารถในการรับผิดชอบ ต่อความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน

ข้อค้นพบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจ้างเหมาช่วงบริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันมี ลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการจ้างบริการขนส่งทั่วไป เนื่องจากบริษัทผู้ให้บริการหลัก ยังคงต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพการให้บริการ ความต่อเนื่องของรอบการขนส่ง และความน่าเชื่อถือต่อลูกค้าปลายทาง แม้ว่างานบางส่วนจะถูกมอบหมายให้ผู้รับเหมาช่วงดำเนินการก็ตาม ดังนั้น การคัดเลือกผู้รับเหมาช่วงจึงไม่ควรพิจารณาเพียงความสามารถในการให้บริการตามรอบเวลา และราคาค่าบริการเท่านั้น แต่ควรพิจารณาความสามารถของผู้รับเหมาช่วงในการบริหารความปลอดภัย ลดโอกาสการเกิดอุบัติเหตุ ปฏิบัติตามกฎหมาย ด้านการขนส่ง และมีระบบรองรับความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์การคัดเลือกผู้รับเหมาช่วงของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รันได้ โดยควรกำหนดเกณฑ์ด้านความปลอดภัย การปฏิบัติตามกฎหมาย การบริหารความเสี่ยง และการชดเชยความเสียหายเป็น

องค์ประกอบสำคัญในการประเมินผู้รับเหมาช่วงควบคู่กับเกณฑ์ด้านราคา ความตรงต่อเวลา และเทคโนโลยีการติดตามสถานะงานพาหนะ ซึ่งจะช่วยให้การจ้างเหมาช่วงมีความรอบคอบ ลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน และสนับสนุนให้การให้บริการโลจิสติกส์แบบมิลค์รันมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บริษัทผู้ให้บริการขนส่งแบบมิลค์รันควรกำหนดเกณฑ์ด้านความปลอดภัยเป็นเงื่อนไขหลักในการคัดเลือกผู้รับเหมาช่วง ควรกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำด้านความปลอดภัย เช่น ประวัติอุบัติเหตุของผู้รับเหมาช่วง แผนตรวจสอบสภาพรถ แผนอบรมพนักงานขับรถ การควบคุมชั่วโมงการทำงาน และมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ

2. บริษัทควรกำหนดแนวปฏิบัติด้านกฎหมาย ความเสี่ยง และการชดเชยความเสียหายไว้ในสัญญาจ้างเหมาช่วงอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อบริษัทผู้ให้บริการหลัก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเพิ่มเติมจากบริษัทผู้ให้บริการหลายแห่ง เพื่อเปรียบเทียบว่าปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจจ้างเหมาช่วงมีความเหมือนหรือแตกต่างกันตามลักษณะของธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กันต์ธมน สุขกระจ่าง. (2558). การประยุกต์ใช้วิธีการวิเคราะห์ตามลำดับชั้นของกระบวนการตัดสินใจ ในการคัดเลือกผู้ให้บริการขนส่งของผลิตภัณฑ์สิ่งทอ: บริษัทกรณีศึกษา. *วารสารวิชาการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(1), 1-11.
- ศรัณยา สมใจ. (2565). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการรถบรรทุกโดยกระบวนการวิเคราะห์เชิงลำดับชั้น: กรณีศึกษาบริษัทรับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริรักษ์ ภูริยะพันธ์ และคณะ. (2554). การศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการการจัดจ้าง (Outsourcing) ด้านการขนส่งสินค้า. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหา นคร*, 8(1), 1-8.

- วรางคณา ประชาเกษม และจุฑาทิพย์ ลีลาธนาพิพัฒน์. (2564). การประยุกต์ใช้ทฤษฎี AHP ในการเลือกใช้รูปแบบเฟอร์นิเจอร์กรณีศึกษา: ร้านสะดวกซื้อ. *วารสารบริหารธุรกิจอุตสาหกรรม*, 3(1), 8-34.
- Akhtar, M. (2023). Logistics Services Outsourcing Decision Making: a literature review and research agenda. *International Journal of Production Management and Engineering*, 11(1), 73-88.
- Chen, H.-L., Hu, Y.-C., Lee, M.-Y., & Yen, G.-F. (2020). Importance of employee care in corporate social responsibility: An AHP-based study from the perspective of corporate commitment. *Sustainability*, 12(15), 5885.
- Dogan, O., Karatas, A., & Demircioglu, M. (2024). Sequential Milkrun System. *International Journal of Computational and Experimental Science and Engineering (IJCESEN)*, 10(4), 1524-1527.
- Kaewfak, K., Ammarapala, V. & Charoensiriwath, C. (2021). Fuzzy AHP Approach for Route Selection in Multimodal Transportation: The Case of Coal Industry in Thailand. *Science & Technology Asia*, 26(1), 84-95.
- Moura, D. A., & Botter, R. C. (2016). Delivery and pick-up problem transportation—Milk run or conventional systems. *Independent Journal of Management & Production*, 7(3), 746–770.
- Nemoto, T., Hayashi, K., & Hashimoto, M. (2010). Milk-Run logistics by Japanese automobile manufacturers in Thailand. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(3), 5980-5989.
- Prahalad, C. K., & Hamel, G. (1990). The core competence of the corporation. *Harvard Business Review*, 68(3), 79–91.
- Tsai, H.-C., Lee, A. S., Lee, H.-N., Chen, C.-N., & Liu, Y.-C. (2020). An application of the fuzzy Delphi method and fuzzy AHP on the discussion of training indicators for the regional competition, Taiwan National Skills Competition, in the trade of joinery. *Sustainability*, 12(10), 4290

บทความวิจัย

คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
THE QUALITY OF PUBLIC SERVICES BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF
SOCIAL INTEGRATION SANGAHAVATTHU 4 OF THE PERSONNEL OF
PHANGTRUSUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
AT PHANOM THUAN DISTRICT
IN KANCHANABURI PROVINCE

พระจำเริญ กุศลจิตโต (หอมทวนลม)^{1*}

Phra Jampen Kusalacitto (Homtuanlom)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: Ammo_2006@hotmail.com

Received June 30, 2026; Revised August 15, 2026; Accepted August 23, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการประชาชน และ 3. นำเสนอคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 383 คน ตามสูตรของ Taro Yamane ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.853 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และหาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สมานัตตดาอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา คือ ปิยาจา อตถจริยา และทาน ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ

¹ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพนุลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹ Kanchanaburi Sripaibool Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

4 กับคุณภาพการให้บริการ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยด้านความเอาใจใส่ความต้องการของผู้รับบริการมีความสัมพันธ์สูงสุด ขณะที่ด้านความสามารถในการให้บริการอย่างแม่นยำมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ด้านความไว้วางใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อยมาก ส่วนด้านความทันสมัยของอุปกรณ์มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อย และด้านการให้บริการด้วยความเต็มใจ และรวดเร็วมีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับน้อยมาก 3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการ พบว่า ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพิ่มความถูกต้องแม่นยำในการให้บริการ ให้บริการด้วยความรวดเร็ว และเต็มใจ สร้างความโปร่งใส และความไว้วางใจ

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการประชาชน; หลักสังคหวัตถุ 4; บุคลากร; องค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the level of public service quality provided by personnel of Phangtru Sub-District Administrative Organization, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province; 2. To examine the relationship between the Four Principles of Sangahavatthu and public service quality; and 3. To propose guidelines for improving public service quality based on Sangahavatthu among personnel of Phangtru Sub-District Administrative Organization, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province. A mixed-methods research approach was employed. The quantitative research collected data from 383 samples. determined using Taro Yamane's formula, through a questionnaire with a reliability coefficient of 0.853. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviews with 10 key informants, and the data were analyzed using descriptive content interpretation.

Findings were as follows: 1. The overall level of public service quality based on the Four Principles of Sangahavatthu was high. Among the four principles, Samānattatā, equality and impartiality, received the highest mean score, followed by Piyavācā, pleasant speech, Atthacariyā, beneficial conduct, and

Dāna, generosity, respectively; 2. The relationship between the Four Principles of Sangahavattu and public service quality was positive and statistically significant at the 0.01 level. The dimension concerning attentiveness to service recipients' needs showed the strongest relationship, while the ability to provide accurate services had a low positive relationship. Trust had a very low positive relationship, whereas the modernity of equipment had a low negative relationship, and willingness and promptness in service provision had a very low negative relationship; and 3. Guidelines for improving public service quality included promoting the use of modern technology, increasing accuracy and precision in service delivery, providing services promptly and willingly, and enhancing transparency and public trust.

Keywords: Public Service Quality; The Four Principles of Saṅgahavattu; Personnel; Phangtru Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐนับเป็นประเด็นสำคัญในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการบริหารราชการแผ่นดินได้มุ่งเน้นการยกระดับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการให้บริการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ การพัฒนาท้องถิ่น และการตอบสนองต่อปัญหาของประชาชนในพื้นที่อย่างรวดเร็ว และทั่วถึง อย่างไรก็ตาม การให้บริการที่มีคุณภาพมิได้ขึ้นอยู่กับเพียงระบบงาน หรือทรัพยากรเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับบุคลากร ซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการบริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยจิตสาธารณะ ในบริบทของสังคมไทย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการให้บริการอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยวาจา การพูดจาไพเราะ อตถจริยา การทำประโยชน์ และสมานัตตตา ความเสมอภาค ถือเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Osborne & Gaebler, 1992)

จากสภาพการณ์ในปัจจุบัน พบว่า การให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังประสบปัญหา เช่น ความล่าช้าในการให้บริการ การขาดความเอาใจใส่ของบุคลากร การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม และการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของประชาชนโดยตรง สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย แม้จะมีการพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง แต่ยังปรากฏข้อร้องเรียน และข้อเสนอแนะจากประชาชนในบางประเด็น อาทิ การให้ข้อมูลที่ไม่ชัดเจน การให้บริการที่ไม่ทั่วถึง และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริการ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการ โดยเฉพาะในมิติของการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร

ในด้านแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยกรอบแนวคิดด้านคุณภาพการให้บริการ ซึ่งประกอบด้วยมิติสำคัญ เช่น ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง ความมั่นใจ การเอาใจใส่ และความเป็นรูปธรรมของบริการ ตามแนวคิดของ (Parasuraman et al., 1988) ควบคู่กับหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา (อง.จตุกก.อ. 21/32/50) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยการบูรณาการทั้งสองแนวคิดนี้จะช่วยให้สามารถอธิบาย และวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการของบุคลากรในมิติที่ครอบคลุมทั้งด้านประสิทธิภาพ และคุณธรรม

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพการให้บริการ ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการ และแนวทางในการพัฒนาการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การยกระดับความพึงพอใจของประชาชน และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยในลำดับถัดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

3. เพื่อนำเสนอคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ บุคคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุตั้งแต่อายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 8,700 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ใน ตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรีจำนวน 87,000 คน จากการคำนวณหา จำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน (Yamane, 1967) คำนวณได้ 383 คน และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัย จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ 2 คน เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน 2 คน นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 รูปหรือคน ผู้แทน ประชาชน 2 คน ผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสารพิจารณาถึง รายละเอียดต่างขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุม วัตถุประสงค์ของการวิจัยนำเสนอร่างแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามไปทดลองใช้

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัย ดำเนินการสร้างด้วยวิธีการตามขั้นตอนโดยศึกษาตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็น แนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์พิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บโดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 383 ชุด รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บโดยขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1) สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1977)

2) สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการ ทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่าง หลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหาโดย วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ

ผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนของ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความทันสมัยของอุปกรณ์	4.40	0.42	มาก
2. ด้านความสามารถในการให้บริการอย่างแม่นยำ	3.33	0.27	ปานกลาง
3. ด้านให้บริการด้วยความเต็มใจและรวดเร็ว	3.23	0.22	ปานกลาง
4. ด้านให้บริการด้วยการสร้างความไว้วางใจ	3.28	0.21	ปานกลาง
5. ด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ความต้องการของผู้รับบริการ	4.81	0.66	มากที่สุด
ภาพรวม	3.61	0.18	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ความต้องการของผู้รับบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านความทันสมัยของอุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก ถัดมา ด้านความสามารถในการให้บริการอย่างแม่นยำ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านให้บริการด้วยการสร้างความไว้วางใจ อยู่ในระดับปานกลาง และด้านให้บริการด้วยความเต็มใจ และรวดเร็ว อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับคุณภาพการให้บริการประชาชนของ องค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม					
	การมีส่วนร่วม โดยภาพรวม	1. ด้านความทันสมัยของอุปกรณ์	2. ด้านความสามารถในการให้บริการอย่างแม่นยำ	3. ด้านให้บริการด้วยความเต็มใจและรวดเร็ว	4. ด้านให้บริการด้วยการสร้างความไว้วางใจ	5. ด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ความต้องการของผู้รับบริการ
ตัวแปรอิสระ						
หลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวม	.639**	-.245**	.335**	-.068	.120*	.886**
1. ทาน	.607**	-.196**	.236**	-.033	.057	.859**
2. ปิยวาจา	.681**	-.176**	.374**	-.104*	.067	.912**
3. อตถจริยา	.656**	-.248**	.342**	-.019	.170**	.875**
4. สมานัตตตา	-.220**	-.163**	.019	-.089	.090	-.305**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง หลักสังคหวัตถุ 4 กับการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านความทันสมัยของอุปกรณ์ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ด้านความสามารถในการให้บริการอย่างแม่นยำ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อย ด้านให้บริการด้วยความเต็มใจและรวดเร็วมีความสัมพันธ์ในระดับน้อยมาก ด้านให้บริการด้วยการสร้างความไว้วางใจ มีความสัมพันธ์ในระดับน้อยมาก ด้านการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ความต้องการของผู้รับบริการ มีความสัมพันธ์ในระดับมาก

3. คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า ด้านความทันสมัยของอุปกรณ์ คือ ให้บริการมีความทันสมัยมีประสิทธิภาพพระบอบอำนวยความสะดวกให้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว มีการนำระบบคอมพิวเตอร์และเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้มากขึ้นมีการปรับใช้เครื่องมือใหม่ ด้านความสามารถในการให้บริการอย่างแม่นยำ คือ คำแนะนำที่ถูกต้องและชัดเจนแก่ประชาชนมีความถูกต้องครบถ้วนตามขั้นตอนงานบริการมีความถูกต้องแม่นยำแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ตรงประเด็น

มีความรอบคอบในการตรวจสอบเอกสารให้บริการโดยยึดหลักความถูกต้องเป็นสำคัญด้านการให้บริการด้วยความเต็มใจและรวดเร็ว คือ เต็มใจให้บริการ บริการรวดเร็ว ไม่ล่าช้าเกินสมควรช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอกระตือรือร้นในการให้บริการ ให้บริการด้วยรอยยิ้มและเต็มใจ สามารถจัดการคิวและให้บริการได้อย่างรวดเร็วด้านการให้บริการด้วยการสร้างความไว้วางใจ คือ ซื่อสัตย์และโปร่งใสไม่เรียกรับผลประโยชน์เชื่อมั่นในกระบวนการมีความน่าเชื่อถือ ให้ข้อมูลอย่างชัดเจนและซื่อสัตย์ ใส่ใจรับฟังทุกปัญหาของประชาชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหัตถ์ 4 ของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า ระดับคุณภาพการให้บริการยังสะท้อนถึงความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย หากบุคลากรมีความรู้ความสามารถ มีจิตสำนึกในการให้บริการ และปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีระพงษ์ ธีรกุลโร (พลรักษา) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. เจ้าหน้าที่บางคนไม่ให้ความสำคัญสะดวกแก่กลุ่มเปราะบางเป็นพิเศษ 2. ประชาชนที่มาติดต่อ ไม่ค่อยได้รับความช่วยเหลือ 3. การให้บริการ มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ทำให้เกิดความล่าช้าในการให้บริการ 4. การนำระบบดิจิทัลเทคโนโลยี สมัยใหม่เข้ามาใช้ในการให้บริการยังไม่เพียงพอ 5. เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ในการให้บริการประชาชน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหัตถ์ 4 กับคุณภาพการให้บริการประชาชนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า หลักสังคหัตถ์ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และการให้บริการประชาชนของบุคลากรภาครัฐได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญสุดา สุทธิแสน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริการอย่างเท่าเทียม ให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นมิตร และปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างครบถ้วนและเสมอภาค ด้านความรวดเร็ว และถูกต้อง ให้บริการตรงต่อเวลา รวดเร็ว เป็นระบบ และถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย ด้านความพร้อมของบุคลากร และอุปกรณ์ บุคลากรมีความรู้ และความพร้อมในการให้บริการ พร้อมทั้งมีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอ ครบถ้วน และทันสมัย ด้านความ

ต่อเนื่องในการให้บริการ ให้บริการอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง เต็มใจ เอาใจใส่ และยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ด้านการพัฒนาระบบบริการ นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดขั้นตอน และระยะเวลา ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำมาปรับปรุงบริการ

3. คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา ศรีโมครา (2565) ได้ศึกษาเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชน ของเทศบาลตำบลหนองผึ่ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการให้บริการ ได้แก่ เจ้าหน้าที่บางส่วนยังดูแลและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงวัยไม่เพียงพอ มีการลัดคิวให้ผู้รู้จักเจ้าหน้าที่ และการรับเรื่องร้องเรียนหรือขอความช่วยเหลือยังขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนา คือ เจ้าหน้าที่ควรเอาใจใส่และอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงวัย ให้บริการตามลำดับก่อน หลัง อย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ รับฟังและแก้ไขปัญหของประชาชนอย่างเต็มที่ พร้อมลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นเพื่อให้บริการได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ร่วมกับแนวคิดคุณภาพการให้บริการ และหลักการบริหารภาครัฐ ผลจากการวิจัยนำไปสู่การสังเคราะห์ องค์ความรู้ใหม่ในการยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชน ให้มีความเอาใจใส่ เป็นธรรม รวดเร็ว โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่าองค์ความรู้จากการวิจัย คุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักสังคหวัตถุ 4 ทาน คือ การให้ข้อมูล คำแนะนำ และช่วยเหลือประชาชนด้วยความเต็มใจ และเท่าเทียม ปิยวาจา คือ การพูดจาสุภาพ อ่อนโยน ให้เกียรติ และสื่อสารให้เข้าใจง่าย อัตถจริยา คือ การตั้งใจทำงาน มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน สมานัตตตา คือ การให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เป็นมิตร รับฟัง และปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอภาค

2. คุณภาพการให้บริการประชาชน 5 ด้าน ความทันสมัยของอุปกรณ์ คือ มีเทคโนโลยี และระบบบริการที่ช่วยให้สะดวก และรวดเร็ว ความแม่นยำในการให้บริการ คือ ให้ข้อมูลถูกต้อง ตรวจสอบเอกสารรอบคอบ และอธิบายขั้นตอนชัดเจน ความเต็มใจและรวดเร็ว คือ ให้บริการด้วยความกระตือรือร้น สุภาพ และพร้อมช่วยเหลือ การสร้างความไว้วางใจ คือ ให้บริการอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส และสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน การเอาใจใส่ผู้รับบริการ คือ รับฟัง เข้าใจปัญหา และให้คำแนะนำที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เน้นการให้ การพูดดี การทำประโยชน์ และการปฏิบัติอย่างเสมอภาค ส่วนคุณภาพการให้บริการเน้น ความทันสมัย ความถูกต้อง ความรวดเร็ว

ความน่าเชื่อถือ และความเอาใจใส่ ซึ่งช่วยให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีและเกิดความพึงพอใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. บริหารส่วนตำบลพึงตรึงมีการกำหนดนโยบายที่เน้นการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านข้อมูลข่าวสาร และสวัสดิการ โดยให้บุคลากรมีบทบาทในการบริการเชิงรุก เช่น ศูนย์บริการข้อมูลดิจิทัล หรือเคาน์เตอร์ประชาชน เพื่อสร้างความสะดวก และความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ

2. บริหารส่วนตำบลพึงตรึงกำหนดนโยบายการพัฒนาทักษะการสื่อสารของบุคลากรให้เป็นมิตร มีความสุภาพ และแสดงถึงความใส่ใจ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการสื่อสารเชิงบวก และการบริการที่เน้นผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร

3. บริหารส่วนตำบลพึงตรึง กำหนดนโยบายให้บุคลากรทุกฝ่ายยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก โดยพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน พร้อมทั้งมีการติดตาม และประเมินผลคุณภาพการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดตั้งโครงการ “บริการเชิงรุกถึงชุมชน” โดยบุคลากรลงพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร และบริการเบื้องต้นแก่ประชาชน เช่น การให้คำปรึกษาด้านสวัสดิการ การแจ้งสิทธิประโยชน์ และการอำนวยความสะดวกด้านเอกสาร เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงการบริการได้สะดวกและทั่วถึง

2. ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้าน “การสื่อสารสร้างสรรค์” แก่บุคลากร เพื่อให้มีทักษะการพูดที่สุภาพ ชัดเจน และเข้าใจง่าย รวมถึงการสร้างแนวปฏิบัติการใช้คำพูดที่เป็นมิตรต่อผู้รับบริการทุกกลุ่ม

3. ควรพัฒนาระบบบริการแบบ One Stop Service ภายในองค์กร เพื่อช่วยลดขั้นตอน ลดความซับซ้อน และเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ พร้อมจัดทีมงานช่วยเหลือประชาชนในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยเชิงเปรียบเทียบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งในระดับตำบลและอำเภอ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการให้บริการประชาชน และเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมมากขึ้น
2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยที่มุ่งประเมินผลด้านนโยบายการให้บริการสาธารณะ โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปใช้เป็นกรอบการพัฒนามาตรฐานการบริการ พร้อมทั้งนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและยั่งยืน
3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร เช่น อายุ เพศ ประสบการณ์การทำงาน กับระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริการได้อย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญสุตา สุทธิแสน (2566). *คุณภาพการให้บริการประชาชนของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นัยนา ศรีโมครา. (2565). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีระพงษ์ ธีรกุลโร (พลรักษา). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขต บางพลัด กรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). NJ: Prentice-Hall.
- David Osborne, & Ted Gaebler. (1992). *Reinventing government: How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector*. MA: Addison-Wesley.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12–40.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
APPLYING BUDDHIST PRINCIPLES TO ENHANCE PUBLIC PARTICIPATION
IN SOLID WASTE MANAGEMENT A CASE STUDY OF RANG WAI
SUBDISTRICT MUNICIPALITY AT PHANOMTHUAN DISTRICT
IN KANCHANABURI PROVINCE

สุนิสา แสงดาว^{1*}

Sunisa Sangdow^{1*}

*Corresponding Author E-mail: Sunisa.ssan@gmail.com

Received May 27, 2026; Revised August 14, 2026; Accepted August 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และ 3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในตำบลรางหวายจำนวน 350 คน เครื่องมือมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.953 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.69) และหลักอิทธิบาท 4

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์

¹ Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Kanchanaburi
Sriphaiboon Buddhist College

อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 0.49) 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R = .610**) และ 3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ช่วยให้ประชาชนเข้าใจแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และเสนอแนวคิด ช่วยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เช่น การคัดแยกขยะและการรณรงค์ และการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล มีบทบาทสำคัญต่อการประเมินความสำเร็จและพัฒนาการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม; การมีส่วนร่วม; การจัดการขยะมูลฝอย

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To the level of public participation in solid waste management of Rang Wai Sub-District Municipality, Phanom Thuan District, Kanchanaburi Province; 2. To study the relationship between Iddhipada 4 and public participation in solid waste management; and 3. To present the application of Buddhist principles to enhance public participation. This research was a mixed-methods. The quantitative research used questionnaires with reliability of 0.953, collecting data from 350 samples in Rang Wai Sub-District.. Data were analyzed using basic statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviewing 9 key informants.

The results were found that: 1. The overall level of public participation in solid waste management was at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.69), and the overall level of Iddhipada was also moderate ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 0.49) 2. The relationship between Iddhipada and public participation was positive at a moderate level (R = .610**) and 3. The application of Iddhipāda Principles to promote public participation revealed that participation in receiving information and public communication enhanced people's knowledge and

understanding of solid waste management practices in the community. Participation in planning and proposing ideas contributed to determining appropriate operational guidelines and approaches in accordance with the community context. Participation in decision-making provided opportunities for people to express their opinions and jointly consider solutions to waste management problems. Participation in implementation, such as waste separation, waste reduction, and public awareness campaigns, encouraged people to actively contribute to solid waste management. Meanwhile, participation in monitoring and evaluation played an important role in assessing the success of operations and using the evaluation resulting to improve and develop solid waste management for greater efficiency and sustainability in the community.

Keywords: Buddhist principle; Participation; Solid Waste Management

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวของชุมชน วิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยม ตลอดจนพฤติกรรมของประชาชนที่ขาดความตระหนักรู้ในเรื่องการจัดการขยะอย่างถูกวิธี ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการขยะถือเป็นภารกิจหลักที่ต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชาชน และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งนี้ หน้าที่ดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ เทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีประชากรจำนวน 7,208 คน จำนวน 2,750 ครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร พร้อมที่จะพัฒนาได้ตลอดเวลา การสร้างบ้านเรือนมีทั้งชุมชนแออัด และพื้นที่ที่กระจายตัวออกไป พื้นที่ที่มีการเจริญเติบโตของชุมชน และเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และมีการขยายตัวของบ้านเรือน ร้านค้า สถานประกอบการต่าง ๆ และโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการเพิ่มของประชากร การขยายตัวของชุมชน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมการใช้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้การบริหารจัดการขยะเป็นความท้าทายสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะปัญหาการคัดแยกขยะจากต้นทาง และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีประชากร 7,208 คน จำนวน 2,750 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลรางหวาย, 2568) เป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวของชุมชนบ้านเรือน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น ขณะที่การจัดการขยะยังเผชิญปัญหาด้านการสร้างจิตสำนึก การคัดแยกขยะ และความร่วมมือของประชาชน หากไม่มีแนวทางบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาขยะสะสม มลพิษ และกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2566)

การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 (ที.ม. 10/159/103) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่ ฉันทะ คือ การสร้างความรัก ความพอใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการรักษาความสะอาด และการคัดแยกขยะ วิริยะ คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเพียร และความรับผิดชอบในการลดปริมาณขยะ คัดแยก และกำจัดขยะอย่างถูกวิธี จิตตะ คือ การปลูกฝังความเอาใจใส่ และความตั้งใจในการร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ วิมังสา คือ การส่งเสริมให้ประชาชนร่วมคิด วิเคราะห์ และปรับปรุงแนวทางการจัดการขยะให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้จะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อันจะนำไปสู่การลดปริมาณขยะ การรักษาความสะอาดของชุมชน และการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต, 2561))

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย ประกอบด้วย ฉันทะ คือ การสร้างแรงจูงใจและจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการคัดแยกและรักษาความสะอาด วิริยะ คือ การส่งเสริมความเพียรและความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านขยะอย่างสม่ำเสมอ จิตตะ คือ การปลูกฝังความเอาใจใส่ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนิน

กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างความเป็นเจ้าของ และวิม้งสา คือ การส่งเสริมให้ประชาชนใช้ปัญญาในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะและส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการสำรวจจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 2,750 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 2,750 คนสุ่มเลือกจากการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967) คำนวณได้ 350 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้บริหารของเทศบาลตำบลรางหวาย 3 คน 2. กลุ่มผู้นำชุมชน 2 คน 3. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา 2 รูป และ 4. กลุ่มนักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักธรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย และตัวแปรที่ศึกษา จากนั้นดำเนินการตรวจสอบ และหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา 2. การปรับปรุงแบบสอบถาม 3. การทดลองใช้เครื่องมือ (Try-Out) 4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) และ 5. เมื่อแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และมีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยจึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักธรรม เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดประเด็นคำถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้ 1. การกำหนดประเด็นและสร้างแบบสัมภาษณ์ 2. การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา 3. การตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ 4. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในการเก็บข้อมูลจริง และเมื่อแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้ว ผู้วิจัยจึงจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขออนุญาตจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายกเทศมนตรีตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

2. นำแบบสอบถามฉบับที่ถูกต้อง ไปเก็บข้อมูลกับประชาชนในพื้นที่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถาม ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

4.2 การวิจัยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บโดย การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีโพธิ์บุลย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ติดต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อทำการสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จนครบทุกประเด็น

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานกำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1977)

2. สถิติอนุมาน ใช้สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์ วัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปร และผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิดตามลำดับความสำคัญ

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดย การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

1. วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ

2. คำนึงถึงบริบท หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

การมีส่วนร่วม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล	3.19	0.57	ปานกลาง
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.40	0.97	ปานกลาง
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.43	1.10	ปานกลาง
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.28	0.61	ปานกลาง
5. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	3.35	0.80	ปานกลาง
ภาพรวม	3.33	0.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ข้อ 3 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 1.10) รองลงมา ข้อ 2 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.97) ข้อ 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.80) ข้อ 4 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.61) และ ข้อ 1 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.57)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี

ตัวแปรตาม						
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การมีส่วนร่วม โดยภาพรวม	1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล	2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	5. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและ ประเมินผล
ตัวแปรอิสระ						
หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม	.601**	.592**	.510**	.498**	.490**	.569**
1. ด้านฉันทะ	.532**	.496**	.439**	.431**	.437**	.513**
2. ด้านวิริยะ	.468**	.392**	.365**	.373**	.461**	.458**
3. ด้านจิตตะ	.546**	.552**	.474**	.446**	.432**	.477**
4. ด้านวิมังสา	.640**	.666**	.544**	.531**	.441**	.597**

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กันดังนี้

หลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.610^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.592^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.510^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($R=.498^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($R=.490^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.569^{**}$)

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย ถือเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนได้ทราบถึงแนวทางการจัดการขยะในพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการวางแผน การเสนอแนวคิดของประชาชน เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดแนวทางการบริหารขยะในพื้นที่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของเทศบาล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปฏิบัติตามแนวทางการแยกขยะ การรณรงค์การแก้ไขปัญหาขยะ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล เป็นส่วนสำคัญในการประเมินความสำเร็จของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระนุชิต นาคเสโน

(โพธิชัย) (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาท 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนาคยา อินทร์กรุงเก่า (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสูงใจ หรือปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี อภิปรายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่ง วรรณดิษฐ์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง” พบว่า ระดับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาล โดยภาพรวม ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาค้นคว้าที่พบว่า การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน และหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวางแผน การเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจ การดำเนินงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ที่มา : สุณิสสา แสงดาว

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หลักอิทธิบาทธรรม

1. ฉันทะ ความพอใจใน ความรัก ความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม คือ ยินดีสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ มีความเต็มใจ ที่ได้มีส่วนร่วมแก้ปัญหาขยะ และกิจกรรมของชุมชน

2. วิริยะ ความเพียร ความพยายามในการเข้าร่วมกิจกรรม คือ ตั้งใจฝึกฝนและเรียนรู้การคัดแยกขยะให้ถูกต้อง มุ่งมั่นที่จะนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีความเพียร พยายามเข้าร่วมกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

3. จิตตะ ความตั้งใจ ความเอาใจใส่ มีสมาธิในการร่วมกิจกรรม คือ มีความตั้งใจจริงในการมีส่วนร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน ตั้งใจฟังและเรียนรู้ทุกครั้งที่มีการอบรมหรือให้ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย เอาใจใส่และติดตามข่าวสารเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล

4. วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญ พิจารณาหาเหตุผล คือ มองเห็นเหตุผลที่ควรเข้าร่วมกิจกรรมด้านขยะเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสิ่งแวดล้อม พิจารณาถึงผลดีของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี 5 ด้าน

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูล คือ รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะจากเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน ทราบถึงปัญหา และแนวทางการจัดการขยะในพื้นที่ของตน หลายช่องทาง

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน คือ มีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิด การกำหนดแนวทางการคัดแยกขยะ แผนการรณรงค์ลดขยะ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการจัดทำแผน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ รู้สึกว่าความคิดเห็นของตนเองมีผลต่อการตัดสินใจของเทศบาล มีโอกาสแสดงความคิดเห็นก่อนมีการตัดสินใจในเรื่องการจัดการขยะ การตัดสินใจแบบโปร่งใสและยุติธรรม

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ ช่วยเหลือกิจกรรมการจัดการขยะ สนับสนุน การปฏิบัติตามแนวทางการแยกขยะในชีวิตประจำวันอย่างเคร่งครัด และประชาชนลงมือคัดแยกขยะ

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล คือ ติดตามผลการดำเนินงานจัดการขยะของเทศบาลอย่างสม่ำเสมอ สังเกตและรายงานปัญหาการจัดการขยะให้กับเจ้าหน้าที่หรือผู้นำชุมชน ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบ และประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรม พัฒนาจิตสำนึกของประชาชนในการลดการสร้างขยะและการคัดแยกขยะ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น หลักสติ (การรู้คิดก่อนทำ) หลักสัมมาทิฐิ (เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม) และหลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ในการทำกิจกรรมรณรงค์ และการให้ความรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืน ไม่ใช่เพียงการรณรงค์ระยะสั้น

2. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้แต่ละหมู่บ้านมี ชุมชนต้นแบบการคัดแยกขยะ ที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างประชาชน ผู้นำท้องถิ่น วัด และโรงเรียน โดยมีการใช้หลักสัปปุริสธรรม

ในการบริหารร่วม คือ ฟังเสียงประชาชน คิดร่วม วางแผนร่วม และทำร่วม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกระดับ

3. ควรกำหนดนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงได้ทุกกลุ่มวัย เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน สื่อสังคมออนไลน์ รถประชาสัมพันธ์ รวมถึงความร่วมมือจากพระสงฆ์ช่วยสื่อสารหลักการจัดการขยะในโอกาสต่าง ๆ สอดคล้องกับหลัก โอวาท 3 คือ ให้รู้ดี คิดดี และทำดีต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดกิจกรรม หรือโครงการที่ส่งเสริมหลักพุทธธรรม เช่น หลักอิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และไตรสิกขา เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจภายใน และมีพฤติกรรมร่วมจัดการขยะอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรจัดทำสื่อที่เข้าใจง่าย เช่น คลิปวิดีโอ แผ่นพับ หรือป้ายประชาสัมพันธ์ เชื่อมโยงหลักพุทธธรรมกับการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ควรกำหนดวันทำความสะอาดหมู่บ้าน กิจกรรมคัดแยกขยะร่วมกัน โดยให้ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และประชาชนร่วมกันปฏิบัติ เพื่อสร้างแบบอย่างที่ดีและกระตุ้นความรับผิดชอบร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างหลักพุทธธรรมกับพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในกลุ่มประชาชนแต่ละช่วงวัยเนื่องจากกลุ่มวัยต่างก็มีความตระหนักรู้ และการรับข้อมูลไม่เหมือนกัน จึงควรศึกษาว่าหลักพุทธธรรมใดเหมาะสมกับกลุ่มวัยเด็ก เยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาแนวทางการรณรงค์ และสื่อสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของสถาบันศาสนาในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน วัด และพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตสำนึกฝ่ายบวกในชุมชน การศึกษาหน้าที่ บทบาท วิธีการสื่อสาร และผลลัพธ์ของการมีส่วนร่วมของวัดในการจัดการขยะจะช่วยสร้างรูปแบบต้นแบบการประยุกต์หลักธรรมในงานสิ่งแวดล้อมได้อย่างชัดเจนขึ้น

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการคัดแยกขยะของครัวเรือน เนื่องจากพฤติกรรมจัดการขยะไม่ได้ขึ้นอยู่กับทัศนคติเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจ เวลาในการดูแลครัวเรือน รูปแบบชีวิต และค่านิยม

ของแต่ละบุคคล การศึกษาเชิงปริมาณเชิงลึกจะช่วยให้เกิดการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). *สถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ปี 2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2566). *แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาชน.
- เทศบาลตำบลรางหวาย. (2568). *จำนวนประชากร เทศบาลตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก <https://www.rangwai.go.th/>
- นิตยา อินทร์กรแก้ว. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนุชิต นาคเสโน โพรชัย. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานกำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลทุ่งหลวง อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่ง วรรณดิษฐ์. (2566). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของเทศบาลตำบลม่วงเตี้ย อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดกาญจนบุรี*. สืบค้น 12 เมษายน 2569, จาก https://www.ect.go.th/kanchanaburi?utm_source=chatgpt.com
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

พุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง
ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
BUDDHIST MANAGEMENT METHOD FOR DOI LUANG COMMUNITY FOREST
OF CONSERVATION OF WANG MUANG VILLAGE COMMITTEE AT WIENG SA
DISTRICT IN NAN PROVINCE

ธนวัฒน์ ทะโพนชัย^{1*},ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล²

Thanawat Taponchai^{1*}, Theeratas Rojkitjakul²

*Corresponding Author E-mail: Thanawattap.2023@gmail.com

Received July 26, 2026; Revised August 23, 2026; Accepted August 25, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรม สัมมปปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง 3. นำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 209 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับคุณภาพของการบริหารจัดการป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

¹ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านวังม่วง หมู่ที่ 1 อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

¹ Wang Muang Village Headman's Office, Wiang Sa District, Nan Province

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตน่านเฉลิมพระเกียรติฯ

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Nan Buddhist Campus

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรม สัมมปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง โดยภาพรวม มีระดับความสัมพันธ์สูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3. แนวทางการประยุกต์หลักธรรมสัมมปธาน 4 เพื่อการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง (1) สังวรปธาน คือ ความเพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น ด้วยการมีสติยับยั้งชั่งใจ (2) ปหานปธาน คือ ความเพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ด้วยการพิจารณาประครองจิตที่จะละบาป (3) ภาวนापธาน คือ ความเพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดมี ด้วยการตั้งมั่นที่จะกระทำด้วยการอนุรักษ์ป่าชุมชน (4) อนุรักษนาปธาน คือ ความเพียรรักษากุศลธรรม ด้วยการกระทำให้มีการสืบสานแนวทางการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

คำสำคัญ: พุทธวิธีการบริหารจัดการ; การอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง; คณะกรรมการหมู่บ้าน

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of management in the conservation of Doi Luang Community Forest by the village committee of Ban Wang Muang, Wiang Sa District, Nan Province. 2. To study the relationship between Sammappadhāna 4, Four Supreme Efforts, and the management in conserving Doi Luang Community Forest. 3. To propose a Buddhist approach to the management of Doi Luang Community Forest, conducted by the mixed methods research. The quantitative research involved a sample group of 209 samples who were residents in the area. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research collected data from 10 key informants and analyzed them by descriptive interpretation.

The research findings revealed that: 1. The overall quality level of the Doi Luang Community Forest management by the Wang Muang Village Committee, Wiang Sa District, Nan Province, was at a high level. Regarding the aspect of Buddhist principles for management in conserving the Doi Luang Community Forest, all of which were at a high level. 2. The overall relationship between the Four Sammappadhāna principles and the management in conserving the Doi Luang Community Forest of the Wang Muang Village Committee, Wiang Sa District, Nan Province, showed a very high level of correlation with statistically significant level at

the 0.01. Therefore, research the hypotheses were rejected. 3. Guidelines for applying Sammappadhāna to the management in conserving the Doi Luang Community Forest, were as follows: (1) Sangvara-padhana is the effort to restrain and prevent unwholesome states that have not yet arisen through mindfulness and self-restraint. (2) Pahana-padhana is the effort to abandon unwholesome states that have already arisen by reflecting upon and sustaining the mind to abandon bad deeds. (3) Bhavana-padhana is the effort to bring about wholesome states that have not yet arisen through the firm intention to act toward community forest conservation. (4) Anurakkhana-padhana is the effort to maintain wholesome states by continuing and preserving guidelines for instilling awareness in community forest conservation.

Keywords: Buddhist management; Method for Doi Luang community forest of conservation; Wang Muang village committee

บทนำ

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาสมดุลของสภาพอากาศ ต้นน้ำลำธาร และเพิ่มความชุ่มชื้นเพื่อเกื้อกูลแก่ระบบนิเวศอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จึงได้ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการรักษา ฟื้นฟู เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ และสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (อุกริช พึ่งโสภา, 2558)

อย่างไรก็ตาม ในระดับปฏิบัติการในพื้นที่ต่าง ๆ ยังคงประสบปัญหาการบุกรุกเผาป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย จนส่งผลกระทบต่อพื้นที่ป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง สาเหตุสำคัญมาจากข้อจำกัดเรื่องที่ดินเพาะปลูก และการที่เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง นำไปสู่การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ที่ให้ผลตอบแทนระยะสั้น โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า มีอัตราการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อปลูกข้าวโพดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (บัณชูร ลำช้า, 2557)

สำหรับพื้นที่ป่าชุมชนดอยหลวง บ้านวังม่วง ตำบลน้ำบัว อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นป่าเบญจพรรณเนื้อที่ประมาณ 100 ไร่ ที่มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์ไม้หายาก แม้ว่าแนวทางการอนุรักษ์ที่ได้ผลดีที่สุด คือการสร้างการรับรู้และ

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ที่ผ่านมาการบริหารจัดการป่าชุมชนดอยหลวงยังคงประสบปัญหาจากการขาดความเอาใจใส่ และมีการปล่อยปละละเลยจนเกิดการทำลายพื้นที่ป่าชุมชนขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว, 2568)

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พบว่าปัญหาการบุกรุก และขาดการดูแลรักษาป่าชุมชนที่แท้จริงเกิดจากการขาดวิถีแห่งธรรมะในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้โดยการน้อมนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเรื่อง สัมมปธาน 4 (ธรรมะแห่งความเพียรชอบ 4 ประการในการระวัง ละ บำรุง และรักษาความดี) มาสอดประสานเข้ากับหลักการบริหารจัดการตามทฤษฎี POCCC (การวางแผน การจัดการองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม) เพื่อสร้างจิตสำนึกและกลไกการทำงานที่เข้มแข็ง ช่องว่างสำคัญของการบริหารจัดการที่ผ่านมา คือ การขาดการบูรณาการระหว่างหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่กับหลักพุทธธรรมในการขับเคลื่อนงานขององค์กรชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะการใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นโครงสร้างหลักในพื้นที่ ส่งผลให้การแก้ปัญหายังขาดมิติทางจิตปัญญาและความต่อเนื่องที่ยั่งยืน

จากสภาพปัญหาและช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการนำหลักพุทธวิธีตามหลักธรรม สัมมปธาน 4 มาประยุกต์ร่วมกับหลักทฤษฎีการบริหารจัดการ POCCC ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เพื่อสร้างองค์ความรู้และแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมสัมมปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบของการวิจัยโดยใช้แบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน บุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เป็นข้าราชการในส่วนราชการ และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 542 คน (งานทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงสา, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 209 คน โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป นักวิชาการผู้มีส่วนประสมการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปั่ว จำนวน 2 คน ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล 2. หลักสัมมนา 4 และ 3. การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยหลวง

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมจากแบบสอบถามที่นำไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 209 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดย 1. สถิติพรรณนา หาค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2. สถิติอนุมาน หาค่าความสัมพันธ์แบบ Pearson's Correlation เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา จากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ด้านการบริหารจัดการในภาพรวม

การบริหารจัดการ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	3.54	0.49	มาก
2. ด้านการจัดการองค์กร	4.04	0.71	มาก
3. ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	4.03	0.71	มาก
4. ด้านการประสานงาน	4.05	0.71	มาก
5. ด้านการควบคุม	4.03	0.71	มาก
ภาพรวม	3.93	0.66	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับคุณภาพของการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง โดยภาพรวมตามทฤษฎีการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.93, S.D.=0.66) ระดับแปลผลในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ผลการศึกษาดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การบริหารจัดการโดยภาพรวม	ตัวแปรตาม				
			1. การวางแผน	2. การจัดการองค์กร	3. การบังคับบัญชาสั่งการ	4. การประสานงาน	5. การควบคุม
หลักสัมปธาน 4	0.704**		0.603**	0.728**	0.694**	0.839**	0.576**
1. สักรปธาน	0.483**		0.403**	0.504**	0.475**	0.653**	0.328**
2. ปธานปธาน	0.670**		0.579**	0.691**	0.662**	0.811**	0.536**
3. ภาวนาปธาน	0.321**		0.146*	0.381**	0.300**	0.517**	0.177*
4. อนุรักษ์นาปธาน	0.976**		0.907**	0.983**	0.972**	1.000**	0.928**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าหลักสัมปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก มีการประยุกต์หลักสัมปธาน 4 ธรรมะแห่งความเพียรในการบริหารจัดการ เป็นกรอบที่ส่งเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ทั้งข้อ สักรปธาน ปธานปธาน ภาวนาปธาน และอนุรักษ์นาปธาน ส่งผลให้การอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงยอมรับซึ่งสมมติฐาน

3. พุทธวิธีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า การบูรณาการใช้หลักธรรมสัมปธาน 4 เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงประสิทธิภาพการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนทั้งด้านการวางแผน การจัดการองค์กร การประสานงาน การสั่งการ การควบคุม โดยเริ่มจาก สักรปธาน การมีความเพียรระวังไม่ให้เกิดอกุศลธรรมขึ้น ด้วยการคิดไตร่ตรองวางแผนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ตามด้วยปธานปธาน การเพียรละอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป ด้วยการจัดการเหตุปัจจัยภายในขององค์กรด้วยการวางรูปแบบโครงสร้างเพื่อ

ขจัดปัญหา ต่อด้วยภาวนาปธาน การเพียรสร้างกุศลธรรมให้เกิดขึ้นด้วยการบังคับบัญชาสั่งการเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และอนุรักษนาปธาน การรักษากุศลธรรมให้มั่นคงไว้ด้วยการประสานงานทั้งภายใน และภายนอกองค์กรเพื่อส่งต่อเจตนารมณ์ในการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้กับคนรุ่นต่อไป อีกทั้งยังสามารถนำภาพรวมของหลักธรรมสัมมปปธาน 4 คือ ธรรมะแห่งความเพียร ด้วยการเพียรควบคุมดูแลองค์การ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ตามหลักสัมมปปธาน 4 โดยภาพรวมพบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.93$, S.D.=0.66) ระดับแปลผลในระดับมาก ผันแปรไปตามตัวแปรที่ตอบสนองในกระบวนการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง สามารถอธิบายได้ว่า หลักการบริหารจัดการผสมผสานกับหลักสัมมปปธาน 4 สามารถขับเคลื่อนกระบวนการอนุรักษ์ป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์ และคณะ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการหลักสัมมปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พบว่า ผันแปรไปตามตัวแปร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิจิตรวรเวท (มานัส มารยาท) และพระมหาสุเมฆ สมานิโต (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ โดยได้นำเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา พบว่า ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติควรดำเนินการ แนวตามหลักสัมมปปธานมาใช้เป็นกรอบดำเนินการ ผันแปรไปตามตัวแปร ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย 2 ขั้นตอน 4 ประเภท การป้องกันไม่ให้สูญหาย (สังวรปธาน) การปรับปรุงแก้ไข (ปหานปธาน) การพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับยุคสมัย (ภาวนาปธาน) และการรักษาให้คงอยู่ (อนุรักษนาปธาน)

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมสัมมปปธาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า หลักสัมมปปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การน้อมนำหลักธรรมสัมมปปธาน 4 ซึ่งเป็นธรรมะแห่งความเพียร ชอบกับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเกิดประสิทธิภาพขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิทย์ ดวงแสนพุด (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม:

กรณีศึกษาป่าชุมชนกุ่มบ่อ บ้านวังน้ำมอก ตำบลพระพุทธรบาท อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย โดยได้นำเสนอการวิจัยเพื่อศึกษาบริบททั่วไปของชุมชนศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนศึกษารูปแบบการบริหารจัดการป่าชุมชน และเพื่อจัดทำแผนการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมของป่าชุมชน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมปนาท แก้วนา (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ: กรณีศึกษา วัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่มริม ตำบลโป่งแยง ตำบลแม่แรม ตำบลสะลวง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนาป่าไม้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บูรณาการร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประพันธ์ สิริปัญญา และจิรกิตต์ภณ พิริยสุวัฒน์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมแนวคิดและการจัดการเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย โดยศึกษารูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาพัฒนานโยบายและกลไกการขับเคลื่อนหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่า 1. รูปแบบการจัดการนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมของชุมชนตามหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ปัจจุบันมีการจัดการรูปแบบหลัก 3 ด้าน ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม 2. การพัฒนานโยบายและกลไกการขับเคลื่อนหลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรม พบว่าภาครัฐควรประกาศนโยบายให้ชัดเจนและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และ 3. หลักนิเวศวิทยาวัฒนธรรมกับการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่ารัฐควรปลูกฝังหลักทางพระพุทธศาสนาให้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติมีการดูแลระบบนิเวศให้ยั่งยืน

3. การนำเสนอพุทธวิถีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธวิถีตามหลักสัมมปชาน 4 กับการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวงของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์สูงมาก คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ได้มีการประยุกต์ใช้หลักสัมมปชาน 4 กับการบริหารจัดการ ส่งผลให้มีการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเดช ชวะเดช และทองงามสุดสน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักปชาน 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากร พบว่า 1. ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์หลักปชาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาต่างกัน บุคลากร มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลัก

สัมมนูปธาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบุคลากร ที่มีอายุและระดับ การศึกษาต่างกัน สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่แตกต่างกันรายคู่ พบว่าค่าเฉลี่ยบุคลากร ที่มีอายุ 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 3.9161 ในด้านหลักปธานปธาน และค่าเฉลี่ยบุคลากร ที่มีอายุ 40-49 ปี ด้านหลักภวานาปธาน ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 3.9206 และค่าเฉลี่ยบุคลากร ที่มีอายุ 30-39 ปี ด้านหลักอนุรักษนาปธาน ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เท่ากับ 3.9097 สูงกว่าอายุอื่น ๆ 3. บุคลากร มีข้อเสนอแนะในการประยุกต์หลักปธาน 4 ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรภายในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากการบูรณาการหลักสัมมนูปธาน 4 ได้แก่ สังวรปธาน ปธานปธาน ภวานาปธาน อนุรักษนาปธาน กับหลักการบริหารจัดการ POCCC ได้แก่ การวางแผน การจัดการ การประสานงาน การสั่งการ การควบคุม โดยนำเสนอในรูปแบบขององค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “พุทธวิถีแห่งการบริหารจัดการ” โดยสรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “พุทธวิถีการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน” สามารถอธิบายได้ดังนี้

การประยุกต์หลักสัมปทาน 4 การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง 5 ด้าน สามารถขยายความได้ดังนี้

1. สังวรปทาน ความเพียรระวังมิให้อกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น มิให้เกิดขึ้นได้ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงจึงเพียรระวังมิให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ด้วยการวางแผนการดำเนินงานเป็นสำคัญ

2. ปหานปทาน ความเพียรละอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้สิ้นไป คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง จึงเพียรจัดการองค์การอยู่เสมอเพื่อนำปัญหาที่เกิดขึ้นได้รับการแก้ไขโดยด่วน ผ่านโครงสร้างการบริหารองค์การที่มีอยู่ตลอดจนการลำดับความสำคัญของปัญหา

3. ภาวนาปทาน ความเพียรสร้างกุศลธรรมให้เกิดขึ้น คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ได้น้อมนำหลักธรรมในด้านการเพียรสร้างกุศลธรรมตามแนวทางการประสานความร่วมมือในชุมชน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในชุมชน

4. อนุรักษนาปทาน ความเพียรรักษากุศลธรรมให้คงมั่น คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง การเพียรรักษาและส่งเสริมในกุศลธรรม ทำความดีให้เจริญงอกงามไปพลุลยิ่งขึ้นโดยการรักษาส่งเสริมคุณธรรมให้มั่นคงอยู่

การบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอยหลวง ของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ทั้ง 5 ด้าน สามารถขยายความได้ดังนี้

1. การวางแผน คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการคิดวิเคราะห์ล่วงหน้า เพื่อกำหนดเป้าหมาย แนวทาง และขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. การจัดการองค์การ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการ จัดระเบียบบุคลากร นำทางและควบคุมทรัพยากรอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. การประสานงาน คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการจัดระเบียบการทำงาน การติดต่อสื่อสารและการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การสั่งการ คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการที่เป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โดยใช้การสื่อสาร การจูงใจ และภาวะผู้นำ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานบรรลุ

เป้าหมายองค์กร ผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น ออกคำสั่งโดยตรง มอบหมายงาน และการสอนงาน

5. การควบคุม คณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วงได้นำกระบวนการบริหารจัดการในการตรวจสอบ วัตถุประสงค์ มาตรฐาน แผนงาน เพื่อป้องกันความเสี่ยง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นโยบายมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในชุมชน ตามความต้องการของประชาชน และมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ
2. นโยบายส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรคณะกรรมการหมู่บ้าน ฝึกอบรมทักษะด้านการสื่อสารองค์กร การสื่อสารเชิงบวกและการจัดการองค์ความรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจ
3. นโยบายการสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์ป่าชุมชน การทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกมีนโยบายส่งเสริมการบูรณาการข้อมูลข่าวสารกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
4. นโยบายการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ควรมีนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้การประมวลผลข้อมูลเชิงสถิติ มาวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค มาประกอบการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปได้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านวังม่วง ควรมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำระบบการบริหารภายในองค์กร ลดขั้นตอนจากการแก้ไขปัญหาผ่านการจัดทำโครงการ
2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร ควรสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในองค์กรคณะกรรมการหมู่บ้าน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น แต่มีเป้าหมายและพันธกิจร่วมกันคือการอนุรักษ์ป่าชุมชนให้มีความมั่นคงยั่งยืน
3. การพัฒนาป่าชุมชนโดยหลวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ ด้วยกระแสของการตื่นตัวในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับกระแสด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดน่านที่เติบโตขึ้นมาก
4. การส่งเสริมอาชีพจากกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชุมชน การปลูกพืชดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนบ้านวังม่วงในอดีต สามารถใช้ประโยชน์จากการบริหารจัดการในการอนุรักษ์ป่าชุมชนไปพร้อมกับการสร้างอาชีพได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรม ขรวาสาธรรม พรหมวิหาร
2. การศึกษาวิจัยปัจจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ความเชื่อทางพุทธศาสนากับการอนุรักษ์ป่าชุมชน
3. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์หลักธรรมทางพุทธศาสนากับนวัตกรรมเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์ และคณะ. (2567). การบูรณาการหลักสัมมปปธานเพื่อพัฒนาการป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 24(3), 257-270.
- พระครูพิจิตรวรเวท (มานัส มารยาท) และพระมหาสุเมฆ สมานิตโต. (2565). การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(1), 273-284.
- สุวัฒน์ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาป่าชุมชนภูบอบ บ้านวังน้ำมอก ตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 93-107.
- กัมปนาท แก้วนำ. (2566). การศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ: กรณีศึกษาวัดในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่ริม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารธรรมสาส์น*, 2(1), 67-76.
- พระมหาประพันธ์ สิริปัญญา และจิรกิตต์ภณ ปิริยสุวัฒน์. (2560). *นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดและการจัดการเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืนของจังหวัดเลย* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรเดช ขวเดช และนางทองงาม สุดสน. (2566). การประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2), 745-757.

- อุกริช พิงส์โสภา. (2558). ปาฐกถาพิเศษ โครงการพัฒนาศักยภาพข้าราชการ พนักงาน และ ลูกจ้างของหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัดน่าน. น่าน: สำนักงานจังหวัดน่าน.
- บัณฑิต ลำซำ. (2557). บรรยายพิเศษ โครงการรักษ่อน่าน เรื่อง บริบทและยุทธศาสตร์ ของการรักษาป่าจังหวัดน่าน. น่าน: มูลนิธิรักษ่อน่าน.
- สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปัว. (2568). แผนพัฒนาหมู่บ้านวังม่วง พ.ศ.2566-2570. น่าน: องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำปัว.
- งานทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงสา. (2568). ข้อมูลทะเบียนราษฎรอำเภอเวียงสา จังหวัด น่าน. น่าน: ที่ว่าการอำเภอเวียงสา.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory analysis* (3rd ed.). New York : Harper and Row.

บทความวิชาการ

การศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษาในยุค AI:
การนำนโยบายสู่การปฏิบัติในโลกพลิกผัน
INCLUSIVE PRIMARY EDUCATION IN THE AI ERA: POLICY
IMPLEMENTATION IN A DISRUPTIVE WORLD

เรียม เพชรสารพรม^{1*}Riam Petsaraprom^{1*}

*Corresponding Author Email: petsaraprom2020@gmail.com

Received May 7, 2026; Revised July 8, 2026; Accepted July 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษาในยุค AI ภายใต้บริบทโลกพลิกผัน และเสนอแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยใช้การทบทวนวรรณกรรมเชิงวิชาการเป็นฐานในการสังเคราะห์องค์ความรู้ บทความบูรณาการแนวคิดสำคัญ ได้แก่ การศึกษาแบบเรียนรวม AI โลกยุคพลิกผัน และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ผลการวิเคราะห์พบว่า แม้นโยบายการศึกษาของไทยจะให้ความสำคัญกับความเสมอภาค และการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่การดำเนินการในระดับสถานศึกษายังเผชิญกับข้อจำกัดด้านความพร้อมของครู ทรัพยากร และระบบสนับสนุน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในขณะเดียวกัน ปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และลดข้อจำกัดของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม หากมีการออกแบบนโยบาย และระบบการใช้อย่างเหมาะสม บทความเสนอแนวทางเชิงนโยบายในลักษณะบูรณาการหลายระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย (ระดับมหภาค) ระดับสถานศึกษา (ระดับกลาง) และระดับครู (ระดับจุลภาค) โดยเน้นการใช้ AI เป็นเครื่องมือในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาสมรรถนะครู และการสร้างระบบสนับสนุนที่ยืดหยุ่น ทั้งนี้ การขับเคลื่อน

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Doctor of Education Program in Special Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

นโยบายจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และยึดหลักความเป็นธรรมและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบการศึกษาแบบเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การศึกษาแบบเรียนรวม; AI; การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ; โลกพลิกผัน; โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This academic article aimed to analyze inclusive education in primary schools in the era of artificial intelligence (AI) under a disruptive global context and to propose policy implementation approaches. The study employed a literature review to synthesize key concepts, including inclusive education, AI in education, VUCA/BANI world perspectives, and policy implementation. The findings revealed that although Thai educational policies emphasize equity and the integration of technology to enhance educational quality, practical implementation at the school level still faces challenges, particularly in terms of teacher readiness, resource limitations, and support systems. These challenges contribute to a gap between policy intentions and actual practices. At the same time, AI has significant potential to support personalized learning and enhance inclusive education by addressing diverse learner needs. However, its effectiveness depends on appropriate policy design and ethical implementation. The article proposed a multi-level policy framework encompassing macro (policy), meso (school), and micro (teacher) levels. It emphasized the use of AI as a tool to promote educational equity, the development of teacher competencies, and the establishment of flexible support systems. Furthermore, policy implementation must be adaptive to the rapidly changing global context while ensuring fairness, inclusivity, and ethical use of technology to ensure the effective and sustainable development of the inclusive education system.

Keyword: Inclusive Education; AI; Policy Implementation; Disruptive World; Primary Education

บทนำ

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาให้เกิดความเสมอภาค และความเป็นธรรม โดยมุ่งให้ผู้เรียนทุกคน รวมถึงผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และมีคุณภาพในระบบเดียวกัน สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2561) อธิบายว่า การศึกษาแบบเรียนรวม มิใช่เพียงการจัดผู้เรียนให้อยู่ร่วมกันในห้องเรียน แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ขณะที่วรรณิ์ แกมเกตุ (2555) ชี้ว่า ความสำเร็จของการศึกษาเรียนรวมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความพร้อมของครู ระบบสนับสนุน และนโยบายที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยพื้นฐานของการพัฒนาผู้เรียน กลับพบว่า การจัดการศึกษาเรียนรวมยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะการดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่ยังขาดระบบสนับสนุนที่เพียงพอ ทั้งด้านบุคลากร เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้อยังไม่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ซึ่งมักอธิบายผ่านกรอบแนวคิด VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) และ BANI (Brittle, Anxious, Nonlinear, Incomprehensible) ที่สะท้อนถึงโลกที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน และยากต่อการคาดการณ์ (Cascio, 2020) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะผู้เรียนให้สามารถปรับตัวได้ในโลกอนาคต หนึ่งในปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลง คือ การพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ซึ่งเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการสนับสนุนครูในการจัดการเรียนการสอน (Luckin et al., 2016) อย่างไรก็ตาม วิจารณ์ พานิช (2555) ชี้ให้เห็นว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในระบบการศึกษาจะเกิดประสิทธิผลได้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งระบบนิเวศทางการศึกษา มิใช่เพียงการเพิ่มเครื่องมือเทคโนโลยีเท่านั้น ในบริบทนี้ การศึกษาเรียนรวมจึงต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ กล่าวคือ การทำให้เทคโนโลยี AI เป็น “เครื่องมือแห่งความเสมอภาค” มิใช่ “ตัวเพิ่มความเหลื่อมล้ำ” ซึ่งต้องอาศัยการกำหนดนโยบาย และการดำเนินงานที่เหมาะสม

แม้ประเทศไทยจะมีการส่งเสริมการศึกษาเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง แต่ในระดับปฏิบัติยังพบปัญหาสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษา เช่น ครูขาดความรู้ และทักษะในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ภาระงานครูที่สูงทำให้ไม่สามารถออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคลได้อย่างเต็มที่ และขาดเครื่องมือสนับสนุนที่เหมาะสม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2561) นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรและเทคโนโลยียังเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และ AI ได้อย่างเท่าเทียม ส่งผลให้ผู้เรียนบางกลุ่มถูกทิ้งไว้ข้างหลัง ซึ่งขัดแย้งกับหลักการของการศึกษาเรียนรวมที่มุ่งสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2569) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาโดยเน้น “การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา” เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญ พร้อมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังเน้นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน นโยบายการศึกษาปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ AI เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เช่น การส่งเสริม AI Literacy การเรียนรู้ทุกที่ทุกเวลา และนโยบายลดภาระงานครู (Work Smart) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ครูสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนได้มากขึ้น

แม้ว่านโยบายการศึกษาจะมีความชัดเจนและครอบคลุม แต่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับโรงเรียนยังคงมีช่องว่างสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม ซึ่งยังขาดกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรม ชูศรี วงศ์รัตน์ (2562) ชี้ว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยระบบข้อมูล การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ยังพบว่า การใช้เทคโนโลยี AI ในโรงเรียนยังอยู่ในระดับเริ่มต้น และขาดการบูรณาการกับการจัดการศึกษาเรียนรวมอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ศักยภาพของ AI ยังไม่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างเต็มที่

จากบริบทและปัญหาดังกล่าว บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์ความท้าทายของการจัดการศึกษาเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษาในบริบทโลกพลิกผันและยุคปัญญาประดิษฐ์ 2. วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการศึกษากับการปฏิบัติจริงในระดับสถานศึกษา และ 3. เสนอแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในการจัดการศึกษาเรียนรวม โดยบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม โดยมุ่งหวังให้ข้อเสนอใน

บทความสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความเสมอภาค ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้เรียนในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี และกรอบการวิเคราะห์

การศึกษา และวิเคราะห์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษาภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน จำเป็นต้องอาศัยการมองภาพรวมเชิงระบบที่ผสมรวมทั้งมิติด้านปรัชญาการศึกษา เทคโนโลยีสมัยใหม่ บริบทแวดล้อม และกลไกการบริหารจัดการเข้าด้วยกัน เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จึงได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีสำคัญ 4 ส่วนหลักที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเชิงเหตุ และผล ดังนี้ แนวคิดการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education) ซึ่งถือเป็นแกนเป้าหมายอุดมการณ์ของระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นความเสมอภาค และตอบสนองความหลากหลายของมนุษย์ ถัดมาคือแนวคิด AI กับการศึกษา (AI in Education) ในฐานะเครื่องมือนวัตกรรมสำคัญที่จะเข้ามาปฏิรูปและหลายขีดจำกัดของการเรียนรู้แบบเดิม ทว่า การประยุกต์ใช้สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงรอบด้าน ซึ่งอธิบายด้วย แนวคิดโลกยุคพลิกผัน อันเป็นบริบทความท้าทายที่บีบบังคับให้ทุกภาคส่วนต้องปรับตัวอย่างยืดหยุ่น และท้ายที่สุดคือ แนวคิดการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) ซึ่งเป็นกลไกขับเคลื่อนในการปิดช่องว่าง (Policy Gap) และแปรเจตนารมณ์จากระดับมหภาคไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในชั้นเรียนจริงอย่างเป็นรูปธรรม รายละเอียดของแนวคิดทฤษฎีจากการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดหลักและผลกระทบต่อการดำเนินงานในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมยุคดิจิทัล

แนวคิดหลัก / ทฤษฎีอ้างอิง	ประเด็นสำคัญเชิงวิชาการ	ผลกระทบต่อนโยบาย	ผลกระทบต่อระดับสถานศึกษา	ผลกระทบต่อระดับครูผู้สอน
1. การศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education) (Ainscow, 2005; สุรางค์, 2561; วรณี, 2555; Tomlinson, 2014; Hallahan et al., 2019)	- ยึดหลักความเสมอภาคและเท่าเทียม - ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล - ปรับเปลี่ยนหลักสูตรและวิธีสอนเชิงระบบ	กำหนดนโยบายและจัดสรรทรัพยากรสนับสนุนที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง	บริหารจัดการระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมที่รองรับความหลากหลาย	ออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคลและจัดทำแผน IEP

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดหลักและผลกระทบต่อการดำเนินงานในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมยุคดิจิทัล (ต่อ)

แนวคิดหลัก / ทฤษฎี อ้างอิง	ประเด็นสำคัญเชิง วิชาการ	ผลกระทบต่อ ระดับนโยบาย	ผลกระทบต่อระดับ สถานศึกษา	ผลกระทบต่อระดับ ครูผู้สอน
2. AI กับการศึกษา (AI in Education) (Luckin et al., 2016; Holmes et al., 2019)	- วิเคราะห์ข้อมูลเรียนรู้และตอบสนองเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) - เป็นเครื่องมือสิ่งอำนวยความสะดวกข้อจำกัด - ต้องคำนึงถึงจริยธรรมและอคติของระบบ (Bias)	วางกรอบธรรมาภิบาลข้อมูล ป้องกันความเหลื่อมล้ำดิจิทัล และสนับสนุน Big Data	นำ AI มาใช้ในระบบคัดกรอง ติดตามพัฒนาการ และบริหารจัดการข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือน	ใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรม ช่วยวางแผนการสอน และลดภาระงานเพื่อเพิ่มเวลาดูแลเด็ก
3. โลกยุคพลิกผัน (Bennett & Lemoine, 2014; Cascio, 2020; วิจารย์, 2555; ไพฑูรย์, 2561)	- โลกผันผวน เปราะบางและยากจะคาดเดา - ระบบนิเวศการศึกษาเปลี่ยนแปลงต่อเนื่อง - ต้องเปลี่ยนจาก "ถ่ายทอดความรู้" สู่ "การสร้างสมรรถนะ"	ออกแบบนโยบายและแผนกลยุทธ์ที่มีความยืดหยุ่นสูง ไม่ยึดติดรูปแบบตายตัว	ปรับโครงสร้างการบริหารโรงเรียนให้คล่องตัวและพร้อมเผชิญความเปลี่ยนแปลง	พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การปรับตัว และเสริมสร้างสมรรถนะแห่งอนาคตให้ผู้เรียน
4. การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ (Policy Implementation) (Sabatier, 1986; Lipsky, 1980; ชูศรี, 2562; ธีระ, 2563)	- เชื่อมโยงเจตนารมณ์สู่ผลลัพธ์จริง - ต้องบูรณาการแนวคิดแนวดิ่ง (Top-down) และแนวราบ (Bottom-up) - ครูคือเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการที่มีผลต่อความสำเร็จ	สร้างนโยบายที่ชัดเจนและสนับสนุนระบบสารสนเทศงบประมาณและเทคโนโลยี	ปิดช่องว่างนโยบาย (Policy Gap) โดยปรับใช้นโยบายให้สอดคล้องกับบริบทจริง	ครูทำหน้าที่ตีความและแปลงนโยบายสู่ห้องเรียนจริงในฐานะเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึง การสังเคราะห์ความเชื่อมโยงของแนวคิด และทฤษฎีทั้ง 4 มิติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แต่ละแนวคิดไม่ได้แยกขาดจากกัน แต่ส่งผลกระทบอย่างเป็นพลวัตต่อกลไกการนำนโยบายสู่การปฏิบัติทั้ง 3 ระดับเชิงระบบ กล่าวคือ ระดับนโยบาย ต้องทำหน้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ยืดหยุ่น และสนับสนุนทรัพยากร ระดับสถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นระบบนิเวศที่พร้อมปรับตัวรองรับความหลากหลาย และระดับครูผู้สอน ทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักที่นำเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการสอนเพื่อตอบสนองผู้เรียนเป็นรายบุคคล

สรุปได้ว่า การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในยุค AI ท่ามกลางความท้าทายของโลกพลิกผัน ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยการสั่งการจากบนลงล่างแบบตายตัว แต่ต้องอาศัยกลไกการบูรณาการที่สมดุล การศึกษาแบบเรียนรวมที่มุ่งสร้างความเสมอภาคและไม่ทิ้งผู้เรียนคนใดไว้ข้างหลัง AI ที่เข้ามาช่วยทลายข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ลดภาระงานครู และสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ภายใต้กรอบจริยธรรมที่เข้มงวด ในโลกยุคพลิกผันที่บังคับให้ระบบการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นสูง และพร้อมปรับตัวอยู่เสมอ กระบวนการนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่ต้องให้ความสำคัญกับครู และสถานศึกษาในฐานะผู้ปฏิบัติงานระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้เปลี่ยนนโยบายให้กลายเป็นการกระทำที่เกิดผลสัมฤทธิ์จริง

แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในการจัดการศึกษาเรียนรวมในยุค AI

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ผ่านกรอบแนวคิดการศึกษาแบบเรียนรวม AI บริบทโลกพลิกผัน และการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ สามารถนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมผ่านกรอบแนวคิดการขับเคลื่อนนโยบายเรียนรวมผสาน AI แบบบูรณาการหลายระดับ (Multi-Level Integrated AI-Driven Inclusive Education Framework) ดังภาพนี้

พลักโถมการศึกษาเรียนรวมด้วยพลัง AI (Driving Inclusive Education with AI)

ระดับนโยบายและระบบนิเวศสถานศึกษา (Macro & Meso Level)

นโยบายเชิงโครงสร้างและธรรมาภิบาล

การจัดการระบบนิเวศโรงเรียนอัจฉริยะ

ระดับการปฏิบัติของครูและผลสำเร็จ (Micro Level & Outcomes)

การพัฒนาสมรรถนะครู (TPACK-Inclusion)

ปรับบทบาทครูสู่ "กัลยาณมิตร"

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการขับเคลื่อนนโยบายเรียนรวมผสาน AI แบบบูรณาการหลายระดับ (Multi-Level Integrated AI-Driven Inclusive Education Framework)

ประเด็นที่ 1 ระดับนโยบาย การสร้างกลไกเชิงโครงสร้างและธรรมาภิบาล ปัญญาประดิษฐ์ การแปลงเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2569) และ นโยบายลดภาระงานครูสู่การปฏิบัติจริงในยุค AI จำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากการออกคำสั่ง แนวตั้ง ไปสู่การวางโครงสร้างพื้นฐานที่ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำดิจิทัล หน่วยงาน ส่วนกลาง และเขตพื้นที่การศึกษาต้องดำเนินการใน 3 มาตรการหลัก คือ

1. การกระจายโครงสร้างพื้นฐานไอซีทีอย่างทั่วถึง เพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาทุก ขนาด โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงสัญญาณ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และคลาวด์คอมพิวเตอร์ที่เป็นฐานรากของเครื่องมือ AI ได้อย่างเท่าเทียม

2. การปฏิรูประบบงบประมาณเพื่อเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก เปลี่ยน รูปแบบการจัดซื้อจัดจ้างส่วนกลางที่ล่าช้า เป็นการจัดสรรงบประมาณในลักษณะคูปอง เทคโนโลยี AI เพื่อการเรียนรู้รวม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปเลือกซื้อ หรือเช่าใช้ บริการซอฟต์แวร์ AI เช่น ระบบแปลงเสียงเป็นข้อความสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง ทางการได้ยิน หรือแพลตฟอร์มปรับเนื้อหาตามระดับการเรียนรู้อัตโนมัติ ได้ตรงตาม ลักษณะ และความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ๆ

3. การจัดตั้งกรอบแนวปฏิบัติทางจริยธรรมข้อมูล กำหนดมาตรฐานความ ปลอดภัย และการปกป้องความเป็นส่วนตัวของข้อมูลเด็กพิเศษที่ถูกป้อนเข้าสู่ระบบ AI ป้องกันอคติเชิงอัลกอริทึม ที่อาจจัดประเภทผู้เรียนผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Holmes et al. (2019) ในเรื่องความเป็นธรรมในการใช้เทคโนโลยี

ประเด็นที่ 2 ระดับสถานศึกษา การบริหารจัดการ และสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ รวม ในระดับปฏิบัติการ โรงเรียนประถมศึกษาคือจุดยุทธศาสตร์สำคัญเนื่องจากเป็นด่าน แรกของการพัฒนาผู้เรียน การขับเคลื่อนนโยบายในระดับนี้ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมการจัดการ ดำเนินการปรับเปลี่ยนระบบนิเวศภายในโรงเรียน ผ่านกรอบการดำเนินงาน ดังนี้

1. การจัดตั้งระบบข้อมูลคัดกรอง บูรณาการ AI ร่วมกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำกรณีศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ เริ่มทดลองใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนและการส่งงานของนักเรียนมา วิเคราะห์ความเสี่ยงล่วงหน้า ผลลัพธ์พบว่า ระบบสามารถช่วยคัดกรองนักเรียนที่มี แนวโน้มเผชิญปัญหาการเรียนรู้ช้า หรือกลุ่มเสี่ยงสมาธิสั้นได้เร็วกว่าการสังเกตด้วยสายตา

ของครูเพียงอย่างเดียวถึงร้อยละ 40 ทำให้สถานศึกษาสามารถออกแบบมาตรการช่วยเหลือเบื้องต้น และจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ได้ทันทั่วทั้ง

2. การบริหารงานแบบยืดหยุ่นและคล่องตัว ลดขั้นตอนการทำงานที่เป็นเอกสาร เปลี่ยนไปสู่การใช้ระบบบริหารสถานศึกษา เพื่อลดเวลาในการจัดทำรายงาน และปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้มีความยืดหยุ่น เอื้อต่อการดึงตัวนักเรียนกลุ่มเรียนรวมมาเสริมทักษะเฉพาะด้านโดยไม่กระทบต่อเวลาเรียนหลัก

3. การสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือ โรงเรียนประถมศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนรวมได้สำเร็จ ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างครูประจำชั้น ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง และแพทย์เฉพาะทาง ผ่านแอปพลิเคชัน หรือแพลตฟอร์มกลาง เพื่อติดตามพัฒนาการของเด็กอย่างไรร้อยต่อตามแนวคิดของชูศรี วงศ์รัตน์ (2562) และธีระ รุญเจริญ (2563)

ประเด็นที่ 3 ระดับครู การพัฒนาสมรรถนะครูกัลยาณมิตรในห้องเรียนผสมเทคโนโลยี ครู คือ กลไกความสำเร็จของการขับเคลื่อนนโยบาย (Lipsky, 1980) ในยุคโลกพลิกผันและ AI ครูประจำชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งผ่านความรู้อีกต่อไป แต่ต้องได้รับการยกระดับสมรรถนะและการปรับเปลี่ยนบทบาท ดังนี้

1. การพัฒนาสมรรถนะแบบบูรณาการ หมายถึง การสร้างทักษะให้ครูมีความรู้ในเนื้อหา ผสานเทคโนโลยี และความเข้าใจในศาสตร์การจัดการเรียนรวมอย่างลึกซึ้ง ครูต้องได้รับการฝึกอบรมให้สามารถใช้งาน Generative AI เช่น ChatGPT หรือ Claude ในการเป็นผู้ช่วยออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ยกตัวอย่างกรณีศึกษาในต่างจังหวัดที่มีครูประจำชั้น 1 คนต่อนักเรียน 35 คน ซึ่งมีเด็กเรียนรวมที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) อยู่ร่วมด้วย 3 คน ครูได้ใช้ AI ช่วยแปลงเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ที่ยากให้กลายเป็นนิทานภาพและคำศัพท์ที่ง่ายขึ้นสำหรับเด็กกลุ่ม LD โดยเฉพาะ ในขณะที่เด็กกลุ่มปกติสามารถเรียนเนื้อหาหลักตามปกติได้ การประยุกต์ใช้ในลักษณะนี้ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนเฉพาะบุคคลได้ในห้องเรียนโดยไม่สร้างภาระงานล้นมือ (Tomlinson, 2014)

2. การใช้ AI ปลดล็อกภาระงาน นำ AI มาใช้ในการตรวจสอบข้อสอบแบบอัตนัยเบื้องต้น การจัดเก็บคะแนน หรือการรวบรวมพฤติกรรมเด็ก เพื่อคืนเวลาที่มีค่าที่สุดของครูกลับคืนมาสู่ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียน

3. การเปลี่ยนบทบาทครูสู่กัลยาณมิตร ผู้สร้างแรงบันดาลใจ เมื่อ AI ทำหน้าที่ปรับเนื้อหาและวิเคราะห์ผลการเรียนให้แล้ว ครูจะสามารถมุ่งเน้นที่ AI ไม่สามารถทดแทนได้ คือ การ

ให้ความอบอุ่น ความเข้าใจ จิตวิทยาการศึกษา และความเมตตากรุณา (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2561) เพื่อสร้างเสริมพลังใจ และความสุขในการเรียนรู้ร่วมกันของเด็กทุกคนในชั้นเรียน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในบทความนี้ คือ กรอบแนวทางการขับเคลื่อนนโยบายเรียนรวมผสมผสาน AI แบบบูรณาการหลายระดับ ซึ่งช่วยปิดช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริงในโลกยุคพลิกผัน กรอบแนวคิดนี้ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการนำเทคโนโลยี AI มาใช้เป็นเครื่องมือด้านเทคนิค แต่เป็นการขับเคลื่อนเชิงระบบที่ผสานคุณค่าเชิงนวัตกรรมและการจัดการเข้าด้วยกัน 3 ระดับ

1. ระดับนโยบาย ปรับกลไกการจัดสรรงบประมาณสู่ระบบคุ้มครองเทคโนโลยี AI เพื่อการเข้าถึงที่เท่าเทียม พร้อมวางแผนปฏิบัติจริยธรรมข้อมูลเด็กพิเศษ

2. ระดับสถานศึกษา บริหารจัดการแบบยืดหยุ่นด้วยระบบข้อมูลคัดกรองและสร้างระบบนิเวศความร่วมมือร่วมกับผู้ปกครองและแพทย์

3. ระดับครู ยกระดับสมรรถนะครูในการใช้ Generative AI ออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล เพื่อลดภาระงาน และคืนเวลาให้ครูได้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงที่มอบความอบอุ่นและเมตตาแก่ผู้เรียน

สรุป

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษายุค AI ภายใต้บริบทโลกพลิกผัน ไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนโยบายแนวดิ่งแบบตายตัวได้ เนื่องจากในทางปฏิบัติยังเผชิญข้อจำกัดด้านความพร้อมของครู และงบประมาณสนับสนุน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง แม้เทคโนโลยี AI จะมีศักยภาพสูงในการสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และเอื้อต่อการจัดการเรียนรวม แต่หากขาดระบบธรรมาภิบาลที่รัดกุม เทคโนโลยีอาจกลายเป็นตัวเร่งความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาแทน การสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่ผสมผสานทั้งแนวทางจากบนลงล่าง และจากล่างขึ้นบน โดยใช้ AI เป็นผู้ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล และแบ่งเบาภาระงานบริหาร เพื่อให้สถานศึกษาและครูสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนบนพื้นฐานของจริยธรรม และความเสมอภาค การเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติที่ยืดหยุ่นและสมดุล จะเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทย และสร้างโอกาสที่เท่าเทียมให้กับผู้เรียนทุกคนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยเชิงประจักษ์ ควรมีการดำเนินงานวิจัยเชิงทดลอง หรือวิจัยเชิงผลงานวิธี เพื่อนำเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ (AI) เช่น แพลตฟอร์มการเรียนรู้เฉพาะบุคคล หรือระบบข้อมูลคัดกรอง ไปทดลองใช้ในห้องเรียนเรียนรวมของโรงเรียนประถมศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาการทางพฤติกรรม และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และครูผู้สอนอย่างเป็นรูปธรรม

2. การวิจัยและพัฒนากรอบจริยธรรม AI สำหรับเด็กพิเศษ ควรมีการศึกษาเชิงลึกเพื่อสร้างกรอบจริยธรรม มาตรฐาน และแนวปฏิบัติระดับชาติ ในการใช้ AI กับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษโดยเฉพาะ มุ่งเน้นไปที่การคุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลเด็ก การป้องกันอคติเชิงอัลกอริทึม และการแสวงหาเครื่องชี้วัดความเป็นธรรมทางการศึกษาในยุคดิจิทัล

3. การวิจัยเชิงนโยบาย และการประเมินผลกระทบ ควรมีการวิจัยติดตาม และประเมินผลช่องว่างนโยบาย ภายหลังจากการนำนโยบายลดภาระงานครู และนโยบายส่งเสริม AI Literacy ไปบูรณาการกับการจัดการเรียนรวมในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อค้นหาปัจจัยความสำเร็จ และอุปสรรคสำคัญในการแปลงนโยบายมหภาคสู่ชั้นเรียนประถมศึกษาในบริบทและขนาดของโรงเรียนที่แตกต่างกัน

4. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบและการพัฒนาตัวแบบนวัตกรรมเชิงพื้นที่ ควรศึกษาเปรียบเทียบโมเดลการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนรวมที่ใช้ AI ระหว่างโรงเรียนในบริบทเมืองกับโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกล เพื่อพัฒนารูปแบบนวัตกรรมการจัดการที่ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ และทรัพยากรของแต่ละพื้นที่อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2569). *นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569–2570*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2562). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธีระ รุญเจริญ. (2563). *การบริหารสถานศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). *เปลี่ยนผ่านการศึกษาสู่การศึกษาไทย 4.0 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วรรณิ แกมเกตุ. (2555). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2561). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change. *Journal of Educational Change*, 6(2), 109–124.
- Bennett, N., & Lemoine, G. J. (2014). What VUCA really means for you. *Harvard Business Review*, 92(1/2), 27-28.
- Cascio, J. (2026). *Facing the Age of Chaos: Introducing the BANI Framework*. Retrieved May 7, 2026, from <https://medium.com>.
- Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2019). *Exceptional learners: An introduction to special education* (14th ed.). NJ: Pearson Education.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Boston: Center for Curriculum Redesign.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M., & Forcier, L. B. (2016). *Intelligence unleashed: An argument for AI in education*. NJ: Pearson Education.

- Sabatier, P. A. (1986). Top-down and bottom-up approaches to implementation research: A critical analysis and suggested synthesis. *Journal of Public Policy*, 6(1), 21–48.
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). VA: ASCD.

บทความวิชาการ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อพัฒนาเมืองน่าอยู่ ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

PROMOTING QUALITY OF LIFE AND HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT FOR LIVABLE CITIES IN THE EASTERN ECONOMIC CORRIDOR

รัตติยา ทองสุข^{1*}, ตระกูล จิตวัฒนากร¹, บุษกร วัฒนบุตร¹Rattiya Thongsuk ^{1*}, Trakul Chitwattanakorn¹, Busakorn Watthanabut¹

*Corresponding Author Email: zizarray@gmail.com

Received May 22, 2026; Revised July 23, 2026; Accepted August 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งวิเคราะห์และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิต การพัฒนาทุนมนุษย์ การวางผังเมืองและการออกแบบชุมชนเมือง และแนวคิดเมืองน่าอยู่ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เนื้อหาพัฒนาจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารนโยบาย และกรณีศึกษาการพัฒนาเมืองในต่างประเทศ โดยเสนอว่า ความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ที่มีได้ขึ้นอยู่กับการผลิตกำลังคนให้มีทักษะตรงตามความต้องการของอุตสาหกรรมเพียงประการเดียว แต่ยิ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพของเมืองที่สามารถดึงดูด พัฒนา ใช้ศักยภาพ และรักษาทุนมนุษย์ให้อยู่ในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะของบทความคือ “กรอบระบบนิเวศเมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์” ซึ่งเชื่อมโยง 4 ชั้นองค์ประกอบ ได้แก่ 1. ฐานคุณภาพชีวิต ครอบคลุมสุขภาพ ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน 2. ระบบเมืองที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐาน การเดินทาง บริการสาธารณะ พื้นที่สีเขียว และการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน 3. วงจรทุนมนุษย์ ตั้งแต่การดึงดูด การพัฒนา การใช้ศักยภาพ จนถึงการรักษาบุคลากร และ 4. ผลลัพธ์ระดับพื้นที่ ได้แก่ ผลผลิตภาพ นวัตกรรม ความทั่วถึง ความสามารถในการแข่งขัน และความยั่งยืน สำหรับ EEC ควรขับเคลื่อนผ่านสามกลไกสำคัญ คือ การสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่

¹ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ประเทศไทย¹ North Bangkok University, Thailand

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และโอกาสทางเศรษฐกิจ และการจัดทํานโยบาย สิทธิประโยชน์ และกลไกการมีส่วนร่วมที่เชื่อมยุทธศาสตร์เมืองกับยุทธศาสตร์ทุนมนุษย์อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: คุณภาพชีวิต; การพัฒนาทุนมนุษย์; เมืองน่าอยู่; เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

Abstract

This academic article analyzed and synthesized the relationships among quality of life, human capital development, urban planning and design, and the concept of livable cities in order to propose directions for livable city development in the Eastern Economic Corridor (EEC). Drawing on theoretical literature, policy documents, and international urban cases. The article argued that territorial competitiveness depends not only on producing skills that matched industrial demand, but also on the quality of urban environments that can attract, develop, utilize, and retain human capital over time. The article proposed a “Livable City–Human Capital Ecosystem” comprising four interconnected layers: 1) Quality-of-life foundation encompassing health, housing, safety, environmental quality, and work–life balance; 2) Enabling urban systems, including infrastructure, mobility, public services, green space, and mixed land use; 3) Human capital cycle involving attraction, development, effective utilization, and retention; and 4) Territorial outcomes in productivity, innovation, inclusion, competitiveness, and sustainability. For the EEC, the framework should be advanced through three mechanisms: creating livable environments, developing infrastructure and economic opportunities, and establishing policies, incentives, and participatory governance that systematically integrated urban development with human capital strategies.

Keyword: Quality of Life; Human Capital Development; Livable City; Eastern Economic Corridor

บทนำ

พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 กำหนดให้จังหวัด ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยองเป็นพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยมุ่งยกระดับ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

และบริการภาครัฐ กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืน และพัฒนาเมืองให้ทันสมัย ปลอดภัย และเหมาะสมต่อการอยู่อาศัย และประกอบกิจการ (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561, 2561) เป้าหมายดังกล่าว สะท้อนว่า EEC มิได้เป็นเพียงพื้นที่อุตสาหกรรม หรือการลงทุน แต่เป็นพื้นที่พัฒนา เศรษฐกิจ เมือง และสังคมที่ต้องบริหารความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตกับคุณภาพชีวิต ของประชาชนอย่างสมดุล

โครงสร้างเศรษฐกิจของ EEC ให้มีความสำคัญกับอุตสาหกรรมเป้าหมายใน 5 คลัสเตอร์ ได้แก่ การแพทย์และสุขภาพ ดิจิทัล ยานยนต์สมัยใหม่ โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG และอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งล้วนต้องการกำลังคนที่มีความรู้ ทักษะขั้นสูง และความสามารถ ในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออกจึงส่งเสริมการพัฒนากำลังคนตามแนวคิด EEC Model ที่เชื่อมสถาบันการศึกษา กับ สถานประกอบการ ตามหลัก “Demand Driven” ที่ใช้ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เป็นฐานในการออกแบบการศึกษา และการพัฒนาทักษะ เพื่อพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ให้มี ทักษะตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ผ่านความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก, 2567)

อย่างไรก็ตาม การมีแรงงานที่มีทักษะเพียงพอไม่อาจรับประกันได้ว่าพื้นที่จะ สามารถดึงดูด และรักษาบุคลากรเหล่านั้นไว้ได้ในระยะยาว บุคลากรที่มีศักยภาพสูง ตัดสินใจเลือกสถานที่อยู่อาศัย และทำงานจากหลายองค์ประกอบ ทั้งคุณภาพที่อยู่อาศัย การเข้าถึงบริการสุขภาพ และการศึกษา ความปลอดภัย การเดินทาง พื้นที่สาธารณะ คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางสังคม และโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพ ดังนั้น ยุทธศาสตร์ทุนมนุษย์จึงจำเป็นต้องเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์เมือง มิใช่แยกการพัฒนาคน ออกจากการพัฒนาพื้นที่

โครงการศูนย์ธุรกิจ EEC และเมืองใหม่น่าอยู่อัจฉริยะ (โครงการศูนย์ธุรกิจ EEC) ที่มีเป้าหมายเป็น ศูนย์กลางธุรกิจแห่งใหม่ ที่พร้อมต้อนรับนักลงทุน ผู้ประกอบการ และบุคลากรคุณภาพจากทั่วโลก เป็นศูนย์ธุรกิจเศรษฐกิจสีเขียว และเศรษฐกิจหมุนเวียน และกลุ่มธุรกิจที่อยู่อาศัย และการพัฒนาพื้นที่เชิงผสมผสาน (Mixed-Use) ภายใต้แนวคิด การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคมาตรฐานสากล แบบครบวงจร เพื่อรองรับ การพัฒนาธุรกิจแห่งอนาคตทั้งการลงทุน การวิจัย และการอยู่อาศัยเข้าด้วยกันอย่างสมดุล มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์พร้อมรองรับ

การเติบโตทางเศรษฐกิจในทุกมิติ ตอบโจทย์ทั้งการทำงาน การลงทุน และการใช้ชีวิตของ
ผู้คน เป็นตัวอย่างสำคัญของความพยายามเชื่อมการลงทุน การทำงาน การอยู่อาศัย และ
การใช้ชีวิตไว้ในระบบเมืองเดียวกัน โดยแนวคิดของโครงการให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียว
พลังงานสะอาด การเดินทางอัจฉริยะ บริการสาธารณะ นวัตกรรม และการพัฒนาแบบ
ผสมผสาน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2567)
อย่างไรก็ดี ในระดับพื้นที่ EEC โดยรวม ประเด็นสำคัญไม่ควรจำกัดเฉพาะการ “สร้างเมือง
ใหม่” แต่ควรครอบคลุมการยกระดับเมืองและชุมชนเดิมให้มีความน่าอยู่ สามารถเชื่อมต่อ
กับพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ และกระจายประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง

บทความนี้จึงมุ่งเสนอองค์ความรู้เชิงวิชาการว่า เมืองน่าอยู่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน
ทางสังคมของการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยสังเคราะห์แนวคิดคุณภาพชีวิต ทฤษฎีทุนมนุษย์
การวางผังเมือง และการออกแบบชุมชนเมือง และเมืองน่าอยู่ เพื่อนำไปสู่กรอบระบบนิเวศ
เมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์ ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนา EEC ที่บูรณาการ
มิติคน เศรษฐกิจ พื้นที่ และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน

คุณภาพชีวิตในฐานะฐานของการพัฒนาทุนมนุษย์

องค์การอนามัยโลกให้นิยามคุณภาพชีวิตว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสถานะของ
ตนภายใต้บริบทวัฒนธรรม ระบบค่านิยม เป้าหมาย ความคาดหวัง มาตรฐาน และความ
กังวลของแต่ละคน โดยครอบคลุมสุขภาพกาย สภาพจิตใจ ระดับความเป็นอิสระ
ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อม (World Health
Organization [WHO], 2013) คุณภาพชีวิตจึงเป็นแนวคิดพหุมิติ และมีทั้งองค์ประกอบ
เชิงวัตถุวิสัย เช่น รายได้ ที่อยู่อาศัย และการเข้าถึงบริการ กับองค์ประกอบเชิงอัตวิสัย เช่น
ความพึงพอใจ ความมั่นคงทางใจ และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

แนวคิดดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ เพราะสุขภาพะทางกาย
และใจ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา เป็นเงื่อนไขให้
บุคคลสามารถเรียนรู้ สร้างสรรค์ และใช้ความสามารถได้อย่างเต็มศักยภาพ ในทางกลับกัน
สภาพแวดล้อมที่มีมลพิษ การเดินทางที่ใช้เวลานาน ค่าครองชีพสูง ความไม่มั่นคงของที่อยู่
อาศัย หรือความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ ย่อมลดประสิทธิภาพการทำงาน และทำให้
บุคลากรตัดสินใจย้ายออกจากพื้นที่

กรอบ Better Life Index ขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการ
พัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development [OECD], 2025)

ช่วยขยายการพิจารณาคุณภาพชีวิตให้ครอบคลุมที่อยู่อาศัย รายได้ งาน ความสัมพันธ์ทางสังคม ความรู้และทักษะ คุณภาพสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของพลเมือง สุขภาพ ความพึงพอใจในชีวิต ความปลอดภัย และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน มิติเหล่านี้สามารถประยุกต์เป็นฐานกำหนดตัวชี้วัดเมืองน่าอยู่ใน EEC โดยไม่จำกัดการประเมินความสำเร็จไว้ที่มูลค่าการลงทุน หรืออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น การพัฒนาเมืองใน EEC จึงควรมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอยู่อาศัย การทำงาน และการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เพื่อดึงดูดและรักษามูลค่าการที่มีทักษะจากทั้งในและต่างประเทศ การให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตมิได้เป็นภาระต้นทุนที่แยกออกจากการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เป็นการลงทุนระยะยาวที่ช่วยลดต้นทุนสุขภาพ เพิ่มผลิตภาพ ส่งเสริมความผูกพันต่อพื้นที่ และสร้างฐานทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพสำหรับการแข่งขันในอนาคต

ทุนมนุษย์: จากการลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะสู่การดึงดูดและรักษาคคน

ทฤษฎีทุนมนุษย์มองว่าความรู้ ทักษะ สุขภาพ และคุณลักษณะของบุคคลเป็นทุนที่สามารถสะสมผ่านการลงทุน และสร้างผลตอบแทนแก่บุคคล องค์กร และสังคม Schultz (1961) อธิบายการลงทุนในมนุษย์ผ่านการศึกษ การฝึกอบรม สุขภาพ และการเคลื่อนย้ายเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า ขณะที่ Becker (1975) เน้นความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนด้านการศึกษา และการฝึกอบรมกับผลิตภาพและรายได้ แนวคิดทั้งสองทำให้การพัฒนาคนถูกพิจารณาเป็นกลไกหลักของการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในบริบทเศรษฐกิจฐานความรู้ การพัฒนาทุนมนุษย์มิได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลสำเร็จการศึกษา หรือได้รับการฝึกอบรม แต่เป็นวงจรต่อเนื่องตั้งแต่การสร้างทักษะ การเข้าสู่ตลาดแรงงาน การใช้ทักษะให้ตรงกับงาน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการรักษาความสามารถให้อยู่ในระบบเศรษฐกิจ OECD (2012) เสนอกรอบยุทธศาสตร์สามด้าน ได้แก่ การพัฒนาทักษะที่เหมาะสม การกระตุ้นให้คนเข้าสู่ และคงอยู่ในตลาดแรงงาน และการใช้ทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ กรอบนี้สอดคล้องกับแนวทาง Demand Driven ของ EEC ที่เชื่อมหลักสูตรกับความต้องการของอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม การนำทฤษฎีทุนมนุษย์มาประยุกต์กับการพัฒนาพื้นที่ควรเพิ่มมิติ “การดึงดูดและการรักษา” เข้าไปในวงจรทุนมนุษย์ เพราะพื้นที่ต่าง ๆ แข่งขันกันไม่เพียงด้านค่าจ้าง หรือสิทธิประโยชน์ แต่ยังแข่งขันด้วยคุณภาพของสถานที่ เครือข่ายวิชาชีพ ระบบนวัตกรรม ความสะดวกในการใช้ชีวิต และโอกาสของสมาชิกครอบครัว เมืองที่มีงาน

คุณภาพสูงแต่มีต้นทุนการเดินทางสูง ขาดบริการสาธารณะที่ได้มาตรฐาน หรือไม่เอื้อต่อ
ครอบครัว อาจไม่สามารถรักษาบุคลากรไว้ได้ แม้จะมีมาตรการจูงใจทางเศรษฐกิจก็ตาม

สำหรับ EEC วงจรทุนมนุษย์จึงควรประกอบด้วย 4 ขั้นที่เชื่อมต่อกัน ได้แก่ 1. การ
ดึงดูดบุคลากรด้วยงาน โอกาส และคุณภาพชีวิต 2. การพัฒนาด้วยการศึกษา การฝึกอบรม
และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3. การใช้ศักยภาพผ่านงานที่เหมาะสม เครือข่ายนวัตกรรม และการ
เป็นผู้ประกอบการ และ 4. การรักษาด้วยสภาพแวดล้อมการทำงาน และการอยู่อาศัยที่
ตอบสนองความต้องการในแต่ละช่วงชีวิต การมองทุนมนุษย์เป็นวงจรดังกล่าวช่วยให้การ
พัฒนาเมือง การศึกษา อุตสาหกรรม และสวัสดิการสังคมสามารถกำหนดนโยบายร่วมกันได้

การวางผังเมือง และการออกแบบชุมชนเมืองที่สนับสนุนคุณภาพชีวิต

การวางผังเมืองและการออกแบบชุมชนเมืองเป็นกลไกแปลงแนวคิดคุณภาพชีวิต
ให้ปรากฏเป็นรูปธรรมในพื้นที่ Howard (1902) เสนอแนวคิดเมืองสวน ที่ผสมข้อดีของ
เมืองกับธรรมชาติ และมุ่งสร้างชุมชนที่มีสุขภาวะ และความสมดุลทางเศรษฐกิจ แม้แนวคิด
ดังกล่าวเกิดขึ้นในบริบทต้นศตวรรษที่ 20 แต่หลักการเรื่องพื้นที่สีเขียว การกระจาย
กิจกรรม และการเชื่อมที่อยู่อาศัยกับงานยังมีคุณค่าต่อการวางแผนเมืองใหม่และการฟื้นฟู
เมืองเดิม

Lynch (1960) ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ และการรับรู้ของผู้ใช้เมือง
โดยเสนอองค์ประกอบภาพลักษณ์เมือง 5 ประการ ได้แก่ ทางสัญจร ขอบเขต ย่าน
จุดชุมนุม และจุดเด่น เมืองที่อ่าน และจดจำได้ง่ายช่วยลดความสับสน สร้างความมั่นคง
ทางอารมณ์ และทำให้ประชาชนเข้าถึงพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างมั่นใจ จุดชุมนุม เช่น สถานี
ขนส่ง จัตุรัส และพื้นที่กิจกรรม จึงมิได้เป็นเพียงองค์ประกอบทางกายภาพ แต่เป็นพื้นที่
สร้างปฏิสัมพันธ์ เครือข่าย และทุนทางสังคม

Jacobs (1992) ชี้ว่าความปลอดภัย และควมมีชีวิตชีวาของเมืองเกิดจากการใช้
พื้นที่อย่างต่อเนื่อง ความหลากหลายของกิจกรรม ช่วงเวลาใช้งานที่แตกต่างกัน บล็อกเมือง
ที่เชื่อมต่อได้ และการมี “สายตาบนท้องถนน” จากผู้คนในชุมชน แนวคิดนี้สนับสนุนการใช้
ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน ซึ่งช่วยให้ที่อยู่อาศัย งาน ร้านค้า บริการ และพื้นที่
สาธารณะอยู่ใกล้กัน ลดการเดินทาง และเพิ่มโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้

Speck (2012) เพิ่มมิติเมืองเดินได้ โดยเสนอให้จัดลำดับความสำคัญของคนเดิน
เท้าและระบบขนส่งสาธารณะ จัดการรถยนต์และที่จอดรถอย่างเหมาะสม สร้างถนนที่
ปลอดภัย ปลุกต้นไม้ และออกแบบอาคารให้สัมพันธ์กับพื้นที่สาธารณะ หลักการดังกล่าวมี

นัยต่อ EEC ซึ่งมีโครงสร้างเมือง และกิจกรรมเศรษฐกิจกระจายตัว การเชื่อมระบบราง และขนส่งมวลชนกับย่านที่อยู่อาศัย และแหล่งงานจึงควรทำควบคู่กับการพัฒนาทางเท้า จักรยาน และบริการช่วงต้นทาง-ปลายทาง

เมื่อสังเคราะห์แนวคิดของ Howard, Lynch, Jacobs และ Speck จะเห็นว่าเมืองที่ส่งเสริมทุนมนุษย์ต้องมีทั้งคุณภาพทางกายภาพ และคุณภาพทางสังคม กล่าวคือ ต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมต่อได้ พื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัยและมีชีวิตชีวา การใช้ที่ดินที่หลากหลาย และสภาพแวดล้อมที่ผู้คนรู้สึกเป็นเจ้าของ การออกแบบเมืองจึงควรยึดประสบการณ์ของผู้ใช้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมกำหนดพื้นที่ มิใช่เน้นเฉพาะภาพลักษณ์หรือเทคโนโลยีของเมือง

เมืองน่าอยู่ในฐานะระบบนิเวศของมนุษย์

แนวคิดเมืองน่าอยู่ต่อยอดจากการวางผังเมืองโดยให้ความสำคัญกับความสามารถของเมืองในการรองรับการอยู่อาศัย การทำงาน การเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์ในระยะยาว (Timmer & Seymoar, 2005) เสนอว่าเมืองน่าอยู่ต้องเอื้อให้ผู้คนมองเห็น รับฟัง และสื่อสารกัน มีพื้นที่สาธารณะที่ใช้จัดกิจกรรมและเรียนรู้ทางสังคม ปราศจากความกลัว เคารพความแตกต่าง และยอมรับความรู้ของผู้อยู่อาศัยในการออกแบบเมือง

ในเชิงการประเมิน Economist Intelligence Unit (2025) ใช้มิติความมั่นคงและความปลอดภัย บริการสุขภาพ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การศึกษา และโครงสร้างพื้นฐานในการประเมินความน่าอยู่ของเมือง แม้กรอบการจัดอันดับจะมีข้อจำกัดด้านบริบทและน้ำหนักตัวชี้วัด แต่สะท้อนว่าความน่าอยู่เกิดจากการทำงานร่วมกันของระบบหลายด้าน ไม่สามารถสร้างได้ด้วยโครงการทางกายภาพเพียงโครงการเดียว

สำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ เมืองน่าอยู่ทำหน้าที่เป็น “ระบบนิเวศ” เพราะเชื่อมโยงองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของบุคคลตลอดวงจรชีวิต คนวัยเริ่มทำงานอาจให้ความสำคัญกับโอกาสอาชีพ และเครือข่ายนวัตกรรม ขณะที่ครอบครัวให้ความสำคัญกับที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพ และความปลอดภัย ส่วนผู้สูงอายุต้องการการเข้าถึงบริการการเดินทางที่ไม่เป็นอุปสรรค และชุมชนที่ช่วยลดความโดดเดี่ยว เมืองที่รองรับความหลากหลายเหล่านี้ ย่อมมีความสามารถสูงกว่าในการรักษาทุนมนุษย์และสร้างความต่อเนื่องของชุมชน

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิดและนัยต่อการพัฒนา EEC

แนวคิด	สาระสำคัญ	นัยต่อการพัฒนา EEC
คุณภาพชีวิต	สุขภาพกายและใจ ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม บริการสาธารณะ และความสมดุลชีวิต	กำหนดเป้าหมายเมืองจากประสบการณ์ของ ประชาชน และใช้คุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัด ความสำเร็จควบคู่กับเศรษฐกิจ
ทุนมนุษย์	การลงทุนในความรู้ ทักษะ สุขภาพ และ ความสามารถ รวมถึงการดึงดูด ใ้ ศักยภาพ และรักษาคมน	เชื่อม EEC Model กับงานคุณภาพ เครือข่าย นวัตกรรม ที่อยู่อาศัย และบริการสำหรับบุคลากร และครอบครัว
การวางผังและ ออกแบบเมือง	การเชื่อมพื้นที่ การใช้ที่ดินแบบผสมผสาน เมืองเดินได้ พื้นที่สาธารณะ และภาพลักษณ์ เมืองที่เข้าใจง่าย	พัฒนาเมืองและชุมชนเดิมควบคู่ EECiti ลดภาระ การเดินทาง และสร้างพื้นที่พบปะเรียนรู้
เมืองน่าอยู่	การบูรณาการระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และธรรมาภิบาลเพื่อ การอยู่อาศัยระยะยาว	สร้างระบบนิเวศที่ดึงดูดคนเก่ง กระจายประโยชน์ จากการลงทุน และเพิ่มความผูกพันต่อพื้นที่

การประยุกต์แนวคิดกับการพัฒนาเมืองในพื้นที่ EEC

การประยุกต์แนวคิดเมืองน่าอยู่กับ EEC ควรเริ่มจากการยอมรับว่าพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ทั้งเมืองอุตสาหกรรม เมืองท่องเที่ยว เมืองเกษตร ชุมชนชายฝั่ง และพื้นที่เมืองใหม่ นโยบายจึงไม่ควรใช้รูปแบบเดียวกับทุกพื้นที่ แต่ควรวิเคราะห์ฐานเศรษฐกิจ โครงสร้างประชากร ระบบนิเวศ และความต้องการของชุมชนในระดับย่าน และระดับเมือง การพัฒนาเมืองเดิมให้มีบริการ และการเชื่อมต่อที่ดี มีความสำคัญไม่แพ้การพัฒนาโครงการเมืองใหม่ เพราะเป็นกลไกกระจายประโยชน์ และลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่

EEC Model แสดงบทบาทของการเชื่อมอุปสงค์ทักษะจากภาคอุตสาหกรรมกับการจัดการศึกษา และการฝึกอบรม แต่การทำให้บุคลากรอยู่ในพื้นที่หลังสำเร็จการศึกษา จำเป็นต้องเชื่อมกับตลาดงาน ที่อยู่อาศัย การเดินทาง และคุณภาพของบริการเมือง สถาบันการศึกษา ศูนย์วิจัย และสถานประกอบการควรทำหน้าที่เป็น “พื้นที่เชื่อมต่อ” ระหว่างการเรียนรู้ การทำงาน และการสร้างนวัตกรรม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้แรงงานในพื้นที่เดิมเข้าถึงการยกระดับทักษะ เพื่อไม่ให้เกิดการดึงดูดคนจากภายนอกแทนที่การพัฒนาคนในพื้นที่

สำหรับโครงการศูนย์ธุรกิจ EEC มีแนวคิดการผสมผสานการทำงาน การลงทุน การอยู่อาศัย และการใช้ชีวิต ตลอดจนการกำหนดพื้นที่สีเขียว ระบบพลังงานสะอาด และโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ สอดคล้องกับหลักเมืองน่าอยู่ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จควรประเมินจากผลที่เกิดกับผู้ใช้เมืองจริง เช่น เวลาเดินทาง ค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย

การเข้าถึงบริการ ความปลอดภัย คุณภาพอากาศ การมีส่วนร่วม และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่ใช่ประเมินจากปริมาณการลงทุน หรือการติดตั้งเทคโนโลยีเท่านั้น

การเชื่อมโครงการศูนย์ธุรกิจ EEC กับเมืองและชุมชนโดยรอบเป็นอีกเงื่อนไขสำคัญ หากเมืองใหม่มีบริการและโอกาสกระจุกตัวอยู่ภายในขอบเขตโครงการ อาจเกิดความแตกต่างระหว่างพื้นที่ใหม่กับชุมชนเดิม ดังนั้น ระบบขนส่ง การศึกษา สุขภาพ พื้นที่สาธารณะ และโอกาสทางเศรษฐกิจ ควรออกแบบให้ประชาชนรอบพื้นที่เข้าถึงได้ พร้อมมีกลไกให้ชุมชนมีส่วนร่วมติดตามผลกระทบ และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา

บทเรียนจากกรณีการพัฒนาเมืองน่าอยู่ในต่างประเทศ

กรณีเมืองคาซิเวโนส จังหวัดชิบะ ประเทศญี่ปุ่น โดยเน้นการประยุกต์ใช้แนวคิดสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ หรือ Smart Environment เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และสร้างความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติ มีความร่วมมือหน่วยงานท้องถิ่น ในการให้บริการสาธารณะ จัดทำนโยบาย และสนับสนุนการพัฒนาชุมชน ภาคเอกชนในการลงทุน พัฒนาอสังหาริมทรัพย์ เทคโนโลยี และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และมหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยในการสนับสนุนความรู้ งานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรม (Altunbey et al., 2023)

กรณีเมืองจูรง ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งสามารถพัฒนาจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีความก้าวหน้าสูง เป็นผลจากการวางแผนเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ องค์ประกอบหลักของเมืองอัจฉริยะ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านความยั่งยืน โดยเมืองต้องสามารถสร้างความสมดุลระหว่างความต้องการในปัจจุบัน กับความต้องการของคนรุ่นอนาคต ทั้งสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ด้านประสิทธิภาพ โดยเพิ่มประสิทธิภาพของโครงสร้างพื้นฐาน การให้บริการ และการดำเนินงานของเมือง โดยอาศัยเทคโนโลยี และข้อมูล 3. ด้านประชาชน ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชาชน การให้บริการที่มีคุณภาพ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง และ 4. ด้านความมั่นคงและความปลอดภัย (Surbana Jurong Private Limited, 2016)

กรณี Aspern Seestadt ประเทศออสเตรีย เป็นโครงการพัฒนาเมืองใหม่อัจฉริยะของกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย โดยมุ่งเน้นการวางแผนพัฒนาพื้นที่ตอนเหนือของเมืองใหม่ ตลอดจนระบบพลังงาน การเดินทาง เทคโนโลยีอัจฉริยะ และกลไกบริหารจัดการเมืองเป็นย่านเมืองใหม่แบบผสมผสาน ประกอบด้วยที่อยู่อาศัย สำนักงาน ธุรกิจ อุตสาหกรรม

การศึกษา การวิจัย และพื้นที่สาธารณะ โดยมีทะเลสาบเป็นศูนย์กลางของพื้นที่ เป้าหมายหลัก คือ การสร้างเมืองที่มีคุณภาพชีวิตสูง แต่ประชาชนยังสามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยและบริการต่าง ๆ ได้ในราคาที่เหมาะสม วิสัยทัศน์ของโครงการ ได้แก่ การเป็นเมืองที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นกลางทางสภาพภูมิอากาศ มีพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่สีเขียวคุณภาพสูง สนับสนุนการเดิน การปั่นจักรยาน และระบบขนส่งสาธารณะ และผสมผสานที่อยู่อาศัย การทำงาน การศึกษา และกิจกรรมทางเศรษฐกิจไว้ในพื้นที่เดียวกัน (Hinterkörner et al., 2014)

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสามกรณี สามารถสรุปบทเรียนร่วมได้ 4 ประการ คือ 1. ระบบขนส่งต้องเชื่อมงาน ที่อยู่อาศัย และบริการ 2. สถาบันการศึกษา และนวัตกรรมเป็นแกนสร้างทุนมนุษย์ 3. การใช้ที่ดินแบบผสมผสาน และพื้นที่สาธารณะช่วยสร้างชีวิตเมือง และ 4. ความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน สถาบันความรู้ และประชาชนทำให้การพัฒนาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว บทเรียนเหล่านี้ควรนำมาปรับใช้กับบริบทพื้นที่ และโครงสร้างการบริหารของไทย มิใช่ นำรูปแบบทางกายภาพมาจำลองโดยตรง

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์: กรอบระบบนิเวศเมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์

จากการสังเคราะห์แนวคิดทั้ง 4 ด้าน ผู้เขียนเสนอ “กรอบระบบนิเวศเมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์” (Livable City–Human Capital Ecosystem) เพื่ออธิบายว่า คุณภาพชีวิต และทุนมนุษย์มิได้มีความสัมพันธ์ทางเดียวจากเมืองไปสู่คน แต่เป็นความสัมพันธ์แบบวงจร เมืองที่ดีช่วยให้คนมีสุขภาวะ เรียนรู้ และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสร้างนวัตกรรม ธุรกิจ เครือข่ายสังคม และการมีส่วนร่วมที่ย้อนกลับมาพัฒนาเมืองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น กรอบนี้จึงต่างจากการมองเมืองเป็นเพียงสถานที่ตั้งโครงการ และมองคนเป็นเพียงแรงงานป้อนอุตสาหกรรม

ฐานคุณภาพชีวิต → ระบบเมืองที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต → วงจรทุนมนุษย์ → ผลลัพธ์เชิงพื้นที่
การดึงดูด → การพัฒนา → การใช้ศักยภาพ → การรักษาทุนมนุษย์
พร้อมกลไกย้อนกลับจากนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมสู่การพัฒนาเมือง

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์: กรอบระบบนิเวศเมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของกรอบระบบนิเวศเมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์

ชั้นองค์ประกอบ	กลไกสำคัญ	ผลที่คาดหวัง
1. ฐานคุณภาพชีวิต	สุขภาพ ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย คุณภาพสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม และความสมดุลชีวิต	สุขภาวะ ความพึงพอใจ และความพร้อมในการเรียนรู้และทำงาน
2. ระบบเมืองที่เอื้ออำนวย	โครงสร้างพื้นฐาน การเดินทาง บริการสาธารณะ พื้นที่สีเขียว ดิจิทัล และการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน	เพิ่มการเข้าถึงและความเสมอภาคเชิงพื้นที่
3. วงจรทุนมนุษย์	ดึงดูด พัฒนา ใช้ศักยภาพ และรักษาบุคลากร โดยเชื่อมการศึกษา งาน และคุณภาพชีวิต	กำลังคนตรงความต้องการ เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และลดการไหลออกของคนเก่ง
4. ผลลัพธ์ระดับพื้นที่	การมีส่วนร่วม ความทั่วถึง และการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน	ความสามารถในการแข่งขันควบคู่ความน่าอยู่และความยืดหยุ่นของพื้นที่

กรอบดังกล่าวมีนัยเชิงนโยบาย 3 ประการ ประการแรก การวางแผนทุนมนุษย์ต้องเริ่มจากคำถามว่าบุคลากรและครอบครัวสามารถดำรงชีวิตในพื้นที่ได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่ ประการที่สอง การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานควรประเมินผลต่อการเข้าถึงโอกาสและเวลาในชีวิตของประชาชน มิใช่พิจารณาเฉพาะปริมาณก่อสร้าง และประการที่สาม การพัฒนาเมืองควรสร้างวงจรย้อนกลับให้ทุนมนุษย์มีบทบาทร่วมออกแบบ สร้างนวัตกรรม และกำกับคุณภาพของเมือง จึงจะทำให้ EEC เป็นทั้งพื้นที่เศรษฐกิจและพื้นที่ชีวิตที่ยั่งยืน

กลไกสำคัญสำหรับการพัฒนาเมืองน่าอยู่ใน EEC

1. การสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่และทั่วถึง ควรยกระดับความปลอดภัย สุขภาพ ที่อยู่อาศัยที่เข้าถึงได้ พื้นที่สีเขียว คุณภาพอากาศและน้ำ พื้นที่สาธารณะ และความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน พร้อมเชื่อมบริการของเมืองใหม่กับชุมชนเดิม เพื่อไม่ให้ความน่าอยู่เป็นสิทธิของคนบางกลุ่ม

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และโอกาสทางเศรษฐกิจ ควรเชื่อมระบบขนส่งกับย่านงานและที่อยู่อาศัย สร้างบริการดิจิทัลที่เข้าถึงได้ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้และวิจัย และสนับสนุนงานที่ใช้ทักษะสูง ธุรกิจใหม่ และผู้ประกอบการท้องถิ่น เพื่อให้ทุนมนุษย์สามารถใช้ศักยภาพและเติบโตในพื้นที่

3. การจัดทำนโยบาย สิทธิประโยชน์ และธรรมาภิบาลแบบบูรณาการ ควรเชื่อมมาตรการดึงดูดผู้เชี่ยวชาญกับที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพ และบริการสำหรับครอบครัว

ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐ ท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ธุรกิจ และประชาชน และเปิดเผยตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตเพื่อให้สังคมร่วมติดตาม

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. จัดทำดัชนีเมืองน่าอยู่ และทุนมนุษย์ระดับพื้นที่ โดยรวมข้อมูลสุขภาพ ที่อยู่อาศัย เวลาเดินทาง ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม การศึกษา คุณภาพงาน และความพึงพอใจของประชาชน เพื่อใช้กำหนดเป้าหมาย และประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง
2. บูรณาการแผนพัฒนาเมืองกับแผนกำลังคน ให้ข้อมูลความต้องการทักษะการจัดการศึกษา ที่ตั้งงาน ที่อยู่อาศัย และระบบขนส่งถูกวิเคราะห์ร่วมกัน พร้อมกำหนดพื้นที่นำร่องที่สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และชุมชนร่วมพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. ออกแบบชุดมาตรการดึงดูดและรักษาทุนมนุษย์ที่ครอบคลุมมากกว่าสิทธิทางภาษี เช่น บริการแบบจุดเดียวสำหรับบุคลากร และครอบครัว การเข้าถึงโรงเรียน และสุขภาพ ที่อยู่อาศัยหลายระดับราคา พื้นที่ทำงานร่วม และเส้นทางอาชีพสำหรับคู่สมรสหรือสมาชิกครอบครัว
4. ยกระดับการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาลเชิงพื้นที่ โดยให้ประชาชน และผู้ใช้เมืองร่วมออกแบบพื้นที่สาธารณะ บริการ และตัวชี้วัด รวมทั้งมีกลไกรับฟังข้อร้องเรียน และติดตามผลกระทบทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของการพัฒนา

สรุป

คุณภาพชีวิต ทุนมนุษย์ การวางผังเมือง และการออกแบบชุมชนเมือง และเมืองน่าอยู่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การพัฒนาเมืองที่มีการวางผังและออกแบบอย่างเหมาะสมช่วยยกระดับสุขภาวะ การเข้าถึงโอกาส และความสมดุลในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการดึงดูด พัฒนา ใช้ศักยภาพ และรักษาทุนมนุษย์ ขณะเดียวกัน ทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงเป็นแรงขับเคลื่อน การสร้างนวัตกรรม ธุรกิจ เครือข่ายความรู้ และการมีส่วนร่วมที่ทำให้เมืองสามารถปรับตัว และเติบโตอย่างยั่งยืน

การพัฒนา EEC จึงไม่ควรมุ่งเฉพาะการลงทุนในอุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน หรือจำกัดอยู่ที่การสร้างโครงการเมืองใหม่ แต่ต้องยกระดับเมือง และชุมชนเดิมให้เชื่อมโยงกับโอกาสใหม่อย่างทั่วถึง กรอบระบบนิเวศเมืองน่าอยู่เพื่อทุนมนุษย์ที่บทความนี้

เสนอ ช่วยเชื่อมฐานคุณภาพชีวิต ระบบเมือง วงจรทุนมนุษย์ และผลลัพธ์ระดับพื้นที่เข้าด้วยกัน การขับเคลื่อนผ่านสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ โครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจ ตลอดจนนโยบาย และธรรมาภิบาลแบบมีส่วนร่วม จะทำให้ EEC เป็นพื้นที่ที่คนสามารถอยู่อาศัย ทำงาน เรียนรู้ และสร้างคุณค่าได้ในระยะยาว อันเป็นรากฐานของความสามารถในการแข่งขันที่สมดุลและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561. (2561, 14 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 34 ก. หน้า 3.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (2567). *รายงานประจำปี 2567 การพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ตุลาคม 2566–กันยายน 2567)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.
- _____. (2567). *แผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.
- Altunbey, P. Z., Balta, S., Ortaçşme, V., & Atik, M. (2023). Smart environment practices in Kashiwa-no-ha (Japan) smart city. *Acta Horticulturae et Regiotecturae*, 26(2), 137–146.
- Becker, G. S. (1975). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (2nd ed.). New York: National Bureau of Economic Research.
- Economist Intelligence Unit. (2025). *The global liveability index 2025: Ranking the world's most liveable cities*. London: The Economist Intelligence Unit Limited.
- Hinterkörner, P., Lang, L., Collon, H., Kintisch, M., Mollay, U., & Schremmer, C. (2014). *Vienna, aspern Seestadt: Implementation plan*. Austria: Wien 3420 Aspern Development AG and ÖIR GmbH.
- Howard, E. (1902). *Garden cities of to-morrow* (2nd ed.). London: Swan Sonnenschein & Co.
- Jacobs, J. (1992). *The death and life of great American cities*. New York: Vintage Books.

- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. London: The MIT Press.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2012). *Better skills, better jobs, better lives: A strategic approach to skills policies*. Retrieved July 15, 2026, from https://www.oecd.org/en/publications/better-skills-better-jobs-better-lives_9789264177338-en.html
- Organization for Economic Co-operation and Development. (2025). *Better Life Index*. Retrieved July 14, 2026, from <https://www.oecd.org/en/data/tools/well-being-data-monitor/better-life-index.html>
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1–17.
- Speck, J. (2012). *Walkable city: How downtown can save America, one step at a time*. New York: North Point Press.
- Surbana Jurong Private Limited. (2016). *Smart city* [Brochure]. Singapore: Surbana Jurong Private Limited.
- Timmer, V., & Seymoar, N.-K. (2005). *The livable city: Vancouver Working Group discussion paper*. Canada: Vancouver Working Group; International Centre for Sustainable Cities.
- World Health Organization. (2013). *Programme on mental health: WHOQOL user manual, 2012 revision*. Retrieved July 22, 2026, from <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HIS-HSI-Rev.2012-3>

บทความวิชาการ

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ภายใต้บริบทดิจิทัล

GUIDELINES FOR THE ADMINISTRATION OF DHAMMA STUDIES EDUCATION UNDER THE DIGITAL CONTEXT

พระครูสิทธิวัฒนคุณ (พรพรหม สอนมีทอง)^{1*}Phrakhru Sittthiwatthanakhun (Phonphrom Sonmithong)^{1*}

*Corresponding Author Email: 6401504033@mcu.ac.th

Received June 27, 2026; Revised July 24, 2026; Accepted August 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความต้องการในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และพัฒนาศาสนทายาทที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมมีพัฒนาการที่ช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางทั้งในหมู่บรรพชิต และคฤหัสถ์ พร้อมทั้งยกระดับมาตรฐานองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดโครงสร้างหลักสูตร และสมรรถนะผู้เรียนไว้อย่างเป็นระบบ การเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยเทคโนโลยีได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพทั้งด้านการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ

ซึ่งสามารถนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทดิจิทัลได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การยกระดับการบริหารจัดการสำนักเรียนด้วยระบบดิจิทัล ครอบคลุมงานทะเบียน การสอบ และการรายงานผล 2. การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัล โดยปรับบทบาทผู้สอนสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก

¹ วัดกระเจิง, กรุงเทพมหานคร¹ Wat Krachang, Bangkok

และผู้นำทางการเรียนรู้ 3. การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน และการใช้สื่อ หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ และ 4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาพระปริยัติธรรมผ่านระบบออนไลน์ เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา

คำสำคัญ: การจัดการ; พระปริยัติธรรม; ดิจิทัล

Abstract

This academic article aimed to propose guidelines for managing Buddhist doctrinal studies, Phra Pariyattidhamma, Dhamma Division within the context of a digital society. It responded to ongoing social transformation and current educational needs, with the purpose of enhancing educational efficiency and developing competent religious successors who were well-prepared for future changes.

The findings indicated that Phra Pariyattidhamma, Dhamma Division education had progressively expanded educational opportunities for both monastics and laypeople, while also systematically elevating the standards of Buddhist knowledge. This development was implemented under the Buddhist Pariyatti Education Act B.E. 2562, which clearly defines curriculum structure and learner competencies. Digital transformation has become increasingly influential in Buddhist dissemination and in the management of Phra Pariyattidhamma education, with technology serving as a key tool for improving both learning effectiveness and administrative efficiency.

Four key approaches could be proposed for the management of Dhamma studies within the context of digital transformation: 1) Enhancing monastic school administration through digital systems, including registration, examinations, and reporting; 2). Developing digital competencies among educational personnel by transforming teachers into learning facilitators; 3). Implementing blended learning that integrates classroom instruction with online learning media; and 4) Establishing online educational networks among monastic schools to raise standards and reduce educational inequality.

Keyword: Management; Buddhist Teaching studies; Digital

บทนำ

ด้วยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งได้ประกาศใช้เพื่อรองรับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ให้มีความชัดเจน และเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยมีเหตุผลสำคัญว่า สถาบันพระพุทธศาสนาตามโบราณราชประเพณีได้มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติมาอย่างต่อเนื่อง คณะสงฆ์จึงได้ดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม อันเป็นการศึกษาเฉพาะทางของพระสงฆ์ ควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาวิชาสามัญมาโดยตลอด (พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562, 2562) การศึกษาในทางพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดำเนินไปตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมเป็นสำคัญ โดยมุ่งศึกษาภาษาบาลีหรือภาษาบาลี อันเป็นภาษาหลักที่ใช้บันทึกคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา รวมถึงการศึกษาพระปริยัติธรรม และวิชาการอื่นที่เหมาะสมแก่สมณเพศ การจัดการศึกษาดังกล่าวเรียกว่า “การศาสนศึกษา” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อธำรงรักษาหลักธรรมคำสอน และแก่นสารของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่สืบไป โดยเน้นการศึกษานักธรรม และบาลีที่มีเนื้อหาสืบทอดจากพระพุทธพจน์มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ผ่านการสรุปลง และเรียบเรียงหลักธรรมจากพระไตรปิฎกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา (สำนักงานเจ้าคณะภาค 8, 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมยังประสบปัญหาด้านความแตกต่างของพื้นฐานผู้เรียน ความพร้อมของครูผู้สอน สื่อ และแหล่งเรียนรู้ รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงองค์ความรู้ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ในแต่ละสำนักเรียนมีความแตกต่างกัน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ การสื่อสาร การติดตาม ประเมินผล และการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อการบริหาร

สามเณรสามารถเข้าถึง และเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างสะดวก และทั่วถึง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เดิมมุ่งเน้นการศึกษาภาษาบาลีซึ่งมีความยากสำหรับผู้เรียนทั่วไป ต่อมาสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงริเริ่มการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 2435 และพัฒนาหลักสูตรนักธรรมจนเป็นระบบนักธรรมชั้นตรี โท และเอก ซึ่งเป็นระบบการศึกษาพื้นฐานของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ดังนั้น การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จึงมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่มีความรู้ความเข้าใจใน

หลักธรรมอย่างถูกต้อง สามารถนำไปเผยแผ่ และอบรมสั่งสอนประชาชนได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษา ความขยันหมั่นเพียร และความรู้ทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนช่วยให้ประชาชนนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต อันนำไปสู่ความสงบสุขของสังคม และความมั่นคงของพระพุทธศาสนา และประเทศชาติ (พระมหาสมพงษ์ เกศานุช, 2561)

การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคดิจิทัลเกิดขึ้นจากการที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้สถาบันการศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการศึกษาพระปริยัติธรรมด้วย โดยมีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนให้สามารถปรับตัว และแข่งขันได้ในยุคดิจิทัล แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลจะช่วยให้พระภิกษุสามเณรสามารถ “เข้าถึง เข้าใจ สะดวก และทั่วถึง” ในการเรียนรู้หลักธรรมมากขึ้น แต่ยังคงมีความจำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษาภายใต้บริบทดิจิทัล เพราะการเข้าถึงความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการประกันคุณภาพการศึกษา การบริหารจัดการดิจิทัลจึงมีบทบาทในการจัดระบบ ควบคุมคุณภาพ พัฒนาระบบการเรียนรู้อื่นๆ และใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และความต้องการในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้ความสามารถ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ความหมายและองค์ประกอบของการศาสนศึกษา

การศึกษาของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยปริยัติ คือ การศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติ คือ การน้อมนำหลักธรรมที่ได้ศึกษาแล้วมาประพฤติปฏิบัติจริง เพื่ออบรมและพัฒนา กาย วาจา และใจให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักธรรม ส่วนปฏิเวธ คือ ผลที่เกิดจากการศึกษา และการปฏิบัติจนเข้าถึงความจริงแห่งธรรม และสามารถนำความรู้นั้นไปเผยแผ่

หรือสั่งสอนผู้อื่นให้เกิดความเข้าใจ และปฏิบัติตามได้ ทั้งนี้ การดำรงรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ซึ่งร่วมกันศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนให้คงอยู่สืบไป (กองธรรมสนามหลวง, 2548)

โดยแท้จริงแล้ว การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ หรือที่เรียกว่า “การศาสนศึกษา” มีลักษณะเป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 เพื่อประโยชน์แก่ตัวบุคคล ระดับที่ 2 เพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา และระดับที่ 3 เพื่อประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาเกิดผลทั้งในมิติการพัฒนาตน การธำรงรักษาพระศาสนา และการเกื้อกูลสังคม (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2546)

การศาสนศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน และอบรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลี ซึ่งนอกจากจะเป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ในหลักธรรมคำสอนแล้ว ยังเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างมั่นคง โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการเข้าถึงพระไตรปิฎก หากปราศจากความรู้ด้านภาษาบาลี ย่อมส่งผลให้การเข้าใจพระพุทธรวจนจะเป็นไปได้ยาก และอาจนำไปสู่ความเสื่อมถอยของพระพุทธศาสนาได้ด้วยเหตุนี้ พระมหากษัตริย์ในฐานะศาสนูปถัมภกตั้งแต่อดีตจึงทรงส่งเสริม และทำนุบำรุงการศึกษาพระปริยัติธรรม รวมทั้งพระราชทานการยกย่อง และสนับสนุนพระภิกษุสามเณรผู้มีความรู้ เช่น การพระราชทานนิตยภัต และราชูปการต่าง ๆ หลักการศาสนศึกษาครอบคลุมภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญศึกษา และการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

โดยสรุปแล้ว การศาสนศึกษาเป็นกระบวนการศึกษาของพระสงฆ์ที่ประกอบด้วย ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังมุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนทั้งในระดับบุคคล พระพุทธศาสนา และสังคมโดยรวม การศาสนศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคง และยั่งยืน โดยเฉพาะการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรม และแผนกบาลีที่เป็นฐานสำคัญขององค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา อีกทั้ง ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม

พัฒนาการของการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่เรียกว่า “นักธรรม” เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุสามเณรสามารถศึกษาพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยได้อย่างสะดวก และทั่วถึง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เนื่องจากในอดีต การศึกษาพระพุทธศาสนามุ่งเน้นภาษาบาลีเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้งมีจำนวนจำกัด จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรนักธรรมขึ้น และขยายเป็นนักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก ซึ่งได้กลายเป็นระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์ไทยที่ใช้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมา คณะสงฆ์ได้ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ฆราวาสในรูปแบบ “ธรรมศึกษา” โดยมีเนื้อหาสาระใกล้เคียงกับหลักสูตรนักธรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร และแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก ส่งผลให้การศึกษาพระพุทธศาสนาแพร่หลายสู่ประชาชนในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่สังคม (กองพุทธศาสนศึกษา, 2569)

ในด้านหลักสูตร การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมได้กำหนดเนื้อหาสาระสำคัญที่มุ่งพัฒนาความรู้ และทักษะทางพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยวิชาธรรม พุทธประวัติ วินัยบัญญัติ และเรียงความแก้กระทู้ธรรม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอน ประวัติความเป็นมา และข้อปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปอธิบาย เผยแผ่ และสั่งสอนผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมตามภูมิความรู้ของตน นอกจากนี้ ยังมีการนำระบบการสอบข้อเขียนและการให้คะแนนมาใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการศึกษา ซึ่งนับเป็นพัฒนาการสำคัญของการศึกษาคณะสงฆ์ไทยที่ช่วยยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนให้มีความเป็นระบบ และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาได้อย่างชัดเจน (พระมหาสมพงษ์ เกศานุช, 2561)

การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ได้มีการดำเนินการโดยกองวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง ซึ่งได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน รวมถึงปัญหา และข้อจำกัดของระบบเดิม ประกอบกับการนำกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 และมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 มาใช้เป็นฐานในการพัฒนา และยกร่างหลักสูตร เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ความสามารถในการสื่อสาร และสื่อความหมาย ความสามารถในการเป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา ความสามารถในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย และสังคมโลก และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม นอกจากนี้ การจัดการศึกษายังแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ นักธรรมชั้นตรี โท และเอก โดยมีเงื่อนไขการสอบตามลำดับขั้น พร้อมทั้งกำหนดกลุ่มวิชา 4 กลุ่ม ได้แก่ วิชาเรียงความ แก่กระทัธรรม วิชาธรรม พุทธานุพุทธประวัติและศาสนพิธี และวินัยบัญญัติ ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติธรรมได้ (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2567)

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมยังคงเป็นหน้าที่ของสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาในแต่ละวัด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักเรียน ขณะที่แม่กองธรรมสนามหลวงทำหน้าที่กำหนดหลักสูตร และจัดการสอบมาตรฐานกลาง หรือ “การสอบธรรมสนามหลวง” ปีละ 1 ครั้ง ทั้งนี้ การจัดการศึกษาในแต่ละสำนักเรียนมีความแตกต่างกันตามความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ และจำนวนผู้เรียน ส่งผลให้คุณภาพ และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาไม่เท่าเทียมกันในแต่ละพื้นที่ (พระมหาสมพงษ์ เกศานุช, 2561)

โดยสรุปแล้ว การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในปัจจุบันอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 โดยกำหนดโครงสร้างการศึกษา 3 ระดับ และสมรรถนะผู้เรียนอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาสำคัญ คือ การบริหารจัดการศึกษายังกระจายอยู่ตามสำนักเรียนแต่ละวัด ทำให้มีความแตกต่างด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อและเทคโนโลยี ตลอดจนจำนวน และความพร้อมของผู้เรียน ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็ง เป็นเอกภาพ และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทั่วถึงและเท่าเทียมมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยี และโซเชียลมีเดียมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างบทบาทของพระสงฆ์ในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เพจบุ๊ก ยูทูบ และติ๊กต็อก ซึ่งช่วยให้การสอนธรรมะ การบรรยาย และการตอบปัญหาธรรมสามารถเข้าถึงพุทธศาสนิกชนได้อย่างกว้างขวาง และไร้ข้อจำกัดด้านพื้นที่ นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยเพิ่มช่องทางการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์กับพุทธศาสนิกชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ผ่านการถ่ายทอดสดกิจกรรมทางศาสนา หรือการส่งสารธรรมะในรูปแบบรายวันทางสื่อสังคมออนไลน์ รวมถึงการให้คำปรึกษาทางจิตใจผ่านแอปพลิเคชันสนทนา และวิดีโอคอล ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา ทำให้การช่วยเหลือด้านจิตใจเป็นไปอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง (พระมหาสุพรเทพ เทวชโย และคณะ, 2567)

ในขณะเดียวกัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในยุคปัจจุบันได้เผชิญกับการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัล (Digital System) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิต และการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนทุกช่วงวัย ทำให้การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน แต่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างต่อเนื่องผ่านเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรมจำเป็นต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน และภายนอกองค์กร ดังนั้น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรบุคคล โครงสร้างการบริหาร และระบบการเรียนรู้ เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่น และลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาดิจิทัลยังเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกับการใช้เทคโนโลยีสนับสนุน โดยมุ่งพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดวิเคราะห์ และความคิดอย่างเป็นระบบ ตลอดจนปรับปรุงแบบการเรียนรู้ให้หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในชีวิตจริง และสังคมยุคใหม่ (ปณณิธรรมา มาเชค, 2565)

โดยสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนจากการเรียนในชั้นเรียนหรือสำนักเรียนไปสู่การเรียนรู้ผ่านสื่อ และแพลตฟอร์มออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจึงควรปรับการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว โดยนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการจัดการ

เรียนรู้ การพัฒนาสื่อ การสื่อสาร และการติดตามผลการเรียน ตัวอย่างเช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรมพรหมวชิรญาณ วัดยานนาวา กรุงเทพมหานคร มีการนำสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมทักษะด้านเทคโนโลยีของครูผู้สอน สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมให้สอดคล้องกับสังคมยุคดิจิทัล

แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ภายใต้บริบทดิจิทัล

จากการศึกษาข้างต้น สามารถสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทดิจิทัล ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทดิจิทัล

จากภาพที่ 1 สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทดิจิทัล ได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. การยกระดับการบริหารจัดการสำนักเรียน นำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารสำนักเรียน เช่น ระบบทะเบียน การจัดสอบ และการรายงานผล เพื่อเพิ่มความเป็นระบบ ความรวดเร็ว และความโปร่งใสของการจัดการศึกษา

2. การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเชิงดิจิทัล ส่งเสริมผู้สอนให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ โดยปรับบทบาทจาก “ผู้สอน” เป็น “ผู้นำทางการเรียนรู้” ที่สามารถใช้สื่อดิจิทัลสนับสนุนการเรียนการสอนแผนกธรรมได้อย่างเหมาะสม

3. การสอนแบบผสมผสาน โดยบูรณาการการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในห้องเรียนร่วมกับสื่อออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าถึงธรรมะได้ตลอดเวลา ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามหลักนันทธรรมที่มุ่งสู่ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ

4. การสร้างเครือข่ายทางการศึกษา เชื่อมโยงสำนักเรียน วัด และคณะสงฆ์ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ และยกระดับมาตรฐานการศึกษานักธรรมให้เป็นเอกภาพทั่วประเทศ

สรุป

การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมภายใต้บริบทของสังคมดิจิทัล เป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้ความสามารถพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การศาสนศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญของคณะสงฆ์ที่ประกอบด้วยปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน และสังคมโดยรวม ปัจจุบันการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดโครงสร้างหลักสูตร และสมรรถนะผู้เรียนอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ยังคงพบความแตกต่างด้านศักยภาพของสำนักเรียนในแต่ละพื้นที่ ทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สื่อ และเทคโนโลยี ตลอดจนจำนวนและความพร้อมของผู้เรียน ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันอย่างทั่วถึง ในอนาคต แนวโน้มการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมจึงควรมุ่งสู่ การบริหารจัดการที่เป็น

ระบบและเชื่อมโยงด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยพัฒนาระบบฐานข้อมูล และสารสนเทศเพื่อการบริหาร ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน และระบบออนไลน์ พัฒนาสื่อดิจิทัลที่มีคุณภาพ และส่งเสริมทักษะดิจิทัลของครู และผู้เรียน ควบคู่กับการพัฒนาครู และบุคลากรให้มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสำนักเรียน วัด คณะสงฆ์ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ สื่อ และทรัพยากรทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำระหว่างสำนักเรียน และสร้างมาตรฐานการศึกษาที่มีคุณภาพ และทั่วถึง โดยการพัฒนาดังกล่าวต้องรักษาสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับการดำรงหลักปฏิบัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ มิใช่ทดแทนแก่นแท้ของการศึกษาพระพุทธศาสนา ดังนั้น แนวโน้มการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมในอนาคตจึงควรมุ่งสู่ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นเอกภาพ เข้าถึงได้อย่างทั่วถึง ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีเครือข่ายความร่วมมือ และพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อสร้างศาสนทายาทที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถดำรง และเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

- กองธรรมสนามหลวง. (2548). *การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม*. กรุงเทพฯ: อาทรการพิมพ์.
- กองพุทธศาสนศึกษา. (2569). *ประวัติการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2569, จาก <https://deb.onab.go.th/th/content/page/index/id/6121>
- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). *การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ปुณณัฐฐา มาเชค. (2565). *การบริหารองค์กรทางการศึกษาในยุคดิจิทัล*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2546). *บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- พระมหาสมพงษ์ เกศานุช. (2561). รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีของสำนักศาสนศึกษาในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาสุพรเทพ เทวชัย และคณะ. (2567). ความจำเป็นของพระสงฆ์ไทยกับการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบัน. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 7(2), 12-24.
- พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562. (2562, 16 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก. หน้า 11-20.
- สำนักงานเจ้าคณะภาค 8. (2560). การประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ประจำปี 2560 (เอกสารประกอบการประชุม, เอกสารอัดสำเนา). กรุงเทพฯ: สำนักงานเจ้าคณะภาค 8.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2567). หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง พุทธศักราช 2567. กรุงเทพฯ: สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง.

บทความวิชาการ

พัฒนาการและกรอบแนวคิดของวัฒนธรรมองค์การในมิติการบริหาร
THE DEVELOPMENT AND CONCEPTUAL FRAMEWORK OF
ORGANIZATIONAL CULTURE IN THE MANAGEMENT DIMENSION

จิตติมา เมืองจิน^{1*}, ณรงค์รัฐ ภูติธรรยา²Jittima Muangjeen^{1*}, Narongrat Phootirattaya²

*Corresponding Author Email: mcu.zoom102@gmail.com

Received May 17, 2026; Revised June 29, 2026; Accepted August 1, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ ในฐานะปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรม การปฏิบัติงาน และทิศทางการดำเนินงานขององค์การ วัฒนธรรมองค์การถือเป็นแบบแผนของค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติ บรรทัดฐาน และพฤติกรรมร่วมกันของสมาชิก ซึ่งถูกสั่งสม ถ่ายทอด และยอมรับร่วมกันภายในองค์การ โดยวัฒนธรรมดังกล่าวมีผลต่อความผูกพันของสมาชิก การสร้างบรรยากาศการทำงาน การตัดสินใจ และระดับประสิทธิภาพขององค์การ บทความยังนำเสนอองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ ลักษณะ ประเภท ตลอดจนระดับของวัฒนธรรมองค์การตามแนวคิดภูเขา น้ำแข็ง รวมถึงกระบวนการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านประวัติศาสตร์ พิธีการ และสัญลักษณ์ สุดท้ายบทความสรุปว่า วัฒนธรรมองค์การทำหน้าที่เป็นเอกลักษณ์และกลไกกำกับทิศทางของพฤติกรรมสมาชิก เพื่อสนับสนุนประสิทธิผลและความสำเร็จขององค์การในระยะยาว

คำสำคัญ: พัฒนาการ; วัฒนธรรมองค์การ; การบริหาร

Abstract

This article aimed to examine the concepts, principles, and components of organizational culture as a crucial determinant shaping organizational behavior, work

¹ สำนักงานกฎหมาย JThaiLawyer

¹ JThaiLawyer Law Office

² สภานายความในพระบรมราชูปถัมภ์

² Lawyers Council of Thailand under the Royal Patronage

performance, and overall operational direction. Organizational culture is defined as a shared pattern of values, beliefs, attitudes, norms, and behaviors accumulated, transmitted, and collectively accepted by organizational members. Such culture influences employee commitment, work climate, decision-making processes, and organizational effectiveness. The article discussed key components, characteristics, and types of organizational culture, as well as the levels of culture based on the iceberg model. It also highlighted how organizational culture was learned through history, rituals, symbols, and language. Ultimately, the article concluded that organizational culture functions as the unique identity of an organization and served as a mechanism guiding member behavior, thereby enhancing long-term effectiveness and organizational success.

Keyword: Development; Organizational Culture; Management

บทนำ

วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture) ในโลกของความเป็นจริงองค์การต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่จะมีวิถีชีวิต อุปนิสัย บุคลิกภาพ กิจกรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมทั้งพฤติกรรมต่าง ๆ ในการแสดงออกมาสู่สายตาของสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละองค์การจะมีรูปแบบการกระทำและวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นของตนเอง เพราะแต่ละองค์การจะมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองไม่เหมือนองค์การอื่น ในด้านการบริหารนั้นมีความเชื่อว่า วัฒนธรรมขององค์การจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์การ คุณภาพของงานรวมทั้งยังมีต่อคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ของพนักงานในองค์การอีกด้วย ดังนั้นองค์การต่าง ๆ จึงมีความพยายามในการสร้าง และแสวงหาวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมกับองค์การของตน ทั้งนี้ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุด พิกพ วังเงิน (2547) วัฒนธรรมองค์การ คือ พื้นฐานคตินิยม แบบแผนซึ่งถูกประดิษฐ์ค้นพบจากการเรียนรู้โดยกลุ่มเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา การปรับตัว และถ่ายทอด ไปยังสมาชิกในองค์การ หรือเป็นสิ่งที่บุคคลในองค์การใดองค์การหนึ่งปฏิบัติเหมือน ๆ กัน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะขององค์การนั้น ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2553) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง การที่องค์การใดองค์การหนึ่งที่บุคลากรในองค์การมีลักษณะร่วมกันที่เป็น เอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมความเชื่อ พฤติกรรมที่แสดงออกที่เอื้อต่อการส่งเสริมองค์การให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ

ความหมายของวัฒนธรรมองค์การ

วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมองค์การไว้ดังนี้ วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง เป็นการเรียนรู้การร่วมกันคิด และการปฏิบัติต่าง ๆ ในกลุ่มของคนในสังคมหนึ่ง ๆ (Schermerhron, 2003) วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ค่านิยม (Values) ความเชื่อ (Beliefs) ความเข้าใจ (Understandings) เป็นวิถีชีวิตร่วมกันของบุคคลในองค์การ วัฒนธรรมองค์การยังสามารถถ่ายทอดจากสมาชิกคนหนึ่งไปยังสมาชิกอีกคนหนึ่งต่อไป ดังนั้น วัฒนธรรมองค์การจึงทำให้คนในองค์การเกิดความรู้สึกว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ จึงทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์การที่ตนทำงานอยู่ (Daft, 2003) วัฒนธรรม หมายถึง ค่านิยม (Values) ความเชื่อ (Beliefs) ความเข้าใจ (Understandings) บรรทัดฐานต่าง ๆ (Norms) ของบุคคลในองค์การ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในแต่ละองค์การ ทุกองค์การจะสร้าง และพัฒนาวัฒนธรรมองค์การของตนเองขึ้นมา ดังนั้น วัฒนธรรมองค์การจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของค่านิยม ความเข้าใจร่วมกันของสมาชิกในองค์การทุกคน ซึ่งค่านิยมเหล่านี้จะแสดงออกมาให้เห็นโดยสัญลักษณ์ เรื่องราว วีรบุรุษ คำขวัญ และงานพิธีต่าง ๆ ขององค์การ (Judith R. Gordon, 1991) วัฒนธรรมองค์การ คือ ส่วนประกอบที่ซับซ้อน และมีลักษณะลึกซึ้ง วัฒนธรรมองค์การจะมีผลกระทบต่อสมาชิกในองค์การทุกคน วัฒนธรรมองค์การประกอบด้วย ค่านิยม (Values) บรรทัดฐาน (Norms) พิธีการต่าง ๆ (Rite) ระเบียบแบบแผน (Ceremonies) วีรบุรุษ (Heroes) ความเป็นมาขององค์การ (Organization's history) (Champoux, 2003)

แม้ว่าความหมายของคำว่า วัฒนธรรมจะแตกต่างกันดังที่กล่าวมาแล้วแต่ความหมายของวัฒนธรรมองค์การที่ได้รับการยอมรับ และใช้กันทั่วไป หมายถึง ความเชื่อหรือค่านิยมหรือฐานคติที่มีร่วมกันในองค์การ (Hatch, 1997) นอกจากนี้ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมที่นักทฤษฎีองค์การยอมรับได้แก่ (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2553) วัฒนธรรมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมหรือในองค์การ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกของกลุ่มสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ สร้างขึ้น และถ่ายทอดไปยังคนอื่น ๆ ได้ วัฒนธรรมประกอบด้วยส่วนที่เป็นวัตถุและที่เป็นสัญลักษณ์

จากนิยามความหมายของวัฒนธรรมองค์การสามารถสรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์การหมายถึง แบบแผนที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิด ค่านิยม ความเข้าใจ ความเชื่อ ความรู้สึกของสมาชิกในองค์การซึ่งเป็นบรรทัดฐานเพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันไปสู่สมาชิกรุ่นใหม่ วัฒนธรรมแต่ละองค์การจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละองค์การจะมีการสร้างระเบียบแบบแผนเพื่อให้สมาชิกปฏิบัติร่วมกัน อิทธิพลของวัฒนธรรมองค์การจะมีผลต่อพฤติกรรมของพนักงานใน

องค์การหลายอย่าง เช่น ความร่วมมือของสมาชิก การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน สมาชิกในองค์การ จะมีความรู้สึกผูกพันต่อองค์การ นอกจากนั้น วัฒนธรรมองค์การยังมีผลต่อความสำเร็จ และ ประสิทธิภาพของการทำงานในองค์การด้วย

องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ

เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การเป็นเรื่องที่ซับซ้อน มีองค์ประกอบที่สำคัญหลายอย่าง ดังนั้น องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ค่านิยม (Values) เป็นความเชื่อมั่นพื้นฐานของบุคคลซึ่งจะนำไปสู่การกระทำ และแบบอย่างของพฤติกรรมของบุคคลในสังคม และยังเกี่ยวข้องกับศีลธรรม ความถูกต้อง ความดี ความรู้สึกนิยมชมชอบ เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญและประโยชน์

ทัศนคติ (Attitudes) เป็นความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ เฉย ๆ ของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นการ สะท้อนให้เห็นว่า เขามีความรู้สึกอย่างไรกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

ความเชื่อ (Beliefs) เป็นความคิด ความเข้าใจ การยอมรับในสิ่งต่าง ๆ ของบุคคล ความเชื่อของมนุษย์มาจากความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม ดังนั้น ความเชื่อนี้อาจจะสนับสนุน หรือ ขัดขวางให้เกิดความรู้สึกในทางดี คือ ชอบ ทางไม่ดี คือ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ซึ่งจะส่งผลต่อการแสดง พฤติกรรม หรือปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล ดังนั้น ความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ของมนุษย์

บรรทัดฐาน (Norms) เป็นแบบแผนที่บุคคลใช้ในการยึดถือ และเป็นแนวทางในการ ประพฤติปฏิบัติตนในสังคม

สัญลักษณ์ (Symbols) เป็นวัตถุหรือสิ่งของที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถบ่งบอกให้เห็นถึง วัฒนธรรมขององค์การ ตัวอย่างสัญลักษณ์ขององค์การ ได้แก่ เครื่องหมายการค้า รางวัล ภาพ รูป ป้ายอาคาร หรือตึกสำนักงาน ธง ป้ายชื่อบริษัท อนุสาวรีย์

พิธีการต่าง ๆ (Rituals) เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางองค์การจัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึง วัฒนธรรมขององค์การนั้น ๆ เช่น การจัดงานวันก่อตั้งบริษัท การจัดงานปีใหม่ งานแข่งขันกีฬา งานจัดเลี้ยงให้แก่พนักงาน (Staff Party) งานฉลองครบรอบเหตุการณ์ต่าง ๆ

เรื่องเล่า (Stories) เป็นประวัติความเป็นมา หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีการบอกต่อกันมา ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในองค์การ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ ความสำเร็จ เหตุการณ์ สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในอดีต และเรื่องราวดังกล่าวได้ถูกบอกเล่าถ่ายทอดให้พนักงานใหม่ได้ รับทราบต่อ ๆ กันไป

วีรบุรุษ (Heroes) คือ บุคคลที่สมาชิกในองค์การให้ความเคารพ ยกย่องชมเชย ในความดีความสามารถที่โดดเด่น และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมขององค์การ ผู้ที่เป็นวีรบุรุษขององค์การ อาจได้แก่ ผู้ก่อตั้งบริษัท เจ้าของกิจการ หัวหน้างาน ผู้นำองค์การ ผู้บริหาร

คำขวัญ (Slogans) เป็นวลี เป็นถ้อยคำ หรือประโยคที่แสดงถึงคุณค่า ค่านิยมขององค์การ คำขวัญจะใช้ประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารทางการตลาด เพื่อให้ลูกค้าสามารถจดจำถึงความรู้สึก นึกคิด และคุณภาพของสินค้า และบริการ

จริยธรรม (Ethics) เป็นความสำคัญของแต่ละบุคคลว่าอะไรถูก อะไรผิด สิ่งไหนควรกระทำหรือไม่ควรกระทำ จริยธรรมจะมีผลต่อความรับผิดชอบในสังคม

กฎข้อบังคับ (Rules) เป็นข้อกำหนดต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้พนักงานประพฤติปฏิบัติ ตาม เป็นกฎ การปฏิบัติงานของพนักงาน กฎการลงโทษ เป็นต้น

บทบาท (Roles) เป็นการกระทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ เช่น บทบาทของผู้บริหาร บทบาทของผู้บังคับบัญชา หรือบทบาทของผู้ใต้บังคับบัญชา

ประเภทของวัฒนธรรมองค์การ

Richard (1992) ได้แบ่งวัฒนธรรมองค์การออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมแบบปรับตัว (Adaptability Culture)

วัฒนธรรมแบบปรับตัวจะให้ความสำคัญในเรื่องของความยืดหยุ่น เพื่อมุ่งเน้นสำหรับตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอกได้ตลอดเวลา พนักงานขององค์การสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจและการปฏิบัติหน้าที่ เป็นการกระตุ้นให้พนักงานกล้าเสี่ยงกล้าคิดค้นเรื่องใหม่ ๆ กล้าทดลองในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อองค์การ ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องต่าง ๆ ได้มากขึ้น เน้นเรื่องการกระจายอำนาจเพื่อให้พนักงานสามารถตัดสินใจได้รวดเร็ว เป็นการสร้างกลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับองค์การ วัฒนธรรมแบบปรับตัวจะพบมากในองค์การขนาดกลางและขนาดเล็ก

2. วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จ (Achievement Culture)

วัฒนธรรมแบบมุ่งผลสำเร็จจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องเสถียรภาพความมั่นคง และการยอมรับจากสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์การ ดังนั้น องค์การที่มีลักษณะนี้จะเน้นในเรื่องของเป้าหมายที่ชัดเจนแน่นอน เช่น เรื่องกำไร ยอดขาย ส่วนครองตลาด จะมีการกำหนดให้ชัดเจนว่ามีความต้องการทำอะไรที่เปอร์เซ็นต์ องค์การที่มุ่งผลสำเร็จจะให้ความสำคัญในการแข่งขันในเชิงรุก พนักงานจะมีการแข่งขันกันอย่างหนักเพื่อเพิ่มยอดขาย เพิ่มกำไร และขยายส่วนครองตลาด องค์การที่มีวัฒนธรรมแบบนี้จะส่งเสริมให้พนักงานขยันขันแข็งเกี่ยวกับเรื่องการทำงาน

มีระบบการให้รางวัล แบบจูงใจ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จของงาน เช่น การให้ตัวเครื่องบินไปท่องเที่ยวต่างประเทศ พนักงานที่มีความสามารถจะมีผลตอบแทนสูง มีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพเร็ว ส่วนพนักงานที่มีผลงานไม่ดีอาจหมดกำลังใจการทำงานและออกจากงานไป

3. วัฒนธรรมแบบเครือญาติ (Clan Culture)

วัฒนธรรมแบบเครือญาติจะเน้นให้ความสำคัญแบบยึดหยุ่น และเอื้ออาทรต่อกัน องค์การแบบนี้จึงมีลักษณะแบบญาติมิตร ทำงานร่วมกันเหมือนกับเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน มุ่งเน้นในความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ดังนั้น พนักงานที่ทำงานในองค์การแบบเครือญาติจึงมีความผูกพันกับองค์การสูง มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความจงรักภักดีต่อองค์การมาก รวมทั้งมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกในองค์การดังกล่าว พนักงานจะมีความสุขกับการทำงาน และชอบองค์การที่มีวัฒนธรรมแบบนี้มากกว่า วัฒนธรรมแบบเครือญาติจะมุ่งตอบสนองสภาพแวดล้อมภายในองค์การเป็นสำคัญ

4. วัฒนธรรมแบบราชการ (Bureaucratic Culture)

เป็นวัฒนธรรมที่เน้นให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายใน เป็นเรื่องของความมีเสถียรภาพความมั่นคงในการทำงาน ความมีระเบียบในการทำงาน ยึดถือกฎระเบียบข้อบังคับ และเรื่องของการประหยัด ส่วนมากจะให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายในองค์การ ดังนั้น วัฒนธรรมแบบราชการจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคง สามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ เป็นลักษณะของวัฒนธรรมองค์การที่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง เช่น หน่วยงานของรัฐบาล และรัฐวิสาหกิจ

ระดับของวัฒนธรรมองค์การ (Levels Of Organizational Culture)

เนื่องจากวัฒนธรรมองค์การเป็นเรื่องที่ซับซ้อนกว้าง ดังนั้น วัฒนธรรมองค์การจึงมีหลายระดับที่มีความลึก และความกว้างที่แตกต่างกัน ในการวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การจึงสามารถแบ่งระดับของวัฒนธรรมองค์การออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ Richard L. Daft (1992)

ระดับที่ 1 วัฒนธรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ (Observable Culture)

เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกขององค์การสร้างขึ้นมา เป็นวัฒนธรรมในระดับบนที่สามารถมองเห็นได้เป็นวิธีการประพฤติปฏิบัติ การแสดงออกด้านพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมขององค์การวัฒนธรรมองค์การที่สามารถสังเกตเห็นได้ มีดังนี้ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีกรรมทางศาสนา งานเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานวันปีใหม่ งานฉลองครบรอบ สัญลักษณ์ รูปปั้น เครื่องหมายการค้า ประวัติ หรือเรื่องเล่า ตำนานของบริษัท อาคารสถานที่ สำนักงานบริษัท การแต่งกาย หรือเครื่องแบบพนักงาน เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยี คณะผู้บริหาร และสมาชิก

ระดับที่ 2 ระดับค่านิยมร่วมกัน (Shared Values)

เป็นค่านิยมที่อยู่เบื้องหลังของการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก ค่านิยมดังกล่าวเป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นได้ ซึ่งเป็นเรื่องความเชื่อ ทศนคติ ความรู้สึก ความคิดเห็น เพื่อสร้างสิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดแก่บริษัทร่วมกัน เช่น ค่านิยมในเรื่องคุณภาพ ความสะอาด มาตรฐาน คุณค่าของสินค้า และบริการ การที่พนักงาน หรือสมาชิกในองค์กรมีความเชื่อ มีความคิดเห็นร่วมกันจะส่งผลต่อพฤติกรรมของพนักงาน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในองค์กรดังกล่าว

ระดับที่ 3 มีข้อสมมติฐานร่วมกัน (Common Assumptions)

เป็นค่านิยมที่อยู่ในระดับลึกที่สุด คือพนักงานทุกคนจะมีความเชื่อและมีการรับรู้ร่วมกัน เพื่อกำหนดข้อสมมติฐานของบริษัท เช่น เราจะต้องเป็นผู้ให้บริการที่มีความสามารถ ค่านิยมที่เป็นข้อสมมติฐานต่าง ๆ เหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมขององค์กร

ระดับวัฒนธรรมองค์การเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็ง วัฒนธรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้จะอยู่บนผิวน้ำ หรือพินน้ำให้เห็นได้ชัดเจน สำหรับส่วนที่ 2 คือ ค่านิยมร่วมกัน และ 3 ข้อสมมติฐานร่วมกันซึ่งเป็นส่วนที่มีปริมาณมากกว่า และเป็นรากฐานของวัฒนธรรมที่แท้จริงจะอยู่ใต้น้ำไม่สามารถมองเห็น

การเรียนรู้วัฒนธรรมองค์การ

วัฒนธรรมองค์การสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งต่าง ๆ หลายอย่าง ซึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมขององค์การจากพนักงานรุ่นหนึ่งไปยังพนักงานอีกรุ่นหนึ่งสืบต่อไป ดังนั้น ในการเรียนรู้วัฒนธรรมขององค์การจึงมีวิธีการหลายแบบดังนี้ Richard L. Daft (1992)

ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า เป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ขององค์การที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญเหตุการณ์ต่าง ๆ ขององค์การนั้น เช่น ประวัติความเป็นมาในการก่อตั้งประวัติบุคคลสำคัญ หรือวีรบุรุษขององค์การผู้บริหาร เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในองค์การ และมีการถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องหรือการบันทึกเป็นประวัติเอาไว้ สิ่งที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญ คือ เป็นการมุ่งเน้นให้พนักงานรุ่นใหม่ได้เห็นถึงแนวทางการประพฤติปฏิบัติและค่านิยมต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อองค์การ และสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้พนักงานในองค์การแสดงพฤติกรรมตามแบบอย่างที่ต้องการต้องการ และเป็นการสร้างพฤติกรรมขององค์การ

พิธีการ คือ ปฏิบัติการต่าง ๆ ที่ทางองค์การจัดทำอยู่เป็นประจำ เช่น การจัดงานวันขึ้นปีใหม่ การจัดทำบุญประจำปี การจัดงานเลี้ยงให้แก่พนักงาน งานฉลองในโอกาสต่าง ๆ งานประกาศเกียรติคุณ พนักงานผู้ที่ประสบความสำเร็จในการทำงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความยินดี และ

ได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษขององค์กร งานพบปะสังสรรค์ต่าง ๆ กิจกรรมดังกล่าว เป็นการแสดงถึงค่านิยมความเชื่อขององค์กร เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร เห็นคุณค่าเห็นความสำคัญเป็นแบบอย่างที่ดีต่อพนักงานรุ่นหลัง

สัญลักษณ์ ตรา หรือสัญลักษณ์ หรือโลโก้ของบริษัทจะเป็นเครื่องหมายที่สำคัญ แสดงให้เห็นถึงคุณค่า ค่านิยม ความภาคภูมิใจของบุคคลในองค์กรนั้น ๆ เช่น โลโก้ของธนาคารไทยพาณิชย์เป็นรูปใบโพธิ์ โลโก้มหาวิทยาลัยขอนแก่น คือ รูปพระธาตุพนม โลโก้ห้างสรรพสินค้าบิ๊กซีเป็นรูปตัวซีขนาดใหญ่

ภาษา เป็นคำเฉพาะ หรือศัพท์ที่ทางองค์กรสร้างขึ้นมาใช้ในองค์กรนั้น อาจจะเป็นคำขวัญของบริษัท คนในองค์กรจะเข้าใจความหมายเหมือนกัน

หน้าที่ของวัฒนธรรมองค์กร

แต่ละองค์กรจะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างกัน วัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนด และบ่งชี้ถึงความแตกต่างของแต่ละองค์กร ดังนั้น หน้าที่ของวัฒนธรรมองค์กรจึงมีลักษณะดังนี้ Richard L. Daft (1992) 1. วัฒนธรรมองค์กรเป็นรูปแบบ และมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละองค์กร ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง 2. วัฒนธรรมของแต่ละองค์กรจะมีความแตกต่างกัน วัฒนธรรมของแต่ละองค์กรจะเป็นตัวกำหนด และบ่งบอกถึงความแตกต่างจากองค์กรอื่น 3. วัฒนธรรมองค์กรจะทำให้สมาชิกเกิดความผูกพัน ความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดีต่อองค์กรนั้น 4. วัฒนธรรมองค์กรเป็นตัวกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสม เกี่ยวกับพฤติกรรม และแนวทางปฏิบัติสำหรับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง เป็นการชี้นำ และควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในองค์กร 5. ส่งเสริมให้สมาชิกในองค์กรประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบของสังคม และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

แนวความคิดของวัฒนธรรมองค์กร

วัฒนธรรมองค์กรมีเปลี่ยนแปลงตามยุคตามสมัย ดังนั้น แนวความคิดของวัฒนธรรมองค์กรจึงมีหลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวจะเป็นรูปแบบ หรือเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมองค์กรนั้น ๆ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมแต่ละองค์กร ดังนั้นรูปแบบ และแนวความคิดของวัฒนธรรมองค์กรจึงสามารถแบ่งได้ ดังนี้ Richard L. Daft (1992)

1. แบบริเริ่มสร้างสรรค์ และกล้าเสี่ยง องค์กรที่มีลักษณะแนวความคิดแบบนี้ ผู้บริหารจะให้การสนับสนุนส่งเสริมให้พนักงาน กล้ากระทำ กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้น ลักษณะเด่น

ของแนวความคิดแบบริเริ่มสร้างสรรค์ และกล้าเสี่ยง คือ สนับสนุนให้พนักงานประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ เช่น ผลิตภัณฑ์ สินค้าใหม่ มุ่งเน้นให้พนักงานกล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มุ่งเน้นให้พนักงานมีความรับผิดชอบในหน้าที่ เปิดโอกาสให้พนักงานเกิดการทดลองในเรื่องต่าง ๆ

2. แบบให้ความสนใจในรายละเอียด สมาชิกในองค์การจะให้ความสนใจในรายละเอียดต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ความสำคัญในความถูกต้องในการทำงาน ใส่ใจในรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด องค์การจะมีความมุ่งหวังให้พนักงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

3. แบบมุ่งผลสำเร็จ หรือผลงาน ผู้บริหารขององค์การจะเน้น และให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลสำเร็จ หรือผลงานที่ได้รับ คือ ให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงาน เน้นเรื่องผลงาน ผลผลิตว่าสามารถผลิตสินค้าได้ตามที่กำหนดหรือไม่

4. แบบให้ความสำคัญที่บุคคล องค์การจะให้ความสำคัญในเรื่องของผลกระทบต่อบุคคลในองค์การมาก ให้ความสำคัญใส่ใจดูแลพนักงาน เน้นผลกระทบต่อบุคคลทั้งในทางบวกและทางลบ องค์การจะเน้นความสำคัญไปที่บุคลากร

5. แบบทำงานเป็นทีม ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ องค์การจะให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานเป็นทีมมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน การมีส่วนร่วมของทุกคน และมีทีมงานที่ดีจะช่วยให้งานขององค์การสำเร็จ

6. แบบการทำงานเชิงรุก ผู้บริหารขององค์การจะเน้น หรือกระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติงานในลักษณะแบบเชิงรุก คือ กระตุ้นให้พนักงานเกิดการแข่งขันกันทำงาน จะไม่ปล่อยให้การทำงานดำเนินไปเรื่อย ๆ เพราะจะทำให้บรรลุผลล่าช้า ดังนั้น แนวคิดแบบการทำงานในเชิงรุกจะทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จได้รวดเร็วกว่า

7. แบบมั่นคง หรือมีเสถียรภาพ องค์การจะให้ความสำคัญโดยมุ่งเน้นในเรื่องความมั่นคง หรือความมีเสถียรภาพขององค์การมากกว่าความเจริญเติบโตขององค์การ ดังนั้น องค์การในลักษณะนี้จะให้ความสำคัญในเรื่องความมั่นคงมากกว่าการขยายกิจการ

8. แบบกำหนดเป้าหมายไว้แน่นอน ผู้บริหารองค์การในลักษณะนี้จะมีการกำหนดเป้าหมายในการบริหารเอาไว้ชัดเจน และแน่นอนแล้วว่า จะทำอะไรบ้าง เช่น เป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่น เป็นผู้ผลิตรายใหญ่ในประเทศ ฯลฯ

9. แบบบูรณาการ องค์การที่มีความคิดในลักษณะนี้จะเน้นให้ความสำคัญในเรื่องการทำงานร่วมกัน ประสานสามัคคีกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในองค์การ เพื่อให้การทำงานสอดคล้องกันไปด้วยดี มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของฝ่ายต่าง ๆ ภายในองค์การ การประสานงานเพื่อให้งานภายในองค์การมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

10. แบบการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารองค์การจะให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ใต้บังคับบัญชาในเรื่องต่าง ๆ เช่น ให้คำแนะนำให้คำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานองค์การสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายได้

11. แบบการควบคุมองค์การจะมุ่งเน้นในเรื่องการควบคุมการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชา จะให้ความสำคัญเกี่ยวกับ กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่าง ๆ เป็นการควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ ของพนักงานเพื่อไม่ให้พนักงานกระทำความผิดกฎระเบียบข้อบังคับขององค์การ ต้องการให้พนักงานทุกคนปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์การอย่างเคร่งครัด

12. แบบเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ องค์การจะเน้น และให้ความสำคัญให้เกิดความรู้สึกว่าพนักงานทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ พนักงานทุกคนมีความสำคัญ องค์การเป็นของทุกคน ความสำเร็จขององค์การ คือ ความสำเร็จของทุกคน ดังนั้น แนวคิดนี้จึงมุ่งเน้นความเป็นเจ้าของหรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์การที่ตนทำงานอยู่

13. แบบระบบการให้รางวัล แนวความคิดในลักษณะนี้ผู้บริหารจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการให้รางวัลจากผลการปฏิบัติงาน หรือจากความสามารถในการทำงานของพนักงาน แต่ละคนมากกว่าการให้รางวัลในลักษณะการสนทนสนม หรือความชอบเป็นการส่วนตัว หรือระบบอาวุโส เป็นการสนับสนุนคนเก่าคนที่มีความสามารถอย่างแท้จริง

14. แบบจัดการเรื่องความขัดแย้ง องค์การจะสนับสนุนให้พนักงานแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเปิดเผย คือ พนักงานทุกคนสามารถวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความขัดแย้งได้อย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเปิดเผย

15. แบบการติดต่อสื่อสาร การติดต่อสื่อสารเป็นเรื่องสำคัญในองค์การ ถ้าการติดต่อสื่อสารขาดประสิทธิภาพจะทำให้เกิดปัญหามากมายในองค์การ ดังนั้น องค์การที่เน้นเรื่องการติดต่อสื่อสารจะให้ความสำคัญในเรื่องการติดต่อสื่อสารตามสายการบังคับบัญชา และมีการติดต่อสื่อสารในลักษณะแบบสองทาง ทั้งนี้ เพื่อให้การติดต่อสื่อสารและการทำงานในองค์การเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์การ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์การมีหลายอย่าง สามารถแบ่งแยกได้ ดังนี้ Richard L. Daft (1992) 1. กลุ่มงาน (Work Group) กลุ่มงาน หรือพนักงานเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมองค์การโดยตรง กลุ่มพนักงานจะมีโอกาสใกล้ชิดกันสนทนสนมกัน การพูดคุยให้คำแนะนำจากเพื่อนร่วมงานจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกเป็นอย่างมาก การที่กลุ่มสามารถสร้างบรรทัดฐานต่าง ๆ ขึ้นมา และคอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกได้

จะส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์การได้ ความสนิทสนม ความใกล้ชิด ความผูกพัน มิตรภาพในกลุ่มล้วนมีผลต่อวัฒนธรรมองค์การทั้งสิ้น 2. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Leadership Style) เนื่องจากผู้บริหาร หรือผู้บังคับบัญชาจะส่งผลต่อพฤติกรรมของพนักงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะจะคอยควบคุมพฤติกรรมพนักงาน สามารถให้คุณ ให้โทษกับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ดังนั้น ผู้นำ หรือผู้บริหารองค์การจึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมองค์การ การเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ และใกล้ชิดการให้ความช่วยเหลือต่อผู้ปฏิบัติงานจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในองค์การ ทำให้พนักงานทุ่มเทให้กับการทำงาน 3. ลักษณะขององค์การ (Organizational Characteristics) องค์การแต่ละแห่งจะมีลักษณะที่แตกต่างหลายอย่าง เช่น แตกต่างด้านขนาดขององค์การโครงสร้างองค์การระบบการบริหารจัดการ รูปแบบ และแนวคิด ปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในองค์การนั้น ๆ องค์การขนาดใหญ่มักให้ความสำคัญแบบทางการ การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ มักจะเป็นทางการมากกว่าเป็นแบบส่วนตัว ส่วนองค์การขนาดเล็กจะมีความสัมพันธ์ภายในแบบไม่เป็นทางการ มีความสนิทสนมกันง่ายกว่า

การสร้างวัฒนธรรมองค์การ

แต่ละองค์การจะสร้างวัฒนธรรมองค์การของตนขึ้นมาเป็นการบ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวขององค์การนั้น ปัจจัยในการสร้างวัฒนธรรมองค์การประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ Richard L. Daft (1992) ประวัติความเป็นมาของบริษัท (History) โดยปกติองค์การมักจะสร้างวัฒนธรรมขององค์การมาจากผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จในอดีต โดยยึดหลักการหรือแนวความคิดต่าง ๆ ผู้ก่อตั้ง ผู้เป็นเจ้าของ หรือผู้นำองค์การจะมีบทบาทอย่างมากในการสร้างวัฒนธรรมองค์การ

สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นปัจจัยที่ทุกองค์การจะต้องเผชิญ ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เช่น มีการแข่งขันทางธุรกิจกันอย่างรุนแรงเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น เราจะต้องพยายามเอาชนะคู่แข่งให้ได้ ในการสร้างวัฒนธรรมองค์การอาจจะมุ่งเน้นเรื่องการแข่งขัน การใช้กลยุทธ์ในเชิงรุกกระตุ้น ให้พนักงานเกิดการแข่งขันเพื่อผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

กระบวนการคัดเลือก การจ้างงานขององค์การ (Staffing Process) กระบวนการคัดเลือกบุคลากรจะเป็นระบบที่องค์การได้จัดระบบเอาไว้ และจะมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมขององค์การ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าทำงานในองค์การก็แสดงได้ว่า บุคคลผู้นั้นสามารถปฏิบัติตามวัฒนธรรมขององค์การนั้นได้ เพราะบุคคลเหล่านั้นจะมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ แนวความคิดต่าง ๆ ไปในทิศทางเดียวกัน

กระบวนการทางสังคมในองค์กร (Socialization Process) กิจกรรมต่าง ๆ ที่องค์กรจัดการนั้น ๆ ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรทั้งสิ้น เช่น การปฐมนิเทศพนักงานใหม่ การฝึกอบรมพนักงาน การแข่งขันกีฬา งานประกาศเกียรติคุณ งานปีใหม่ วัฒนธรรมองค์กรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ 1. วัฒนธรรมองค์กรที่กำหนดให้พนักงานแต่ละคนมีอิสระในการแสดงพฤติกรรมหรือทัศนคติต่อองค์กร และองค์กรมีความเชื่อว่า บุคคลเหล่านี้จะมีความรับผิดชอบต่อการงานและเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและสร้างวัฒนธรรมขององค์กรนั้น ๆ 2. วัฒนธรรมองค์กรที่มีรูปแบบที่แน่นอน ชัดเจน ซึ่งองค์กรเหล่านั้นจะใช้กฎระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของพนักงาน เป็นการกำหนดวัฒนธรรมขององค์กร 3. องค์กรที่มีลักษณะให้การสนับสนุนการทำงานของพนักงาน คือ ผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำองค์กรพยายามสร้างการจูงใจให้แก่พนักงาน เพื่อให้เขาได้มีโอกาสทำงานได้สำเร็จ ลักษณะดังกล่าวก็เป็นวัฒนธรรมองค์กรอีกแบบหนึ่งที่ผู้บริหารองค์กรให้การสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงาน จนสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย 4. การจูงใจโดยใช้ระบบรางวัลเพื่อสร้างพฤติกรรม ทัศนคติ ค่านิยม ในด้านบวกให้แก่พนักงาน เป็นการสร้างวัฒนธรรมให้แก่องค์กร เพราะจะส่งผลต่อพฤติกรรมของพนักงาน

วัฒนธรรมองค์กรในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาได้มีสัญลักษณ์ คือ รูปธรรมจักร มีหลักสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติสำหรับองค์กรในปัจจุบันนี้ คือ ปรัชญาขององค์กร ได้แก่ ละเว้นจากการทำความชั่วทั้งปวง ทำแต่ความดีทั้งปวง และทำจิตใจของตนเองให้บริสุทธิ์ ถือว่าเป็นหัวใจเกี่ยวกับพฤติกรรม และการปฏิบัติของพุทธบริษัทแห่งพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นวัฒนธรรมแห่งการใฝ่รู้ และใฝ่สิ่งยากอย่างมั่นคง เป็นวัฒนธรรมแห่งการพัฒนาคน เป็นหัวใจ หรือเป็นแกนกลางของทุกอย่างการพัฒนาคนเพื่ออะไร เพื่อให้มนุษย์มีอิสรภาพ (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2540)

คำว่า “อิสรภาพ” อาจารย์เจ้าคุณท่านจะหมายถึง สิ่งใดนั้น ท่านไม่ได้อธิบายกำกับไว้ ผู้เขียนขอมองไว้สองด้าน คือ โลกียอิสรภาพ หมายถึง เป็นบุคคลที่เข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง เมื่อคนเข้าใจสิ่งใด ๆ อย่างแท้จริงแล้วจะทำให้คนเราไม่ติดอยู่กับสิ่งนั้น ๆ ไม่มีความหลงใหล ไม่มัวเมาหลุ่มหลง เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดกันขึ้นมานั้นอาจอำนวยความสะดวกแต่เพียงใช้ให้เป็นประโยชน์เท่านั้น คนเรารู้ธรรมชาติที่แท้จริง และแต่ละสิ่ง เพราะสิ่งที่มองว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งอาจจะทำให้เกิดโทษก็ได้ และโลกุตตรอิสรภาพ หมายถึง ความมีอิสระไม่ผูกพัน ไม่ตกอยู่ในห่วงแห่งกิเลสตัณหาหลุดพ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิดหรือวัฏสงสาร พัฒนาตนเอง

ให้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เข้าสู่แดนแห่งนิพพาน มนุษย์เมื่อปฏิบัติตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา แล้ว สามารถหลุดพ้นจากแดนแห่งโลกียะเข้าสู่แดนโลกุตระ คือ ดินแดนแห่งนิพพาน

การสร้างวัฒนธรรมองค์การตามหลักพุทธธรรม

การสร้างวัฒนธรรมองค์การ คือ การสร้างรูปแบบขององค์การให้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ให้บุคลากรในองค์การประพฤติ และปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน มีความภูมิใจต่อสิ่งที่องค์การมอบให้ปฏิบัติ สร้างสิ่งจูงใจ และความมั่นใจในการอยู่ในองค์การนี้ องค์การก็มีวัฒนธรรมนี้แหละที่มีอิทธิพลต่อผู้บริหาร และพนักงาน รวมทั้งลูกค้าผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บริษัทที่เกิดขึ้นใหม่ก็มีความต้องการที่จะเลือกประเภทของวัฒนธรรมองค์การเฉพาะ และร่วมกันสร้างขึ้นมากเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

การสร้างวัฒนธรรมองค์การต้องเป็นกระบวนการที่ชัดเจนและเอาจริงเอาจัง เนื่องจากบุคคลในองค์การแต่ละคนเป็นคนที่มีสภาวะที่ต่างกันหลาย ๆ ด้าน ยังมีวัฒนธรรมย่อยติดตัวมาด้วย โดยได้รับการอบรมจากครอบครัว สถาบันการศึกษา ศาสนา สังคม ชุมชน ที่อาศัยอยู่ บางคนอาจปรับตัวได้ง่าย บางคนปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม หรือวัฒนธรรมองค์การได้ยาก องค์การต้องใช้ข้อกำหนดอื่น ๆ เข้ามาช่วยให้เกิดผลอย่างแท้จริง

การสร้างวัฒนธรรมองค์การทางพระพุทธศาสนา หรือสร้างวัฒนธรรมองค์การตามหลักพุทธธรรมนี้ถือว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งซึ่งผู้บริหารมีความเชื่อว่าจะนำพาองค์การ และบุคลากรขององค์การมีความมั่นคง เจริญก้าวหน้า และมีความโดดเด่น ผู้บริหารระดับสูง และพนักงานจะมีแนวทางประพฤติ และปฏิบัติงานเป็นแนวทางเดียวกัน ซึ่งมีหลักพุทธธรรมเป็นหลักปฏิบัติ องค์การที่สร้างวัฒนธรรมในรูปแบบหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักธรรมเป็นจำนวนมาก องค์การมีจุดประสงค์ที่จะให้องค์การโดดเด่นในด้านใด มุ่งให้องค์การมีเอกลักษณ์อย่างไร และบุคลากรขององค์การจะปฏิบัติตนอย่างไร เช่น ต้องการให้บุคลากรในองค์การมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว มีความสามัคคี กำหนดวัฒนธรรมองค์การตามหลักสังคหวัตถุ 4 องค์การต้องการที่จะให้พนักงานมีความซื่อตรง จริงใจ รู้จักข่มจิตข่มใจ มีความอดทน เข้มแข็ง เป็นผู้ที่เสียสละ ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์การตามหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นต้น ในบทนี้จะกล่าวถึงวัฒนธรรมองค์การตามหลักฆราวาสธรรม 4 (สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2555)

สรุป

วัฒนธรรมองค์การเป็นแบบแผนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ค่านิยม ความเข้าใจ ความเชื่อ ความรู้สึกของสมาชิกในองค์การ วัฒนธรรมมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ค่านิยม ทศนคติ ความเชื่อ บรรทัดฐาน สัญลักษณ์ พิธีการ เรื่องเล่า ผู้นำ หรือวีรบุรุษ คำขวัญ จริยธรรม กฎข้อบังคับ บทบาทของผู้บริหาร ลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมองค์การคือ สามารถเรียนรู้ได้ มีลักษณะร่วมกัน มีการถ่ายทอดได้ มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคน มีการเปลี่ยนแปลงได้ วัฒนธรรมองค์การมีอยู่ 3 ระดับ คือ วัฒนธรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ ระดับค่านิยมร่วมกัน และระดับมีข้อสมมติฐานร่วมกัน วัฒนธรรมองค์การสามารถเรียนรู้ได้จากประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า พิธีการ สัญลักษณ์ ภาษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม คือ กลุ่มคนในองค์การ ภาวะของผู้นำ ลักษณะขององค์การ วัฒนธรรมขององค์การสามารถสร้างได้ ประวัติความเป็นมาของบริษัท สภาพแวดล้อม กระบวนการคัดเลือกบุคคลากร กระบวนการทางสังคมในองค์การ วัฒนธรรมองค์การจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับรูปแบบ การกระทำกิจกรรม ประเพณี ความเชื่อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละองค์การวัฒนธรรมองค์การในพระพุทธศาสนา และการสร้าง วัฒนธรรมองค์การตามหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2553). *วัฒนธรรมองค์การคุณค่าที่ซื้อหาไม่ได้แต่สร้างได้*. กรุงเทพฯ: โอเดซี พรินท์.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2553). *ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ดี.เค.ปริ้นติ้งเวิลด์.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตฺโต). (2540). *ไอ.ที.ภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา (ศาสนากับยุคโลกาภิวัตน์)* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พิภพ วังเงิน. (2547). *พฤติกรรมองค์การ*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2555). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Champoux, J.E. (2023). *Organization Behavior* (2th ed). Canada: Thomson South-Western.
- Daft, R.L. (1992). *Management* (6th ed). USA: South-Western.
- Judith R. Gorden. (1991). *A Diagnosis approach to Organization Behavior* (3rd Edition). New York: Simon & Schuster.

- Schermerhron. Hunt and Osborn. (2003). *Organization Behavior* (8th ed). USA: John Wiley & Son.
- Hatch, M. J. and Schultz, M. (1997). Relations between organizational culture, identity and image. *European Journal of Marketing*, 31, 356-365.

การบริหารการผลิตเวชสำอางตามหลักอิทธิบาท 4
เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
COSMECEUTICAL PRODUCTION MANAGEMENT ACCORDING TO THE
IDDHIPADA 4 PRINCIPLES FOR ENHANCING OPERATIONAL EFFICIENCY

ชมภูณูช กิจสมทรัพย์^{1*}, ดรชนนี ศรีอนันต์รักษา¹

Chompoonuch Kitsomsu^{1*}, Dadchanee Srianunruksa¹

*Corresponding Author E-mail: kitsomsu@gmail.com

Received June 1, 2026; Revised July 25, 2026; Accepted August 8, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การบริหารการผลิตเวชสำอางตามหลักอิทธิบาท 4 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และวิเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการในอุตสาหกรรมเวชสำอาง โดยมุ่งเน้นการบูรณาการหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 เข้าสู่กระบวนการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ อุตสาหกรรมนี้ให้ความสำคัญสูงสุดกับการจัดการความรู้ การปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตอย่างเคร่งครัด การพยากรณ์เชิงรุก และการจัดสรรทรัพยากร ทว่าภายใต้ความซับซ้อนของเทคโนโลยี ทรัพยากรมนุษย์ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือข้อผิดพลาดในสายการผลิต

การศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา ในฐานะกลไกควบคุมจากภายในจิตใจ จะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรได้อย่างเป็นรูปธรรม การทำงานของหลักธรรมนี้เริ่มต้นจาก ฉันทะ ที่สร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานใส่ใจในขั้นตอนการเตรียม และขังดวงส่วนผสมอย่างแม่นยำ วิริยะ เสริมสร้างความมุ่งมั่นอดทนในการรักษามาตรฐานความสะอาดตามหลักเกณฑ์การผลิตที่ดี จิตตะ เพิ่มความรอบคอบในการควบคุมคุณภาพ เช่น ค่าความเป็นกรดด่าง และความหนืด และ วิมังสา ส่งเสริมการวิเคราะห์หาสาเหตุรากเหง้าอย่างเป็นระบบเมื่อผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานเพื่อลดอัตราของเสีย

¹ นักวิชาการอิสระ

¹ Independent Scholar

ผลจากการบูรณาการศาสตร์การบริหารสมัยใหม่เข้ากับหลักพุทธธรรม นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของ แบบจำลองจิตสำนึกคุณภาพเชิงรุก Proactive Quality Mindset Model: PQMM แบบจำลองนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นแกนกลางระดับจิตสำนึก จะส่งผลโดยตรงต่อการขับเคลื่อนระบบปฏิบัติการ ทำให้ข้อบังคับทางอุตสาหกรรมกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง ผลลัพธ์เชิงเป้าหมาย คือ องค์กรสามารถลดข้อบกพร่องเชิงพฤติกรรมให้เป็นศูนย์ ลดความเสี่ยงในกระบวนการผลิต และสร้างความเชื่อมั่นในการส่งมอบผลิตภัณฑ์เวชสำอางที่มีความปลอดภัยสูงสุดสู่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นการยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารการผลิต; การผลิตเวชสำอาง; อิทธิบาท 4; พุทธนวัตกรรมการ; ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

Abstract

This academic article, titled Cosmeceutical Production Management According to the Iddhipada 4 Principles for Enhancing Operational Efficiency, aimed to study and analyze management approaches in the cosmeceutical industry by integrating the Buddhist principles of Iddhipada 4 into operational processes to enhance efficiency. The industry placed paramount importance on knowledge management, strict compliance with production standards, proactive forecasting, and resource allocation. However, amidst technological complexities, human resources remained the most critical factor influencing operational success or errors in the production line.

The study revealed that applying Iddhipada 4, comprising Chanda, aspiration, Viriya, effort, Citta, active thought, and Vimamsa, investigation served as an internal control mechanism that concretely transforms employee behavior. The application began with Chanda, which inspired staff to pay close attention to precise ingredient preparation and weighing. Viriya built the endurance required to maintain strict cleanliness standards according to good manufacturing practices. Citta enhanced thoroughness in quality control, such as monitoring acidity-alkalinity and viscosity levels.

Finally, Vimamsa promoted systematic root-cause analysis when products fall below standards, effectively reducing defect rates.

Integrating modern management science with these Buddhist principles led to the synthesis of new knowledge, represented as PQM Model, standing for Proactive Quality Mindset. This model demonstrated that utilizing Iddhipada 4 as the core of consciousness directly drove the operational system, transforming strict industrial regulations into a strong organizational culture. The targeted outcome was the organization's ability to achieve zero behavioral errors, mitigated production risks, and built absolute confidence in delivering the safest cosmeceutical products to consumers. Ultimately, this approach enhanced operational efficiency in a concrete and sustainable manner

Keywords: Production Management; Cosmeceutical Production; Iddhipada 4; Buddhist Innovation; Operational Efficiency

บทนำ

อุตสาหกรรมยา และเวชสำอางเป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญต่อระบบสาธารณสุขและเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ความปลอดภัย และคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค การบริหารจัดการในอุตสาหกรรมนี้จึงมีความซับซ้อนสูง และต้องดำเนินงานภายใต้กฎระเบียบ และมาตรฐานสากลที่เข้มงวด เช่น หลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิต (Good Manufacturing Practice: GMP) (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2561) และมาตรฐานระบบการจัดการคุณภาพ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย บริษัทฯ และเวชสำอางชั้นนำจึงได้นำเครื่องมือการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้อย่างเต็มรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดมาตรฐานการปฏิบัติงาน การใช้เทคโนโลยีวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพยากรณ์ และวางแผนเชิงรุก ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างสมดุลเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ได้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความก้าวหน้าของระบบปฏิบัติการและเทคโนโลยีที่ถูกออกแบบมาอย่างรัดกุม องค์ประกอบที่สำคัญ และเป็นความท้าทายสูงสุดในการบริหารจัดการ ยังคงเป็นทรัพยากรมนุษย์ ข้อมูลเชิงวิชาการด้านการจัดการปฏิบัติการระบุว่า

ความเปี่ยงเบนจากมาตรฐาน หรือข้อบกพร่องในกระบวนการผลิตกว่าร้อยละ 80 มีสาเหตุ รากเหง้ามาจากข้อผิดพลาดของมนุษย์ (Human Error) ซึ่งมักมีปัจจัยแทรกซ้อนจากการขาด ความตระหนักรู้ ความเหนื่อยล้า หรือการปฏิบัติงานด้วยความเคยชินจนละเลยรายละเอียดที่ สำคัญ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การพึ่งพากลไกการควบคุมทางกายภาพ และโครงสร้าง องค์กรเพียงมิติเดียว ไม่สามารถอุดช่องโหว่ และสร้างประสิทธิภาพที่ยั่งยืนได้ หากบุคลากร ผู้ปฏิบัติงานขาดแรงจูงใจ จิตสำนึก และวินัยจากภายใน (สมยศ นาวิการ, 2546)

เมื่อพิจารณาในเชิงการทบทวนวรรณกรรมเปรียบเทียบแนวคิดการบริหารจัดการ จะพบความแตกต่างที่สำคัญระหว่างสองกระบวนทัศน์ กล่าวคือ ทฤษฎีการบริหารจัดการ ตะวันตกแบบดั้งเดิม เช่น แนวคิดการบริหารจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของ Taylor และ แนวคิดระบบบริหารจัดการของ Weber มุ่งเน้นการควบคุมจากภายนอก Outer Control ผ่านการกำหนดมาตรฐานขั้นตอนการทำงาน การรวมศูนย์อำนาจ และการใช้มาตรการ ลงโทษ หรือให้รางวัลเชิงวัตถุเพื่อควบคุมพฤติกรรม ข้อดีของแนวคิดนี้ คือ การสร้างความ เป็นระบบ และความแม่นยำในภาวะปกติ แต่มีข้อจำกัดอย่างมากในการสร้างความผูกพัน และแรงจูงใจที่แท้จริงของบุคลากร ในทางตรงกันข้าม แนวคิดการบริหารจัดการเชิงพุทธ มุ่งเน้นการควบคุมจากภายใน (Inner Control) โดยเชื่อว่าจิตใจ และสติปัญญาของมนุษย์ คือ ศูนย์กลางของการพัฒนา และการตัดสินใจ การเปรียบเทียบทั้งสองแนวคิดชี้ให้เห็นช่อง โหว่ทางวิชาการว่า การบริหารอุตสาหกรรมระดับสูงไม่อาจเลือกใช้แนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เพียงลำพัง หากแต่ต้องใช้ระบบการควบคุมจากภายนอกของตะวันตกเป็นฐานปฏิบัติการ แล้วเติมเต็มด้วยกลไกการควบคุมจากภายในตามหลักพุทธธรรม เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ เป้าหมายอย่างสมดุล (दनय तेयनपुठ, 2557; พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

ด้วยเหตุนี้ การก้าวข้ามข้อจำกัดในการบริหารจัดการบริษัทฯ และเวชสำอาง จึงมี ความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบูรณาการศาสตร์ด้านการบริหารธุรกิจเข้ากับหลักปรัชญาที่ มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์จากภายใน การนำหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ว่า ด้วยหนทางสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ ความรักและพอใจในงาน วิริยะ ความพากเพียร จิตตะ ความเอาใจใส่ และวิมังสา การไตร่ตรองทบทวนด้วยปัญญา เข้ามาศึกษาและประยุกต์ใช้ จึงเป็นกรอบแนวคิดที่มีนัยสำคัญทางวิชาการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555) การหล่อหลอมพฤติกรรมบุคลากรด้วยหลักธรรมดังกล่าว จะช่วยพลิกโฉมกระบวนทัศน์ จากการทำงานเพียงเพื่อทำตามคำสั่ง ให้กลายเป็นการปฏิบัติงานด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบ ต่อมาตรฐานวิชาชีพ และชีวิตของผู้บริโภค บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งวิเคราะห์บริบท

การบริหารจัดการในอุตสาหกรรมยา พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับกระบวนการทำงาน เพื่อเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับจิตใจบุคลากร และพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

การบริหารจัดการ และมาตรฐานการทำงานในบริษัทฯ

อุตสาหกรรมยา และเวชสำอางมีความแตกต่างจากอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากผลิตภัณฑ์ส่งผลกระทบต่อระบบสรีรวิทยา สุขภาพ และความปลอดภัยในชีวิตของผู้บริโภค การบริหารจัดการองค์กรในบริบทนี้จึงต้องมุ่งเน้นไปที่ระบบการควบคุมคุณภาพ และการประกันคุณภาพอย่างรัดกุมสูงสุด เครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญที่สุด และเปรียบเสมือนธรรมนูญของการดำเนินงานในโรงงาน คือ มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedures: SOPs) ซึ่งเป็นการกำหนดที่ถูกจัดทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน กระบวนการเหล่านี้ครอบคลุมตั้งแต่การตรวจสอบคุณภาพวัตถุดิบขาเข้า การจัดเก็บในสภาวะที่เหมาะสม การชั่งตวงสารสกัดสำคัญด้วยความแม่นยำระดับมิลลิกรัม การควบคุมอุณหภูมิ และแรงดันในระหว่างการผลิต ตลอดจนข้อปฏิบัติในการบรรจุภัณฑ์ และการจัดส่ง เพื่อให้องค์กรสามารถให้ความมั่นใจได้ว่าผลิตภัณฑ์ทุกชุดการผลิตจะมีคุณภาพสม่ำเสมอ ปลอดภัย และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ในทุกขั้นตอนหากเกิดข้อบกพร่อง (MySwissLab, 2025; SGS, 2025)

อย่างไรก็ตาม การมีเพียงเอกสารข้อกำหนดที่สมบูรณ์แบบบนหน้ากระดาษ ไม่ได้เป็นหลักประกันความสำเร็จในการปฏิบัติงานจริง หากองค์กรนั้นขาดระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ (บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2547) ตามทฤษฎีการจัดการความรู้ของ Nonaka, I., & Takeuchi, H (1995) องค์ความรู้ในระดับอุตสาหกรรมสามารถแบ่งออกเป็นสองมิติหลัก ได้แก่ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถบันทึก และถ่ายทอดได้ง่าย เช่น คู่มือการทำงาน หรือข้อบังคับด้านความสะอาด และมิติที่สองคือ ความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่ซ่อนอยู่ในตัวบุคคล เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ ทักษะการสังเกต และความเชี่ยวชาญเฉพาะตัว ความท้าทายอันยิ่งใหญ่ของผู้บริหารในอุตสาหกรรมนี้ คือ การพัฒนากระบวนการรวบรวม และถ่ายทอดความรู้ทั้งสองมิตินี้ ให้หลอมรวมเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วทั้งสายการผลิต

ปัญหาเชิงโครงสร้างที่มักพบในการบริหารจัดการสายการผลิตคือ ช่องว่างของการถ่ายทอดความรู้ พนักงานระดับปฏิบัติการจำนวนไม่น้อยมักเรียนรู้ และปฏิบัติตาม

มาตรฐานการทำงานในลักษณะของการท่องเที่ยวขึ้นตอน เพื่อให้ผ่านการประเมินผลจากหัวหน้างาน มากกว่าการทำความเข้าใจถึงเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และผลกระทบที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังกฎระเบียบเหล่านั้น (วิจารณ์ พานิช, 2555) หากยกตัวอย่างกรณีศึกษาเชิงเปรียบเทียบในขั้นตอนการล้างมือ และการสวมชุดปลอดเชื้อก่อนเข้าพื้นที่ควบคุม จะพบว่าหากพนักงานปฏิบัติตามกลไกการควบคุมจากภายนอกเพียงเพราะกลัวถูกตัดคะแนนประเมิน เมื่อลับตาผู้คุมงาน พนักงานอาจหละหลวมหรือแอบข้ามขั้นตอน ซึ่งนำไปสู่การปนเปื้อนข้าม (Cross-contamination) ในผลิตภัณฑ์ ในทางตรงกันข้าม หากพนักงานได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกให้ตระหนักถึงอันตรายของการปนเปื้อนที่มีต่อสุขภาพของผู้บริโภค การปฏิบัติตามมาตรฐานจะเกิดขึ้นจากความเต็มใจ และเคร่งครัดในทุกสถานการณ์ นอกจากนี้ เมื่อพนักงานที่มีความชำนาญสูงตัดสินใจลาออก ความรู้ฝังลึกที่ทรงคุณค่าก็มักจะสูญหายไป ระบบการจัดการความรู้แบบเดิมที่เน้นเพียงการจัดเก็บเอกสารจึงไม่สามารถรับมือกับพลวัตเหล่านี้ได้

สรุปได้ว่า ภาพรวมของการบริหารจัดการ และมาตรฐานการทำงานในอุตสาหกรรมเวชสำอางนั้น แม้กระบวนการผลิตจะถูกออกแบบมาอย่างรัดกุมผ่านระบบเอกสารมาตรฐาน (SOPs) เพื่อปกป้องความปลอดภัยของผู้บริโภค ทว่า ผลลัพธ์ที่แท้จริงกลับขึ้นอยู่กับพฤติกรรม และจิตสำนึกของบุคลากรเป็นสำคัญ ประเด็นความท้าทาย คือ หากบุคลากรปฏิบัติงานแบบท่องจำ หรือทำตามคำสั่งเพียงเพราะเกรงกลัวบทลงโทษ ย่อมเกิดช่องโหว่ในการทำงานที่อาจนำไปสู่การปนเปื้อน ซึ่งส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสุขภาพของผู้ใช้เวชสำอาง และสร้างความเสียหายต่อแบรนด์อย่างมหาศาล ดังนั้น การยกระดับมาตรฐานการทำงานจึงไม่อาจพึ่งพากลไกการควบคุมทางกายภาพเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามาเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเปลี่ยนจากการปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้เป็นการทำงานด้วยความตระหนักรู้จากภายใน ซึ่งเป็นหนทางที่ช่วยปกป้องผู้บริโภค และรักษามาตรฐานขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

การพยากรณ์ และวางแผนเชิงรุก

อุตสาหกรรมยา และเวชสำอางต้องเผชิญกับความผันผวนของปัจจัยแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล ปัญหาสุขภาพ และสภาพผิวของผู้บริโภค หรือความเสี่ยงจากความขาดแคลนวัตถุดิบทางการเกษตร และเคมีภัณฑ์ในห่วงโซ่อุปทาน การบริหารจัดการแบบตั้งรับ ซึ่งเป็นการรอให้ปัญหา หรือข้อบกพร่องเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงหาทางแก้ไข เป็นวิธีการที่มีต้นทุนความสูญเสีย

สูงมาก และอาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อความเชื่อมั่นของธุรกิจ ด้วยเหตุนี้ แนวคิดด้าน การพยากรณ์และวางแผนเชิงรุก จึงถูกนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการ ประเมินความเสี่ยง และคาดการณ์สถานการณ์ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ

การพยากรณ์เชิงรุกในบริบทของการดำเนินงานสายการผลิต ครอบคลุมตั้งแต่มิติ ของการวางแผนความต้องการวัตถุดิบ ผู้บริหารและฝ่ายวางแผนการผลิตจำเป็นต้องอาศัย ข้อมูลเชิงสถิติในอดีต ร่วมกับการวิเคราะห์แนวโน้มตลาด เพื่อจัดเตรียมสารสนเทศสำคัญ หรือสารออกฤทธิ์ทางชีวภาพ ซึ่งมักมีราคาแพง และมีอายุการเก็บรักษาจำกัด ให้มีปริมาณ ที่เพียงพอ และสอดคล้องกับแผนการผลิต การคาดการณ์ที่แม่นยำจะช่วยป้องกันปัญหา สินค้าคงคลังที่ล้นเกินจนเสื่อมสภาพก่อนการใช้งาน หรือปัญหาวัตถุดิบขาดแคลนจนทำให้ สายการผลิตต้องหยุดชะงัก (วิทยา สุหฤทธดำรง, 2546) นอกจากนี้ ในมิติของ ระบบปฏิบัติการ การวางแผนเชิงรุกยังครอบคลุมถึง การบำรุงรักษาเชิงพยากรณ์ ซึ่งเป็น การเฝ้าระวัง และประเมินสภาพการทำงานของเครื่องจักร และอุปกรณ์ในพื้นที่ควบคุม ความสะอาดอย่างต่อเนื่อง เช่น การตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบกรองอากาศ หรือ เครื่องผสมสาร เพื่อป้องกันไม่ให้เครื่องจักรเกิดการขัดข้องในระหว่างที่กำลังดำเนินการผลิต

อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของระบบการพยากรณ์ และวางแผนเชิงรุก ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ ความก้าวหน้าของโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยการพิจารณา ทักษะ และประสบการณ์ของ ทรัพยากรมนุษย์ ในการแปล ความหมายของข้อมูลเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น หากหน้าจอบบบพยากรณ์แสดงค่าความเบี่ยงเบน ของอุณหภูมิในถังผสมสารเพียงเล็กน้อย พนักงานที่ขาดความตื่นตัวอาจมองข้าม และปล่อยให้ เครื่องจักรทำงานต่อไปจนเกิดความเสียหาย แต่หากบุคลากรได้รับการพัฒนาจิตใจให้มีสติจด จ่อ และความเพียร พวกเขาจะรีบเข้าตรวจสอบ และระงับปัญหาก่อนที่ผลิตภัณฑ์เวชสำอางทั้ง รอบการผลิตนั้นจะเสื่อมสภาพ และต้องถูกทำลายทิ้ง การเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันปัญหา อย่างแท้จริง จึงต้องอาศัยความเชื่อมโยงระหว่างระบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่แม่นยำ และสภาพ จิตใจของบุคลากรที่มีความตื่นตัวอยู่เสมอ

สรุปได้ว่า ภาพรวมของกระบวนการพยากรณ์ และวางแผนเชิงรุกในอุตสาหกรรม เวชสำอาง ถือเป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการความเสี่ยง และป้องกันความสูญเสียทาง ธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของระบบนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความแม่นยำของเทคโนโลยี หรือระบบฐานข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่มีจุดชี้ชะตาอยู่ที่ความช่างสังเกต และวุฒิภาวะทาง อารมณ์ของบุคลากร หากผู้ปฏิบัติงานเพิกเฉยต่อสัญญาณเตือน ข้อมูลเชิงพยากรณ์ที่ลงทุน ไปย่อมสูญเปล่า และอาจนำไปสู่ข้อผิดพลาดในสายการผลิตที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความ

ปลอดภัยของผู้บริโภค การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมภายใน จึงเป็นจิ๊กซอว์ชิ้นสำคัญที่เชื่อมต่อระหว่างเทคโนโลยีขั้นสูงกับศักยภาพของมนุษย์ ทำให้องค์กรสามารถเปลี่ยนข้อมูลเชิงวิเคราะห์ให้กลายเป็นการลงมือป้องกันความเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรมและทันห่วง

การจัดสรรทรัพยากรอย่างสมดุล และการวางแผนจำลองสถานการณ์

อุตสาหกรรมการผลิตยา และเวชสำอางเป็นภาคธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงส่งทั้งในด้านเทคโนโลยีเครื่องจักรกลเฉพาะทาง การรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่ควบคุมความสะอาดขั้นสูง ตลอดจนต้นทุนของวัตถุดิบ และสารสกัดออกฤทธิ์สำคัญซึ่งมักมีมูลค่าสูง และมีข้อจำกัดด้านอายุการจัดเก็บ การจัดสรรทรัพยากรอย่างสมดุลจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดของต้นทุน เวลา และกำลังคน แนวคิดนี้มุ่งเน้นการคำนวณ และค้นหาจุดที่เหมาะสมที่สุดในการใช้ทรัพยากร เพื่อลดความสูญเสียในสายการผลิตให้เหลือน้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการลดอัตราของเสียจากกระบวนการผลิต การลดระยะเวลาการรอคอยระหว่างขั้นตอนการขึ้นตวง และการผสมสาร ตลอดจนการจัดตารางการทำงานของเครื่องจักร และบุคลากรให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดในทุกรอบการผลิต

นอกจากความพยายามในการใช้ทรัพยากรในสภาวะปกติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้ว บริษัทยังต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนที่อาจส่งผลกระทบต่อสายการผลิต เช่น ปัญหาความล่าช้าในการจัดส่งวัตถุดิบ เครื่องจักรหลักขัดข้องฉุกเฉิน หรือความผิดพลาดที่เกิดจากความเหนื่อยล้าของผู้ปฏิบัติงาน การเตรียมความพร้อมด้วยแนวคิดการวางแผนจำลองสถานการณ์ จึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเชิงบริหารที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถประเมินความเสี่ยง และจัดเตรียมแผนสำรองทางทรัพยากรไว้ล่วงหน้า การจำลองสถานการณ์วิกฤตจะช่วยให้องค์กรสามารถทดสอบความยืดหยุ่นของระบบ และออกแบบขั้นตอนการแก้ปัญหาที่รัดกุม เพื่อให้กระบวนการผลิตสามารถฟื้นตัว และดำเนินต่อไปได้ด้วยความสูญเสียที่ต่ำที่สุดเมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝัน

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดภายใต้สภาวะกดดัน หรือในสถานการณ์วิกฤต มักเป็น บททดสอบที่หนักหน่วงสำหรับบุคลากร แม้บริษัทจะมีแผนสำรองที่ถูกออกแบบมาด้วยสมการทางคณิตศาสตร์ที่สมบูรณ์แบบเพียงใด แต่เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์จริง ความสำเร็จในการกอบกู้สถานการณ์กลับขึ้นอยู่กับสติปัญญา ความอดทน และความสามารถในการตัดสินใจของมนุษย์เป็นหลัก หากยกตัวอย่างกรณีศึกษา

เปรียบเทียบ หากเกิดเหตุเครื่องจักรผสมสารสกัดขัดข้องฉุกเฉินในระหว่างกระบวนการผลิต ที่โรงงานที่ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ และไม่มีการพัฒนาจิตใจ อาจเกิดความตื่นตระหนก ละทิ้งความเอาใจใส่ และตัดสินใจผิดพลาด ซึ่งจะทำให้สารสกัดมูลค่าสูงเสื่อมสภาพ และต้องทิ้งทั้งหมด ในทางตรงกันข้าม ที่งานที่มีสติ และมีความพร้อมทางจิตใจ จะสามารถควบคุมอารมณ์ นำแผนสำรองมาปฏิบัติอย่างมีเหตุผล และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างทันท่วงที การบริหารจัดการระบบปฏิบัติการที่สมบูรณ์แบบจึงไม่อาจมองข้ามมิติทางจิตวิทยาของบุคลากรได้เลย

สรุปได้ว่า ภาพรวมของการจัดสรรทรัพยากรอย่างสมดุล และการวางแผนจำลองสถานการณ์ในอุตสาหกรรมเวชสำอาง ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความยืดหยุ่น และการบริหารจัดการต้นทุนภายใต้ข้อจำกัดทางธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ในสภาวะกดดัน หรือสถานการณ์วิกฤต ความล้มเหลว หรือความสำเร็จในการดำเนินตามแผนสำรองไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แบบของสมการคณิตศาสตร์เพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะทางอารมณ์ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจของบุคลากรหน้างานเป็นหลัก หากผู้ปฏิบัติงานขาดสติ และความอดทน แผนการจัดสรรทรัพยากรที่ดีที่สุดย่อมล้มเหลว และก่อให้เกิดความสูญเสียวัตถุดิบรวมถึงส่งผลต่อมาตรฐานความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาบูรณาการจึงเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับจิตใจของบุคลากรให้มีความตื่นตัว พร้อมเผชิญวิกฤตด้วยความรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดทางทรัพยากรและรักษาเสถียรภาพในการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการ กรอบแนวคิดอิทธิบาท 4

ภายใต้ความท้าทายของการบริหารจัดการอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยทั้งความแม่นยำทางวิทยาศาสตร์ และการควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ การแสวงหาเครื่องมือทางจิตวิทยาเพื่อยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรจึงเป็นสิ่งจำเป็น หลักพุทธธรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการว่ามีศักยภาพในการประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารจัดการ และการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ คือ อิทธิบาท 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), 2555) การนำหลักธรรมนี้มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารองค์กร เป็นการสร้างระบบควบคุมจากภายในจิตใจ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมและพุทธวิธีบริหารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการธุรกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม (दनय तेयनपुत्त, 2557; พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ฉันทะ ความพอใจและรักในงาน คือ ความรัก ความศรัทธา และความปรารถนาดีที่จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุด ในมิติของการบริหารจัดการ ฉันทะเปรียบเสมือนแรงจูงใจภายในที่ช่วยให้บุคลากรมองเห็นคุณค่าของงาน เมื่อพนักงานเกิดฉันทะ พวกเขาจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ มากกว่าการทำงานเพียงเพื่อแลกกับผลตอบแทนหรือทำตามคำสั่งบังคับ

2. วิริยะ ความพากเพียร คือ ความมุ่งมั่นลงมือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ไม่ท้อถอยต่อความยากลำบาก ในเชิงการบริหาร วิริยะคือความอุตสาหะในการรักษาระเบียบวินัย การทำงานในระบบอุตสาหกรรมที่ต้องทำซ้ำ ๆ และมีข้อบังคับที่เข้มงวด มักก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย วิริยะจึงเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยรักษาสภาพจิตใจให้มีความเข้มแข็งและยืนหยัดในมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ

3. จิตตะ ความเอาใจใส่และจดจ่อ คือ การมีสติจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำ ไม่ปล่อยปละละเลย ในการบริหารจัดการองค์กรที่ต้องการความแม่นยำสูง จิตตะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันข้อผิดพลาด บุคคลที่มีจิตตะจะมีความละเอียดรอบคอบ สามารถโฟกัสกับรายละเอียด และมีไหวพริบในการสังเกตความผิดปกติได้อย่างรวดเร็ว

4. วิมังสา การไตร่ตรองทบทวนด้วยปัญญา คือ การใช้เหตุผลพิจารณาตรวจสอบ และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ในบริบทของการทำงาน วิมังสาเทียบเท่ากับกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ เมื่อเกิดปัญหา บุคคลที่มีวิมังสาจะไม่จบลงที่การใช้อารมณ์ แต่จะสืบสวนหาสาเหตุรากเหง้าเพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้รัดกุมยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้พุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

การยกระดับประสิทธิภาพในอุตสาหกรรมเวชสำอางอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องผสมผสานระบบการควบคุมทางกายภาพเข้ากับระบบการควบคุมภายในจิตใจ การนำอริยาบท 4 มาประยุกต์ใช้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

การบูรณาการ ฉันทะ เข้ากับการจัดการความรู้ และมาตรฐานการทำงาน หากเปรียบเทียบการทำงานแบบเดิมที่พนักงานมักท่องจำขั้นตอนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ การประยุกต์ใช้ฉันทะจะเปลี่ยนกระบวนการทัศน์นี้ โดยสร้างแรงบันดาลใจให้พนักงานเห็นว่ามาตรฐานการทำงานในห้องปลอดเชื้อ คือเกราะป้องกันสุขภาพของผู้บริโภค เมื่อเกิดความตระหนักรู้ การขังตวงสารสกัดและการรักษาความสะอาดจะเกิดขึ้นจากความรับผิดชอบอย่างแท้จริง

การเสริมสร้าง วิริยะ และ จิตตะ ในระบบการพยากรณ์เชิงรุก เทคโนโลยีการพยากรณ์จะไร้ประสิทธิภาพหากผู้ใช้งานขาดความตื่นตัว การนำวิริยะและจิตตะมาใช้จะช่วยเปลี่ยนพนักงานที่เคยละเลยความผิดปกติเล็กน้อย ให้กลายเป็นผู้มีสติจดจ่อในการเฝ้าระวังพารามิเตอร์ของเครื่องจักร เช่น หากอุณหภูมิการทำละลายสารแข็งเกินไป พนักงานจะใช้เวลาเพียงตรวจสอบ และระบุปัญหาได้ทันที ป้องกันความเสียหายทั้งระบบ

การใช้ วิมังสา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ จัดสรรทรัพยากร ในสภาวะวิกฤต หรือเครื่องจักรขัดข้อง ความตื่นตระหนกมักนำไปสู่ความสูญเสีย การนำวิมังสาใช้คือการฝึกให้บุคลากรมีกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เมื่อเกิดข้อจำกัด ทีมงานจะใช้ปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุรากเหง้า และนำเสนอแผนสำรองมาใช้อย่างรอบคอบ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การนำหลักอภิปิชา 4 มาบูรณาการในกระบวนการผลิตเวชสำอาง เป็นการสร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมจากภายในสู่ภายนอก ทิศทางของการดำเนินงานจะเปลี่ยนจากการทำงานแบบตั้งรับ และทำตามคำสั่ง ไปสู่การทำงานเชิงรุกที่เปี่ยมด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบ ผลลัพธ์ที่ประจักษ์ชัด คือ กระบวนการเตรียม และชั่งตวงส่วนผสมจะมีความแม่นยำสูงขึ้น การรักษาความสะอาดในพื้นที่ปลอดเชื้อจะมีความเข้มงวด การควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์มีความรอบคอบ และการแก้ปัญหาหน้างานจะเป็นระบบมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรเหล่านี้ คือ กลไกสำคัญที่ช่วยลดข้อผิดพลาด ลดอัตราความสูญเสียทางวัตถุดิบ และเป็นเกราะป้องกันความเสี่ยงที่แข็งแกร่งที่สุด ซึ่งท้ายที่สุดจะสะท้อนออกมาเป็นความปลอดภัยสูงสุดของผู้บริโภคและการเพิ่มประสิทธิภาพในสายการผลิตได้อย่างยั่งยืน

แบบจำลอง PQMM

จากการวิเคราะห์และบูรณาการบริบทการบริหารจัดการอุตสาหกรรมเวชสำอาง เข้ากับหลักพุทธธรรม สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของกรอบแนวคิดเชิงปฏิบัติการที่เรียกว่า “แบบจำลองจิตสำนึกคุณภาพเชิงรุก” (Proactive Quality Mindset Model: PQMM) แบบจำลองนี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่จะสร้างความได้เปรียบที่แท้จริงไม่ใช่ความล้ำสมัยของเครื่องจักรเพียงอย่างเดียว แต่คือ ภูมิภาวะทางจิตสำนึกของบุคลากร โดยมีองค์ประกอบ 3 มิติที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลองจิตสำนึกคุณภาพเชิงรุก

(Proactive Quality Mindset Model: PQMM)

คำอธิบายแผนภาพ แบบจำลอง PQMM แสดงความเชื่อมโยงของการทำงาน โดยเริ่มต้นจาก แกนกลางระดับจิตสำนึก ซึ่งเป็นการนำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นฐานในการควบคุมพฤติกรรมจากภายใน พลังขับเคลื่อนนี้จะส่งต่อและยกระดับ วงแหวนระบบปฏิบัติการ ของเครื่องมือสมัยใหม่ ให้การปฏิบัติตามมาตรฐาน และการพยากรณ์ความเสี่ยงมีประสิทธิภาพสูงสุด การหลอมรวมระหว่างจิตสำนึก และระบบปฏิบัติการจะนำไปสู่ ผลสัมฤทธิ์แห่งความยั่งยืน คือ เป้าหมายการลดข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิตให้เป็นศูนย์อย่างเป็นรูปธรรม

แนวทางการนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้

เพื่อให้แบบจำลอง PQMM สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในอุตสาหกรรมเวชสำอาง ผู้ประกอบการสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการสายการผลิตได้ใน 3 มิติ ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรนำหลักอิทธิบาท 4 ผสมเข้ากับหลักสูตรการปฐมนิเทศ และการฝึกอบรมประจำปี โดยเปลี่ยนจากการสอนเพียงขั้นตอนการทำงานทาง

เทคนิค เป็นการสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของผลิตภัณฑ์ที่มีต่อสุขภาพของผู้บริโภค เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ฉันทะ และความอดทน วิริยะ ให้เกิดขึ้นในใจพนักงาน ตั้งแต่เริ่มต้น

2. ด้านการปฏิบัติการประจำวัน ผู้จัดการ หรือหัวหน้าสายการผลิตควรประยุกต์ใช้ความเอาใจใส่ จิตตะ ในการประชุมก่อนเริ่มงาน (Morning Talk) เพื่อกระตุ้นเตือนให้พนักงานมีสติจดจ่อกับความเสี่ยงในจุดที่ตนเองรับผิดชอบ มากกว่าการมุ่งเน้นเพียงเป้าหมายยอดการผลิตในแต่ละวัน

3. ด้านการแก้ปัญหาและประเมินผล เมื่อเกิดข้อบกพร่องหรือของเสียในกระบวนการผลิต องค์กรควรใช้แนวทางการไตร่ตรอง วิมังสา ในการสืบสวนสาเหตุ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ระบบ และข้อจำกัดของกระบวนการ แทนการมุ่งกล่าวโทษพนักงานเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และปรับปรุงมาตรฐานการทำงานร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

สรุป

อุตสาหกรรมเวชสำอาง และยาเป็นภาคธุรกิจที่ต้องอาศัยความแม่นยำ และมาตรฐานความปลอดภัยสูงสุด ก่อนที่จะมีการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาบูรณาการ องค์กรส่วนใหญ่มักพึ่งพาเครื่องมือการบริหารจัดการสมัยใหม่ และการควบคุมทางกายภาพเพียงมิติเดียว ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบ และช่องโหว่ที่สำคัญในกระบวนการผลิต กล่าวคือ เมื่อบุคลากรปฏิบัติงานภายใต้ความกดดัน หรือทำตามหน้าที่เพียงเพราะเกรงกลัวกฎระเบียบ มักนำไปสู่ความหะหลวมในการรักษาความสะอาด ความผิดพลาดในการซั่งตวงสารสกัด การเพิกเฉยต่อความผิดปกติของเครื่องจักร และการทิ้งแผนสำรองเมื่อเผชิญภาวะวิกฤต ผลกระทบเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้สายการผลิตต้องสูญเสียวัตถุดิบ และเพิ่มต้นทุนทางธุรกิจ แต่ยังสร้างความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนซึ่งส่งผลร้ายแรงต่อสุขภาพของผู้บริโภค

การบูรณาการหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 เข้าสู่โครงสร้างการบริหารจัดการจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ช่วยอุดช่องโหว่ดังกล่าวได้อย่างตรงจุด การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เป็นการสร้างกลไกการควบคุมจากภายใน การสร้าง ฉันทะ ทำให้พนักงานตระหนักถึง

คุณค่าและความปลอดภัยของผู้บริโภค วิริยะ เสริมสร้างความอดทนในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่เข้มงวด จิตตะ ช่วยให้มีสติจดจ่อในการตรวจสอบคุณภาพ และวิมังสา สนับสนุนการใช้ปัญญาไตร่ตรองเพื่อแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ คือ แบบจำลองจิตสำนึกคุณภาพเชิงรุก (PQMM) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การผสมผสานเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยเข้ากับบุคลิกภาพทางจิตใจของมนุษย์ เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายการลดข้อผิดพลาดเชิงพฤติกรรมให้เป็นศูนย์

บทความวิชาการฉบับนี้จึงสรุปได้ว่า หลักอิทธิบาท 4 ไม่ได้เป็นเพียงปรัชญาทางศาสนา แต่ถือเป็นนวัตกรรมการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงพลัง เมื่อนำมาบูรณาการกับการบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมเวชสำอาง จะสามารถช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณภาพ และรับประกันการส่งมอบผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยสูงสุดสู่ผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

เพื่อให้บทความวิชาการฉบับนี้เกิดประโยชน์สูงสุดในเชิงประจักษ์ ผู้ประกอบการและผู้บริหารในอุตสาหกรรมเวชสำอางควรรนำองค์ความรู้จากแบบจำลอง PQMM ไปประยุกต์ใช้เป็น กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากร โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการทำงาน ไม่มุ่งเน้นเพียงการประเมินผลเพื่อลงโทษ แต่ควรสอดแทรกการสร้างแรงบันดาลใจ และจิตสำนึกรับผิดชอบต่อลูกค้าในกระบวนการฝึกอบรมประจำปี (Training) และการประชุมทีมก่อนเริ่มงาน (Morning Talk) ผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมที่ผู้ประกอบการจะได้รับจากการประยุกต์ใช้แนวทางนี้ คือ การลดต้นทุนจากอัตราของเสียในสายการผลิต (Defect Rate) การลดอัตราการลาออกของพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญ ตลอดจนการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านความเชื่อมั่นของแบรนด์ที่สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของเทคโนโลยีด้วยความใส่ใจของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- दनय पैयनपुठ. (2557). *การบริหารจัดการเชิงพุทธ: พุทธนวัตกรรมการจัดการธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). *การจัดการความรู้: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก.
- วิจารณ์ พานิช. (2551). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.
- วิทยา สุहतดำรง. (2546). *การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain Management)* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- สมยศ นาวิการ. (2546). *การบริหารและพฤติกรรมองค์กร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2561). *คู่มือหลักเกณฑ์วิธีการที่ดีในการผลิตเครื่องสำอาง (ASEAN Guidelines for Cosmetic Good Manufacturing Practice)*. นนทบุรี: กองควบคุมเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย.
- MySwissLab. (2025). *Cosmetic manufacturing best practices: INCI, preservation, and Q/A protocols*. Retrieved July 23, 2026, from <https://myswisslab.com/cosmetic-manufacturing-best-practices/>
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York, NY: Oxford University Press.
- SGS. (2025). *A complete guide to ISO 22716: GMP for cosmetics and sustainable manufacturing*. Retrieved July 23, 2026, from <https://www.sgs.com/en-th/news/2025/10/discover-the-true-value-of-iso-22716-in-cosmetic-manufacturing>

บทความวิชาการ

รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลกับการบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์
DIGITAL PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC SECTOR MANAGEMENT
IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

พระอาทิตย์ อติพโล (เนตรสว่าง)^{1*}Phra Arthit AtiPalo (Netsawang)^{1*}

*Corresponding Author E-mail: netsawang1993@gmail.com

Received July 1, 2026; Revised August 14, 2026; Accepted August 18, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลกับการบริหารภาครัฐในยุคปัญญาประดิษฐ์” โดยวิเคราะห์แนวคิด บทบาท ความสำคัญ โอกาสและความท้าทายของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารจัดการภาครัฐ ผลการศึกษาพบว่า รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลมุ่งนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลมาพัฒนาการบริหารภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความรวดเร็ว และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ การพยากรณ์สถานการณ์ การสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย การบริหารทรัพยากร และการพัฒนาบริการสาธารณะอัจฉริยะ ส่งผลให้การดำเนินงานของภาครัฐมีความแม่นยำ ลดต้นทุน และยกระดับคุณภาพการให้บริการ นอกจากนี้ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ยังสนับสนุนการพัฒนาระบบราชการดิจิทัล การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการบริหารงานแบบบูรณาการ ซึ่งช่วยให้การกำหนดนโยบายสาธารณะมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน เพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้อย่างเผชิญความท้าทายด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล การพัฒนาทักษะบุคลากร ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล และประเด็นด้านจริยธรรม ดังนั้น ภาครัฐควรพัฒนาศักยภาพบุคลากร จัดทำกฎหมายและ

¹ นักวิชาการอิสระ¹ Independent Scholar

มาตรฐานที่รองรับการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมธรรมาภิบาลดิจิทัลที่ยึดหลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม เพื่อให้การบริหารภาครัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาระบบราชการสมัยใหม่และการยกระดับคุณภาพการบริหารภาครัฐของประเทศในอนาคต

คำสำคัญ: รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัล; การบริหารภาครัฐ; ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

This academic article aimed to examine “Digital Public Administration and Public Sector Management in the Era of Artificial Intelligence” by analyzing the concepts, roles, significance, opportunities, and challenges of applying digital technologies and artificial intelligence (AI) in public sector management. The findings indicated that digital public administration focuses on integrating information technology and digital innovations to enhance public sector governance in order to improve efficiency, transparency, responsiveness, and the effective delivery of public services to citizens. Artificial intelligence plays a crucial role in big data analytics, scenario forecasting, policy decision support, resource management, and the development of intelligent public services. These applications contributed to greater accuracy in government operations, cost reduction, and improved service quality. In addition, AI supports the advancement of digital government systems, inter-agency data integration, and integrated public administration, which enhances policy effectiveness, reduces operational redundancy, increases accessibility to public services, and promotes citizen engagement through digital platforms. However, the implementation of AI in the public sector still faces several challenges, including digital infrastructure limitations, workforce skill development, cybersecurity risks, personal data protection, digital inequality, and ethical concerns. Therefore, the public sector should strengthen human resource capabilities, establish appropriate laws and standards to govern the use of AI, and promote digital governance

based on transparency, accountability, and public participation. This will enable public administration to respond to citizens' needs more efficiently, fairly, and sustainably, ultimately contributing to the modernization of the bureaucratic system and the improvement of public sector governance in the future.

Keywords: Digital Public Administration; Public Sector Management; Artificial Intelligence (AI)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะภาครัฐซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย การให้บริการสาธารณะ และการบริหารจัดการทรัพยากรของประเทศ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ตลอดจนการพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้ผลักดันให้รูปแบบการบริหารภาครัฐเปลี่ยนแปลงจากระบบราชการแบบดั้งเดิมที่เน้นโครงสร้างลำดับชั้นและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซับซ้อน (Wirtz et al., 2019) ไปสู่การบริหารภาครัฐดิจิทัลที่ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเป็นฐานในการบริหารจัดการ การกำหนดนโยบาย และการให้บริการสาธารณะ โดยมุ่งเน้นความรวดเร็ว โปร่งใส มีประสิทธิภาพ ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลจึงมิได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนกระบวนการทำงานแบบเดิมเท่านั้น แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ และวิธีการบริหารภาครัฐให้สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูล เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภาครัฐ (United Nations Environment Programme [UNEP], 2024) พัฒนาการดังกล่าวมีความชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาเป็นส่วนสำคัญของระบบการบริหารภาครัฐ โดย AI สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย การคาดการณ์แนวโน้ม และปัญหาสาธารณะ การให้บริการประชาชนผ่านระบบอัตโนมัติและแชทบอต (Valle-Cruz et al., 2020) การบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพ ตลอดจนการติดตามตรวจสอบ และสนับสนุนการป้องกันการทุจริต การประยุกต์ใช้ AI จึงช่วยให้ภาครัฐสามารถดำเนินงานบนพื้นฐานของข้อมูล และหลักฐานมากยิ่งขึ้น ลดข้อผิดพลาดจากกระบวนการ

ปฏิบัติงาน เพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ และยกระดับความสามารถของภาครัฐในการตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (World Bank, 2026)

สรุปได้ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลจึงมิได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการราชการเท่านั้น แต่ยังเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิด กระบวนการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กรของภาครัฐให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลและเศรษฐกิจฐานความรู้ อันจะนำไปสู่การสร้างภาครัฐที่มีความทันสมัย โปร่งใส ยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มุ่งศึกษาความหมาย แนวคิด และบทบาทของรัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลในการบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์

แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัล Digital Public Administration

รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัล เป็นแนวคิดทางการบริหารภาครัฐที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐ การกำหนดนโยบาย และการให้บริการสาธารณะ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความรวดเร็ว และความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นจากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ส่งผลให้รูปแบบการบริหารภาครัฐเปลี่ยนแปลงจากระบบราชการแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัล

1. แนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ Electronic Government: E-Government

เป็นแนวคิดเริ่มต้นของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารภาครัฐ โดยเน้นการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การยื่นคำร้องออนไลน์ การชำระภาษีออนไลน์ และการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านเว็บไซต์ของหน่วยงานรัฐ ช่วยลดขั้นตอนและเพิ่มความสะดวกแก่ประชาชนการนำรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government: E-Government) เป็นแนวคิดที่มุ่งนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐ การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน และการเชื่อมโยงการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความโปร่งใส และการเข้าถึงบริการของประชาชน โดยมีเป้าหมายสำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารราชการจากระบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการดำเนินงาน และการให้บริการสาธารณะให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อนันตชัย แก้วศรีงาม, 2568) ทั้งนี้ แนวคิด

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่องตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยในระยะแรกเน้นการนำระบบคอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูล และให้บริการภาครัฐ ต่อมาได้พัฒนาไปสู่การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การเชื่อมโยงฐานข้อมูลภาครัฐ และการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จผ่านช่องทางดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐได้สะดวก รวดเร็ว และลดขั้นตอนในการติดต่อราชการ อันเป็นพัฒนาการสำคัญที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไปสู่รัฐบาลดิจิทัลที่มุ่งใช้ข้อมูล และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารภาครัฐและการให้บริการประชาชน ในประเทศไทยเริ่มมีความชัดเจนภายใต้แผนพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และได้รับการยกระดับสู่การเป็น รัฐบาลดิจิทัล ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดให้หน่วยงานของรัฐปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

สรุปว่า รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์คือการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริหาร และการบริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้น โดยเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาไปสู่รัฐบาลดิจิทัล และการบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพการบริหารภาครัฐ ตอบสนองความต้องการของประชาชน มีความรวดเร็ว ความโปร่งใส และความสะดวกในการเข้าถึงบริการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

2. แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล Digital Government

รัฐบาลดิจิทัลเป็นพัฒนาการต่อเนื่องจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของภาครัฐทั้งระบบผ่านการใช้ข้อมูลดิจิทัล เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ในการบริหารจัดการ และการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานดังกล่าวช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเชื่อมโยงข้อมูล และบูรณาการการทำงานร่วมกันได้ดียิ่งขึ้น โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการให้บริการ อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างความโปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล ในปัจจุบัน ดังนั้น รัฐบาลดิจิทัล (Digital Government) เป็นพัฒนาการต่อเนื่องจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีขอบเขตการเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมการบริหารงานภาครัฐทั้งระบบ (ทองศักดิ์ เหมือนเตย, 2563) มิได้จำกัดอยู่เพียงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการประชาชนหรือเปลี่ยนแปลงการให้บริการจากรูปแบบ

เอกสารไปสู่ระบบออนไลน์เท่านั้น แต่เป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และนวัตกรรมมาใช้ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การบริหารจัดการ การให้บริการสาธารณะ และการกำหนดนโยบายอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงและบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ ปัญญาประดิษฐ์ และนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตลอดจนการจัดบริการแบบเบ็ดเสร็จผ่านช่องทางดิจิทัลและการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลยังครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน และรูปแบบการบริหารภายในองค์กรภาครัฐให้มีความยืดหยุ่น เชื่อมโยง และใช้ข้อมูลเป็นฐานมากขึ้น อันจะนำไปสู่การให้บริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส รวดเร็ว และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนการสร้างคุณค่าสาธารณะ และการพัฒนารัฐที่ทันสมัยและมีธรรมาภิบาล (กัญท์ซึสา เจริญกิจธินันท์ และคณะ, 2569)

สรุปว่า รัฐบาลดิจิทัล เป็นพัฒนาการต่อเนื่องจากรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงการบริหารงานภาครัฐทั้งระบบ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูล และนวัตกรรมมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน การให้บริการสาธารณะ และการกำหนดนโยบายภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น ภายใต้แนวคิดการบริหารงานบนฐานข้อมูล

3. แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล Digital Era Governance: DEG

แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล เป็นแนวทางการบริหารที่มุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูลขนาดใหญ่ และนวัตกรรมสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว และความโปร่งใสในการให้บริการสาธารณะ การบริหารภาครัฐยุคดิจิทัลให้ความสำคัญกับการบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การตัดสินใจบนฐานข้อมูล และการให้บริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านช่องทางดิจิทัล อันนำไปสู่การพัฒนากระบวนการที่ทันสมัย คล่องตัว และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม (Dunleavy et al., 2006) การบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้น 3 ประการ ได้แก่

1. การบูรณาการหน่วยงานภาครัฐให้เชื่อมโยงกัน หมายถึง การปรับโครงสร้างและกระบวนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐให้สามารถประสานงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ และการทำงานที่แยกส่วนออกจากกัน โดยมุ่งรวมบริการ และข้อมูลของภาครัฐให้เชื่อมโยงเป็นระบบเดียว เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แนวคิด

ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการวิพากษ์ข้อจำกัดของการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐมีลักษณะกระจาย กระจาย จึงเสนอให้เกิดการบูรณาการหน่วยงาน และฐานข้อมูลร่วมกันผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดรัฐบาลดิจิทัลของประเทศ ไทยที่มุ่งเชื่อมโยงข้อมูล และการบริการระหว่างหน่วยงานภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ ประชาชน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน (ศิริพันธ์ ทิพย์เจริญ, 2562)

2. การออกแบบบริการตามความต้องการของประชาชน หมายถึง แนวคิดการ จัดบริการภาครัฐที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ โดยออกแบบ บริการให้สอดคล้องกับปัญหา ความคาดหวัง และบริบทการดำเนินชีวิตของประชาชนใน แต่ละกลุ่ม มากกว่าการยึดติดกับโครงสร้าง หรือภารกิจของหน่วยงานภาครัฐแต่ละแห่ง แนวคิดนี้เน้นการบูรณาการข้อมูล กระบวนการ และการให้บริการระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และครบวงจร ณ จุดเดียว ลดภาระในการติดต่อหลายหน่วยงาน และยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะ ทั้งนี้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัลที่มุ่งให้ภาครัฐดำเนินงานโดยยึด ประชาชนเป็นศูนย์กลาง และสร้างประสบการณ์การรับบริการที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (อรุณัฐ ปุณยนก, 2567)

3. การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในทุกกระบวนการทำงาน หมายถึง การแปลง ข้อมูล เอกสาร และกระบวนการดำเนินงานจากรูปแบบเดิมที่เป็นกระดาษ หรือระบบ อนุาล็อกให้เป็นข้อมูล และกระบวนการในรูปแบบดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความสะดวกในการบริหารจัดการข้อมูล และการให้บริการ ประชาชน ในบริบทของภาครัฐ เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกขั้นตอนของการ ปฏิบัติงาน ตั้งแต่การจัดเก็บข้อมูล การเชื่อมโยงฐานข้อมูล การสื่อสารภายในองค์กร ไปจนถึงการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหาร ราชการ และลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงาน การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ยังเป็น พื้นฐานสำคัญของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล ซึ่งมุ่งเน้นการบริหารงานบนฐานข้อมูล การตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ และการให้บริการที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง (อนุศักดิ์ ฉันทไพศาล, 2563)

สรุปว่า แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร ภาครัฐให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และการให้บริการสาธารณะ ทั้งนี้ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การบูรณาการ

หน่วยงานภาครัฐให้เชื่อมโยงกัน การออกแบบบริการตามความต้องการของประชาชน และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทุกระบวนการทำงาน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวช่วยให้ภาครัฐสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส

การบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์

การบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์ เป็นแนวทางการบริหารที่นำเทคโนโลยีอัจฉริยะมาใช้ในการสนับสนุนการตัดสินใจ การวิเคราะห์ข้อมูล และการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น AI ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า ลดขั้นตอนการดำเนินงาน และเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส และความแม่นยำในการปฏิบัติงาน การประยุกต์ใช้ AI จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการบริหารภาครัฐให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลและความต้องการของประชาชน

1. การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน Data-Driven Government

การบริหารภาครัฐโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน เป็นแนวทางการบริหารที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลในฐานะปัจจัยสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบาย การวางแผน การตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร และการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยอาศัยการรวบรวม วิเคราะห์ และบูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูล และหลักฐานที่น่าเชื่อถือ แทนการพึ่งพาประสบการณ์หรือความคิดเห็นส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แนวทางดังกล่าวช่วยให้ภาครัฐสามารถวิเคราะห์ปัญหา ประเมินสถานการณ์ และคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งนำผลการวิเคราะห์มาใช้ในการประกอบการออกแบบนโยบาย และการให้บริการสาธารณะให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น (สุธิญา พรหมมาก, 2568) ขณะเดียวกัน ในบริบทของรัฐบาลดิจิทัล ข้อมูลได้กลายเป็นทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ของภาครัฐ การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานจึงครอบคลุมตั้งแต่การจัดเก็บ และพัฒนาคุณภาพข้อมูล การกำหนดธรรมาภิบาลข้อมูล การเชื่อมโยง และบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ตลอดจนการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลยังได้รับการสนับสนุนจากเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ เช่น ข้อมูลขนาดใหญ่ ปัญญาประดิษฐ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการเรียนรู้ของเครื่อง ซึ่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถของภาครัฐในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก ติดตาม และวิเคราะห์สถานการณ์ คาดการณ์แนวโน้ม ตลอดจนทำความเข้าใจ

พฤติกรรม และความต้องการของประชาชนแต่ละกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การออกแบบนโยบายและบริการสาธารณะที่มีความเหมาะสม และแม่นยำมากขึ้น (วีระ สระทองแก่น และคณะ, 2565) นอกจากนี้ การใช้ข้อมูล และหลักฐานที่ตรวจสอบได้ยังช่วยส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลภาครัฐ โดยเพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความสามารถในการตรวจสอบผลการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้การบริหารราชการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ดังนั้น การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารภาครัฐในยุครัฐบาลดิจิทัล และยุคปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการยกระดับการตัดสินใจเชิงนโยบาย การบริหารจัดการภาครัฐ และการให้บริการสาธารณะให้มีความทันสมัย คล่องตัว โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

สรุปว่า การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานเป็นแนวทางการบริหารภาครัฐที่ใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจ เพื่อเพิ่มความถูกต้อง และประสิทธิภาพในการดำเนินงานภาครัฐ แนวคิดนี้ช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถวิเคราะห์ปัญหา คาดการณ์แนวโน้ม และกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

2. การให้บริการสาธารณะอัจฉริยะ Smart Public Services

การให้บริการสาธารณะอัจฉริยะ เป็นแนวทางการพัฒนาการบริการของภาครัฐที่มุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในการออกแบบ และส่งมอบบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว โปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงจุด โดยอาศัยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ AI ข้อมูลขนาดใหญ่ การประมวลผลแบบคลาวด์ และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัล การบริหารภาครัฐยุคใหม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากระบบราชการแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารที่อาศัยเทคโนโลยี และข้อมูลเป็นฐานในการตัดสินใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพของการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน (กัญท์ ชีสา เจริญกิจธินันท์ และคณะ, 2569)

การให้บริการสาธารณะอัจฉริยะมีลักษณะสำคัญ คือ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ การให้บริการผ่านช่องทางดิจิทัลแบบเบ็ดเสร็จ และการใช้ระบบอัตโนมัติในการดำเนินงาน ซึ่งช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ลดภาระด้านเอกสาร และเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงบริการของประชาชน การนำข้อมูล และหลักฐานเชิงประจักษ์มาใช้ในการบริหารภาครัฐจะช่วยให้การให้บริการมีความแม่นยำ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาระบบบริการสาธารณะในยุคดิจิทัลควรมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรม

ภาครัฐ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานและพัฒนารูปแบบการให้บริการใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มคุณค่า และประสบการณ์ที่ดีแก่ประชาชน (UNESCO, 2021)

สรุปได้ว่า การให้บริการสาธารณะอัจฉริยะ เป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมสมัยใหม่มาพัฒนาการให้บริการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และโปร่งใสมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การให้บริการผ่านระบบดิจิทัลแบบเบ็ดเสร็จ และการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ แนวทางดังกล่าวช่วยลดขั้นตอนการทำงาน เพิ่มความสะดวก และยกระดับคุณภาพการบริการแก่ประชาชน ทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล

3. การตัดสินใจเชิงคาดการณ์ Predictive Decision-Making

การตัดสินใจเชิงคาดการณ์ (Predictive Decision-Making) เป็นกระบวนการตัดสินใจที่อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลในอดีต ข้อมูลปัจจุบัน และข้อมูลจากสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง โดยประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง การเรียนรู้ของเครื่อง และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อคาดการณ์แนวโน้ม เหตุการณ์ หรือผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต แล้วนำผลการคาดการณ์มาใช้ประกอบการกำหนดนโยบาย การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร และการตัดสินใจขององค์กรให้มีความแม่นยำ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แนวคิดดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับการบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน ซึ่งให้ความสำคัญกับข้อมูล และหลักฐานเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจ แทนการพึ่งพาประสบการณ์ หรือสัญชาตญาณเพียงอย่างเดียว (World Economic Forum, 2023) โดยเฉพาะในบริบทของการบริหารภาครัฐที่ต้องเผชิญกับปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เชิงคาดการณ์จึงช่วยให้หน่วยงานภาครัฐสามารถเปลี่ยนจากการบริหารที่มุ่งแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้วไปสู่การบริหารเชิงรุก ด้วยการคาดการณ์ปัญหา ความต้องการของประชาชน และสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเตรียมมาตรการและจัดสรรทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมการนำการตัดสินใจเชิงคาดการณ์มาใช้ในภาครัฐสามารถประยุกต์ได้ในหลายด้าน เช่น การคาดการณ์ปริมาณผู้ใช้บริการสาธารณสุข การพยากรณ์ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การวิเคราะห์แนวโน้มอาชญากรรม การบริหารจัดการจราจรอัจฉริยะ และการคาดการณ์ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อประกอบการวางแผนด้านเศรษฐกิจ และการตลาด ขณะเดียวกันการประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ และปัญญาประดิษฐ์ยังช่วยเพิ่มขีดความสามารถของภาครัฐในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก วิเคราะห์ทางเลือก ประเมินผลกระทบ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายบนพื้นฐานของข้อมูล และหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น (อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล, 2568) นอกจากนี้ การใช้ AI และระบบวิเคราะห์เชิงคาดการณ์ยังมีศักยภาพในการ

สนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหาร ลดความไม่แน่นอนในการบริหารงาน และช่วยลดความคลาดเคลื่อนจากการใช้ดุลพินิจเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ฉัตรพัฒน์ แก้วเลิศตระกูล, 2568) ดังนั้น การตัดสินใจเชิงคาดการณ์จึงเป็นกลไกสำคัญของการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัลที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถเตรียมความพร้อมต่อสถานการณ์ในอนาคต ตัดสินใจได้อย่างมีหลักฐานรองรับ และออกแบบนโยบาย และบริการสาธารณะให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปว่า การตัดสินใจเชิงคาดการณ์ เป็นกระบวนการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูล สถิติ การวิเคราะห์ขั้นสูง ปัญญาประดิษฐ์ AI และการเรียนรู้ของเครื่อง Machine Learning ในการคาดการณ์แนวโน้ม และผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อสนับสนุนการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะในภาครัฐที่สามารถนำมาใช้ในการคาดการณ์ปัญหา

สรุป

รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัลกับการบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. รัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัล Digital Public Administration เป็นกรอบแนวคิดหลักที่มุ่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

1.1 แนวคิดรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ E-Government เป็นจุดเริ่มต้นของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการและการบริหารงานภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

1.2 แนวคิดรัฐบาลดิจิทัล Digital Government เป็นการพัฒนาต่อยอดจาก E-Government โดยเน้นการบูรณาการข้อมูล การเชื่อมโยงหน่วยงาน และการให้บริการแบบยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

1.3 แนวคิดการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล Digital Era Governance: DEG เป็นรากฐานสำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์ดิจิทัล ประกอบด้วย Reintegration: การบูรณาการหน่วยงานภาครัฐ Needs-Based Holism: การออกแบบบริการตามความต้องการของประชาชน Digitization: การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทุกระบวนการ

2. การบริหารภาครัฐยุคปัญญาประดิษฐ์ AI-Based Public Administration เป็นการประยุกต์ใช้ AI และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการให้บริการสาธารณะ

2.1 การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน Data-Driven Government เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารภาครัฐยุค AI โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจ

2.2 การให้บริการสาธารณะอัจฉริยะ Smart Public Services เป็นการนำ AI, Big Data และเทคโนโลยีดิจิทัลมาพัฒนาบริการภาครัฐให้มีความสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดียิ่งขึ้น

2.3 การตัดสินใจเชิงคาดการณ์ Predictive Decision-Making เป็นการใช้ AI และการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูงเพื่อคาดการณ์แนวโน้มและสถานการณ์ในอนาคต ช่วยให้ภาครัฐสามารถบริหารงานเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานทั้งหมดต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ข้อมูลและธรรมาภิบาลข้อมูล บุคลากรภาครัฐที่มีทักษะดิจิทัล กฎหมายและมาตรฐานรองรับ ความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ได้แก่ เพิ่มประสิทธิภาพและความ

รวดเร็วในการดำเนินงาน ลดต้นทุนและความซ้ำซ้อน เพิ่มความโปร่งใสและตรวจสอบได้
ยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนการ
ตัดสินใจเชิงนโยบายที่แม่นยำ สร้างคุณค่าสาธารณะและการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กัณฑ์ชิตา เจริญกิจฉินันท์ และคณะ. (2569). การพัฒนาการบริหารภาครัฐอัจฉริยะ พลวัต
ใหม่แห่งการบริการสาธารณะในยุคดิจิทัล. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการ
บริหาร*, 9(2), 316–326.
- ฉัตรณพัฒน์ แก้วเลิศตระกูล. (2568). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารราชการแผ่นดิน
ของไทย: กรณีศึกษานโยบาย THAILAND DIGITAL GOVERNMENT. *วารสาร
สังคมพัฒนศาสตร์*, 8(10), 223–232.
- ทองศักดิ์ เหมือนเตย. (2563). รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ไทย: ความหมายที่เปลี่ยนแปลงและ
พัฒนาการ. *วารสารอินทิลักษณ์สาร มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 15(2), 129–152.
- พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562.
(2562, 22 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก. หน้า 57–66.
- วีระ สระทองแก่น และคณะ. (2565). นโยบายรัฐบาลดิจิทัลเพื่อบริการสาธารณะ. *วารสาร
มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(6), 245–256.
- ศิรินันท์ ทิพย์เจริญ. (2562). ธรรมชาติของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *Thai Interdisciplinary and Sustainability Review*,
1(2), 97–103.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิญา พรหมมาก. (2568). การบริหารงานราชการไทย: แนวคิดและทิศทางจากการ
วิเคราะห์เชิงประจักษ์. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 8(2), 264–282.
- อนันตชัย แก้วศรีงาม. (2568). ปัจจัยสู่ความสำเร็จ: นโยบายภาครัฐการนำระบบดิจิทัลใน
การยกระดับการบริการประชาชนในประเทศไทย. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการ
บริหาร*, 8(6), 292–306.
- อนุศักดิ์ ฉืนไพศาล. (2563). *องค์การและการจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อรพินทร์ พญาพิทักษ์สกุล. (2568). เปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลดิจิทัล: อนาคตการบริการภาครัฐ
ของไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 3(4), 181–197.

- อรุณัฐ ปุณยกนก. (2567). แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย: การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อความสำเร็จ. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, 2(4), 42–53.
- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J. (2006). *Digital era governance: IT corporations, the state, and e-government*. Oxford: Oxford University Press.
- UNESCO. (2021). *Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence*. Paris: UNESCO.
- United Nations Environment Programme. (2024). *Global Waste Management Outlook 2024: Beyond an Age of Waste—Turning Rubbish into a Resource*. Nairobi, Kenya: United Nations Environment Programme. Retrieved 10 June, 2026, From <https://www.unep.org/resources/report/global-waste-management-outlook-2024-youth-beyond-age-waste-turning-rubbish>
- Valle-Cruz, D., Criado, J. I., Sandoval-Almazán, R., & Gil-Garcia, J. R. (2020). Assessing the public policy-cycle framework in the age of artificial intelligence: From agenda-setting to policy evaluation. *Government Information Quarterly*, 37(4), 101509.
- Wirtz, B. W., Weyerer, J. C., & Geyer, C. (2019). Artificial intelligence and the public sector—Applications and challenges. *International Journal of Public Administration*, 42(7), 596–615.
- World Bank. (2026). *What a Waste 3.0: Global Snapshot of Solid Waste Management toward Circularity until 2050*. Washington: World Bank.
- World Economic Forum. (2023). *Digital Transition Framework: An Action Plan for Public-Private Collaboration*. Geneva: World Economic Forum.

บทความวิชาการ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัลกับความท้าทาย พัฒนาการ และการปรับตัว

SANGHA ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA: DEVELOPMENT, CHALLENGES, AND ADAPTATION

พระราชวัชรคุนบันฑิต (โกวิท เมฆขุนทด)¹, พระครูปริยัติวิสุทธิบัณฑิต (นิเวช จงแจ้งกลาง)¹,
พระมหาธชชัย ธนวัฒนกุล^{1*}, พรพนา แสนการุณ²

Phraratchawachrakunbandit (Govit Mekkhunthod)¹,

Phrakhrupariyattiwisutthibundit (Nivej Jongjaengklang)¹,

Phamahathongchai Thanawatthanakul^{1*}, Pornpana Saengarun²

*Corresponding Author E-mail: neung1976@gmail.com

Received July 16, 2026; Revised August 15, 2026; Accepted August 22, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทแวดล้อม ความท้าทาย พัฒนาการนวัตกรรม และกลยุทธ์การปรับตัวเชิงโครงสร้างของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัลสืบค้น ผลการศึกษาพบว่า การก้าวสู่สังคมดิจิทัลส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน โดยสร้างความท้าทายเร่งด่วน 4 ประการ ได้แก่ วิกฤตศรัทธาจากการขาดกลไกจัดการภาวะวิกฤตบนโลกออนไลน์ ช่องว่างทางเทคโนโลยี เนื่องจากความต่างของช่วงวัยในองค์กรสงฆ์ ความเสี่ยงทางไซเบอร์ และประเด็นจริยธรรมในการจัดการทรัพย์สินผ่านระบบไร้เงินสด และปัญหาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสามเณร อย่างไรก็ตาม คณะสงฆ์ได้พัฒนา และประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ผ่านการเผยแพร่ธรรมะบนแพลตฟอร์มออนไลน์ และสื่อเสมือนจริง การปฏิรูปทะเบียนราษฎรสงฆ์ด้วยระบบฐานข้อมูลกลาง และบัตรสมาชิกการ์ด การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมออนไลน์ระบบสากล และการใช้

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus

² นักวิชาการอิสระ

² Independent Scholar

ระบบข้อมูลภูมิศาสตร์สารสนเทศขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก บทความนี้จึงเสนอแนะกลยุทธ์การปรับตัวเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย การสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ และทักษะดิจิทัลให้แก่พระสงฆ์ การจัดทำประมวลจริยธรรมแนวปฏิบัติการใช้สื่อดิจิทัลระดับประเทศ การขับเคลื่อนตัวแบบวัดอัจฉริยะที่โปร่งใสมีธรรมาภิบาล และการบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างบ้าน วัด และราชการ เพื่อยกระดับการบริหารองค์กรสงฆ์ไทยให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถขึ้นนำสังคมทางปัญญาตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 และยึดมั่นในกรอบอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการตามแนวทาง โอวาทปาติโมกข์ เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของสถาบันศาสนาสืบไป

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์; ยุคดิจิทัลดิสรัปชัน; พัฒนาการ; การปรับตัว

Abstract

This academic article aimed to analyze the context, challenges, innovative developments, and structural adaptation strategies of the administration of Thai Buddhist monastic affairs in the era of digital disruption. The study was found that the transition to a digital society significantly impacted six areas of Buddhist monastic affairs, creating four urgent challenges: A crisis of faith; due to the lack of mechanisms for managing online crises, a technological gap; resulting from generational disparities within the monastic community, cybersecurity risks and ethical issues; in managing assets through cashless systems, and the problem of inappropriate social media use among monks and novices. However, the monastic community had developed and applied innovations to respond to these changes through online dissemination of Buddhist teachings on online platforms and virtual media; reforming the monastic registration system with a central database and smart cards, managing online universal Buddhist education; and utilizing geographic information systems to drive proactive social welfare work. This article therefore proposed key structural adaptation strategies, including: building cybersecurity resilience and digital skills among monastic leaders; developing a national code of ethics and guidelines for digital media use, and promoting a model of transparent and well-governed smart monasteries. And the integration of electronic

cooperation networks between homes, temples, and government agencies to enhance the administration of Thai monastic organizations to keep pace with global changes, enabling them to guide society intellectually according to the Seven Virtues of a Good Person (Sappurisadhamma) and adhering to the ideals, principles, and methods of the Ovada Patimokkha for the stability and sustainability of the religious institution.

Keywords: Monastic administration; Digital disruption era; Development; Adaptation

บทนำ

ในทศวรรษปัจจุบัน เทคโนโลยีได้สลับซับซ้อน และแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียได้ส่งอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคม และสถาบันพระพุทธศาสนาในประเทศไทย การก้าวเข้าสู่สังคมดิจิทัลทำให้พฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนไป การบริหารจัดการกิจกรรมคณะสงฆ์จึงต้องเผชิญกับสถานะแวดล้อมใหม่ที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และยากต่อการควบคุม ทำให้ต้องทบทวนบทบาทเพื่อรักษาภาพลักษณ์ของสถาบันศาสนา (ปกรณ์ วิษณุคม, 2563) นอกจากนี้ เทคโนโลยีอุบัติใหม่อย่างปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัลกอริทึม ยังส่งผลให้พระสงฆ์ถูกลดทอนบทบาททางสังคม โดยมีกลุ่มอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลต่อความคิดของคนรุ่นใหม่ ซึ่งท้าทายกรอบความคิดในการธำรงความศรัทธา หากขาดนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้อง ย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหาในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมลวรรณ มั่นสนั่น, 2565) บริบทดิจิทัลนี้ได้สร้างความท้าทายต่อกิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน เกิดช่องว่างระหว่างพระสังฆาธิการปกครองกับพระสงฆ์รุ่นใหม่ รวมถึงวิกฤตศรัทธาจากการวิพากษ์วิจารณ์จริยวัตร และการจัดการทรัพย์สินของวัดบนโลกออนไลน์ ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนว่า การบริหารงานของคณะสงฆ์ไทยยังคงรวมศูนย์อำนาจ ทำให้ไม่ตอบสนองต่อเทคโนโลยีอย่างทันทั่วถึง ขาดกลไกจัดการภาวะวิกฤตบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนเริ่มสั่นคลอน และนำไปสู่ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ (พระครูวิหารกิจจานุยุต, 2569)

การกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมคณะสงฆ์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงพุทธบูรณาการ ที่ผสานรวมระหว่างทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ และหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือ

สนับสนุน เช่น ระบบฐานข้อมูลกลาง และแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษา และการเผยแผ่ มุ่งเปลี่ยนผ่านองค์กรสงฆ์ไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ดิจิทัลที่ยังคงไว้ซึ่งพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การขับเคลื่อนนี้เน้นใช้หลักโยนิโสมนสิการร่วมกับการวางยุทธศาสตร์เพื่อให้คณะสงฆ์ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ปรับปรุงการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมและธรรมศึกษาสู่ระบบออนไลน์ที่มีมาตรฐานสากล ควบคู่กับการควบคุมพฤติกรรมทางจริยศาสตร์ของผู้ใช้งาน (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2563) นอกเหนือจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างแล้ว สิ่งสำคัญคือการพัฒนาทักษะความเข้าใจ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Literacy) ของพระสงฆ์ โดยสร้างองค์ความรู้ ความตระหนักรู้ และจริยธรรมในการใช้สื่อ เพื่อพัฒนาวัดอัจฉริยะและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ บ้าน วัด ราชการ (บวร) ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยให้คณะสงฆ์ดำเนินศาสนกิจเชิงรุกและชี้นำสังคมในทางปัญญาได้อย่างปลอดภัย สอดรับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ทักษะดังกล่าวต้องครอบคลุมทั้งการเข้าถึง การวิเคราะห์ และการสร้างสรรค์เนื้อหาที่มีคุณภาพ เพื่อตอบโต้ข้อมูลเท็จและการบิดเบือนหลักธรรม ส่งผลให้สถาบันสงฆ์ไทยยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจและแกนกลางในการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนในอนาคต (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

ความท้าทายของการบริหารจัดการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล

การแพร่กระจายของสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความศรัทธาของประชาชนต่อสถาบันสงฆ์ เมื่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุบางรูปถูกเผยแพร่ออย่างรวดเร็ว ขณะที่โครงสร้างการบริหารของคณะสงฆ์ยังเป็นระบบรวมศูนย์และทำงานตามลำดับชั้น ทำให้การจัดการภาวะวิกฤตออนไลน์ และการตอบสนองต่อข่าวปลอมเป็นไปอย่างล่าช้า ประชาชนยุคใหม่จึงเกิดความคลางแคลงใจ และเรียกร้องความโปร่งใส คณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องพัฒนาศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์เชิงรุก และเครือข่ายเฝ้าระวังข่าวสารเพื่อตรวจสอบ และชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างรวดเร็ว (สุทธิชัย ผลขาว, 2568) ยังเชื่อมโยงกับการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมบนโลกออนไลน์ของพระภิกษุสามเณร ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความรู้เท่าทันสื่อ แนวทางแก้ไขจึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการลงโทษหรือสั่งห้าม แต่ต้องสร้างประมวลจริยธรรมแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ควบคู่กับการบูรณาการวิชาความรู้เท่าทันสื่อ และจริยธรรมไซเบอร์เข้าสู่หลักสูตรการศึกษาคณะสงฆ์ เพื่อให้พระภิกษุสามารถใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม และสง่างาม (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2567)

โครงสร้างประชากรภายในองค์กรสงฆ์ไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหาช่องว่างทางเทคโนโลยีอันเกิดจากความแตกต่างทางช่วงวัย โดยพระสังฆาธิการหรือพระผู้ใหญ่ที่มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายส่วนใหญ่เป็นผู้สูงวัยที่ขาดความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล ในทางตรงกันข้าม พระภิกษุสามเณรรุ่นเยาว์กลับเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี และมีความเชี่ยวชาญสูง ความแตกต่างนี้ก่อให้เกิดทัศนคติที่ขัดแย้งกันในการประยุกต์ใช้สื่อออนไลน์ พระผู้ใหญ่มักมองว่าเทคโนโลยีเป็นภัยคุกคามต่อพระธรรมวินัย ขณะที่พระรุ่นเยาว์มองว่าเป็นเครื่องมือจำเป็นในการเผยแผ่ธรรมะ ช่องว่างดังกล่าวนำไปสู่การบังคับใช้นโยบายและการกำกับดูแลพฤติกรรมทางไซเบอร์ที่ขาดความเป็นเอกภาพ รวมถึงความล่าช้าในการจัดทำฐานข้อมูลกลางด้านธุรการสงฆ์ คณะสงฆ์จึงต้องเร่งพัฒนาระบบการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมุ่งยกระดับทักษะดิจิทัลให้แก่พระผู้ใหญ่ ควบคู่กับการปลูกฝังความตระหนักรู้เชิงจริยธรรมให้แก่พระรุ่นเยาว์ เพื่อผสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลง (มานิตย์ อรรถชาติ, 2567)

การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมไร้เงินสดทำให้วัดหลายแห่งปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจัดการและการบริหารทรัพย์สินไปสู่รูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น รหัสคิวอาร์ (QR Code) และระบบธนาคารออนไลน์ ซึ่งแม้จะช่วยเพิ่มความสะดวก และส่งเสริมความโปร่งใสในการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สิน แต่ก็สร้างความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ เนื่องจากวัดส่วนใหญ่ยังขาดระบบป้องกันข้อมูล และบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ จึงเปิดช่องให้มิชชันนารีแฝดแปลงรหัสคิวอาร์โค้ดหรือโจรกรรมเงินบริจาคได้ง่าย การใช้เทคโนโลยีหรือการโฆษณาชวนเชื่อผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อดึงดูดเงินบริจาคอย่างไม่เหมาะสม ยังสุ่มเสี่ยงต่อการทำให้ภาพลักษณ์ของวัดกลายเป็นองค์กรพาณิชย์เชิงธุรกิจ ซึ่งขัดต่อหลักพระธรรมวินัย คณะสงฆ์ส่วนกลาง และหน่วยงานภาครัฐจึงต้องร่วมมือกันกำหนดระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน มีระบบยืนยันตัวตนที่ปลอดภัย และจัดตั้งคณะกรรมการวัดจากชุมชนเข้ามามตรวจสอบยอดเงินอย่างเป็นระบบ เพื่อป้องกันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ และรักษาศรัทธาของประชาชน

พัฒนาการและนวัตกรรมในกิจการคณะสงฆ์

วิวัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากธรรมาสู่แพลตฟอร์มการถ่ายทอดสดและสื่อสังคมออนไลน์ สะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนคติครั้งสำคัญของคณะสงฆ์ไทยในการสืบทอดพระธรรมวินัยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตยุคสารสนเทศ พระสงฆ์นักเผยแผ่รุ่นใหม่ได้ปรับบทบาทมาสู่การสร้างสรรคเนื้อหาธรรมะบนพื้นที่เสมือนจริง ซึ่งช่วยทลายกำแพงด้านเวลา และสถานที่ ทำให้หลักธรรมเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังเปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสาร

สองทางที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างศาสนากับสังคมยุคใหม่ โดยยังคงรักษาความถูกต้องตามหลักการทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด (พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม และคณะ, 2563) ควบคู่ไปกับการปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรมผ่านระบบออนไลน์ และนวัตกรรมการเรียนรู้ยุคใหม่ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากร และสื่อการเรียนรู้ในพื้นที่ห่างไกล การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และคลังสื่อดิจิทัลร่วมกับสถาบันการศึกษาชั้นนำ ช่วยให้พระภิกษุสามเณรเข้าถึงเนื้อหาวิชาการได้อย่างเท่าเทียม และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการสร้างศาสนทายาทที่มีศักยภาพในการคิด วิเคราะห์ เชี่ยวชาญเทคโนโลยี และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสาร) และคณะ, 2569)

การบริหารจัดการองค์กรสงฆ์ในปัจจุบันได้ยกระดับสู่ระบบฐานข้อมูลกลางและบัตรสมาชิกการ์ด เพื่อปฏิรูปกลไกการทำงานของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพ การเชื่อมโยงข้อมูลขนาดใหญ่เข้ากับบัตรแสดงตนอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยให้การตรวจสอบสถานะทางทะเบียน ประวัติการอุปสมบท และสังกัดของพระสงฆ์ทั่วประเทศทำได้อย่างรวดเร็ว ช่วยป้องกันการนำผ้าเหลืองไปแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และสนับสนุนการวางนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ระยะยาว เช่น การกระจายงบประมาณ และการเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการปกครอง (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2569) คณะสงฆ์ยังได้ขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์เชิงรุกด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเข้าถึงชุมชน และผู้ยากไร้ โดยปรับเปลี่ยนจากการตั้งรับภายในวัดมาเป็นการจัดตั้งเครือข่ายความช่วยเหลือผ่านแอปพลิเคชัน และการนำระบบภูมิสารสนเทศมาใช้ระบุพิกัดกลุ่มเปราะบางอย่างแม่นยำ พร้อมทั้งใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางระดมทุนที่มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การผสมผสานเทคโนโลยีนี้ช่วยเปลี่ยนภาพจำของวัดสู่องค์กรพัฒนาสังคมที่สร้างความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างบ้าน วัด และราชการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนฐานรากได้อย่างยั่งยืน (พระครูธรรมธรอภิชัย อภิขโย, และพระมหาวิรัตน์ พลทตโต, 2569)

กลยุทธ์และการปรับตัวเชิงโครงสร้าง

การปฏิรูปองค์กรสงฆ์ยุคปัจจุบันจำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการกลยุทธ์เชิงรุกตามหลักพระธรรมวินัยควบคู่กับการพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างภูมิคุ้มกันทางไซเบอร์ให้แก่พระสงฆ์และการและพระแกนนำ โดยในมิติการรับรู้ และประเมินข้อมูลข่าวสาร ต้องยึดหลักปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการ ได้แก่ หลักปรโตโมสะ การกลั่นกรองข้อความหรือ

แหล่งข้อมูลที่ถูกต้องนำเชื่อถือได้ และหลักโยนิโสมนสิการ ควบคู่กับการคิดวิเคราะห์พิจารณาอย่างรู้เท่าทัน และแยกคาย เพื่อสร้างศักยภาพในการรู้เท่าทันชาวปาลอม และป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจกระทบต่อทรัพย์สิน และข้อมูลของวัด

ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเป็นระบบจะช่วยเชื่อมโยง และลดช่องว่างทางเทคโนโลยีระหว่างพระผู้ใหญ่และพระรุ่นเยาว์ อีกทั้ง ยังยกระดับบทบาทคณะสงฆ์สู่การเป็นผู้สร้างสรรค์เนื้อหาที่มีคุณภาพเพื่อเผยแผ่หลักธรรมเชิงรุก ซึ่งในด้านการเผยแผ่ทั้งวิธีดั้งเดิม และการใช้สื่อดิจิทัล คณะสงฆ์ต้องกำกับด้วยหลัก สัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้รู้เท่าทันเหตุ ผล ตน บุคคล กาล ชุมชน และความเหมาะสมของเนื้อหา รวมถึงต้องยึดมั่นในหลักการอุตมการณ์ และวิธีการตามแนวทาง โอวาทปาติโมกข์ ได้แก่ การไม่ว่าร้าย ไม่ทำร้าย และการสํารวมในระเบียบวินัย เป็นแกนกลางในการสื่อสาร (พระศรีวิจิราที (ฉัตรชัย มูลสาร), 2567)

ดังนั้นคณะสงฆ์ไทยจำเป็นต้องจัดทำประมวลจริยธรรม และแนวปฏิบัติในการใช้สื่อดิจิทัล เพื่อสร้างมาตรฐานพฤติกรรมที่เหมาะสมบนโลกออนไลน์ โดยหลอมรวมหลักพระธรรมวินัยเข้ากับกฎหมายคอมพิวเตอร์ ช่วยให้พระสงฆ์มีการมีเกณฑ์กำกับดูแล ตักเตือนหรือลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ผู้ฝ่าฝืนได้อย่างเป็นธรรม แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัย ลดความขัดแย้งทางความคิดกับฆราวาสรุ่นใหม่ และปกป้องเกียรติภูมิของคณะสงฆ์ในระยะยาว (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2569)

การขับเคลื่อนตัวแบบการบริหารจัดการวัดอัจฉริยะ (Smart Temple) ถือเป็นนวัตกรรมการปรับตัวเชิงโครงสร้าง และระบบสารสนเทศเพื่อตอบสนองวิถีชีวิตพุทธศาสนิกชนรุ่นใหม่ โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยลดขั้นตอนการทำงาน เช่น การใช้ฐานข้อมูลกลางจัดเก็บทะเบียนราษฎร์สงฆ์ ระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อมโยงกับกรมสรรพากรเพื่อความโปร่งใสตรวจสอบได้ รวมถึงการใช้รหัสคิวอาร์ และเทคโนโลยีความจริงเสมือนเพื่อสื่อสารธรรมะ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งช่วยเปลี่ยนผ่านวัดสู่ศูนย์กลางการเรียนรู้ และการบริหารที่มีธรรมาภิบาล (พระปลัดเมธี เขมปญโญ และคณะ, 2566)

การบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคประชาชนผ่านระบบ "บวร" ในรูปแบบดิจิทัล ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างแพลตฟอร์มความร่วมมือทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อระบุดึงดูดและช่วยเหลือผู้ยากไร้ได้อย่างแม่นยำ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนร่วมพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ธรรมะ วัฒนธรรมความร่วมมือเชิงรุกที่โปร่งใสไม่เพียงแต่ขจัดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และลดความโดดเดี่ยวขององค์กรสงฆ์ แต่ยังช่วยฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนให้แน่นแฟ้น เกิดการ

กระจายอำนาจ และสร้างความยืดหยุ่นในการพร้อมรับมือกับวิกฤตการณ์ใหม่ในอนาคตได้อย่างยั่งยืน (ฐิตาภรณ์ ภูบุญบุตร, 2558)

ภาพที่ 1 การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยในยุคดิจิทัล

กับความท้าทาย พัฒนาการและการปรับตัว

จากภาพที่ 1 การปรับตัวของคณะสงฆ์ไทยท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลที่ต้องเผชิญกับความท้าทายรอบด้าน ทั้งปัญหาวิกฤตศรัทธาออนไลน์ ช่องว่างระหว่างวัยของบุคลากร และความเหลื่อมล้ำทางไซเบอร์ในการจัดการทรัพย์สิน เนื้อหาเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการใช้ การบริหารจัดการเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น ระบบฐานข้อมูลกลางพระสงฆ์ การเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และโมเดลวัดอัจฉริยะที่โปร่งใส ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์เชิงรุกผ่าน การพัฒนาทักษะดิจิทัล และประมวลจริยธรรม สำหรับการสื่อสารธรรมะเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ การเปลี่ยนแปลงนี้มุ่งเน้นการยกระดับโครงสร้างการปกครองสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ และมีความเป็นสากลมากขึ้น โดยยังคงไว้ซึ่ง หลักพระธรรมวินัย อย่างเคร่งครัดเพื่อธำรงความศรัทธาอย่างยั่งยืน สุดท้าย แหล่งข้อมูลชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ ความร่วมมือในระบบ

บวรดิจิทัล ระหว่างบ้าน วัด และราชการ เพื่อให้สถาบันศาสนายังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจและแกนกลางในการพัฒนาสังคมได้อย่างสง่างามในอนาคต

สรุป

มหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องร่วมมือกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านอย่างมีเอกภาพ ทั้งการวางมาตรฐานจริยธรรมสื่อสำหรับบุคลากรสงฆ์ การขยายโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ต และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง (Big Data) บนคลาวด์เพื่อความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล พร้อมจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังภาวะวิกฤตทางไซเบอร์ที่ใช้หลักปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ การกลั่นกรองข้อมูลที่ถูกต้อง (โปรโตไซส) และการคิดวิเคราะห์อย่างแยกแยะ (โยนิโสมนสิการ) ควบคู่กับการบรรจุทักษะดิจิทัลผสมผสานพระธรรมวินัยในหลักสูตรการศึกษาพระสงฆ์ เพื่อพัฒนาพระสงฆ์ให้การ และพระภิกษุสามเณรให้สามารถเผยแพร่ธรรมะยุคใหม่อย่างเหมาะสมตามหลัก สัปปุริสธรรม 7 และยึดมั่นในกรอบอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการตามแนวทาง โอวาทปาติโมกข์

อนาคตของคณะสงฆ์ไทยขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างสมดุลระหว่างความเข้มงวดของพระธรรมวินัยกับความทันสมัย โดยภาพเชิงบวก คือ การยกระดับสู่วัดอัจฉริยะ (Smart Temple) ที่บริหารจัดการอย่างโปร่งใส มีภูมิคุ้มกันทางเทคโนโลยี และเผยแพร่หลักธรรมเข้าถึงใจคนรุ่นใหม่ได้อย่างสง่างาม ตรงกันข้ามหากปรับตัวตามกระแสโลกโดยละเลยพระธรรมวินัยหรือปฏิเสธความเปลี่ยนแปลง สถาบันสงฆ์จะเผชิญวิกฤตศรัทธาและลดทอนบทบาทตนเองลง ดังนั้น ทางออกสู่ความยั่งยืนจึงไม่ใช่เพียงแค่การตื่นตัวตามเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเท่านั้น แต่ต้องใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานค่านิยมภายใน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือภายนอกในการดำเนินศาสนกิจเชิงรุก เพื่อให้องค์กรสงฆ์ไทยดำรงอยู่อย่างมั่นคง ทรงคุณค่า และชี้นำสังคมได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ มั่นสนั่น. (2565). การเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: การเลือกใช้เทคโนโลยีและ สื่อที่เหมาะสม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ฐิตาภรณ์ ญบุญบุตร. (2558). การจัดการพัฒนาอาชีพเสริมที่มีวัดเป็นศูนย์กลางสู่ชุมชนที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านตูม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์*, 32(2), 169–182.
- ปกรณ วิชญาคม. (2563). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัล: แนวทางและปัญหา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูธรรมธรอภิชัย อภิโชโย (คงเกษม) และพระมหาวิรัตน์ พลทโต. (2569). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธสังคมสงเคราะห์. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 9(1), 222–235.
- พระครูวิहारกิจจานุยุต. (2569). รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 4(2), 1345–1360.
- พระปลัดเมธี เขมปญโญ (สอนวดี) และคณะ. (2566). รูปแบบการพัฒนาวัดแบบ Smart Temple. *Journal of Modern Learning Development*, 8(5), 226–238.
- พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2563). *ศาสนากับสังคมยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.
- พระมหาเสกสรรค์ สุขกาโม และคณะ. (2563). นวัตกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(4), 1418–1428.
- พระมหาอำพล ธนปญโญ (ชัยสารี) และคณะ (2569). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะ 4Cs ของผู้เรียนยุคดิจิทัล ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8, *วารสารการพัฒนาสังคมและพลเมืองสมัยใหม่*, 1(1), 1–14.
- พระศรีวชิรวาที (ฉัตรชัย มูลสาร). (2567). การปกครองคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย. *วารสาร มมร ยศสุนทรปริทรรศน์*, 1(3), 59–77.
- มานิตย์ อรรถชาติ และพัชรพฤกษ์ ช่อมจันทิก. (2567). ผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมการสังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 4(2), 48–57.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2567). *แผนปฏิบัติการราชการรายปี พ.ศ. 2567 ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2569). แนวทางการใช้บัตรสมาร์ทการ์ดพระสงฆ์และ
การจัดทำฐานข้อมูลคณะสงฆ์ไทย. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2569, จาก
<https://it.gongtham.net/2026/01/25/monks-smart-card-and-sangha-database/>
- _____. (2569). แนวทางการใช้สื่อคอมพิวเตอร์และสื่อสังคมออนไลน์ที่เหมาะสมสำหรับ
พระภิกษุสามเณร. สืบค้น 12 กรกฎาคม 2569, จาก
<https://it.gongtham.net/2026/01/25/guidelines-monks-computer-social-media-usage/>
- สุทธิชัย ผลขาว. (2568). พุทธศาสนากับการจำรองคุณค่าทางวัฒนธรรมในบริบทสังคม
เมืองไทยสมัยใหม่. วารสารพุทธรัตนโบล, 1(3), 44-54.

องค์กรที่ยืดหยุ่นในโลกแห่งความไม่แน่นอน: การบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อการปรับตัวอย่างยั่งยืน

RESILIENT ORGANIZATIONS IN AN UNCERTAIN WORLD: STRATEGIC INTEGRATION FOR SUSTAINABLE ADAPTATION

นาวพร เอี่ยมธีระกุล^{1*}, ณัฐวัชร จันทโรธรณ์¹, ศรัณย์ภัทร อมรธนาทรัพย์¹, อัครพล เลิศสุขชีรัตน์¹

Navaphorn Iamthirakul^{1*}, Nuttawat Chantarotorn¹, Saranphat Amornthansap¹,

Akarapol Lertsukkheerat¹

*Corresponding Author E-mail: navaphorn.kob@gmail.com

Received July 23, 2026; Revised August 22, 2026; Accepted August 25, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับความยืดหยุ่นขององค์กร ภายใต้บริบทของวิกฤตการณ์ที่ยืดเยื้อ โดยใช้การทบทวนวรรณกรรม และการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ เพื่อนำเสนอโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น ซึ่งประกอบด้วยภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ ชีตความสามารถขององค์กร และห่วงโซ่อุปทาน และสภาวะของบุคลากร ผลการสังเคราะห์นำไปสู่ข้อเสนอสำคัญ 3 ประการ 1. องค์กรควรทั้งสามเชื่อมต่อกันเป็นวงจรปิด มิใช่ลำดับขั้นแบบเส้นตรง กล่าวคือ บทบาทของผู้นำอยู่ที่การกำหนดเงื่อนไขสภาวะของบุคลากร สภาวะของบุคลากรกำหนดคุณภาพของชีตความสามารถเชิงพลวัต และผลการดำเนินงานย้อนกลับมากำหนดความชอบธรรมของผู้นำ คุณสมบัติเชิงวงจรดังกล่าวอธิบายว่าเหตุใดความเปราะบางเพียงจุดเดียวจึงลุกลามได้ทั้งระบบผ่านผลกระทบแบบลูกโซ่และผลกระทบต่อเนื่อง 2. ความยืดหยุ่นขององค์กรเป็นคุณสมบัติที่ปรากฏขึ้นจากคุณภาพของจุดเชื่อมต่อระหว่างชั้น มิใช่ผลรวมของความเข้มแข็งรายองค์ประกอบ และ 3. ความยืดหยุ่นเป็นกระบวนการสะสมชีตความสามารถอย่างต่อเนื่อง องค์กรจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการรับรู้การเปลี่ยนแปลง การใช้ประโยชน์จากโอกาส และการปรับเปลี่ยนทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคุณภาพของกระบวนการขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ไหลเวียนจากระดับปฏิบัติการ และจึงขึ้นอยู่กับความปลอดภัยทางจิตวิทยาของบุคลากร

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

¹ Faculty of Political Science, Southeast Asia University

ข้อเสนอทั้งสามต่อยอดจากกรอบแนวคิดเดิมในสองประการ คือ การขยายหน่วยวิเคราะห์ให้ครอบคลุมห่วงโซ่อุปทานภายนอก และการกำหนดให้สถานะของบุคลากรเป็นองค์ประกอบเฉพาะของความยืดหยุ่น มิใช่มาตรการสวัสดิการที่แยกจากยุทธศาสตร์ นายเชิงบริหาร คือ ผู้บริหารควรประเมินและลงทุนที่จุดเชื่อมต่อระหว่างชั้น โดยใช้ตัวชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพการส่งผ่านระหว่างองค์ประกอบ

คำสำคัญ: ความยืดหยุ่นขององค์กร; การบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์; การปรับตัวอย่างยั่งยืน

Abstract

This academic article synthesized knowledge on organizational resilience under conditions of prolonged crisis, drawing on a literature review and analytical synthesis to propose the Triple-Layer Resilience Model, comprising strategic leadership, organizational capability and supply chain, and personnel well-being. The synthesis yielded three propositions. 1) The three layers were connected as a closed loop rather than a linear hierarchy: the role of leadership lied in shaping the conditions of personnel well-being, personnel well-being determines the quality of dynamic capability, and the resulting performance returned to shape the legitimacy of leadership. This circular property explained why a single point of fragility can propagate through the entire system through domino and cascade effects. 2) Organizational resilience was an emergent property arising from the quality of the interfaces between layers rather than the sum of the strength of individual layers. 3) Resilience was a cumulative process of building capability rather than an achieved state; organizations must continuously repeat the processes of sensing, seizing, and reconfiguring, the quality of which depended on information flowing upward from operational levels and therefore on the psychological safety of personnel. These propositions extended existing frameworks in two respects: they expanded the unit of analysis to encompass the external supply chain, and they established personnel well-being as a distinct constituent of resilience rather than a welfare measure separate from strategy. The managerial implication was that executives should assess and

invest at the interfaces between layers, using indicators that reflected the quality of transmission between components, such as the interval from signal detection to decision.

Keywords: Organizational Resilience; Strategic Integration; Sustainable Adaptation

บทนำ

โลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความผันผวน และความไม่แน่นอนจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในหลากหลายมิติ หรือที่เรียกว่า โลกแบบ VUCA (VUCA World) ซึ่งส่งผลให้องค์กรต้องรับมือกับวิกฤตการณ์เชิงซ้อน (Complex Crises) ที่เกิดขึ้นพร้อมกัน ทั้งการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ ความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศ ความไม่มั่นคงทางภูมิรัฐศาสตร์ และการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ (Inkpen, 2026) ปัจจัยเหล่านี้มิได้เป็นเพียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นชั่วคราว แต่ได้พัฒนาไปสู่วิกฤตการณ์ที่ยืดเยื้อ (Prolonged Crisis) ซึ่งก่อให้เกิดสภาวะความไม่แน่นอนอย่างต่อเนื่อง (Chronic Uncertainty) และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดำเนินงานขององค์กรในระยะยาว (Marmulyak et al., 2026) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเรื่องความยืดหยุ่นขององค์กร (Organizational Resilience) จึงได้รับการขยายความหมายจากการมุ่งเน้นเพียงการฟื้นตัวหลังเกิดวิกฤต (Bounce Back) ไปสู่การพัฒนาเป็นขีดความสามารถเชิงยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมการคาดการณ์ การเตรียมความพร้อม การปรับตัว และการสร้างการเติบโตภายใต้บริบทของความไม่แน่นอนได้อย่างต่อเนื่อง

แม้แนวคิดด้านความยืดหยุ่นขององค์กรจะได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ Negi et al. (2025) ซึ่งทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบจากงานวิจัย 58 ชิ้น ชี้ให้เห็นว่างานศึกษาส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับองค์ประกอบแต่ละด้านแยกจากกัน ส่งผลให้ยังขาดกรอบการอธิบายที่สะท้อนความเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างภาวะผู้นำ (Leadership) ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และสุขภาวะของบุคลากร (Personnel Well-being) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมความยืดหยุ่นขององค์กรอย่างบูรณาการ

บทความนี้ใช้คำสองคำเป็นแกนหลักของการวิเคราะห์ จึงจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตความหมายไว้ให้ชัดเจน คำแรก คือ การบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Integration) ซึ่งหมายถึงการจัดวางองค์ประกอบภายในองค์กรให้สอดคล้องกันในระดับระบบ มิใช่การพัฒนาแต่ละองค์ประกอบให้เข้มแข็งโดยแยกจากกัน สอดคล้องกับ Inkpen (2026) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ในปัจจุบันต้องอาศัยมุมมองระดับระบบ

เนื่องจากความยืดหยุ่นไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างโดดเดี่ยว หากต้องฝังตัวอยู่ในทุกชั้นขององค์กร คำที่สอง คือ การปรับตัวอย่างยั่งยืน (Sustainable Adaptation) ซึ่งหมายถึง การปรับเปลี่ยนที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสะสมขีดความสามารถให้แก่องค์กร มิใช่การตอบสนองเฉพาะหน้าที่สั้นสุดลงเมื่อวิกฤตผ่านพ้น Negi et al. (2025) อธิบายลักษณะดังกล่าวผ่านกระบวนการ Sensing–Seizing–Reconfiguring ที่ต้องดำเนินซ้ำอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Inkpen (2026) เสนอว่า ความยืดหยุ่นควรถูกมองเป็นขีดความสามารถเชิงรุกอันเป็นรากฐานของการฟื้นฟูเชิงยุทธศาสตร์ มากกว่าจะเป็นท่าทีเชิงตั้งรับ นิยามทั้งสองนำไปสู่ข้อสมมติหลักของบทความว่า ความยืดหยุ่นขององค์กรเป็นคุณสมบัติที่ปรากฏขึ้นจากคุณภาพของความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบ มิใช่ผลรวมของความเข้มแข็งรายองค์ประกอบ

ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้จึงมุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น (The Triple-Layer Resilience Model) โดยอธิบายความสัมพันธ์เชิงบูรณาการของภาวะผู้นำ (Leadership) ขีดความสามารถเชิงพลวัตของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience: SCRES) และสุขภาวะของบุคลากร (Personnel Well-being) ในฐานะกลไกสำคัญของการเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กร ภายใต้บริบทของความไม่แน่นอนที่ทวีความรุนแรง และซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ เนื้อหาของบทความแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1. การยกระดับภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ผ่านกรอบแนวคิดความสอดคล้องระหว่างภาวะผู้นำ วัฒนธรรม และผลการปฏิบัติงาน (Leadership–Culture–Performance Nexus: LCP Nexus) 2. การพัฒนาขีดความสามารถเชิงพลวัตของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Resilience: SCRES) และ 3. การเสริมสร้างสุขภาวะ และความพร้อมทางจิตวิทยาของบุคลากร เพื่อสังเคราะห์เป็นกรอบการบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความยืดหยุ่น และความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์กับการเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กรในยุคดิจิทัล

ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และความไม่แน่นอนจากวิกฤตการณ์เชิงซ้อน บทบาทของผู้นำองค์กรได้เปลี่ยนจากการบริหารจัดการแบบสั่งการ และควบคุม (Command-and-Control) ไปสู่การขับเคลื่อนองค์กรด้วยวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม Inkpen (2026) อธิบายว่า แบบแผนการนำที่ตั้งอยู่บนลำดับชั้น เสถียรภาพ และการควบคุม ไม่สามารถตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่ผันผวนได้อีกต่อไป พร้อมเสนอว่า ความยืดหยุ่นมิใช่คุณลักษณะเฉพาะ

บุคคลของผู้นำ หากเป็นขีดความสามารถขององค์กรที่เกิดจากความสอดคล้องระหว่าง
ภาวะผู้นำ วัฒนธรรม และระบบผลการปฏิบัติงาน ตามกรอบแนวคิด LCP Nexus
ซึ่งประกอบด้วยสามมิติ ได้แก่ การแสดงออกของภาวะผู้นำ (Leadership Expression)
อันครอบคลุมวิสัยทัศน์ ความสามารถในการปรับตัว และพันธกิจจริยธรรม การตีความ
เชิงวัฒนธรรม (Cultural Interpretation) ซึ่งเป็นกระบวนการแปลงสัญญาณของผู้นำให้
กลายเป็นบรรทัดฐาน และเรื่องราวร่วมขององค์กร และการตอบสนองเชิงระบบ (System
Response) ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมร่วมที่ค้ำจุนหรือบั่นทอนผลการปฏิบัติงาน

Claire (2025) ศึกษาองค์กรในประเทศเนเธอร์แลนด์ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร พบว่า
องค์กรที่ดำเนินงานได้ต่อเนื่องในช่วงวิกฤตมิได้มีความได้เปรียบจากทรัพยากรทางการเงิน
เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากผู้นำที่ส่งเสริมนวัตกรรม ความคล่องตัว และการตัดสินใจบน
ฐานข้อมูล (Data-driven Decision Making) ควบคู่กับการใช้เครื่องมือดิจิทัล ทั้งระบบ
พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce) และเครื่องมือการทำงานทางไกล
(Remote Work Tools) เพื่อรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม Inkpen
(2026) ชี้ให้เห็นเงื่อนไขที่กำกับผลลัพธ์ดังกล่าว โดยอธิบายว่า การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลมัก
ล้มเหลวเมื่อถูกผลักดันจากบนลงล่างในฐานะโครงการเชิงเทคนิคที่ปราศจากความ
สอดคล้องเชิงวัฒนธรรม จนก่อให้เกิดช่องว่างของการตีความ (Interpretation Gap)
ระหว่างสัญญาณของผู้นำกับชุดความหมายเดิมที่ฝังอยู่ในองค์กร กรณีการนำ
ปัญญาประดิษฐ์มาใช้ตรวจจับการทุจริตในภาคบริการทางการเงินสะท้อนว่า ความสำเร็จ
ขึ้นอยู่กับที่ผู้นำสื่อสารเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านความมั่นคง
ปลอดภัย และการดูแลลูกค้า มากกว่าขีดความสามารถทางเทคนิค ในทางกลับกัน
เมื่อเทคโนโลยีถูกนำเสนอในฐานะเครื่องมือลดต้นทุนด้วยระบบอัตโนมัติ บุคลากรจะเกิด
การต่อต้าน และบั่นทอนความยืดหยุ่นขององค์กร นอกจากนี้ Inkpen (2026) ยังระบุว่า
ความคล่องตัวและการคาดการณ์เชิงกลยุทธ์มิใช่ทักษะเชิงปัญญาของผู้นำรายบุคคล
แต่เป็นคุณสมบัติของระบบองค์กรที่ถูกกำหนดโดยวัฒนธรรม กล่าวคือ วัฒนธรรมที่ให้
คุณค่ากับการปรับตัว และการเรียนรู้จะขยายผลความคล่องตัว ขณะที่วัฒนธรรมที่ยึดถือ
การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง และการปฏิบัติตามระเบียบจะกดทับความคล่องตัว แม้ผู้นำจะส่ง
สัญญาณการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนก็ตาม

ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์จึงทำหน้าที่เป็นกลไกแปลงเจตนาเชิงนโยบายให้
กลายเป็นขีดความสามารถที่ปฏิบัติได้จริง ข้อค้นพบของ Claire (2025) และ Inkpen
(2026) มิได้ขัดแย้งกัน แต่อธิบายคนละชั้นของกลไกเดียวกัน กล่าวคือ Claire (2025) ระบุ

เครื่องมือที่ผู้นำใช้ ได้แก่ การตัดสินใจบนฐานข้อมูล และเทคโนโลยีดิจิทัล ขณะที่ Inkpen (2026) ระบุเงื่อนไขที่ทำให้เครื่องมือเหล่านั้นเกิดผล ได้แก่ ความสอดคล้องระหว่างสัญญาณของผู้นำกับการตีความเชิงวัฒนธรรมของบุคลากร การอ่านข้อค้นพบทั้งสองร่วมกันนำไปสู่ข้อสรุปว่า เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเงื่อนไขจำเป็นแต่ไม่เพียงพอต่อความยืดหยุ่นขององค์กร และการลงทุนด้านดิจิทัลจะให้ผลตอบแทนเชิงความยืดหยุ่นก็ต่อเมื่อผ่านกระบวนการตีความร่วมภายในองค์กรแล้วเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม กรอบแนวคิด LCP Nexus อธิบายความสอดคล้องภายในองค์กรเป็นหลัก โดยมีได้ขยายขอบเขตการวิเคราะห์ไปสู่ห่วงโซ่อุปทานภายนอก และมีได้กำหนดให้สภาวะของบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่แยกออกมาโดยเฉพาะ ช่องว่างดังกล่าวเป็นเหตุผลของการเสนอโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้นในบทความนี้ ซึ่งกำหนดให้ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์เป็นชั้นที่หนึ่งในฐานะกลไกบูรณาการ ทำหน้าที่เชื่อมขีดความสามารถขององค์กร และห่วงโซ่อุปทานในชั้นที่สอง เข้ากับสภาวะและความพร้อมของบุคลากรในชั้นที่สาม ทั้งนี้ ข้อเสนอเชิงวิเคราะห์ของบทความนี้ คือ ประสิทธิภาพของภาวะผู้นำมิได้วัดจากความชัดเจนของทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ หากวัดจากระดับความสอดคล้องที่ผู้นำสามารถสร้างขึ้นระหว่างสองชั้นที่เหลือ

การพัฒนาขีดความสามารถเชิงพลวัตและความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน

ภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์จึงทำหน้าที่เป็นกลไกแปลงเจตนาเชิงนโยบายให้กลายเป็นขีดความสามารถที่ปฏิบัติได้จริง โดยข้อค้นพบของทั้งสองแหล่งอธิบายคนละชั้นของกลไกเดียวกัน กล่าวคือ Claire (2025) ระบุเครื่องมือที่ผู้นำใช้ ได้แก่ การตัดสินใจบนฐานข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัล ขณะที่ Inkpen (2026) ระบุเงื่อนไขที่ทำให้เครื่องมือเหล่านั้นเกิดผล คือ ความสอดคล้องระหว่างสัญญาณของผู้นำกับการตีความเชิงวัฒนธรรมของบุคลากร นัยที่ได้จากการอ่านร่วมกัน คือ เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเงื่อนไขจำเป็นแต่ไม่เพียงพอต่อความยืดหยุ่นขององค์กร การลงทุนด้านดิจิทัลจะให้ผลตอบแทนเชิงความยืดหยุ่นก็ต่อเมื่อผ่านกระบวนการตีความร่วมภายในองค์กรแล้วเท่านั้น

1. ขีดความสามารถเชิงพลวัตกับการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

Negi et al. (2025) อธิบายโดยอ้างอิงทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based Theory: RBT) ของ Barney (1991) ว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันเกิดจากทรัพยากรที่มีคุณค่า (Valuable) หายาก (Rare) ยากต่อการลอกเลียนแบบ (Inimitable) และไม่สามารถทดแทนได้ (Non-substitutable) หรือกรอบแนวคิด VRIN ซึ่งเป็นพื้นฐานของการ

สร้างความยืดหยุ่นขององค์กร และ Wieland and Wallenburg (2013) ชี้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับคู่ค้า (Relational Competencies) เป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่เกิดจากความไว้วางใจและความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง จึงช่วยให้องค์กรเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลที่จำเป็นได้แม้ในภาวะวิกฤต ขณะที่ Negi et al. (2025) เสนอว่า องค์กรต้องพัฒนาขีดความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) ผ่านกระบวนการ Sensing, Seizing และ Reconfiguring เพื่อปรับเปลี่ยนทรัพยากรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

2. การกระจายอำนาจกับการเพิ่มความรวดเร็วในการตัดสินใจ

Inkpen (2026) จัดให้การกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Decentralized Decision-making) เป็นหนึ่งในสามเงื่อนไขที่ผู้นำต้องสร้างขึ้นเพื่อความยืดหยุ่น ร่วมกับความสามารถในการปรับตัวเชิงวัฒนธรรม และความไว้วางใจเชิงระบบ (Systemic Trust) โดยการลดขั้นตอนการสื่อสาร และการอนุมัติทำให้หน่วยปฏิบัติการตัดสินใจได้ทันทั่วทั้งและปรับการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน ขณะที่ Giang (2025) เสนอในทิศทางเดียวกันว่า องค์กรต้องพัฒนาระบบที่ปรับตัวได้ (Adaptive Systems) และปรับปรุงกลยุทธ์การจัดการวิกฤตอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการสื่อสารในภาวะวิกฤตและการเรียนรู้หลังวิกฤต

3. เทคโนโลยีดิจิทัลกับการเพิ่มความโปร่งใสของห่วงโซ่อุปทาน

Negi et al. (2025) อธิบายว่า ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) เพื่อระบุสัญญาณเตือนล่วงหน้า (Early Warning Signals) และประเมินความเสี่ยงเชิงรุก ทำให้องค์กรเปลี่ยนจากการตอบสนองต่อปัญหาไปสู่การเตรียมความพร้อมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Preparedness) และ Hazam and Ouhna (2025) อธิบายว่า แบบจำลองสารสนเทศอาคาร (Building Information Modeling: BIM) เป็นกระบวนการบริหารจัดการสารสนเทศผ่านแบบจำลองดิจิทัลที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลตลอดวงจรโครงการ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการประสานงาน ลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และสนับสนุนการตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอน

ความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทานจึงเกิดจากการบูรณาการขีดความสามารถเชิงพลวัต (Dynamic Capabilities) การกระจายอำนาจการตัดสินใจ (Decentralized Decision-making) และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล องค์กรประกอบทั้งสามมิได้ทำงานแยกจากกัน แต่เสริมกันเชิงลำดับ กล่าวคือ เทคโนโลยีดิจิทัลทำหน้าที่ตรวจจับสัญญาณการเปลี่ยนแปลง การกระจายอำนาจย่นระยะเวลาจากการรับรู้สัญญาณไปสู่การตัดสินใจ และขีดความสามารถเชิงพลวัตทำให้การตัดสินใจนั้นแปรเป็นการจัดสรรทรัพยากรใหม่ได้จริง

องค์ประกอบดังกล่าวรวมกันเป็นขีดความสามารถขององค์กร (Organizational Capability) ซึ่งเป็นขั้นที่สองของโมเดลความยืดหยุ่นสามขั้น

สุขภาวะของบุคลากรกับการเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กร

สุขภาวะของบุคลากร (Personnel Well-being) เป็นองค์ประกอบสำคัญของความยืดหยุ่นขององค์กร เนื่องจากประสิทธิภาพของกลยุทธ์ กระบวนการดำเนินงาน และเทคโนโลยีจะไม่เกิดผล หากบุคลากรขาดความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ Marmulyak et al. (2026) อธิบายว่า สุขภาวะของบุคลากรเป็นปัจจัยเชิงยุทธศาสตร์ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการปรับตัว พื้นตัว และรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงานในภาวะวิกฤต

1. ภาวะหมดไฟกับผลกระทบต่อความยืดหยุ่นขององค์กร

Tang et al. (2025) อธิบายว่า ภาวะหมดไฟ (Burnout) ซึ่งเกิดจากความเครียดเรื้อรัง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน การเรียนรู้ และความสามารถในการปรับตัวของบุคลากร ขณะที่ Bahaman et al. (2025) พบว่า การขาดการยอมรับและเห็นคุณค่าในผลงานส่งผลต่อการเกิดภาวะหมดไฟมากกว่าภาระงานเพียงอย่างเดียว สะท้อนว่า การบริหารที่มุ่งเน้นผลลัพธ์หรือดัชนีชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators: KPIs) โดยละเลยมิติด้านบุคลากร อาจลดศักยภาพในการปรับตัวขององค์กร สอดคล้องกับ Inkpen (2026) ที่พบว่า การนำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้โดยปราศจากการปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลให้เกิดภาวะหมดไฟและการถอนตัวของบุคลากรจากการมีส่วนร่วม

2. ความปลอดภัยทางจิตวิทยากับการเรียนรู้ขององค์กร

Marmulyak et al. (2026) พบว่า ความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) ช่วยให้บุคลากรกล้าแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รายงานปัญหา และเรียนรู้จากความผิดพลาด ส่งผลให้การเรียนรู้และการตอบสนองต่อวิกฤตมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำที่เปิดกว้างและมีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ และลดความเครียดของบุคลากร นอกจากนี้ Tang et al. (2025) ยังพบว่า การวางแผนและการป้องกัน (Planning and Prevention) มีประสิทธิผลมากกว่าการแก้ไขปัญหาแบบตั้งรับ (Reactive Methods) ดังนั้น การบูรณาการมาตรการส่งเสริมสุขภาวะเข้ากับแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ (Business Continuity Planning) จึงช่วยรักษาความพร้อม และศักยภาพของบุคลากรในการรับมือกับสถานการณ์ไม่คาดคิด

ข้อค้นพบจากทั้งสามแหล่งชี้ไปยังตำแหน่งของสาเหตุร่วมกัน กล่าวคือ Bahaman et al. (2025) ระบุว่า การขาดการยอมรับมีน้ำหนักมากกว่าภาระงาน Tang et al. (2025) ระบุปัจจัยเชิงระบบควบคู่กับความเปราะบางระดับบุคคล และ Inkpen (2026) ระบุการออกแบบการนำเทคโนโลยีมาใช้ ทั้งสามกรณีวางสาเหตุไว้ที่ระดับการออกแบบระบบบริหาร มิใช่ที่ความอดทนของบุคลากร นัยสำคัญเชิงบริหาร คือ มาตรการที่มุ่งแก้ไขที่ตัวบุคคลเพียงลำพังย่อมไม่เพียงพอ หากไม่ปรับระบบการประเมินผล การให้คุณค่า และการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกัน นอกจากนี้ ความปลอดภัยทางจิตวิทยายังทำหน้าที่เป็นเงื่อนไขของการไหลเวียนข้อมูลภายในองค์กร เนื่องจาก การรายงานปัญหา และการยอมรับความผิดพลาดเป็นแหล่งข้อมูลตั้งต้นของกระบวนการรับรู้การเปลี่ยนแปลง สุขภาวะของบุคลากรจึงมิได้เป็นเพียงมาตรการสวัสดิการ แต่เป็นขั้นที่สามของโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น ซึ่งกำหนดคุณภาพของข้อมูลที่ป้อนเข้าสู่ขั้นขีดความสามารถและขั้นภาวะผู้นำ

การสังเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงระบบของโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น

โมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น (The Triple-Layer Resilience Model) มิได้ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ทำงานอย่างเป็นอิสระ แต่มีความเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะของความเชื่อมโยงเชิงระบบ (Systemic Interdependency) บทความนี้เสนอว่า ความเชื่อมโยงบ่งกล่าวปรากฏในสองรูปแบบ ได้แก่ ผลกระทบแบบลูกโซ่ (Domino Effect) ซึ่งความล้มเหลวขององค์ประกอบหนึ่งส่งผลให้องค์ประกอบถัดไปล้มเหลวตามลำดับ และผลกระทบต่อเนื่อง (Cascade Effect) ซึ่งความเสียหายขยายตัว และทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อส่งผ่านไปยังองค์ประกอบอื่น ข้อเสนอนี้สอดคล้องกับ Inkpen (2026) ที่อธิบายว่า ความยืดหยุ่นเป็นคุณสมบัติที่ปรากฏขึ้นจากความสอดคล้องของระบบ มิใช่ผลรวมของส่วนประกอบ ความยืดหยุ่นขององค์กรจึงมิได้เกิดจากการพัฒนาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งโดยลำพัง

1. ความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาวะของบุคลากรกับขีดความสามารถขององค์กร

Tang et al. (2025) ระบุว่า ภาวะหมดไฟมีสาเหตุเชิงระบบจากภาระงานที่มากเกินไปและข้อจำกัดด้านทรัพยากร โดยในภาคสาธารณสุขส่งผลให้คุณภาพการให้บริการลดลง และปัญหาการขาดแคลนบุคลากรรุนแรงขึ้น ทั้งยังพบว่า การบาดเจ็บทางศีลธรรม (Moral Injury) อันเกิดจากการปฏิบัติงานที่ขัดกับค่านิยมของบุคลากร นำไปสู่ภาวะหมดไฟและความตั้งใจลาออก สอดคล้องกับ Bahaman et al. (2025) ที่พบว่า การขาดการยอมรับ และเห็นคุณค่าส่งผลต่อการลาออก และการสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้

และประสบการณ์ ขณะที่ Wieland and Wallenburg (2013) อธิบายว่า ความสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างองค์กรกับคู่ค้าเป็นทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ที่ต้องใช้เวลาสั่งสมเมื่อนำข้อค้นพบทั้งสามมาเชื่อมโยงกัน จะเห็นกลไกส่งผ่านที่ชัดเจน กล่าวคือ การสูญเสียบุคลากรสำคัญได้กระทบเพียงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แต่ทำลายทรัพยากรเชิงสัมพันธ์ที่สั่งสมมา และไม่สามารถทดแทนได้ในระยะสั้น ส่งผลให้กระบวนการ Sensing–Seizing–Reconfiguring เสื่อมประสิทธิภาพลง

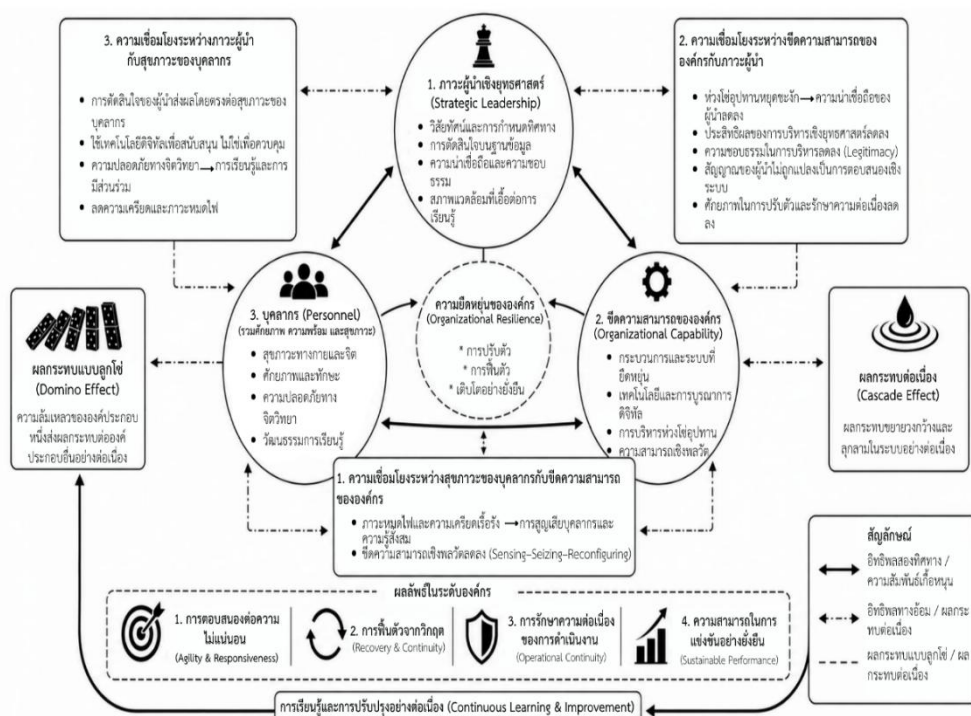
2. ความเชื่อมโยงระหว่างขีดความสามารถขององค์กรกับภาวะผู้นำ

Giang (2025) ชี้ให้เห็นว่า ความล้มเหลวของระบบปฏิบัติการ โดยเฉพาะการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของผู้นำ เมื่อองค์กรไม่สามารถส่งมอบคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ตามเป้าหมาย การสูญเสียความน่าเชื่อถือดังกล่าวอาจนำไปสู่การลดลงของความชอบธรรมในการบริหาร (Legitimacy) ขณะที่ Inkpen (2026) อธิบายกลไกในทิศทางเดียวกันผ่านกรอบ LCP Nexus ว่า เมื่อสัญญาณของผู้นำไม่ถูกแปลงเป็นการตอบสนองเชิงระบบ (System Response) ที่สอดคล้องกัน ความสามารถขององค์กรในการปรับตัวจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งสองแหล่งจึงชี้ไปยังกลไกย้อนกลับที่มักถูกมองข้าม กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับขีดความสามารถมิได้เป็นทิศทางเดียวจากบนลงล่าง หากผลการดำเนินงานที่ล้มเหลวย้อนกลับมานับทอนฐานอำนาจของผู้นำเอง เมื่อความชอบธรรมลดลง ผู้นำจะสูญเสียเครื่องมือในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาเดิม กลายเป็นวงจรถดถอยที่องค์กรออกจากได้ยากขึ้นตามเวลาที่ผ่านไป

3. ความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำกับสุขภาวะของบุคลากร

การตัดสินใจของผู้นำส่งผลโดยตรงต่อสุขภาวะของบุคลากร Inkpen (2026) อธิบายว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ควรมุ่งเน้นการสนับสนุนการทำงาน และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มากกว่าการใช้เป็นเครื่องมือควบคุมการปฏิบัติงาน เนื่องจากการบังคับใช้โดยปราศจากการปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรก่อให้เกิดภาวะหมดไฟ และการถอนตัวของบุคลากร สอดคล้องกับ Marmulyak et al. (2026) ที่พบว่า ความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) เป็นเงื่อนไขสำคัญของการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างนวัตกรรม บทบาทของผู้นำจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ แต่รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของบุคลากร

เมื่อพิจารณาความเชื่อมโยงทั้งสามคู่ร่วมกัน จะเห็นว่า โมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น ก่อตัวเป็นวงจรปิด มีโซ่ลำดับชั้นแบบเส้นตรง กล่าวคือ ภาวะผู้นำกำหนดเงื่อนไขสุขภาวะของบุคลากร สุขภาวะของบุคลากรกำหนดคุณภาพของขีดความสามารถเชิงพลวัต และผลการดำเนินงานที่เกิดจากขีดความสามารถนั้นย้อนกลับมากำหนดความชอบธรรมของผู้นำ คุณสมบัติเชิงวงจรนี้อธิบายว่า เหตุใดความเปราะบางจุดเดียวจึงลุกลามได้ทั้งระบบ และเหตุใดการแก้ไขที่จุดใดจุดหนึ่งโดยลำพังจึงมักไม่ได้ผล นัยเชิงยุทธศาสตร์ คือ ผู้บริหารต้องประเมินความยืดหยุ่นจากจุดเชื่อมต่อระหว่างชั้น มิใช่จากความเข้มแข็งของแต่ละชั้นแยกกัน เนื่องจาก องค์การที่แต่ละชั้นแข็งแรงแต่เชื่อมต่อกันไม่ได้ ย่อมเปราะบางกว่าองค์กรที่แต่ละชั้นแข็งแรงปานกลางแต่ประสานกันได้ดี

ภาพที่ 1 กรอบการบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ของโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น เพื่อการปรับตัวอย่างยั่งยืน (An Integrated Strategic Framework of the Triple-Layer Resilience Model for Sustainable Adaptation)

ภาพที่ 1 อธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสามผ่านสัญลักษณ์ลูกศรสามประเภท ลูกศรทึบสองหัวที่เชื่อมวงกลมทั้งสามแสดงอิทธิพลสองทิศทางที่เกี่ยวพันกัน

ลูกศรประจุดแสดงอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านองค์ประกอบอื่น และเส้นประแสดงเส้นทางการกลุ่กลามของความล้มเหลวแบบลูกโซ่ และผลกระทบต่อเนื่อง เมื่อติดตามทิศทางของลูกศรจะพบว่า องค์ประกอบทั้งสามเชื่อมต่อกันเป็นวงจรปิด โดยมีกล่องความเชื่อมโยงสามกล่องกำกับอยู่ที่จุดเชื่อมต่อของแต่ละคู่ ทำหน้าที่ระบุกลไกการส่งผ่านที่เกิดขึ้นจริงในความสัมพันธ์คู่่นั้น ความยืดหยุ่นขององค์กรที่ปรากฏตรงกลางภาพจึงมีข้อองค์ประกอบลำดับที่สี่ หากเป็นคุณสมบัติที่ปรากฏขึ้นจากคุณภาพของจุดเชื่อมต่อทั้งสาม และส่งผลต่อไปยังผลลัพธ์ระดับองค์กรที่แสดงในแถบล่าง ก่อนย้อนกลับเข้าสู่ระบบผ่านกลไกการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Learning & Improvement) โครงสร้างเชิงวงจรดังกล่าวทำให้โมเดลมีลักษณะเป็นกระบวนการสะสมขีดความสามารถ มิใช่โครงสร้างคงที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหารเพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กร

การเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กรจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการทั้งสามชั้น ผู้บริหาร และผู้กำหนดนโยบายจึงควรพิจารณาแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้บริหารควรเปลี่ยนเกณฑ์การบริหารจากประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพียงอย่างเดียว ไปสู่ความสามารถในการปรับตัว และฟื้นตัวจากความไม่แน่นอน โดยส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ การเปิดโอกาสให้ทดลองแนวทางใหม่ และการสื่อสารการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับคุณค่าที่บุคลากรยึดถือ เพื่อลดช่องว่างของการตีความอันเป็นสาเหตุสำคัญของความล้มเหลวในการเปลี่ยนผ่าน

2. องค์กรควรลงทุนในระบบข้อมูล และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เพิ่มความสามารถในการติดตาม วิเคราะห์ และคาดการณ์สถานการณ์ เช่น ระบบวิเคราะห์ข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) และระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support Systems) ควบคู่กับการกระจายอำนาจการตัดสินใจไปยังหน่วยปฏิบัติการ เนื่องจากการตรวจจับสัญญาณที่รวดเร็วจะไม่เกิดประโยชน์หากกระบวนการอนุมัติยังรวมศูนย์

3. องค์กรควรกำหนดนโยบายสุขภาวะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมสุขภาพกาย สุขภาพจิต สมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน (Work-Life Balance) และความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) ควบคู่กับระบบการยกย่อง และความก้าวหน้าในสายอาชีพที่เป็นธรรม เนื่องจากการขาดการยอมรับส่งผลต่อภาวะหมดไฟมากกว่าภาระงาน ทั้งนี้ มาตรการดังกล่าวควรบูรณาการเข้ากับแผนความต่อเนื่องทางธุรกิจ มิใช่แยกเป็นสวัสดิการต่างหาก

4. องค์กรควรกำหนดตัวชี้วัดความยืดหยุ่นที่จุดเชื่อมต่อระหว่างชั้น มิใช่วัดความเข้มแข็งของแต่ละชั้นแยกจากกัน เช่น ระยะเวลาจากการตรวจพบสัญญาณจนถึงการตัดสินใจ อัตราการรายงานปัญหาจากระดับปฏิบัติการ และอัตราการสูญเสียบุคลากรที่ถือครองความสัมพันธ์กับคู่ค้า เนื่องจากตัวชี้วัดเหล่านี้สะท้อนคุณภาพการส่งผ่านระหว่างองค์ประกอบ ซึ่งเป็นจุดที่ความเปราะบางเริ่มลุกลาม

สรุป

ท่ามกลางความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือของสภาพแวดล้อมการดำเนินงานในปัจจุบัน (VUCA World) ความยืดหยุ่นขององค์กร (Organizational Resilience) ได้กลายเป็นขีดความสามารถเชิงยุทธศาสตร์สำหรับการรักษาความต่อเนื่องของการดำเนินงาน และการสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน มากกว่าจะเป็นกลไกรับมือวิกฤตในระยะสั้น บทความนี้เสนอโมเดลความยืดหยุ่นสามชั้น ประกอบด้วยภาวะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Leadership) ขีดความสามารถขององค์กร (Organizational Capability) และบุคลากร (Personnel) โดยมีข้อเสนอสำคัญ 3 ประการ

ประการแรก องค์กรประกอบทั้งสามเชื่อมต่อกันเป็นวงจรปิด มิใช่ลำดับชั้นแบบเส้นตรงจากบนลงล่าง ภาวะผู้นำกำหนดเงื่อนไขสุขภาวะของบุคลากร สุขภาวะของบุคลากรกำหนดคุณภาพของขีดความสามารถเชิงพลวัต และผลการดำเนินงานที่เกิดจากขีดความสามารถนั้นย้อนกลับมากำหนดความชอบธรรมของผู้นำ คุณสมบัติเชิงวงจรนี้อธิบายว่าเหตุใดความเปราะบางจุดเดียวจึงลุกลามได้ทั้งระบบผ่านผลกระทบแบบลูกโซ่ (Domino Effect) และผลกระทบต่อเนื่อง (Cascade Effect)

ประการที่สอง ความยืดหยุ่นขององค์กรเป็นคุณสมบัติที่ปรากฏขึ้นจากคุณภาพของจุดเชื่อมต่อระหว่างชั้น มิใช่ผลรวมของความเข้มแข็งรายองค์ประกอบ องค์กรที่แต่ละชั้นแข็งแรงแต่ประสานกันไม่ได้ ย่อมเปราะบางกว่าองค์กรที่แต่ละชั้นแข็งแรงปานกลางแต่เชื่อมต่อกันได้ดี นัยเชิงบริหาร คือ ผู้บริหารควรประเมิน และลงทุนที่จุดเชื่อมต่อ มิใช่มุ่งเสริมความเข้มแข็งของแต่ละชั้นแยกจากกัน

ประการที่สาม ความยืดหยุ่นเป็นกระบวนการสะสมขีดความสามารถอย่างต่อเนื่อง มิใช่สถานะที่บรรลุแล้วคงอยู่ องค์กรจำเป็นต้องดำเนินกระบวนการรับรู้การเปลี่ยนแปลง (Sensing) การใช้ประโยชน์จากโอกาส (Seizing) และการปรับเปลี่ยนทรัพยากร (Reconfiguring) ซ้ำอย่างต่อเนื่อง โดยคุณภาพของกระบวนการนี้ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่

ไหลเวียนจากระดับปฏิบัติการ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคลากรมีความปลอดภัยทางจิตวิทยาเพียงพอที่จะรายงานปัญหา และยอมรับความผิดพลาด การลงทุนด้านสุขภาวะจึงเป็นเงื่อนไขของการปรับตัวอย่างยั่งยืน มิใช่มาตรการสวัสดิการที่แยกออกจากยุทธศาสตร์

โดยสรุป บทความนี้เสนอว่าความยืดหยุ่นขององค์กรควรถูกวิเคราะห์ที่ระดับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ มิใช่ที่ตัวองค์ประกอบ การย้ายหน่วยวิเคราะห์ดังกล่าวเปลี่ยนโจทย์ของผู้บริหารจากคำถามว่าองค์ประกอบใดอ่อนแอ ไปสู่คำถามว่าการส่งผ่านระหว่างองค์ประกอบขาดตอนที่สุดใด ซึ่งเป็นจุดที่ความเปราะบางเริ่มลุกลามและเป็นจุดที่การแทรกแซงให้ผลตอบแทนสูงที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Bahaman, N. F., Syamsi, N. S. F. M., & Moulton, N. H. (2025). The factors of burnout among working women. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 9(4), 76–87.
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120.
- Claire, J. (2025). Impact of digital leadership on organizational resilience in the face of crisis: A study of the Netherlands. *International Journal of Leadership and Governance*, 5(3), 35–46.
- Giang, L. H. (2025). Crisis management and organizational resilience: A framework for long-term recovery and growth. In *Proceedings of the International Conference on Contemporary Studies in Social Sciences (ICSSSS 2025)* (pp. 44–54). Atlantis Press.
- Hazam, A., & Ouhna, L. (2025). Contribution of organizational resilience factors to the organizational performance of supply chain actors in the construction sector. In A. O. Abdellah, et al. (Eds.), In *Proceedings of the International Conference on Multidisciplinary Research in Management and Economics (ICMRME 2025)* (pp. 247–253). Atlantis Press.
- Inkpen, P. (2026). Strategic leadership and organisational resilience in a disrupted world: An LCP Nexus™ perspective. *SBS Journal of Applied*

- Business Research*, (13th SBS International Research Conference 2025), 117–123.
- Marmulyak, A., Antonenko, K., & Pienov, V. (2026). Psychological resilience of teams and leaders during prolonged crises. *Social Development: Economic and Legal Issues*, (13), 1-11.
- Negi, P., Jaiswal, A., & Rekunenko, I. (2025). Supply chain resilience, organizational effectiveness, and firm performance: A systematic review and future research agenda. *SAGE Open*, 15(4).
- Tang, Y. L., Raffone, A., & Wong, S. Y. S. (2025). Burnout and stress: New insights and interventions. *Scientific Reports*, 15(1), Article 8335.
- Wieland, A., & Wallenburg, C. M. (2013). The influence of relational competencies on supply chain resilience: A relational view. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 43(4), 300–320.

บทความวิชาการ

กลยุทธ์การพัฒนาทักษะชีวิตและการศึกษา สำหรับนักเรียนไทยให้ก้าวทันโลกดิจิทัล

STRATEGIES FOR DEVELOPING LIFE SKILLS AND EDUCATION FOR THAI STUDENTS TO KEEP PACE WITH THE DIGITAL WORLD

นพวรรณ ญาณะนันท์^{1*}Nopawan Yananant^{1*}

*Corresponding Author E-mail: nopawan2013@gmail.com

Received June 6, 2026; Revised August 17, 2026; Accepted August 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1. วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ปัญหาและเงื่อนไขการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนไทยในบริบทดิจิทัล และ 2. สังเคราะห์กรอบแนวคิดและกลยุทธ์การศึกษาที่เชื่อมโยงทักษะชีวิต การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ และความฉลาดทางดิจิทัล การศึกษานี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ โดยคัดเลือกเอกสารนโยบาย รายงานสถานการณ์ งานวิจัยทบทวนอย่างเป็นระบบ และงานวิชาการพื้นฐานที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งเผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2540–2568 และเน้นหลักฐานเกี่ยวกับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะช่วงประถมศึกษาตอนปลายถึงมัธยมศึกษา ผลการสังเคราะห์พบว่า นักเรียนไทยเผชิญความท้าทายที่เชื่อมโยงกันใน 4 มิติ ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ และการรู้เท่าทันสื่อ การกำกับอารมณ์ และสุขภาวะจิต การควบคุมตนเอง และความปลอดภัยทางดิจิทัล และความสัมพันธ์กับอัตลักษณ์ในโลกออนไลน์ ขณะเดียวกันเทคโนโลยียังสร้างโอกาสด้านการเข้าถึงการเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย และการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ ปัญหาสำคัญจึงมิใช่การใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เป็นช่องว่างระหว่างสมรรถนะที่นโยบายคาดหวังกับการจัดการเรียนรู้และการประเมินที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะองค์รวมอย่างเต็มที่ บทความเสนอองค์ความรู้ใหม่ คือ กรอบบูรณาการทักษะชีวิตและความฉลาดทางดิจิทัลเชิงองค์รวม ซึ่งเชื่อมสมรรถนะด้านการคิด อารมณ์ สังคม

¹ คณะศิลปศาสตร์ สาขาการพัฒนารัฐกิจและทุนมนุษย์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

¹ Doctor of Philosophy Program in Business and Human Capital Development, North Bangkok University

และจริยธรรมดิจิทัลผ่านกลไกการกำกับตนเอง และข้อมูลย้อนกลับในระบบนิเวศการเรียนรู้ พร้อมเสนอ 6 กลยุทธ์ ได้แก่ หลักสูตรฐานสมรรถนะ การเรียนรู้เชิงรุก การบูรณาการ SEL การพัฒนา DQ ระบบนิเวศความร่วมมือ และการประเมินตามสภาพจริง เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่น การปรับตัว และสุขภาวะของผู้เรียนในโลกดิจิทัล

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต; ความฉลาดทางดิจิทัล; การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์; กลยุทธ์การศึกษา

Abstract

Objectives of this academic article were: 1. To critically analyze the problems and conditions affecting the development of life skills among Thai students in digital contexts, and 2. To synthesize a conceptual framework and educational strategies integrating life skills, social and emotional learning (SEL), and digital intelligence (DQ). An integrative literature review was conducted using policy documents, situation reports, systematic reviews, and seminal academic works published between 1997 and 2025. The review focused on students in basic education, particularly those in upper-primary and secondary levels. The synthesis identified four interconnected challenges: critical thinking and media literacy; emotional regulation and mental well-being; self-control and digital safety; and relationships and identity in online environments. Digital technology also provided important opportunities for access to learning, social connection, creative expression, and well-being support. The central issue was therefore not technology use itself, but the gap between expected competencies and instructional and assessment practices that did not yet fully support holistic competency development. The article contributed a Holistic Life Skills–Digital Intelligence Integration Framework that connects cognitive, emotional, social, and digital-ethical competencies through self-regulation and feedback mechanisms within a learning ecosystem. Six strategies were proposed: competency-based curriculum development, active learning, SEL integration, DQ development, collaborative learning ecosystems, and authentic assessment.

These strategies were intended to strengthen learners' resilience, adaptability, responsible digital participation, and well-being.

Keywords: Life Skills; Digital Intelligence; Social and Emotional Learning; Educational Strategies

บทนำ

โลกปัจจุบันเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และซับซ้อน ซึ่งอธิบายได้ด้วยแนวคิด VUCA และ BANI ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับจากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การพัฒนาสมรรถนะที่ช่วยให้ผู้เรียนรับมือกับความไม่แน่นอน และความท้าทายในโลกยุคใหม่ (OECD, 2018) โดยเฉพาะเมื่อการดำเนินชีวิต และการเรียนรู้เคลื่อนสู่โลกดิจิทัล ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตควบคู่กับการรู้เท่าทันสื่อ การกำกับตนเอง การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว และการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย และมีจริยธรรม

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) นิยามทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถในการปรับตัว และจัดการกับความท้าทายในชีวิตอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม บริบทดิจิทัลทำให้ทักษะชีวิตต้องครอบคลุมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ และความรับผิดชอบ แม้ผู้เรียนยุคดิจิทัลจะเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว (Prensky, 2001) แต่ยังคงขาดทักษะในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และการใช้สื่ออย่างเหมาะสม (OECD, 2023; Livingstone & Smith, 2014)

ในประเทศไทยเยาวชนจำนวนมากยังประสบปัญหาการรู้เท่าทันสื่อ การกำกับตนเอง และการจัดการอารมณ์ ซึ่งนำไปสู่ความเครียด การใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสม และพฤติกรรมเสี่ยง (กรมสุขภาพจิต, 2561; สรานนท์ อินทนนท์, 2563) แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะกำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญ แต่การจัดการเรียนรู้ยังเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากกว่าการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นระบบ (วิจารณ์ พานิช, 2555; ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2557)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องพลิกโฉมการพัฒนาทักษะชีวิตด้วยการบูรณาการการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (SEL) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตเรียนรู้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปลอดภัย มีวิจารณญาณ และรับผิดชอบในโลกดิจิทัล (Durlak et al., 2011; Park, 2019) ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ทักษะชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทดิจิทัล พร้อมสังเคราะห์แนวคิด และนำเสนอกลยุทธ์การพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

วิธีการศึกษา

บทความนี้ใช้การทบทวนวรรณกรรมเชิงบูรณาการ (Integrative Literature Review) เพื่อสังเคราะห์แนวคิดจากทฤษฎี งานวิจัย รายงานสถานการณ์ และเอกสารนโยบายที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต การเรียนรู้ทางสังคม และอารมณ์ (SEL) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) โดยศึกษาเอกสารช่วง พ.ศ. 2540–2568 คัดเลือกจากความน่าเชื่อถือ ความสอดคล้องกับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริบทดิจิทัลของประเทศไทย จากนั้นวิเคราะห์โดยจัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบ และสังเคราะห์กรอบแนวคิด WHO, SEL และ DQ เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ และข้อเสนอเชิงระบบสำหรับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน

การวิเคราะห์ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนไทยในบริบทดิจิทัล

ในโลกดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วิถีชีวิตของนักเรียนได้ขยายไปสู่โลกออนไลน์ ทักษะชีวิตจึงต้องปรับตัวให้เท่าทัน อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมชี้ว่านักเรียนไทยยังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทักษะชีวิตหลายมิติ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการคิดและการรู้เท่าทันสื่อ ผู้เรียนยังขาดวิจาร์ณญาณในการใช้ข้อมูล แม้จะเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว แต่ขาดทักษะวิเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือ ส่งผลให้ตกเป็นเหยื่อข่าวปลอม และการชักจูงออนไลน์ได้ง่าย (OECD, 2021) เนื่องจากสภาพแวดล้อมดิจิทัลเปิดกว้างให้เผยแพร่ข้อมูลโดยไม่ผ่านการตรวจสอบ ผู้เรียนจึงมีแนวโน้มรับข้อมูลโดยไม่ไตร่ตรอง (Livingstone & Smith, 2014) สอดคล้องกับสรานนท์ อินทนนท์ (2563) ที่ระบุว่า การขาดทักษะการคิด เชิงวิพากษ์และการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนไทย เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตในยุคปัจจุบัน

2. ปัญหาด้านอารมณ์และสุขภาวะจิต การใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องทำให้ผู้เรียนเผชิญแรงกดดัน และการเปรียบเทียบตนเอง Twenge (2017) พบว่า การใช้โซเชียลมีเดียสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า และความรู้สึกโดดเดี่ยว เช่นเดียวกับ Keles et al. (2020) ที่ยืนยันว่า สัมพันธ์กับความเครียด และความวิตกกังวล สอดคล้องกับรายงานของกรมสุขภาพจิตไทยที่พบว่า ผู้เรียนมีความเปราะบางทางอารมณ์ และขาดทักษะจัดการความเครียด สะท้อนถึงการขาดทักษะจัดการอารมณ์ และความยืดหยุ่นทางจิตใจ

3. ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง พฤติกรรมการติดเกม สารเสพติด และพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมยังคงน่ากังวล Anderson & Jiang (2018) ระบุว่า เยาวชนใช้สื่อดิจิทัลสูงจนเสี่ยงต่อพฤติกรรมเสพติด และกระทบการเรียนรู้ ซึ่งกรมกิจการเด็กและเยาวชน

(2566) ชี้ว่า ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงนี้เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ตามทฤษฎีพฤติกรรมเสี่ยงของ Jessor (1991) การขาดทักษะควบคุมตนเองและการตัดสินใจเป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่พฤติกรรมไม่เหมาะสมเหล่านี้

4. ปัญหาอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ การใช้เวลาบนโลกออนไลน์มากขึ้นทำให้ปฏิสัมพันธ์ในชีวิตจริงลดลง นำไปสู่ภาวะอยู่ร่วมกันอย่างโดดเดี่ยว ที่ผู้คนสื่อสารผ่านหน้าจอมากกว่าการเผชิญหน้า นอกจากนี้ การสร้างตัวตนออนไลน์ที่ต่างจากความเป็นจริง อาจทำให้เกิดความสับสนในอัตลักษณ์ตามแนวคิดของ Erikson (1968) ปัญหาทั้งหมดนี้สะท้อนถึงการขาดทักษะด้านความสัมพันธ์และความตระหนักรู้ทางสังคม

ในระดับโครงสร้าง ปัญหาทักษะชีวิตไม่ได้เกิดจากตัวผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่เชื่อมโยงกับช่องว่างเชิงระบบ ระหว่างนโยบายและการปฏิบัติ แม้หลักสูตรแกนกลางฯ จะกำหนดให้ทักษะชีวิตเป็นสมรรถนะสำคัญ แต่การจัดการเรียนรู้จริงยังเน้นเนื้อหาและการสอบเป็นหลัก ผู้เรียนจึงขาดโอกาสพัฒนาทักษะชีวิตผ่านประสบการณ์จริง (OECD, 2018) สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555) ที่ชี้ว่า การศึกษาไทยเน้นเรียนเพื่อสอบมากกว่าเพื่อชีวิต และไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557) ที่ระบุว่า ระบบยังไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งสติปัญญา และคุณลักษณะภายในได้อย่างแท้จริง

โดยสรุป ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนไทยในบริบทดิจิทัลเป็นปัญหาเชิงพหุมิติ ทั้งด้านการคิด อารมณ์ พฤติกรรม และความสัมพันธ์ ซึ่งผูกโยงกับสภาพแวดล้อมเทคโนโลยี และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างการศึกษา การพลิกโฉมทักษะชีวิตจึงต้องอาศัยแนวทางเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตในโลกดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ

กรอบแนวคิดทักษะชีวิต การเรียนรู้ทางสังคม และอารมณ์ และความฉลาดทางดิจิทัล

WHO เน้นความสามารถพื้นฐานในการรับมือชีวิตประจำวัน ขณะที่กรอบ SEL มุ่งพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ส่วน DQ ขยายสมรรถนะเหล่านี้ไปยังสภาพแวดล้อมดิจิทัล เช่น อัตลักษณ์ดิจิทัล การจัดการเวลา และพฤติกรรมออนไลน์ ความปลอดภัย ความมั่นคงของข้อมูล การรู้เท่าทันสื่อ และสิทธิทางดิจิทัล (CASEL, 2020; Park, 2019; WHO, 1997)

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบและกลไกความสัมพันธ์ของ WHO–SEL–DQ

มิติ	WHO	ฐานจาก SEL	การขยายสู่ DQ	กลไกความสัมพันธ์
การคิด	คิดเชิงวิพากษ์ ตัดสินใจ แก้ปัญหา	การตัดสินใจ อย่างรับผิดชอบ	การรู้เท่าทันสื่อ ข้อมูล และ AI	การประเมินหลักฐาน ช่วยลดการเชื่อและ เผยแพร่ข้อมูลที่ คลาดเคลื่อน
อารมณ์	ตระหนักรู้ ตนเองจัดการอารมณ์ และความเครียด	การตระหนักรู้ และการจัดการตนเอง	การกำกับเวลา การตอบสนอง และพฤติกรรม ออนไลน์	การกำกับอารมณ์ ลดการตอบโต้ฉับพลัน และเพิ่มการควบคุม ตนเองทางดิจิทัล
มิติ	WHO	ฐานจาก SEL	การขยายสู่ DQ	กลไกความสัมพันธ์
สังคม	การสื่อสาร ความเห็นอก เห็นใจ สัมพันธ์ภาพ	การตระหนักรู้ ทางสังคมและ ทักษะความ สัมพันธ์	การสื่อสาร ออนไลน์ การป้องกันการ กลั่นแกล้ง และการขอความช่วยเหลือ	ความเห็นอกเห็นใจ และการสื่อสารช่วย ลดความขัดแย้งและ สร้างชุมชนออนไลน์ที่ปลอดภัย
คุณค่าและ จริยธรรม	พฤติกรรมเชิงบวก และรับผิดชอบต่อ	การตัดสินใจโดย คำนึงถึงผลกระทบ	สิทธิ ความเป็นส่วนตัว ร่องรอยดิจิทัล และ จริยธรรม AI	คุณค่ากำกับการเลือกใช้ เทคโนโลยีและความ รับผิดชอบต่อผลกระทบที่ เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ

จากการสังเคราะห์ ผู้เขียนเสนอกรอบระบบนิเวศที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ โดยเพิ่ม “วงจรข้อมูลย้อนกลับ” เพื่อให้ระบบไม่เป็นกระบวนการทางเดียว บริบทครอบคลุมสังคมดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำ นโยบาย และวัฒนธรรมโรงเรียน ปัจจัยนำเข้าประกอบด้วยผู้เรียน ครู หลักสูตร ครอบครัวยุคเทคโนโลยี และระบบคุ้มครอง กระบวนการประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงรุก SEL DQ การสะท้อนคิด และการประเมินตามสภาพจริง ส่วนผลลัพธ์คือสมรรถนะด้านการคิด อารมณ์ สังคม และจริยธรรมดิจิทัล

ข้อมูลย้อนกลับเกิดจากหลักฐานหลายประเภท เช่น ผลงานผู้เรียน บันทึกสะท้อนคิด แบบสังเกตพฤติกรรม ข้อมูลเหตุการณ์ความปลอดภัย เสี่ยงสะท้อนจากผู้ปกครอง และข้อมูลการมีส่วนร่วม ข้อมูลดังกล่าวย้อนกลับไปปรับกิจกรรม การช่วยเหลือรายบุคคล การพัฒนาครู และนโยบายโรงเรียน ทำให้กรอบสามารถเรียนรู้และปรับตัวตามความต้องการของผู้เรียนแทนการใช้มาตรการเดียวกับทุกคน

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในระบบนิเวศนี้เป็นลักษณะเชิงพลวัต (Dynamic Interaction) โดยบริบทกำหนดลักษณะปัจจัยนำเข้า ปัจจัยนำส่งอิทธิพลต่อกระบวนการ และกระบวนการส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ของผู้เรียน การพัฒนาทักษะชีวิตจึงไม่สามารถเกิดขึ้นจากส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงลำพัง แต่อาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน สภาพแวดล้อม และบริบททางสังคม (OECD, 2018) สอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศของ Bronfenbrenner (1979) ที่ชี้ว่า การพัฒนาของบุคคลผูกโยงกับสภาพแวดล้อมในทุกระดับ

องค์ความรู้ใหม่ของบทความ

องค์ความรู้ใหม่ของบทความ คือ “กรอบบูรณาการทักษะชีวิตและความฉลาดทางดิจิทัลเชิงองค์รวม” หรือ H-LiDQ (Holistic Life Skills–Digital Intelligence Integration Framework) เป็นการบูรณาการกรอบทักษะชีวิตของ WHO การเรียนรู้ทางสังคม และอารมณ์ (SEL) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ผ่าน 3 กลไก ได้แก่ 1. สมรรถนะหลัก 4 มิติ คือ การคิด อารมณ์ สังคม และคุณค่า–จริยธรรมดิจิทัล 2. กลไกกำกับตนเอง ได้แก่ การคิด ก่อนตัดสินใจ การตรวจสอบข้อมูล การกำกับอารมณ์ และการเลือกพฤติกรรมที่รับผิดชอบ และ 3. ระบบนิเวศการเรียนรู้ และข้อมูลย้อนกลับ ที่เชื่อมโยงครู ครอบครัว ชุมชน และนโยบาย เพื่อใช้ข้อมูลจากการปฏิบัติจริงในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

จุดเด่นของกรอบ H-LiDQ คือ การเปลี่ยนมุมมองจากการพัฒนาทักษะของผู้เรียน เพียงรายบุคคล ไปสู่การออกแบบระบบการเรียนรู้ที่สร้างเงื่อนไข สนับสนุน และใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน พร้อมเชื่อมโยงกับกลยุทธ์ ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาทักษะชีวิตในโลกยุคดิจิทัลจึงต้องอาศัยการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ที่บูรณาการทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน

กลยุทธ์การศึกษาที่เท่าทันโลกดิจิทัล

ในโลกยุคพลิกผัน การพัฒนาทักษะชีวิตไม่สามารถใช้การศึกษาแบบเดิมที่เน้นถ่ายทอดเนื้อหาได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์การศึกษาเชิงบูรณาการ ที่เชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณค่าเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมเผชิญความท้าทายในโลกดิจิทัล (OECD, 2018) ผ่าน 6 กลยุทธ์สำคัญดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) มุ่งพัฒนาความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงแทนการท่องจำ

สอดคล้องกับกรอบของ OECD 2018 ที่เน้นสมรรถนะเชิงเปลี่ยนผ่าน เช่น การคิดเชิงระบบ การแก้ปัญหาซับซ้อน และความรับผิดชอบต่อสังคม (OECD, 2018) ซึ่งบริบทไทย จำเป็นต้องปรับกระบวนการนำไปใช้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ หน่วยงานนโยบายระดับสูง เขตพื้นที่/สำนักการศึกษา ผู้บริหาร และครู

ตัวชี้วัด มีหลักสูตรฐานสมรรถนะที่นำไปใช้จริง ผลสัมฤทธิ์ด้านสมรรถนะ และความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ (OECD, 2018)

กลยุทธ์ที่ 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีรากฐานมาจากทฤษฎี Constructivism ที่เชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ (Piaget, 1970; Vygotsky, 1978) โดยใช้กิจกรรม เช่น การเรียนรู้แบบโครงงาน (PBL) และการใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาเพื่อเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Freeman et al., 2014) ผู้รับผิดชอบ คือ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ และครู

ตัวชี้วัด การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ผลงานจากการปฏิบัติ และทักษะการคิดวิเคราะห์ (Freeman et al., 2014)

กลยุทธ์ที่ 3 การบูรณาการการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Learning: SEL) มุ่งพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการอารมณ์ ความเข้าใจผู้อื่น และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ (CASEL, 2020) ซึ่ง Durlak et al. (2011) และ Cipriano et al. (2023) ยืนยันว่า SEL ส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมของผู้เรียน ผู้รับผิดชอบ คือ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูแนะแนวนักจิตวิทยาโรงเรียน และครอบครัว

ตัวชี้วัด ได้แก่ ระดับสมรรถนะ SEL พฤติกรรมเชิงบวก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (CASEL, 2020; Durlak et al., 2011; Cipriano et al., 2023)

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence: DQ Integration) เป็นการขยายกรอบทักษะชีวิตสู่โลกออนไลน์ โดยเน้นการรู้เท่าทันสื่อ ความปลอดภัย และจริยธรรมดิจิทัล (Park, 2019) ควบคู่กับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เพื่อป้องกันภัยออนไลน์ (Ribble, 2015) ซึ่งสำคัญมากต่อบริบทไทยที่เยาวชนยังเผชิญปัญหาการใช้เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (สรานนท์ อินทนนท์, 2563) ผู้รับผิดชอบ คือ ผู้บริหาร ครูคอมพิวเตอร์ และครูกลุ่มสาระวิทยาการคำนวณ

ตัวชี้วัด ได้แก่ ระดับ DQ พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ และการลดความเสี่ยงออนไลน์ (Park, 2019; Ribble, 2015)

กลยุทธ์ที่ 5 การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) การเชื่อมโยงโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนเข้าด้วยกันตามแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสภาพแวดล้อม (Bronfenbrenner, 1979) สอดคล้องกับ OECD (2018) ที่ระบุว่า การพัฒนาผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้รับผิดชอบ คือ ผู้บริหาร ครู ครอบครัวย ชุมชน หน่วยงานบริการในพื้นที่ทั้งของรัฐและเอกชน

ตัวชี้วัด ได้แก่ ระดับความร่วมมือของภาคี การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และคุณภาพการพัฒนาผู้เรียน (Bronfenbrenner, 1979; OECD, 2018)

กลยุทธ์ที่ 6 การประเมินผลเชิงสมรรถนะ (Authentic Assessment) เน้นประเมินความสามารถจากการปฏิบัติจริง เช่น โครงงาน หรือแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ซึ่งสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียนได้ดีกว่าการสอบแบบปรนัย (Wiggins & Grant, 1998) และสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตที่ต้องอาศัยการลงมือทำ ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้างานวิชาการ นักเรียน

ตัวชี้วัด ได้แก่ ผลการประเมินสมรรถนะ คุณภาพชิ้นงาน และพัฒนาการของผู้เรียน (Wiggins & McTighe, 2005)

ในภาพรวม กลยุทธ์การศึกษาที่เท่าทันโลกดิจิทัลต้องบูรณาการทั้งหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การประเมินผล และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ

โดยสรุป การพลิกโฉมทักษะชีวิตของนักเรียนไทยจำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์เชิงระบบ และเชิงบูรณาการ ที่มุ่งพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะการคิด อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ดิจิทัลควบคู่กันไป เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถในการปรับตัว มีความยืดหยุ่น และดำรงชีวิตในโลกยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

การอภิปรายเชิงวิพากษ์

ผลการศึกษาชี้ว่า วิฤตทักษะชีวิตของนักเรียนไทยไม่ใช่เพียงปัญหาเฉพาะประเทศ แต่สะท้อนความตึงเครียดเชิงโครงสร้างระดับสากล ระหว่างระบบการศึกษาดั้งเดิมกับความต้องการของโลกยุคดิจิทัล แม้งานวิจัยที่ผ่านมาจะเน้นย้ำความสำคัญของทักษะชีวิต (WHO, 1997) และสมรรถนะดิจิทัล (OECD, 2018) แต่บทความนี้เสนอว่า ปัญหาแท้จริงเกิดจากความแยกส่วนของกรอบสมรรถนะ และการขาดการออกแบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

ในเชิงวิพากษ์ ระบบการศึกษาไทยเกิดภาวะความล่าช้าเชิงโครงสร้าง คือ แม้ นโยบายจะก้าวไปสู่ฐานสมรรถนะแล้ว แต่ทางปฏิบัติยังยึดติดกับการถ่ายทอดเนื้อหา และการประเมินแบบมาตรฐาน (Schleicher, 2019) ความไม่สอดคล้องนี้มักเกิดในระบบที่มี วัฒนธรรมการสอบสูง ส่งผลให้ทักษะชีวิตถูกลดบทบาทเป็นเพียงกิจกรรมเสริม แทนที่จะ เป็นแกนกลางการเรียนรู้ ยิ่งไปกว่านั้น นิยามทักษะชีวิตเดิมมักแยกมิติด้านการคิด อารมณ์ และดิจิทัลออกจากกัน ทั้งที่ในความเป็นจริง สมรรถนะเหล่านี้เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก โดยเฉพาะเมื่อการตัดสินใจ การควบคุมอารมณ์ และจริยธรรม ล้วนถูกกำหนดผ่าน สภาพแวดล้อมดิจิทัล (Park, 2019; Livingstone & Smith, 2014)

บทความนี้จึงเสนอกรอบแนวคิดการบูรณาการทักษะชีวิต และความฉลาดทาง ดิจิทัลเชิงองค์รวม (Holistic Life Skills–Digital Intelligence Integration Framework) ซึ่งมองทักษะชีวิตเป็นระบบสมรรถนะที่มีพลวัต ประกอบด้วย 4 มิติเชื่อมโยงกัน ได้แก่ 1. สมรรถนะด้านการคิด 2. ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ 3. ความสามารถด้านความสัมพันธ์ ทางสังคม และ 4. คุณค่าและจริยธรรมดิจิทัล ซึ่งทุกมิติต่างมีปฏิสัมพันธ์กันต่อเนื่องภายใต้ ระบบนิเวศการเรียนรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีระบบนิเวศของ Bronfenbrenner (1979) แต่ ได้ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมระบบนิเวศดิจิทัล ในฐานะบริบทสำคัญของการพัฒนามนุษย์ ยุคปัจจุบัน

การบูรณาการแนวคิด Constructivism, SEL และ DQ ช่วยสร้างฐานทฤษฎี สำหรับออกแบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ จุดเด่นของบทความนี้คือการชี้ให้เห็นว่าแนวคิดทั้ง สามควรหลอมรวมเป็นกรอบเดียวกันเพื่อขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเป็นระบบ (Piaget, 1970; Vygotsky, 1978; Durlak et al., 2011; Park, 2019)

อีกประเด็นสำคัญคือบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะดาบสองคม ที่สร้างทั้ง โอกาส และความเสี่ยง แม้การเข้าถึงข้อมูลจะเพิ่มขึ้นมหาศาล แต่ความสามารถในการคัด กรอง และใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรมกลับไม่ได้เติบโตในอัตราเดียวกัน ปรากฏการณ์นี้ สะท้อนถึง “ความย้อนแย้งทางดิจิทัล” (Digital Paradox) ซึ่งชี้ว่า การเข้าถึงเทคโนโลยี ไม่ได้เท่ากับการใช้งานอย่างมีคุณภาพ (OECD, 2021) เมื่อเปรียบเทียบกับระบบการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพสูง เช่น ฟินแลนด์ และสิงคโปร์ พบว่า ประเทศเหล่านี้สามารถบูรณาการ ทักษะชีวิตเข้ากับหลักสูตร การเรียนรู้ และการประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ (Schleicher, 2019) ขณะที่ระบบการศึกษาไทยยังคงจัดการเรียนรู้แบบแยกส่วน ซึ่งจำกัดการพัฒนา ทักษะชีวิตในเชิงองค์รวม

บทสรุปและข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในบริบทดิจิทัลมีลักษณะเป็นพหุมิติ ครอบคลุมด้านการคิด อารมณ์ สังคม และพฤติกรรมดิจิทัล โดยมีสาเหตุสำคัญจากช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ และการจัดการเรียนรู้ที่ยังเน้นการถ่ายทอดความรู้มากกว่าการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน (OECD, 2018; OECD, 2023; กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

บทความนี้เสนอกรอบ H-LiDQ (Holistic Life Skills–Digital Intelligence Integration Framework) ซึ่งบูรณาการทักษะชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (CASEL, 2020) และความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Institute; Park, 2019) ภายใต้แนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivism) เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการคิด อารมณ์ สังคม และคุณค่า-จริยธรรมดิจิทัล

การนำกรอบ H-LiDQ ไปใช้ให้เกิดผลจำเป็นต้องอาศัยระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และนโยบาย พร้อมใช้กลไกข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Mechanism) ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพในโลกยุค VUCA และ BANI (Bronfenbrenner, 1979; OECD, 2018)

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้เขียนเสนอข้อเสนอเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติเป็น 5 ระดับ พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต ดังนี้

1. ระดับภาครัฐควรปรับกรอบนโยบายชาติให้เน้นสมรรถนะเชิงชีวิต เป็นแกนกลาง โดยบูรณาการทักษะชีวิต ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) และการเรียนรู้ทางสังคม และอารมณ์ (SEL) เข้าด้วยกันอย่างชัดเจน พร้อมกำหนดตัวชี้วัดเชิงสมรรถนะแทนการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว

2. ระดับหลักสูตร ออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ผสมผสานทักษะชีวิตและ DQ เข้าไปในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการข้ามศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง แทนการจำกัดอยู่ในกิจกรรมเสริม

3. ระดับสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ และเร่งพัฒนาศักยภาพครูให้ปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้ออกแบบการเรียนรู้ โดยใช้แนวทาง Active Learning, Problem-based และ Experiential Learning เพื่อหล่อหลอมทักษะการคิด อารมณ์ และจริยธรรมดิจิทัลควบคู่กัน

4. ระดับการประเมินผล ปรับเปลี่ยนจากการสอบมาตรฐานไปสู่การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เช่น โครงงาน แฟ้มสะสมงาน และการประเมินพฤติกรรม เพื่อให้สะท้อนสมรรถนะที่แท้จริง และการนำไปประยุกต์ใช้ของผู้เรียน

5. ระดับครอบครัว และสังคม ร่วมสร้างวินัย และสภาพแวดล้อมในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสม ส่งเสริมความสัมพันธ์ในโลกจริง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอเพื่อการวิจัยในอนาคต เนื่องจากบทความนี้เป็นการสังเคราะห์เชิงแนวคิด งานวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษา และพัฒนารูปแบบหรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่บูรณาการ Life Skills และ DQ เป็นรูปธรรม พร้อมทั้งประเมินผลลัพธ์ของการนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ในบริบทจริงของสถานศึกษา

สรุป

กลยุทธ์การพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษานักเรียนไทยให้ก้าวทันโลกดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ครอบคลุมทั้งนโยบาย หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่เฝ้ามองพร้อมด้วยการคิดเชิงวิพากษ์ ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และจริยธรรมดิจิทัล อันเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และความมั่นคงในโลกยุคพลวัต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2566). *สถิติข้อมูลและสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ปี 2566*.

สืบค้น 8 สิงหาคม 2569, จาก <https://datacatalog.dcy.go.th/dataset/dcy67-102>

กรมสุขภาพจิต. (2561). *รายงานผลการดำเนินงานสุขภาพจิตประจำปี 2561*. กรุงเทพฯ: บริษัทละม่อม จำกัด.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). *เพื่อความเป็นเลิศของครุศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

- สรานนท์ อินทนนท์. (2563). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. ปทุมธานี: บริษัท วอล์ค ออน คลาวด์ จำกัด
- Anderson, M., & Jiang, J. (2018). *Teens, social media & technology 2018* (Research report) . Pew Research Center. Retrieved August 8, 2026, from <https://www.pewresearch.org/internet/2018/05/31/teens-social-media-technology-2018/>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cipriano, C., Strambler, M. J., Naples, L. H., Ha, C., Kirk, M., Wood, M., Sehgal, K., Zieher, A. K., Eveleigh, A., McCarthy, M., Funaro, M., Ponnock, A., Chow, J. C., & Durlak, J. (2023). The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions. *Child Development*, 94(5), 1181–1204.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis. *Child Development*, 82(1), 405–432.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W. W. Norton & Company.
- Freeman, S., Eddy, S.L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410–8415.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework. *Journal of Adolescent Health*, 12(8), 597–605.
- Keles, B., McCrae, N., & Grealish, A. (2020). Social media and mental health. *International Journal of Adolescence and Youth*, 25(1), 79–93.
- Livingstone, S., & Smith, P. K. (2014). Annual research review: Harms experienced by children online. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(6), 635–654.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. Paris: OECD Publishing.

- OECD. (2021). *21st-century readers: Developing literacy skills in a digital world*. Paris: OECD Publishing.
- OECD. (2023). *Empowering young children in the digital age*. Paris: OECD Publishing
- Park, Y. (2019). *DQ global standards report 2019: Common framework for digital literacy, skills and readiness*. Retrieved August 8, 2026, from <https://www.dqinstitute.org/wpcontent/uploads/2019/10/DQGlobalStandardsReport2019.pdf>
- Partnership for 21st Century Skills. (2009). *P21 framework definitions*. Retrieved August 8, 2026, from <https://eric.ed.gov/?id=ED519462>
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. New York: Orion Press.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
- Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know* (3rd ed.). Eugene: International Society for Technology in Education.
- Schleicher, A. (2018). *World class: How to build a 21st-century school system*. Paris: OECD Publishing.
- Twenge, J. M. (2017). *iGen: Why today's super-connected kids are growing up less rebellious, more tolerant, less happy—and completely unprepared for adulthood (and what this means for the rest of us)*. New York: Atria Books.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wiggins & Grant. (1998). *Educative Assessment: Designing Assessments to Inform and Improve Student Performance*. San Francisco: Jossey-Bass.
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools: Introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes*. Geneva: World Health Organization.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร พุทธนวัตกรรมการจัดการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

1.1 การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วยวงเล็บ เปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด เช่น

1.1.1 สุมาลี บุญเรือง (2562) กล่าวว่า...

1.1.2 ...สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี บุญเรือง (2562) ผลการวิจัยพบว่า...

1.1.3 Sumalee Boonrueang (2019) explains to...

1.1.4 ... consistent with the research of Sumalee Boonrueang (2019) the research results found...

1.2 การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บเปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน เครื่องหมายจุลภาค และปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

1.2.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1.2.1.1 พระไตรปิฎกและอรรถกถา วงเล็บเปิด ชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า วงเล็บปิด แล้วตามด้วย วงเล็บเปิด มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จุลภาค ปีที่ตีพิมพ์ วงเล็บปิด ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์ และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์ และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่ และความไพบลูย์ในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

1.2.1.2 ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.3 ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (สุรพล สุขะพรหม และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

1.2.1.4 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สุรพล สุขะพรหมและคณะ, 2560)

1.2.1.5 กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

1.2.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

2.2.1 ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2.2.2 ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

2.2.3 ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

2. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาไทย)

2.1 พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้ ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.2 หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2569). แนวคิดทางการเมืองของนักคิดที่สำคัญในประเทศไทย.
พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.3 บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง./ (เลขหน้าที่
อ้าง)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

พระสุกิจ สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปิตร ว่องวิ
ระ, *ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม*. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

2.4 บทความในวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้า
สุดท้ายที่ตีพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2563). วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน.
วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(3), 317-331.

2.5 บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อสารานุกรม/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร
ก, น. 12-16).

2.6 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

2.7 สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2564). *การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบ
ประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป* (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2.8 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(รายงานผลการวิจัย)./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

สุมาลี บุญเรือง. (2563). *การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมวัฒนธรรมทางการเมือง
ภาคพลเมือง* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

2.9 สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน)./ ตำแหน่ง/[บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

2.10 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ สืบค้น วัน เดือน ปี./ จาก/ แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). *พระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก
<http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง./ (พ.ศ., วันที่ เดือนที่ประกาศ)./ *ราชกิจจานุเบกษา*./ เล่ม ตอน./ หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท
และประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13
กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

2.12 หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์, วัน เดือน)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.
ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียร์พระสอนศีลธรรม. *ไทยรัฐ*. น. 3.

3. เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (ภาษาอังกฤษ)

3.1 Tripitaka Commentary

The name of the institution of the scriptures./ (Year)./ *Title of*
Tripitaka./ Location:/ Publisher.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok:
MCU Press.

3.2 Books

Author./ (Year)./ *Title of the book*./ (Edition ed.)./ Location:/ Publisher.

Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.).
New York: M. E. Sharpe.

3.3 Book Articles

Author./ (Year)./ Title of the chapter./ In Editor./ (Eds.)/ *Title of the book*./ (xth
ed.)./ (pp-pp)./ Publisher.

Sparks, D. L. (2003). Environmental Soil Chemistry: An Overview. In Sparks, D. L. (Eds.), *Environmental Soil Chemistry* (2nd Ed.). (pp. 1-42). Academic Press.

3.4 Encyclopaedia articles

Author./ (Year)./Title of Article./In *Title of Encyclopaedia*/(Pages)./Publisher.

Wasinsarakorn, W. (2004). Psychology and Developmental Psychology. In *Encyclopedia of Education*. Collected edition of specific issues, 4th rank (pp. 99-117). Thanat Printing Co., Ltd.

3.5 Journal Articles

Author./ (Year)./Title of Article./Title of Journal,/Volume(Issue), Pages-Pages.

Limprasert, P. (2022). The Research of Punishment Suspension of Buddhist Monk and Secular of The Criminal Justice in Thailand. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 7(11), 37-53.

3.6 Newspaper

Author./ (YY, MM DD)./Colum Name./Title of Newspaper./Pages.

Nanuam, W. (2023, January 4). Plans proceeding for joint petroleum production with Cambodia. *Bangkok Post*. p. 22.

3.7 Thesis and Dissertations

Author./ (Year)./Title/(Doctoral or Master's thesis or dissertation)./Location:/Publisher.

Pittayawattanachai, P. (2019). *An Analysis of Buddhism Propagation by using Buddhist Arts and Landscape of Cetiya Phum Monastery, Namphong District, Khonkaen* (Doctoral dissertation). Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

3.8 Interview

Key Informant./ (YY, DD MM)./ Position./ (Interview).

Anuchid, P. (2022, 5 November). Director of the Research Institute. (Interview).

3.9 Website

Author./ (Year)./Title/ Retrieved MM DD, Year,/from URL address.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก¹ (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก¹ (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (อังกฤษ) (14 pt)

*Corresponding Author E-mail: (12 pt)

Received.....; Revised.....; Accepted..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. (16 pt).....

ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

ผลการวิจัยพบว่า 1.

.....

.....

.....

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม (3-5 คำ) (16 pt)

¹ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

¹ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

² หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

² หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

ผลการวิจัยพบว่า.....

Keywords: Buddhism; Buddhist Management; Innovation (3-5 words) (16 pt)

บทนำ (18 pt) (ไม่เกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง (16 pt)

กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล (16 pt)

ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
กับงานวิจัยพร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล (16 pt)

.....

สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย (16 pt)

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

*หมายเหตุ: กรณีมีวัตถุประสงค์การวิจัย 1 ข้อ ไม่ต้องระบุเลขข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ (16 pt).....

1. รูปแบบของการวิจัย.....

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และ/หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ).....

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ).....

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิง
คุณภาพ).....

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้)

1. (ผลการวิจัยตอนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1) (16 pt)

2. (ผลการวิจัยตอนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2) (16 pt)

3. (ผลการวิจัยตอนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3) (16 pt)

*กรณีมีภาพ นำเสนอภาพตามรูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (16 pt)

ที่มา: ... (ถ้ามี) (16 pt)

คำอธิบายภาพ

***กรณีมีตาราง นำเสนอตารางตามรูปแบบ ดังนี้**

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ต่อ) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

.....

.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt) (อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิง แหล่งที่มาของข้อมูล)

1. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 (16 pt).....

.....

.....

.....

2. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 (16 pt).....

.....

.....

.....

3. อภิปรายผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 (16 pt).....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt)

ระบุนองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อม คำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล เข้าใจง่าย ได้ภาพ (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt).....

.....

.....

.....

**กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย
หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์) (ถ้ามี)**

(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ
American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้อง
ตรงกัน.....

.....

.....

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก^{3*} (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม⁴ (ไทย) (14 pt)ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก^{1*} (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม² (อังกฤษ) (14 pt)

*Corresponding Author E-mail: (12 pt)

Received.....; Revised.....; Accepted..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษา (16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม (3-5 คำ) (16 pt)

³ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)³ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)⁴ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (ไทย) (14 pt)⁴ หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียน (อังกฤษ) (14 pt)

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทความภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: Buddhism; Buddhist Management; Innovation (3-5 words) (16 pt)

บทนำ (18 pt)

เขียนบทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่าง ๆ ในการ
เขียนบทความวิชาการ (16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt) (ระบุหัวข้อตามบทความวิชาการที่นำเสนอ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

*กรณีภาพ นำเสนอภาพตามรูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1.....ชื่อภาพ.....(16 pt)

ที่มา:(ถ้ามี).....(16 pt)

คำอธิบายภาพ.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่อง ต้องตรงกัน.....
